

SZÖGI LÁSZLÓ

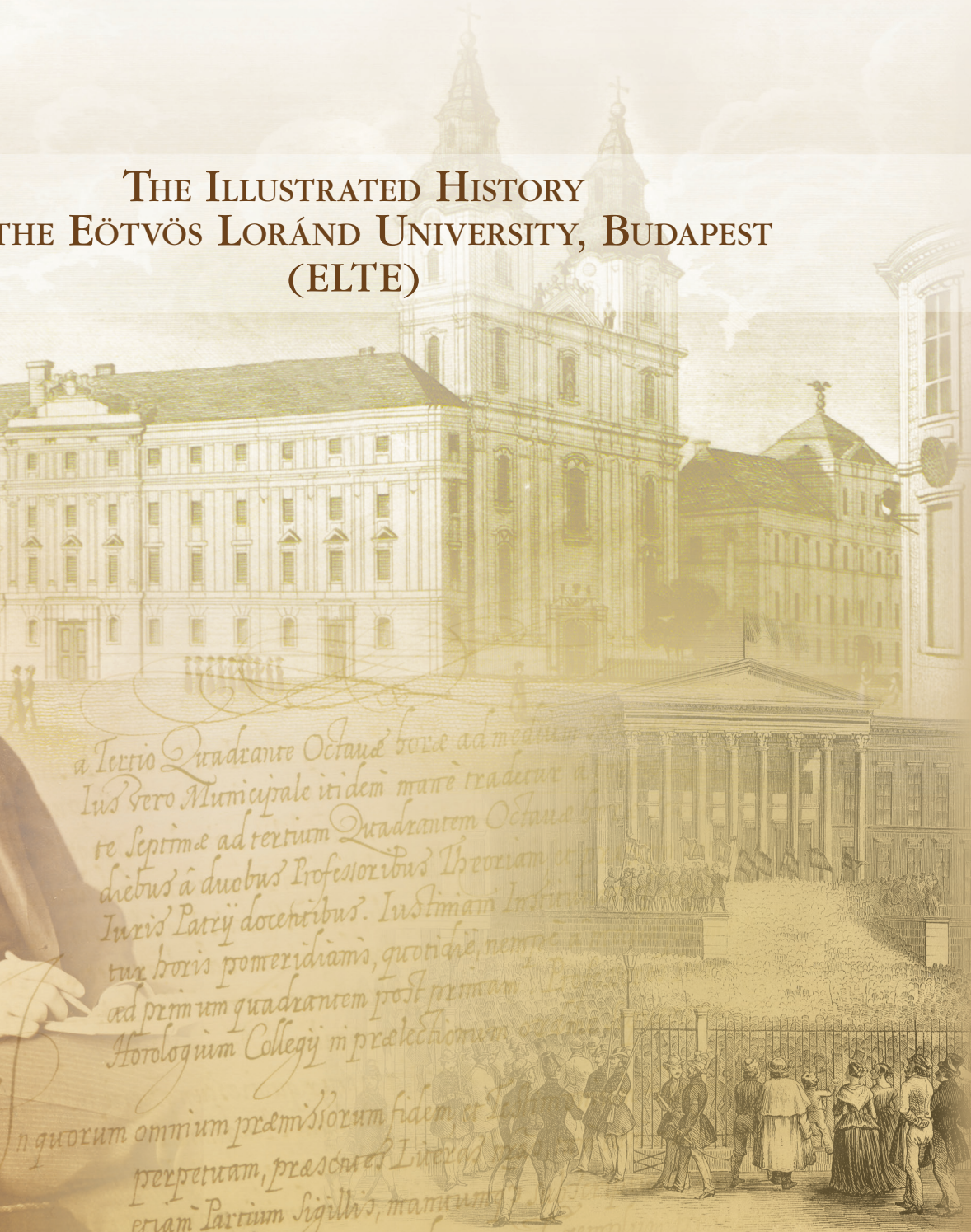
AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM TÖRTÉNETE KÉPEKBEN

THE ILLUSTRATED HISTORY
OF THE EÖTVÖS LORÁND UNIVERSITY, BUDAPEST
(ELTE)

a Tertio Quadrante Octavae hore ad medium
Ius vero Municipale itidem mane traditur a
te Septimae ad tertium Quadrantem Octavae
diebus a duobus Professoribus Theoriam
Iuris Patrij doceantibus. Iustitiam Instituta
tux horis pomeridianis, quotidie, nempe a
ad primum quadrantem post primum
Horologium Collegij in praedictionum

n quorum omnium praemissorum fidem et Testimonium
perpetuam, praesens Liber et
eriam Partium Sigillis, manu

S Z Ö G I L Á S Z L Ó

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem
története képekben

The Illustrated History
of the Eötvös Loránd University,
Budapest (ELTE)

S Z Ö G I L Á S Z L Ó

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem
története képekben

The Illustrated History
of the Eötvös Loránd University,
Budapest (ELTE)

A képeket válogatta / Images selected by
KASSA Melinda és SZÖGI László

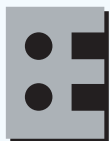
Az ELTE legfontosabb épületeinek rövid bemutatása
című fejezetet SÜLE Ágnes Katalin írta.
The chapter „Brief description of
Eötvös Loránd University's main buildings”
was written by Ágnes Katalin SÜLE.

Fordították / Translated by
ALFÖLDY Orsolya és JOHNSON Andrea

ISBN 978-963-284-729-0

© SZÖGI László, 2010, 2015

Minden jog fenntartva, beleértve az elektronikus
információhordozókön való megjelentetés jogát is.
All rights reserved, including the right
of electronic publishing.

**ELTE
EÖTVÖS
KIADÓ**

www.eotvoskiado.hu

Felelős kiadó / Publisher: ELTE Rektori Kabinet
/ Eötvös Loránd University Rector's Cabinet
Projektmenedzser / Projectmanager: SÁNDOR Júlia
Felelős szerkesztő / Editor-in-Chief: PÁL Dániel Levente
Kiadói szerkesztő / Publishing editor: GABORJÁK Ádám
Technikai szerkesztő / Technical editor: DURMITS Ildikó
Tipográfia, tördelés / Typography, layout: PÉTER Gábor
Borító / Cover: CSELE KMOTRIK Ildikó
Nyomdai munkák / Printed by: Multiszolg Bt.

Dear Reader,

Tisztelt Olvasó!

The predecessor of Eötvös Loránd University (ELTE) was founded in Nagyszombat in 1635 (sixteen thirty-five) by Archbishop of Esztergom, Péter Pázmány, and it is the oldest Hungarian university where the teaching has continued uninterrupted since its inception. More than sixty years ago it was named after the world-famous physicist, Loránd Eötvös, who invented the torsion balance, served as Rector of the University and President of the Hungarian Academy of Sciences in the early 20th c. By the end of the 19th c. ELTE became one of the 15 most prestigious universities in the world. It is proud to have five Nobel laureates among its former students/professors. In addition, Pál Erdős, Zoltán Kodály and John von Neumann received their PhD degrees here and the majority of the members of the Hungarian Constitutional Court (1990) were or are linked to ELTE as professors.

The number of PhD students and the issued PhD degrees at ELTE are the highest in the country. The first botanical garden (1771), the first Choir and University Orchestra of the Hungarian higher education (1948) and the first Confucius Institute of Central-Europe (2006) were founded at ELTE. With its 8 faculties, 30,000 students and nearly 1250 professors it is an elite research university, which is the most popular in the country and the most difficult to enter.

We wish to recommend this book to those who value knowledge, appreciate quality, acknowledge achievements and are ready to support ELTE in its mission to provide guidance for the benefit of the mankind.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem elődjét 1635-ben Pázmány Péter esztergomi érsek hozta létre Nagyszombatban, amely hazánk legrégebbi, folyamatosan működő felsőoktatási intézményeként szolgálja a felsőoktatás, a tudomány ügyét. Több mint hatvan évvel ezelőtt vette fel egyetemünk Eötvös Loránd, a torziós ingát felfedező világhírű fizikus, korábbi rektor és MTA elnök nevét. Büszkék vagyunk arra, hogy az Egyetem korábbi diákjai és professzorai közül öten lettek Nobel-díjasok. Itt tanult Kossuth Lajos, Szondi Lipót és Eszterházy Péter. Itt doktorált Erdős Pál, Kodály Zoltán és Neumann János. Az 1990-ben létrejött Alkotmánybíróság tagjainak többsége kötődik professzorként egyetemünkhöz.

Magyarországon itt tanul a legtöbb PhD-hallgató, és évente az ELTE adja ki a legtöbb PhD-oklevelet. Itt jött létre az ország első botanikus kertje (1771), a magyar felsőoktatás legrégebbi folyamatosan működő Művészeti Együttese (1948) és Közép-Európa első Konfuciusz Intézete (2006). Az ELTE nyolc karral, 30 000 diákkal és közel 1250 oktatóval az ország vezető kutatóegyeteme, a legnépszerűbb magyar egyetem, ahol a legtöbbben szeretnének tanulni, és ahová a legnehezebb bekerülni.

Ajánljuk e kötetet mindazoknak, akik értéknek tartják a tudást, tisztelik a minőséget, elismerik a teljesítményt és segítenek abban, hogy az ELTE a jövőben is mérték és mérce legyen.

Nagyszombat látképe. Justus van der Nypoort rézkarca. 17. sz.
View of Nagyszombat. Copper engraving by Justus van der Nypoort. 17th century

The origins of higher education in Hungary – as in other countries of Central Europe – date back to the second half of the 14th century. In 1367 Louis I of Hungary, with the approval of the Pope, raised one of the already operating chapter schools in the episcopal see of Pécs to university status. Hungarian universities in the Middle Ages – including the one at Pécs – failed to survive, however, as after the death of the founding sovereign they were usually unable to sustain their activities. The university in Óbuda established in 1395 by Sigismund of Hungary – who later became Holy Roman Emperor – and re-established 600 years ago, in the year of 1410, with an academic staff that took part in the 1414 Council of Constance, also proved to be shortlived. Another university opened in Bratislava in 1467 during the reign of Mathias I, as a result of the growing influence of the Renaissance and the spread of humanism in Hungary, but it was closed down soon after its foundation, just like its predecessors.

In the 16th–17th centuries the institutional system of higher education in Central Europe became similar to that in Western Europe, as numerous Protestant and Catholic universities sprang up in various parts of Germany, Switzerland and Austria. In Hungary these two centuries were marked by the country's struggle against the Turkish conquest and the fight for independence. These circumstances did not favour the development of the educational system. The fights between the adherents of the Reformation and the Counter-Reformation, however, deeply affected Hungary, and thus both Protestants and – later – Catholics strove to create their own secondary and higher education networks. Several Protestant colleges were established in Hungary and Transylvania, but the standard of teaching was below that of universities in Germany,

A magyarországi felsőoktatás kezdete – mint Közép-Európa más országaiban is – a 14. század második feléig nyúlik vissza. A püspöki székhelyeken korábban már működő káptalani iskolák egyikét I. Lajos magyar király 1367-ben Pécssett egyetemmé fejlesztette, elnyerve hozzá a pápai beleegyezést is. A középkori magyar egyetemek – így a pécsi is – nem bizonyultak életképeseknek, általában az alapító uralkodó halálával működésük feltételei is megszűntek. Rövid életű volt a Zsigmond magyar király – később német-római császár – által 1395-ben alapított óbudai egyetem is, amit 600 évvel ezelőtt, 1410-ben újraalapítottak, és amelynek tanári kara ott volt 1414-ben a konstanzi zsinaton. A magyarországi reneszánsz és humanizmus korának alkotása volt az I. Mátyás idején Pozsonyban 1467-ben megnyitott egyetem, amely azonban elődeihez hasonlóan rövid működés után megszűnt.

A 16–17. században a közép-európai felsőoktatás a nyugat-európaihoz hasonló intézményrendszerre tett szert az egymás után nagy számban alapított protestáns vagy katolikus németországi, svájci és ausztriai egyetemek létrehozásával. Magyarországon e két évszázad a török hódítás elleni, illetve a nemzeti függetlenség megőrzéséért folytatott harcok jegyében telt el. A korszak tehát nem kedvezett a magyar oktatási rendszer továbbfejlődésének. A reformáció és az ellenreformáció küzdelmei azonban erősen érintették Magyarországot, és előbb a protestánsok, majd a katolikusok is igyekeztek kiépíteni saját közép- és felsőfokú oktatási hálózatukat. Magyarországon és Erdélyben több protestáns kollégium alakult, de színvonaluk nem érte el a német, holland stb. protestáns egyetemeikét, így a diákok többsége külföldön fejezte be felsőfokú tanulmányait. A 16–17. században a megújuló katolicizmus jelentős támasza a lendületesen fejlődő, tagjainak műveltségére, oktatási

Nagyszombat látképe. Zamus József után Zenger Ágost rézmetszete. 1778 View of Nagyszombat.
Copper engraving by Ágost Zenger after József Zamus. 1778

rendszerére igen nagy súlyt fektető jezsuita rend volt. A rend a 16. század végén, a 17. század elején egymás után hozta létre Közép-Európában főiskoláit, amelyek közül később több is tartósan egyetemi rangra emelkedett. Magyarországon az első jezsuita egyetem létrehozására Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király tett kísérletet, amikor 1581-ben Kolozsvárott alapított egyetemét a rend kezelésére bízta. Az erdélyi felsőoktatás e korai intézménye azonban 1605-ben megszűnt, s csak a 17. század végén alakult újjá.

Holland etc., therefore the majority of students went abroad to complete their studies. In the 16th–17th centuries the rapidly developing Jesuit Order, which attached great importance to the education of its members and to developing its educational system, became a strong pillar of the Catholic revival. The Jesuits set up several colleges in Central Europe during the end of the 16th century and the beginning of the 17th century, many of which later operated as universities for long periods of time. The first attempt at establishing a Jesuit university was made by István (Stephen) Báthory, Prince of Transylvania and King of Poland, who handed the operation of his university founded in 1581 in Kolozsvár (today: Cluj-Napoca, Romania) over to the Jesuit Order. This early representative of higher education in Transylvania, however, closed down in 1605 and was only re-established at the end of the 17th century.

I635—I777

PETRUS I. PÁZMÁNY, S.R.E. CARDINALIS, ARCHIEPISCOPUS
STRIGONIENSIS, COLLEGII S. I. POSONIENSIS FUNDATOR.

*Pázmány Péter esztergomi érsek (1616–1637), a nagyszombati egyetem alapítója.
Ismeretlen festő műve a 17. századból Péter Pázmány, archbishop of Esztergom (1616–1637),
founder of the Nagyszombat University. Painting by unknown artist from the 17th century*

The deed of foundation of our University was issued on 12 May 1635 by Cardinal Peter Pázmány, Archbishop of Esztergom, a major exponent of the Jesuit Order as well as of Hungarian literature, who received his education in Cracow, Vienna and Rome and taught at the University of Graz for ten years. With the help of his richly endowed foundation Pázmány established an academy with two faculties – a Faculty of Humanities and a Faculty of Theology – in unoccupied Nagyszombat (today Trnava, Slovakia), which was the seat of the archbishops of Esztergom during this period of the Turkish rule in Hungary. With its two faculties, the university did not conform to the classical university concept, which required four faculties, but it fitted perfectly the Jesuit educational system of that age, which considered humanities to be a preparation for studying the main subject, theology. Pázmány tried to have his plans recognised by Rome, but as a pursuer of a firm anti-Habsburg policy, Urban VIII refused to recognise the university quoting the absence of the faculties of law and medicine as the reason. The primate of Hungary then turned to Ferdinand II who was more than willing to confer on the new university the rights enjoyed by the empire's well-established, famous universities. On 13 November 1635, after the imperial and royal recognition, teaching began at the University of Nagyszombat, first in the Faculty of Humanities, then in the Faculty of Theology as well.

Due to its Jesuit affiliation, the internal governance of the new university was markedly different from that of classical universities enjoying an internal autonomy. It was lead by the Rector Magnificus, who was also the head of the Jesuit monastery (college) of Nagyszombat, and thus was appointed by the General of the Order. The first Rector and organiser of the university was György Dobronoki, an immediate colleague of Pázmány. The position of chancellor was less significant than in other institutions. Later the kings of Hungary invested the chancellor of the University with censorship rights. Here too the faculties were lead by the dean, who was not elected, instead the position was filled on a rotational basis by the professors of certain subjects.

A magyarországi jezsuita rend, egyben a magyar irodalom jelentős alakja, a Krakóban, Bécsben, Rómában tanult Pázmány Péter esztergomi érsek, aki a grazi egyetemen tíz évig tanított, 1635. május 12-én adta ki egyetemünk alapítólevelét. Pázmány nagy összegű alapítványával kétkarú, bölcsészeti és teológiai fakultásból álló akadémiát hozott létre a törökök által meg nem szállt Nagyszombatban, az esztergomi érsekek akkori székhelyén. A kétfakultású egyetem ugyan nem felelt meg a klasszikus, négy karból álló univerzitás fogalmának, azonban pontosan beleillett a korabeli jezsuita oktatási rendszerbe, amelyben a bölcsészet előkészítő tanfolyam volt a fő tárgynak, a teológiának a tanulásihoz. Pázmány megkísérelte egyetemalapítási tervét Rómában jóváhagyatni, de VIII. Orbán, a határozottan Habsburg-ellenes politikát folytató pápa, a jogi és az orvosi kar hiányára való hivatkozással megtagadta elismerését. A magyar prímás ekkor II. Ferdinándhoz fordult, aki viszont készséggel ruházta fel az új egyetemet mindazokkal a jogokkal, amelyekkel a birodalom régi, híres univerzitásai rendelkeztek. A császári és királyi megerősítés után 1635. november 13-án kezdődött meg a tanítás a nagyszombati egyetemen, előbb a bölcsészeti karon, majd a teológián is.

Az új egyetem belső szervezete jezsuita jellegénél fogva határozottan különbözött a klasszikus,

belső önkormányzattal bíró egyetemektől. Élén a Rector Magnificus állt, aki egyben a nagyszombati jezsuita rendház (kollégium) igazgatója is volt, így mindenkor a rend generálisa nevezte ki. Az intézmény első rektora és egyben megszervezője Dobronoki György, Pázmány közvetlen munkatársa lett. A kancellár tisztsége a jezsuita egyetemen kevésbé volt jelentős, mint más intézményekben. Később a magyar királyok az egyetem kancellárját cenzori, könyvbírási joggal ruházták fel. A karok élén itt is dékánok álltak, akiket nem választottak, hanem meghatározott tárgyak professzorai felváltva töltötték be e tisztségeket.

Az egyetem e kezdeti korszakában elsősorban a magyarországi ellenreformáció számára képezett teológusokat. Az intézmény tudományos fokozatokat (baccalaureus, magister, doctor) is adott, és hazai népszerűsége gyorsan nőtt. Hallgatói természetesen többségükben a törökök által meg nem szállt nyugati, északi országrészekből kerültek ki, de már ekkoriban is sokan érkeztek Horvátországból és az örökös tartományokból. A nagy érdeklődés érthető, hiszen a nagyszombati egyetemet reális igény hívta életre. Az intézmény az immár csaknem másfél évszázada hiányzó önálló magyar egyetem feladatát látta el, ha kezdetben hiányos szervezettel is. Az egyetem éppen ezért hamarosan újabb karral egészült ki. Lósy Imre, majd Lippay György esztergomi érsekek végrendeletei lehetőséget biztosítottak arra, hogy 1667 januárjában megkezdje működését a jogi fakultás is. E fakultás kezdetben csak az egyházjog és a római jog tanítására vállalkozott, de hamarosan megkezdődött a hazai jognak és joggyakorlatnak az oktatása is, s így Nagyszombatban kialakult a magyar jogi művelődés első nagy központja.

Az oktatás az első évszázadban diktálás útján, nem tankönyvekből folyt, skolasztikus szellemben. A 18. század közepén rendelték el a tanárok által írt tankönyvek készítését, s ekkor a konzervatív szellemű munkák mellett kisebb számban ugyan, de néhány korszerű filozófiai, történeti, matematikai, fizikai és asztronómiai munka készült el.

Az egyetem sikeres működését már a jezsuita korszakban is több saját kezelésben levő gyűjtemény vagy intézet segítette. Híres volt a nagyszombati

During this early period the University mostly educated theologists for the Counter-Reformation of Hungary. The institution awarded academic degrees too (baccalaureus, magister, doctor) and its popularity within the country grew rapidly. Students of course came mostly from the unoccupied western and northern parts of the country, but already at this period many students also arrived from Croatia and the hereditary provinces of the Habsburg dynasty. The level of interest was understandably high as the establishment of the University of Nagyszombat answered a real need. Although at first the university's structure was incomplete, it performed the tasks of an independent national university, which was waiting to be set up for 150 years. This is why a new faculty was soon added to the University. The wills of two archbishops of Esztergom, Imre Lósy and later György Lippay, provided the necessary funds for launching the Faculty of Law in January 1667. At first the Faculty only taught ecclesiastical and Roman law, but soon it extended its syllabus to include the law and juridical practice of the country, which led to Nagyszombat becoming the first important centre of legal education in Hungary.

During the first one hundred years there were no textbooks, the learning material was dictated, and the scholastic approach was applied. In the 18th century it was decided that teachers should write textbooks, which meant that although the majority of textbooks were written in a conservative spirit, a few modern works also appeared in the field of philosophy, history, mathematics, physics and astronomy.

Even in the period when it was operated by the Jesuits, the University was supported by several collections and institutions managed by it. A famous example is the University Library, which was first a collection of books owned by the Jesuit monastery and was later awarded the rank of national library. The University Press, moved from Pozsony to Nagyszombat in the 17th century, also played an important role in the life of the University and in the history of Hungarian book publishing in general. In the 18th century an observatory was also built to assist education and research in the University.

Despite its impressive development and the large-scale construction works, by the middle of the 18th century the Jesuit educational system became rather conservative and in many respects it fell behind Protestant higher education institutions, which were more open to new scientific achievements and the philosophical ideas of the Enlightenment, and was also outperformed by the more modern and informal educational system of the Piarist Order. The modernisation of the University of Nagyszombat was not carried out by the Jesuit Order, which was awaiting dissolution, but by the Viennese government authorities in the spirit of enlightened absolutism. Enlightened absolutism treated education strictly as a state policy issue, and promoted, among other things, the utilitarian approach to education at all levels of the educational system. The enlightened advisors of Maria Theresa, primarily Gerhard van Swieten, first focused on the reorganisation of the Vienna University between 1749 and 1756, and then turned their attention to the transformation of the educational system of the University of Nagyszombat along the same lines.

In 1753, for the first time in the history of the University, the queen issued a decree to modify its educational system. The length of study at the Faculty of Humanities was reduced from three to two years, in line with the Vienna model, and at the same time the modernisation of the educational system and the instruction of new fields of science also commenced. To develop further the standard of teaching, the system of *repetents* was introduced – a *repentent* being one of a class of students who assisted students in their studies and therefore obtained above average education in some subjects, e.g. mathematics or certain engineering sciences. In 1765 Maria Theresa set up an educational committee, which was charged with preparing a detailed plan for developing the University of Nagyszombat. Based on the recommendations of this committee and the Court Commission for Education, in July 1769 the Queen issued a deed of donation, which placed the university under her ‘royal patronage’, i.e. put it officially under state management. The deed already signalled the Queen’s intention

jezsuita rendház könyvgyűjteményéből később nemzeti könyvtár rangjára emelkedő, 1561-ben az első nagyszombati kollégium alapítás idején alakult Egyetemi Könyvtár. Hasonlóan fontos szerepe volt az egyetem, de az egész magyar könyvkiadás történetében a 17. század közepén Pozsonyból Nagyszombatba helyezett Egyetemi Nyomdának. A 18. század közepén pedig már csillagvizsgáló is épült az egyetemi oktatás és kutatás segítésére.

A látványos fejlődés és építkezések ellenére a jezsuita oktatási rendszer a 18. század közepén már meglehetősen konzervatívvá vált, és sok tekintetben elmaradt az új tudományos eredményekre és a felvilágosodás eszmei irányzatára nyitottabb protestáns felsőoktatási intézményektől vagy a piarista szerzetesrend szintén korszerűbb, kötetlenebb oktatási rendszerétől. A nagyszombati egyetem korszerűsítését már nem a feloszlata előtt álló jezsuita rend, hanem a felvilágosult abszolutizmus jegyében a bécsi kormányhatóságok végezték el. A felvilágosult abszolutizmus az oktatásügyet szigorúan állami-politikai kérdésként kezelte, és többek között az oktatás utilitarisztikus jellegét helyezte előtérbe a nevelés minden szintjén. Mária Terézia felvilágosult tanácsadói, elsősorban Gerhard van Swieten, először a bécsi egyetemen szervezték újjá az oktatást 1749 és 1756 között, s ennek nyomán kezdődött meg a nagyszombati egyetem oktatási rendjének átalakítása is.

1753-ban a királynő, az egyetem fennállása óta először, rendeleti úton módosította a nagyszombati oktatási rendet. A Bölcsészeti Kar tanulmányi idejét, a bécsi minta alapján, háromról két évre csökkentették, s egyben megkezdték a tanulmányi rendszer korszerűsítését, új, reáltudományok oktatását. A hallgatók színvonalasabb képzése érdekében bevezették a repetensi intézményt, ahol a diákok, például matematikából vagy bizonyos mérnöki tudományokból az átlagosnál magasabb szintű oktatásban részesültek. Mária Terézia 1765-ben tanulmányi bizottságot hívott életre, amelynek feladata lett a nagyszombati egyetem fejlesztésének tervét részletesen kidolgozni. Ennek, valamint az udvari tanulmányi bizottságnak a javaslatai alapján adta ki a királynő 1769. júliusi adománylevelét, amelyben az egyetemet „királyi pártfogásába” vette,

vagyis hivatalosan is állami irányítás alá helyezte. Oklevelében már jelezte, hogy szándékában áll az egyetemet tovább bővíteni. E szándék jegyében kelt ugyanezen év novemberében az a rendelethez, amelyben Orvosi Kar felállítását határozta el, öt tanszék szervezésével. Ezzel 1769-ben az egyetem szervezete teljessé vált, létrejött az első klasszikus felépítésű, négy karral rendelkező magyar egyetem.

A teljessé vált egyetem egyben új szervezetet is kapott, méghozzá az 1770 szeptemberében napvilágot látott *Norma Studiorum* formájában. Az új szabályzat az intézmény élére a kinevezett elnököt (főigazgatót), a karok élére pedig a szintén kinevezett kari igazgatókat helyezte. Belőlük és az egyetem kancellárjából állt a Consistorium, az intézet legfőbb irányító testülete. Mellettük működött ugyan az akadémiai Magistratus, melynek tagjai választottak voltak (rektor, kancellár, dékánok és seniorok), de szerepe csak formális volt. A szabályzat a bölcsészeti karon történeti és politikai-kamerális, a jogi karon természetjogi tanszékeket állíttatott fel. Erre az időszakra már csak a két legősibb fakultás maradt a jezsuiták kezén, de 1773-ban, a rend teljes feloszlása után már ezeken is erőteljesebben érvényesült az állami irányítás. Az ezzel kapcsolatos változások során jelentkezett az az igény, hogy az egyetemet Nagyszombatból az ország egykori fővárosába, a centrális fekvésű Budára helyezték át.

to expand the University. Accordingly, in November of the same year the Queen ordered the establishment of the Faculty of Medicine with five departments, thereby completing the organisational structure of the University and creating Hungary's first classical university with four faculties.

After its completion the University was also given a new organisational structure, through the introduction of the *Norma Studiorum* in September 1770. According to the new regulations the institution was to be led by the appointed chair (director general) and the faculties were to be managed by the appointed faculty directors. They made up the Consistorium, the supreme governing body of the institution, together with the chancellor of the University. A Magistratus Academicus with elected members (rector, chancellor, deans and seniors) also operated beside this body, but it had only a ceremonial role. The new regulations established the Departments of History and Political Science, Government and Economics within the Faculty of Humanities, and a Natural Law Department within the Faculty of Law. By this time, the Jesuits only managed the two oldest faculties, and after the final dissolution of the Order in 1773, the influence of the state became more pronounced in these as well. In parallel with these changes the need arose to move the University from Nagyszombat to Buda, the centrally located former capital of the country.

Ifj. Vastagh György Pázmány-szobra a központi épület előcsarnokában, 1934

 Statue of Pázmány by György Vastagh jr. located at the lobby of the main building, 1934

1 Pázmány portréját és bíborosi kalappal ellátott családi címerét ábrázoló ezüstérem. 17. század Silver coin, depicting Pázmány's portrait and the family's coat of arms with the cardinal's hat. 17th century

2 Pázmány Péter sétabotja. 17. század The walking cane of Péter Pázmány. 17th century

3 Pázmány Péter érseki és jezsuita birétuma. 17. század Péter Pázmány's archbishop's and Jesuit's biretta. 17th century

1 Pázmány Péter aláírja az egyetem alapítólevelét. Temple János festménye, 1885 Pázmány Péter signs the university's deed of foundation. Painting by János Temple, 1885

2 Az egyetem alapítólevele. 1635. május 12. The university's deed of foundation. 12th May 1635

1 ▶

Az egyetem első zászlaja, Szűz Mária és a gyermek Jézus alakjával. Mária bal kezében a Bibliát tartja, jobb lábánál Pázmány családi címere látható. 17. század

↻ The university's first flag with the Virgin Mary and the child Jesus. Mary is holding the Bible in her left hand and the Pázmány family' coat of arms is by her right foot. 17th century

2 ▶

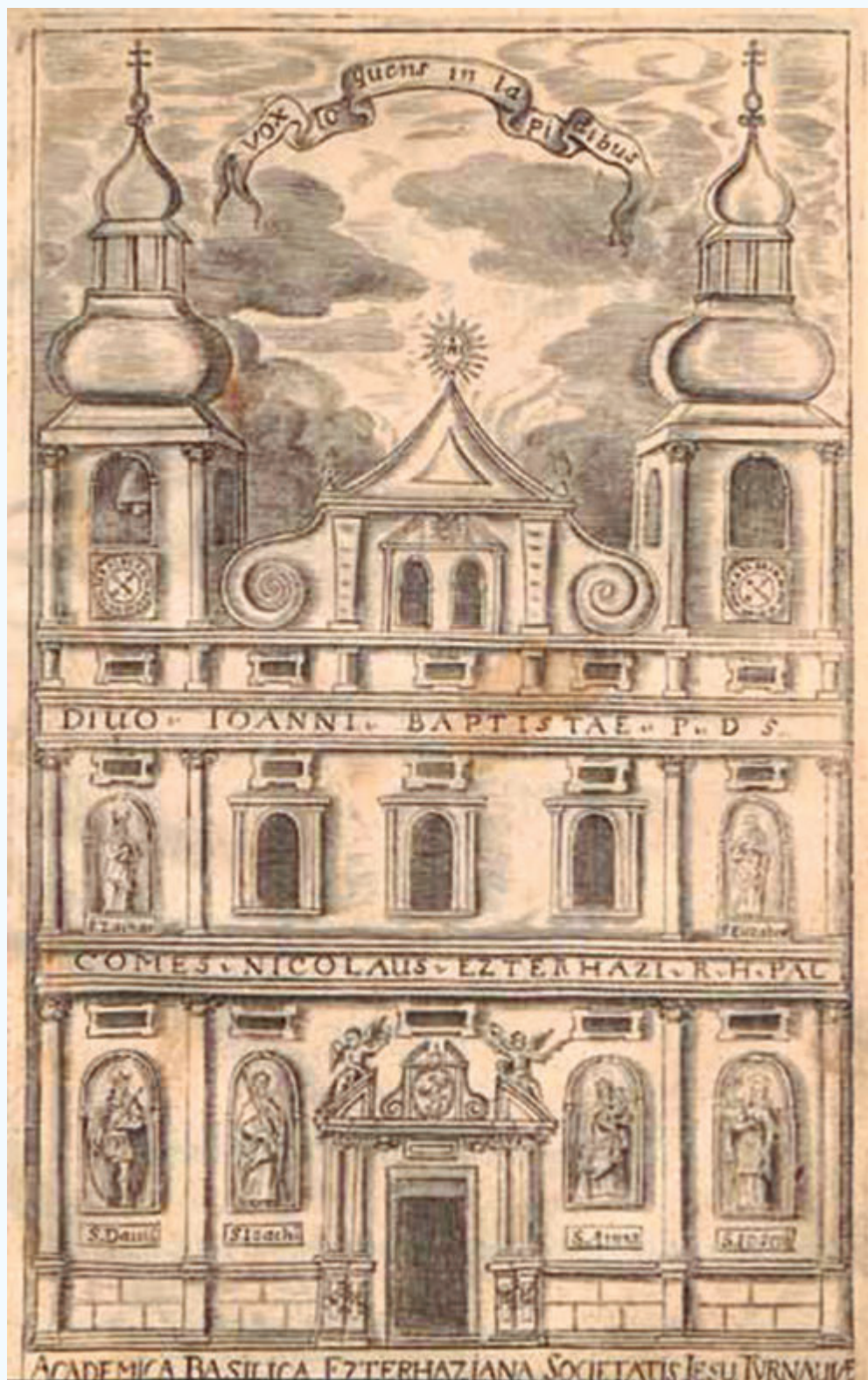
II. Ferdinánd császár egyetemalapítást megerősítő oklevele. 1635. október 18. ↻ Letter by Emperor Ferdinand II, confirming the foundation of the university. 18th October 1635

◀

Az egyetem rektori péduma, amit Pázmány ajándékozott 1635-ben az intézménynek. Tetején az univerzitás oltalmazójaként Madonna a gyermek Jézussal. J. Lencker augsburgi mester műve. 17. század

↻ The rector's sceptre, donated to the university by Pázmány in 1635. The top shows the university's protector, Madonna with the child Jesus. By the Augsburg artist, J. Lencker. 17th century

1 *Xavéri Szent Ferenc, a bölcsészek védőszentje a kar pédumának tetején, ékkövekkel díszített abroncs által övezve* ∞ *The top of the sceptre shows the figure of St Francis Xavier, patron saint of philologists, surrounded by a gemmed rim*

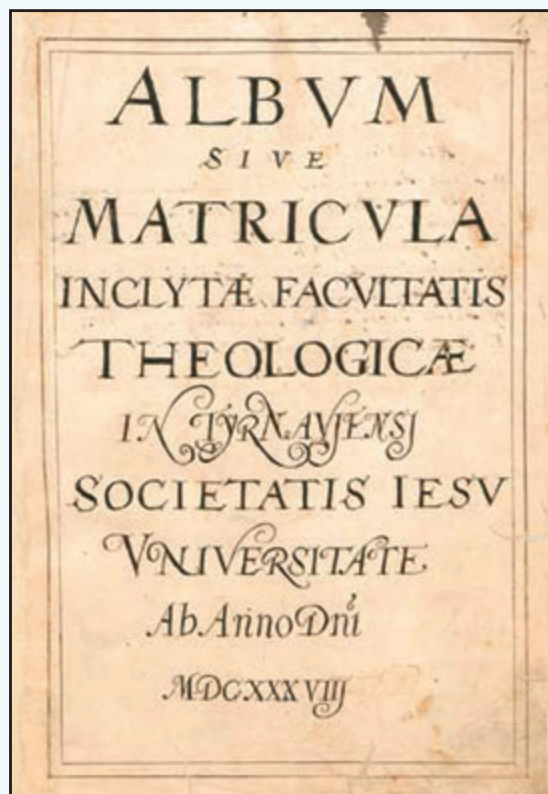
2 *A bölcsészkar péduma. A rektori jogarhoz hasonlóan Pázmány ajándéka. 17. század* ∞ *Sceptre of the Faculty of Humanities. Also donated by Pázmány, together with the rector's sceptre. 17th century*

◀
A nagyszombati jezsuita templom homlokzatának rajza ∞ *Façade drawing of the Nagyszombat Jesuit church*

1 A teológiai kar péduma. Gömbjét 1785-ig a kar védőszentjének, Szent Ignácnak a szobra díszítette. A megrongált díszbotot ékesítő figurát ezen felújítás alkalmával cserélték fel a Megváltó alakjával. The sceptre of the Faculty of Theology. Until 1785 the sphere of the spectre featured Saint Ignatius, patron saint of the faculty. The damaged sceptre was then restored and Saint Ignatius' figure was replaced by that of the Saviour

1 ▶
Lippay György esztergomi érsek (1642–1666),
a jogi kar alapítója. Elias Widemann
rézmetszete, 1649. György Lippay,
archbishop of Esztergom (1642–1666),
founder of the Faculty of Law.
Copper engraving by Elias Widemann, 1649

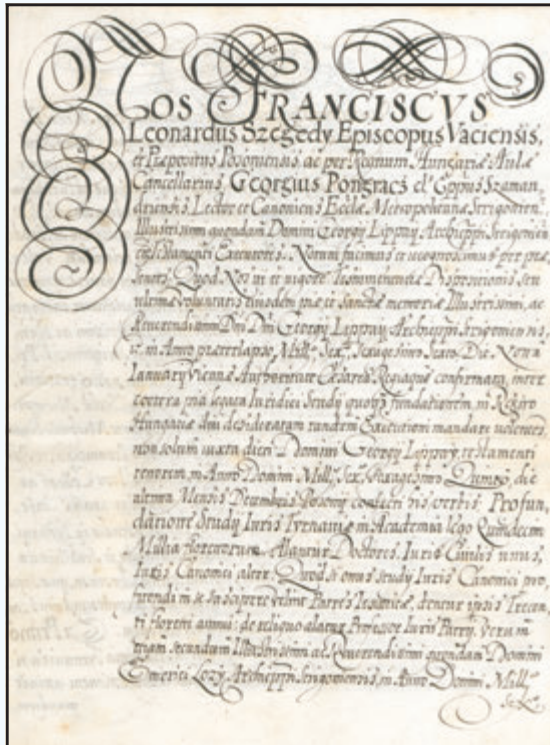

2 A teológiai kar első matrikulája 1638-ból
The first register of the Faculty of Theology from 1638

2 ▶
Lósy Imre esztergomi érsek (1637–1642),
a jogi kar alapítója. Jeremias Gottlob Rügend
rézmetszete a 18. századból. Imre Lósy,
archbishop of Esztergom (1637–1642),
founder of the Faculty of Law.
Copper engraving by Jeremias Gottlob Rügend
from the 18th century

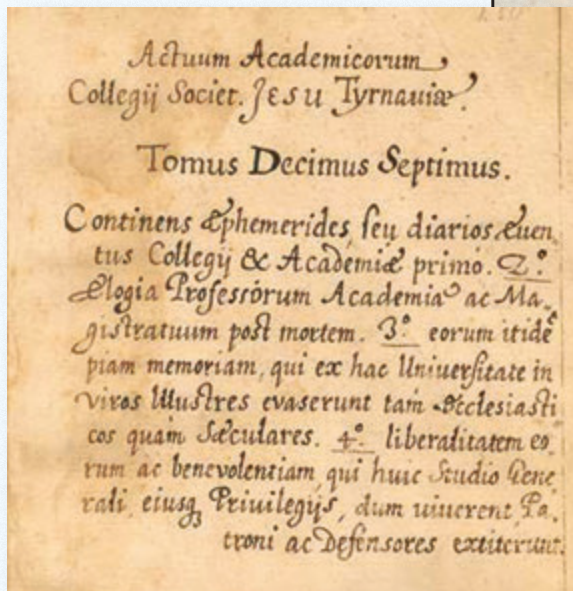
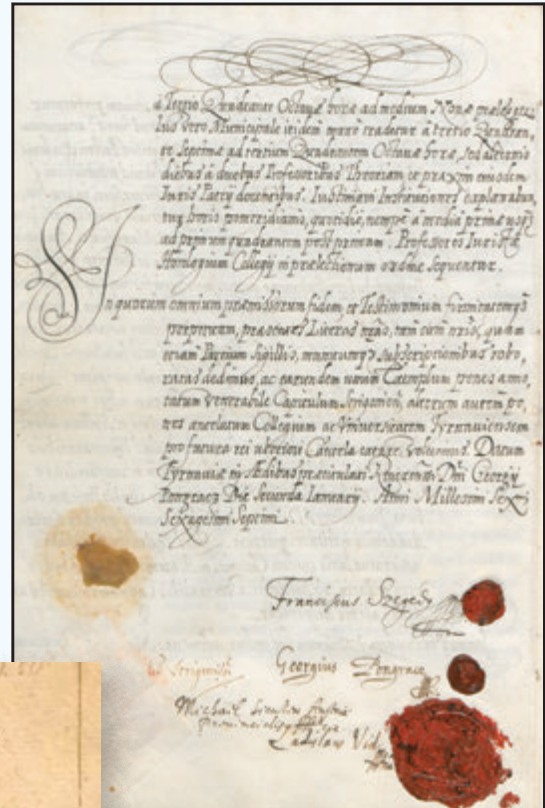

3 A jogi kar póduma. A kar alapításakor készült jogar tetején a fakultás védőszentjének, Szent Ivónak szobra áll. Bécsi mester műve. 1692 Sceptre of the Faculty of Law. The sceptre was made at the time of the faculty's foundation and includes the statue of the faculty's patron saint, St. Ivo. Work by a Viennese artist. 1692

1 A jogi kar alapítólevelének első oldala.
1667 First page from the Faculty of
Law's deed of foundation. 1667

2 A jogi kar alapítólevelének utolsó oldala. 1667
Last page from the
Faculty of Law's deed of foundation. 1667

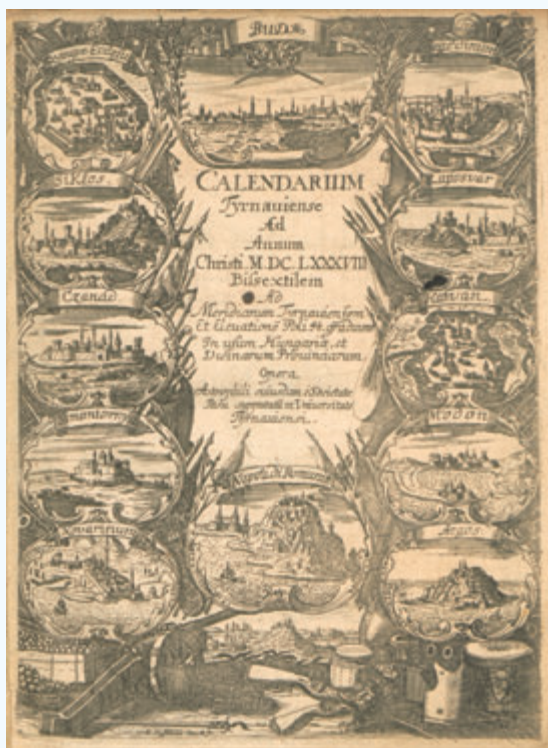
3 Rektori napló. 1636–1733
Rector's diary. 1636–1733

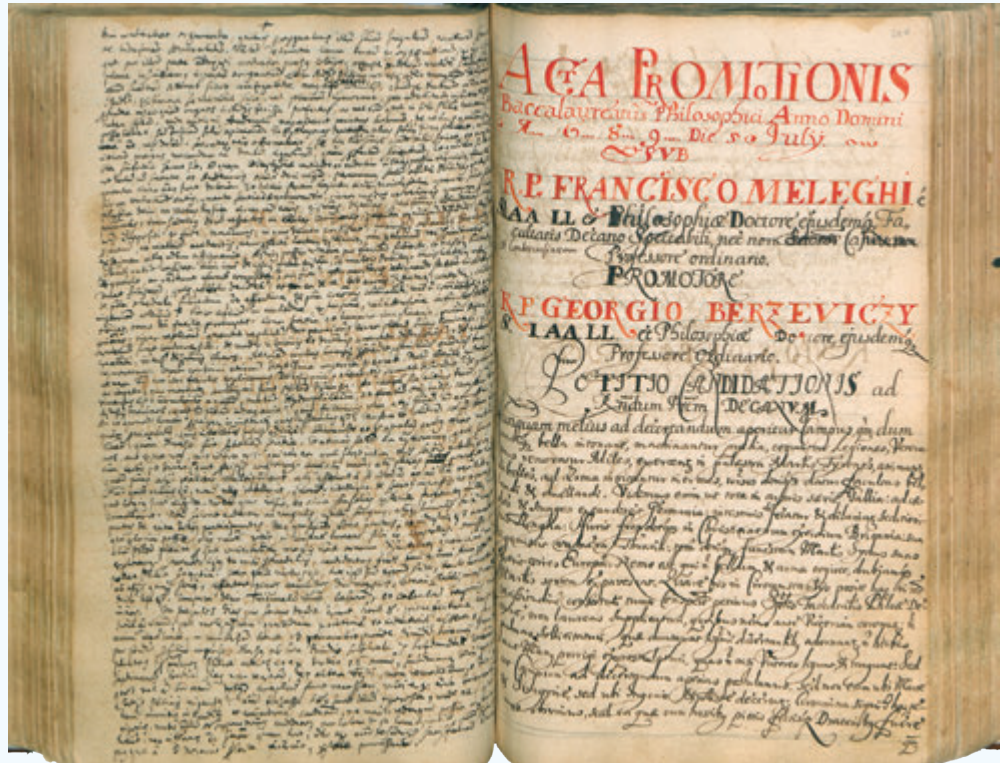
1 Kalendárium 1683-ból, Patrona Hungariae és magyar szentek ábrázolásával, valamint a magyar királyság és kapcsolt részeinek címereivel. A borító alsó sávjában Justus van der Nypoort: Nagyszombat látképe

2 Egyetemi kalendárium címlapja. 1676

3 Nagyszombati kalendárium, korabeli városképekkel. 1688

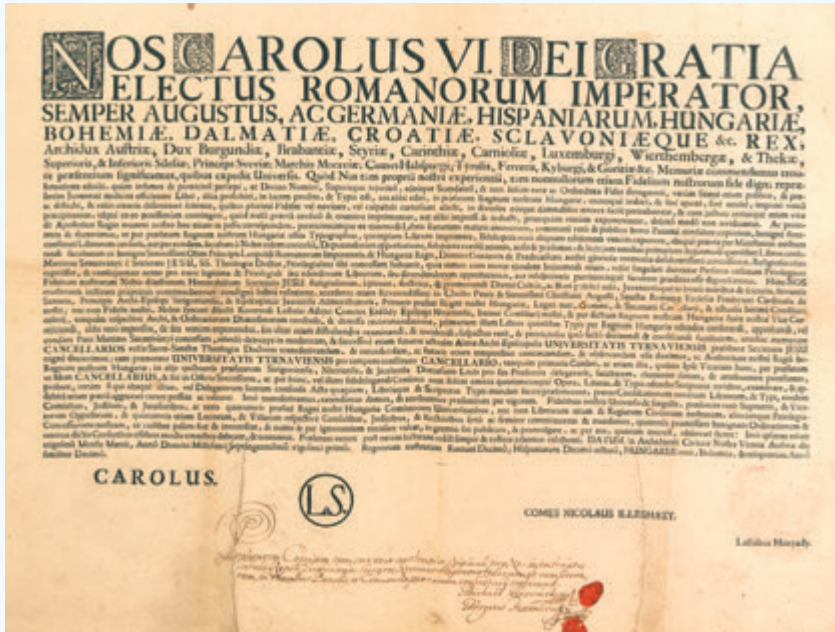
1 Az Egyetemi Könyvtár Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztályának 17. századi anyagait őrző raktára
 Repository for the 17th century materials of the University Library's Department of Manuscripts and Old Prints

2 A jogi kar védőszentjének ünnepén mondott beszéd. Nagyszombat, 1738
 Official speech for the celebrations of the Faculty of Law's patron saint. Nagyszombat, 1738

1
 Promóciós könyv. A fokozatot szerzett hallgatók nyilvántartása a 17. századból
 Promotional book. Register of students with university degrees from the 17th century

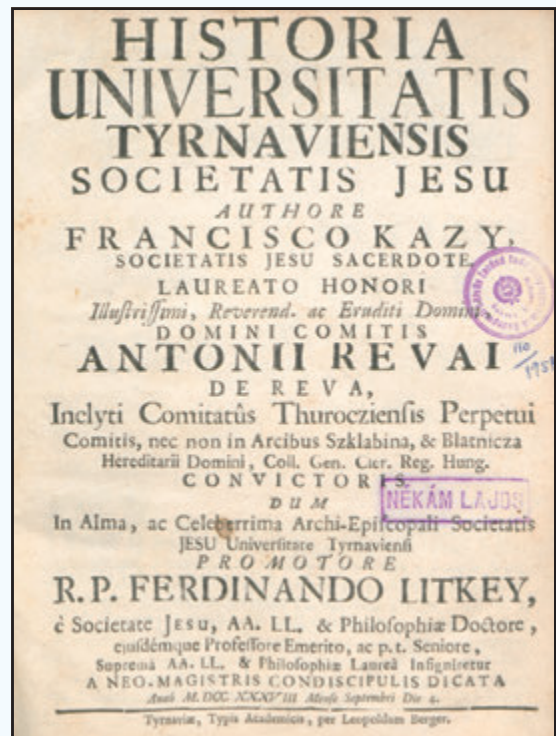
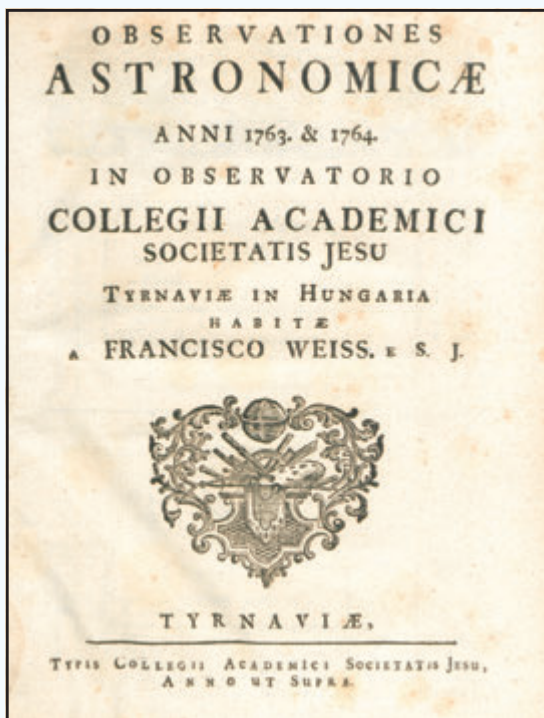
2
 Promóciós könyv téziseihez készített szemléltető ábrák. 17. század
 Illustrations for the theses of the promotional book. 17th century

III. Károly oklevele a nagyszombati egyetem kancellárjának cenzori joga ügyében. 1721 Certificate by Charles III for the censorship rights of Nagyszombat University's chancellor. 1721

Csillagászati megfigyeléseket tartalmazó kalendárium. Nagyszombat, 1763 Calendar with astronomical observations. Nagyszombat, 1763

Kazy Ferenc egyetemtörténetének címlapja, mely az alapítás centenáriuma készült. Nagyszombat, 1738 Cover page from Ferenc Kazy's History of the University, published for the 100th anniversary of the university's foundation. Nagyszombat, 1738

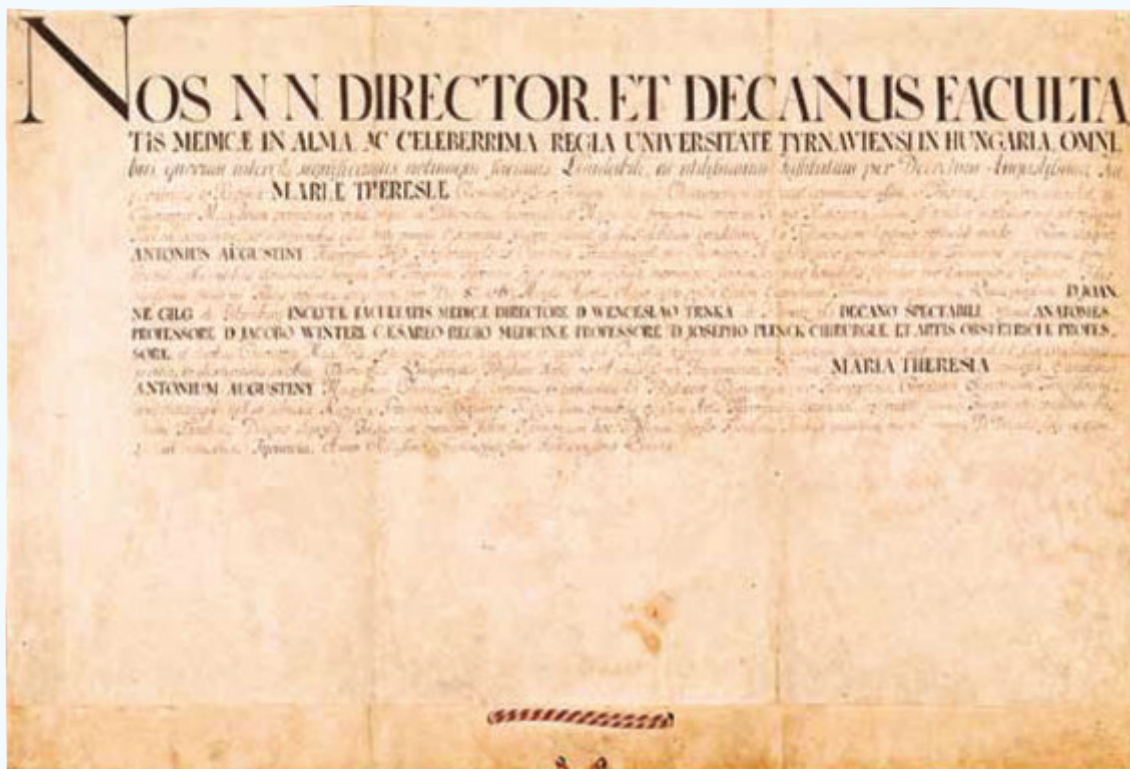

1 Szent Lukács szobra, attribútumával, az ökörrrel az orvosi kar pódiumának fején 2 Statue of Saint Luke, with the ox as his symbol, at the top of the Faculty of Medicine's sceptre

Az orvosi kar póduma. 1770 3 Sceptre of the Faculty of Medicine. 1770 2

3 Az orvosi kar pecsétje 1772-ből. Mária Teréziát ábrázolja, amint a nagyszombati egyetemi épületet Szűz Máriának ajánlja 4 The Faculty of Medicine's seal from 1772. It shows Maria Theresa offering the building of Nagyszombat University to the Virgin Mary

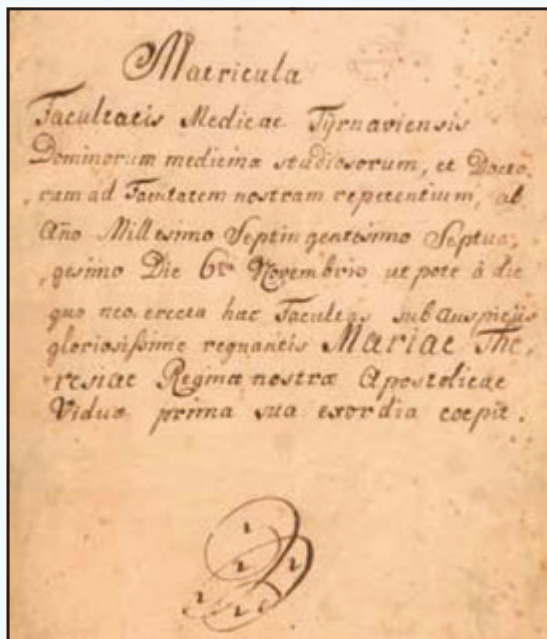

Az orvosi fakultás által Augustiny Antal részére kiadott sebészoklevél. 1775 Surgeon's diploma, issued for Antal Augustiny by the Faculty of Medicine. 1775

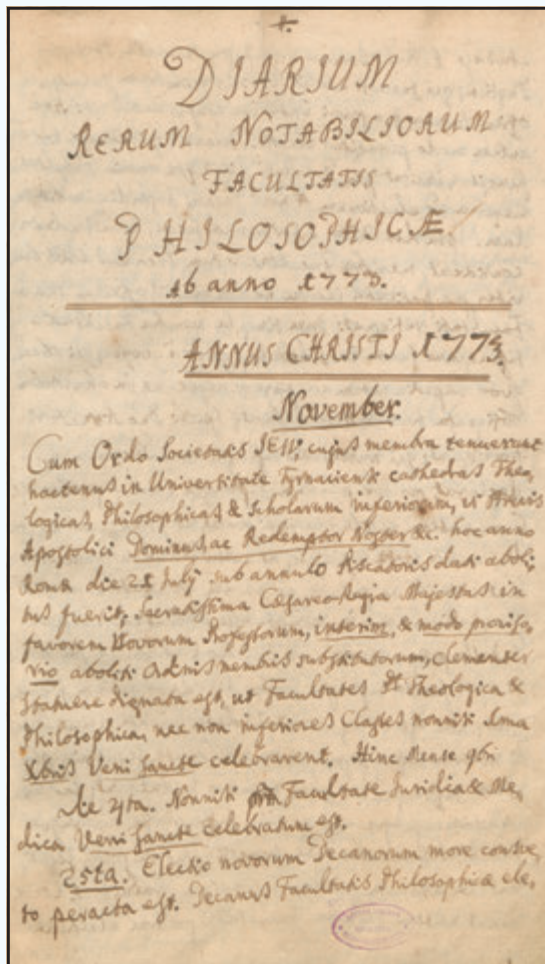

1 A kiadott oklevél függőpecsétje Hanging seal from the issued diploma

2 Az orvosi kar első anyakönyvének címlapja. 1770 Cover of the Faculty of Medicine's first register. 1770

3 Bölcsészkar diárium – dékáni napló – első lapja 1773-ból First page of a Faculty of Humanities Diarium – dean's diary – from 1773

1777–1847

Mária Terézia (1740–1780) magyar királynő. Ismeretlen művész alkotása a 18. századból
Maria Theresa (1740–1780) Queen of Hungary. By unknown artist from the 18th century

1777 is an important date in the history of the first Hungarian University. At the end of August the University was moved to the royal palace buildings of Buda. At the same time the national educational reform document, the Ratio Educationis entered into force and changed the organisational structure of the University. The Consistorium was superseded by the Senate, which consisted of the chair of the University and the four faculty directors, thus the chancellor was no longer a member of the governing body. Six new departments were added to the Faculty of Humanities, three of which dealt with natural sciences (applied mathematics, experimental physics and mechanics, agronomy) while the other three taught auxiliary sciences of history. Several of the former departments had already become more specialised (higher mathematics, natural history, astronomy). These measures, together with the earlier establishment of the Chemistry-Botany Department within the Faculty of Medicine provided a solid basis for teaching natural sciences in Hungary. The Faculty of Law already increased the length of study to three years in 1775, and expressed as its primary aim the training of well educated government officials loyal to the regime.

This aim became even more pronounced during the reign of Joseph II, which meant that – if we now disregard Germanisation attempts – this period introduced several modern elements into a previously conservative, feudalistic legal education system. European state statistics and world history were both given separate departments and the Department of Political Science, Government and Economics was also transferred from the Faculty of Humanities. This period of enormous change during the reign of Maria Theresa was concluded by the issuance of the so-called Diploma Inaugurale, signed by the Queen on 25 March 1780, which detailed the rights and the internal structure of the University and listed its estates, turning them into an independent university fund. This significant document was handed over by Vice Chancellor Károly Pálffy in the framework of a large ceremony held in the Buda Castle on 25 June 1780.

Az első magyar egyetem fejlődéstörténetében 1777 fontos dátum. Augusztus végén az egyetemet a budai királyi palota épületeibe költöztették. Az ugyancsak ekkor életbe lépett országos oktatási szabályzat, a Ratio Educationis változtatott az új helyén megnyílt egyetem szervezetén. A megszüntetett Consistorium helyébe a Senatus lépett, amely az egyetem elnökéből és a négy kari igazgatóból állt, a kancellár tehát kimaradt tagjainak sorából. A Bölcsészeti Kar hat új tanszékkal bővült, közülük három a természettudományokkal (alkalmazott matematika, kísérleti fizika és mechanika, mezőgazdaságtan), három a történeti segédtudományokkal foglalkozott. Több régi tanszék már korábban differenciálódott (felsőbb matematika, természetrajz, csillagászat). E rendelkezések, beleértve az Orvosi Karon korábban létrehozott kémiai-botanikai tanszéket, már igen komoly alapot teremtettek a jövőben hazai természettudományos képzéshez. A Jogi Karon már 1775-ben három évre emelték a képzési időt, s fő célként tűzték a fakultás elé a jól képzett és a fennálló rendhez hűséges állami hivatalnokok képzését.

E törekvés még erőteljesebben mutatkozott meg II. József idején, s mindez – a németesítő törekvésektől itt most eltekintve – korszerű elemekkel bővítette az addig meglehetősen konzervatív, rendi szellemű jogi képzést. Tanszéket kapott

az európai államok statisztikája és ezzel együtt az egyetemes történelem, s a Bölcsészeti Karról ide került át a politikai-kamerális tudományok oktatása is. A Mária Terézia uralkodásának idejére eső óriási változásoknak mintegy végső összefoglalása volt az az ünnepélyes kiállítású oklevél, amelyet a királynő 1780. március 25-én írt alá. Az ún. Diploma Inaugurale részletesen összefoglalta az egyetem jogait, belső szervezetét, felsorolta birtokait, amelyekből önálló egyetemi alapot képezett. E nevezetes okiratot 1780. június 25-én nagy ünnepség közepette adta át az egyetem vezetőinek Pálffy Károly alkancellár a budai Várpalotában. Ezt az ünnepséget egyben a budai egyetem megnyitásának is szánták.

Az oly sokszor bíralt II. József-féle művelődéspolitikát a magyar felsőoktatás, de különösen az egyetem szempontjából egyáltalán nem volt káros, sőt az ő uralkodásának idejére esik néhány igen fontos új egyetemi intézmény felállítása. A jozefinista nevelési koncepció nagy súlyt fektetett a társadalom számára hasznos, gyakorlati ismeretek oktatására. II. József 1782 őszén a bölcsészkar alkalmazott matematika tanszék továbbfejlesztésével önálló egyetemi mérnökképző intézet létrehozását rendelte el. Az Institutum Geometrico-Hydrotechnicum hároméves, egyetemi oklevelet adó polgári mérnökképző intézményként kezdte meg munkáját, ebben a formában elsőként Európában. A selmeci akadémián kívül itt tanítottak először egyetemi fokon műszaki tudományokat, s bár az intézet csak e tudományok viszonylag szűk spektrumában – a vízépítéssel és földmérés területén – volt képes színvonalasabb oktatásra, ezzel is nagy hasznára volt a gazdaságilag még fejletlen Magyarországnak. Az Institutum életképességét bizonyítja, hogy a II. József halála utáni években is fenn tudott maradni, amikor rendi sérelmei miatt a magyar nemesség kevésbé felvilágosult tagjai a jozefinizmus intézkedéseit is igyekeztek semmissé tenni. Az 1790-es évek elején az intézet válságba került, de végül is csak tanulmányi idejét csökkentették egy évvel, megszüntetésére nem került sor.

Az ötéves képzési idejű Orvosi Kar már fennállásának első két évtizedében szép eredményeket ért el. Az elméleti természettudományos képzés

The ceremony was also the opening ceremony of the Buda campus of the University.

The oft-criticised educational policy of Joseph II was not damaging to higher education in Hungary or from the perspective of the University, in fact several important university institutions were actually established during his reign. The Josephinist educational concept put great emphasis on teaching practical knowledge that is useful for society. In the autumn of 1782 Joseph II ordered that the Applied Mathematics Department be developed further to create an independent engineer training institute within the University. The Institutum Geometrico-Hydrotechnicum, which started out as a secular engineer training institute running a three-year course that resulted in a university diploma, was the first of its kind in the whole of Europe. Besides the Selmec Academy (in Selmecbánya, currently Banská Stiavnica, Slovakia), this was the only place for pursuing technical studies at a university level, and although the institute offered a high standard in only a narrow spectrum – namely in the field of hydraulic architecture and land surveying – its operation was nevertheless very beneficial in Hungary, which was economically greatly underdeveloped at the time. The viability of the Institutum is evidenced by the fact that it was able to survive after the death of Joseph II, when the less enlightened members of the Hungarian nobility, because of the grievances of their estate, tried to reverse all Josephinist measures. At the beginning of the 1790s the institute did suffer a crisis, but finally only the length of study was reduced by one year, it was not wound up.

With its five-year university courses, the Faculty of Medicine already achieved impressive results in the first two decades of its existence. It was stronger in theoretical science education, which is not surprising given that hospitals and clinics were extremely under-equipped both in Nagyszombat and in Buda, which made the teaching of practical medical work very difficult indeed. Nevertheless most alumni coped well. The Faculty held separate courses for masters of surgery and for pharmacists, which were both very popular. These were the first courses held in Hungarian. Another important specialised educational institution was also set up

within the Faculty of Medicine. The establishment of an institute to train veterinarians was already planned by Maria Theresa in the mid-1770s, but was not achieved at the time. Finally, at the end of 1786, Joseph II ordered the establishment of a Department of Veterinary Medicine within the Faculty of Medicine, and lectures in this field began in the summer of 1787. The Department, which was linked up with an animal hospital in 1799, later became an important, nationwide centre of veterinary medicine.

Joseph II transferred the administrative bodies of the country from Pozsony to Buda, thus, in 1784 the University had to move out of the Buda Castle. It established its new headquarters in neighbouring Pest, which later turned out to be a more favourable location for the University due to its more active economic and intellectual life. Only three faculties moved to Pest, however, because the monarch modified the organisational structure of the University yet again. Temporarily the university governance also changed, which meant primarily the elimination of the position of faculty director and the extension of the scope of authority of the deans. The changes were most intensively felt by the Faculty of Theology, which still preserved some elements of Jesuit spirituality and its conservative approach, and thus was an eyesore to Joseph II. The Emperor wished to place theological education under direct state supervision too, and wanted to train a clergy that embraced the views of enlightenment and was also equipped with practical knowledge. As part of this experiment he set up three so-called general seminars, one of which was the Faculty of Theology relocated from Buda to Pozsony, which theoretically remained under the umbrella of the University. Two years later, in 1786, the two other seminars (in Eger and Zagreb) were united with the new headquarters set up in Pest, which created a strange situation whereby for four years the Faculty of Theology operated and served its great number of students from two headquarters. In 1790 the general seminars were closed down, which meant that for fifteen years the Faculty of Theology also ceased to exist and was only reopened by Francis I in 1805.

volt az erősebb, ami nem csoda, hiszen a gyakorlati gyógyító munka megtanításához mind Nagyszombatban, mind Budán rendkívül szegényesek voltak a kórházi, klinikai feltételek. Ennek ellenére a végzett hallgatók többsége jól megállta a helyét. A karon külön tanfolyamot szerveztek a sebészmesterek és külön a gyógyszerészek számára, amelyek igen látogatottak voltak, és ezeken kezdték el először nemzeti nyelven oktatni az orvosi tudományok alapjait. Ugyancsak az Orvosi Kar keretében szerveződött egy másik fontos szakoktatási intézmény is. A királynő már az 1770-es évek közepén tervezte Magyarországon állatorvosokat képző intézet létesítését, de ez akkor elmaradt. II. József 1786 végén állatorvosi tanszék felállítását rendelte el az Orvosi Karon, és 1787 nyarán meg is kezdődtek az ilyen tárgyú előadások. A tanszék, amelyet 1799-ben állatgyógyintézettel kapcsoltak egybe, a későbbiekben a magyarországi állatgyógyászat országos hírvé központjává vált.

II. József az országos hatóságokat Pozsonyból Budára helyezte át, ezért az egyetemnek 1784-ben el kellett költöznie a budai Várból. Az új székhely a szomszédos Pest lett, ami fekvésénél fogva a későbbiekben jobb elhelyezést, élénkebb gazdasági és szellemi életénél fogva kedvezőbb körülményeket biztosított az egyetem működéséhez. Pestre azonban már csak három fakultás költözött át, mert az uralkodó újabb módosítást hajtott végre az univerzitás szervezetében. Átmenetileg az egyetemi irányítás is változott; ennek lényege a kari igazgatói funkció megszüntetése és a dékánok hatáskörének bővítése volt. A változások elsősorban a Teológiai Kart érintették nagymértékben, amelynek konzervatív, részben még jezsuita szelleme amúgy is szállka volt az uralkodó szemében. II. József a papképzést is teljesen állami irányítás alá kívánta vonni, az általános szemináriumokon már a felvilágosodás szellemében nevelkedett, hasznos ismeretekkel is bíró klérust akart képezni. E kísérlet jegyében az országban három új, ún. generális szemináriumot állított fel, amelyek egyike volt a Budáról Pozsonyba áthelyezett Hittudományi Kar, amely azért elvileg az egyetem keretében maradt. Két évvel később, 1786-ban a két másik (egri és zágrábi) generális szemináriumot viszont pesti székhellyel egyesítette,

így az a furcsa helyzet állt elő, hogy a Teológiai Kar négy éven át két székhelyen működött, óriási hallgatói létszámmal. 1790-ben megszüntették a generális szemináriumokat, de ezzel egy időben másfél évtizedre maga a Teológiai Kar is megszűnt működni, s visszaállításáról csak 1805-ben intézkedett I. Ferenc.

A felvilágosult abszolutizmus és a 18–19. század fordulójának időszakából már sok egyetemi professzorról elmondhatjuk, hogy maradandót alkotott a magyar tudomány történetében. Közülük emeljük ki Makó Pál matematikust, Sajnovics János csillagászt és nyelvtudóst, Horváth Nep. János fizikust, Pray György, Cornides Dániel és Koppi Károly történészeket, Winterl József Jakabot, az egyetemi kémiai és botanikai oktatás megalapozóját, Bene Ferenc klinikus orvost, a himlőoltás egyik magyarországi bevezetőjét, Lakits György jogászt és Tolnay Sándort, az állatorvosképzés megalapítóját.

A 18. század utolsó évtizede változatlanul nem kedvezett a nyugodt, tudományos egyetemi munkának. A nemzetközi és hazai politikai viszonyok nagy változásai erős hatást gyakoroltak az ország központjába került egyetem életére. A II. József rendszerének bukását követő nagy rendi-nemzeti fellendülés pozitív következményének tekinthetjük a magyar nyelv és irodalom első egyetemi katedrájának létrehozását 1791-ben. Annál bizonytalanabbá tette az egyetem helyzetét az a huzavona, amely székhelyének kérdése körül folyt az 1790-es évek első felében. Sokan voltak az újonnan összeült országgyűlés tagjai között is, akik a hallgató-ságot féltették a túlzottan polgári és reformer légkörű Pest városától, és szívesebben látták volna az egyetemet egy csendesebb, konzervatívabb vidéki kisvárosban. Szóba került Esztergom, Nagyszombat, Vác és Eger is, de az uralkodó észszerűbben gondolkodó tanácsosaira hallgatva végül is a Pesten maradás mellett döntött. Az intézet megkapta a feloszlott pálos rend pesti épületeit és templomát, a század végén ide költöztették az egyetemi nyomdát, így a provizórikus körülmények lassan rendeződtek, kialakultak a normális egyetemi életnek, ha nem is jó, de mindenesetre elfogadható feltételei.

From the period of enlightened absolutism and after the turn of the 18th century a number of university professors made their mark in the history of science in Hungary. They include the mathematician Pál Makó, the astronomer and linguist János Sajnovics, the physicist János Nepumuki Horváth, the historians György Pray, Dániel Cornides and Károly Koppi, the founder of university level education of chemistry and botany, József Jakab Winterl, the clinician Ferenc Bene, who was one of the introducers of vaccination in Hungary, the lawyer György Lakits and the founder of veterinary training, Sándor Tolnay.

The last decade of the 18th century was still not conducive to uninterrupted academic endeavour. The profound changes occurring in the international and domestic arena had a significant impact on the centrally located University. A positive consequence of the great national and feudal revival after the reign of Joseph II was the establishment of the first university Department for Hungarian Language and Literature in 1791. On the other hand, the protracted debate in the first half of the 1790s about where to establish the headquarters of the University, created much uncertainty. Many members of the reassembled Diet were worried about the University being in bourgeois and reform-oriented Pest, and would have liked to see the University in a quieter, more conservative, rural town. Esztergom, Nagyszombat, Vác and Eger were all considered as possibilities, but finally, the monarch listened to his more rational advisors and decided to keep the University in Pest. The University received the buildings and the church of the dissolved Paulist Order, and at the end of the century the University Press was moved to these premises, and thus slowly the state of transition ended, and though the conditions of operation were not ideal, they became acceptable.

The content of university curriculum and the intellectual climate of the turn of the century was, however, less favourable. Between 1791–1793 the Public Education Committee, which was set up based on a parliamentary decision, developed detailed proposals for reforming the University and modernising the curriculum. The second half

of the 1790s, however, was not conducive to further progressive university reform as the supporters of firmly conservative, absolutistic government gained the upper hand in Vienna. The negative view about the University was partly due to the fact that several students – mainly lawyers – took part in the Hungarian Jacobinist movement, and many teachers were also sympathetic to the cause. After the execution of the Hungarian Jacobinists, the royal court removed unwanted members of the academic staff and started to transform the teaching of social sciences, law and theology based on a conservative model.

The new national regulations on education, called the second Ratio Educationis, issued in 1806, paid much more attention to the University than the first one. To a large extent the regulations were based on the proposals of the former Public Education Committee, therefore they included some positive measures too. In the Faculties of Humanities and Medicine positive measures appeared to assist university-level instruction of natural sciences, though the measures were contradictory as the length of study in the field of humanities, after having been extended by Joseph II, was reduced again to two years, which had a detrimental effect on the standard of education. The auxiliary character of the Faculty remained. The regulations dealt with the details of the curriculum too, and created a strictly conservative framework for legal and theological education, and reduced the length of study in the Faculty of Law. In the first half of the 19th century strict regulations presented the biggest obstacle to university education. Teachers had to teach from centrally defined textbooks – and in Latin of course – and any digression was punishable. Although the second Ratio Educationis retained the Magistratus, i.e. the elected governing body of the university, it placed the institution under the supervision of the appointed chairman, which meant that the autonomy of the university, which was not very well established anyway, became just a formality. In 1819 the faculty director position was re-established, leading to even tighter state control over all faculties. The effectiveness of education was further decreased by the fact that in

Az egyetemi oktatás tartalmáról, a századforduló szellemi légköréről már kevesebb jót mondhatunk. Az 1791–1793-as években az országgyűlés határozata alapján összeülő Közoktatási Bizottság részletes javaslatokat dolgozott ki az egyetem reformjáról, tananyagának korszerűsítéséről. Az 1790-es évek második felében Bécsben azonban a határozottan konzervatív, abszolutisztikus kormányzat hívei kerekedtek felül, és ez nem kedvezett újabb haladó szellemű egyetemi reformoknak. Az egyetem negatív megítélésében közrejátszott az is, hogy a magyar jakobinus mozgalomban több hallgatója – főleg jogászok – vett részt, de a tanárok között is sokan szimpatizáltak a mozgalom törekvéseivel. Az udvar a magyar jakobinusok kivégzése után tisztogatást rendelt el a tanári karban, s hozzálátott a társadalomtudományok, a jogi és teológiai képzés konzervatív átformálásához.

Az 1806-ban kiadott új országos tanügyi szabályzat, a II. Ratio Educationis, elődjénél sokkal bőségebben foglalkozott az egyetemmel. E szabályzat elkészítésénél nagymértékben támaszkodtak az egykori Közoktatási Bizottság javaslataira, így részben pozitív intézkedéseket is tartalmazott. A Bölcsészeti és Orvosi Karon különösen a felsőfokú természettudományos képzést segítő rendelkezések születtek, bár ezek is ellentmondásosan, hiszen például a bölcsészeti kurzus II. József által felemelt tanulmányi idejét újra két évre csökkentették, s ez visszavetette a hallgatók előképzettségének színvonalát. Egyébként a kar előkészítő jellegét e rendelet is változatlanul fenntartotta. A tananyag részleteire is kiterjedő szabályzat a jogi és hittudományi képzést szigorúan konzervatív keretek közé szorította, és a Jogi Kar tanulmányi idejét is csökkentette. Általában a 19. század első felében az egyetemi oktatás legnagyobb kerékkötője a szigorú szabályozás volt. A tanároknak – természetesen latin nyelven – meghatározott tankönyvek anyaga alapján volt szabad előadniuk, és minden eltérés büntetendő cselekménynek számított. A korábban sem igen létező egyetemi autonómiát még inkább formálissá tette, hogy bár a II. Ratio Educationis fenntartotta az egyetemi Magistratust, mint választott irányító testületet, de az egész intézmény élére a kinevezett elnököt helyezte. 1819-ben

ismét visszaállították a kari igazgatói intézményt, így minden fakultást még szigorúbban állami irányítás alá vontak. Az oktatás hatékonyságát még az is csökkentette a 19. század első felében, hogy a rosszul javadalmazott tanszékek néha évekig üresen álltak, és ilyenkor fontos tárgyakat helyettesek tanítottak.

A korszak nagy sérelme volt még, hogy a pesti egyetem nagyon nagymértékben a bécsi univerzitás hatása alá került. Az udvar még a felvilágosult abszolutizmus idején vezette be azt a rendszert, hogy a magyar egyetem oktatási rendjét bécsi minta alapján korszerűsítette. E gyakorlat akkoriban lényegében pozitív változásokat hozott, de a ferenci abszolutizmus idején ez már csak a bécsi változtatások szolgai másolását jelentette. Az egyetem tanszékeinek betöltésére kiírt pályázatokhoz a téziseket Bécsből küldték el, s eredményükről a végső döntést szintén Bécsben hozták meg. Az ilyen gyakorlat sértette az egyre erőteljesebben jelentkező nemzeti érzéseket, és a magyar rendek már a reformkor kezdetén, az 1825–1827-es országgyűlésen feliratot intéztek az uralkodóhoz a magyar egyetem függetlensége tárgyában. Már az országgyűlési tárgyalások során több javaslat hangzott el arról, hogy az egyetemi alap jövedelmeinek hovaforrásáról az intézmény maga dönthesse, és nagyobb összegeket fordítsanak a professzorok fizetésének emelésére vagy új tanszékek alapítására. Az udvar, amely a nevelésügy egészét felségjognak tekintette, érdemben ekkor sem és később sem foglalkozott a rendek javaslatával.

Az egyetem kiemelkedő tehetségű professzorai a kedvezőtlen körülmények ellenére is esetenként szép eredményeket értek el a reformkorban, s tanítványaik közül többen később a magyar tudományosság neves alakjai lettek. E tanáregyenységek közül emelhetjük ki a Bölcsészeti Karról Schedius Lajos nyelvészt, Jedlik Ányost, a dinamó Siemenset megelőző feltalálóját, Petzval Józsefet, a fénytan európai hírnő szakértőjét, aki később a bécsi egyetem tanára lett, Petzval Ottó matematikust, s a mérnöki intézet tanárát, Petzelt Józsefet. Az Orvosi Karon is sikerrel oktatott a kezdetleges klinikai körülmények között Lenhossék Mihály, Stáhly Ignác és Balassa János, hogy az inkább tudományos

the first half of the 19th century teaching positions were badly paid and were therefore often unoccupied for years, and as a result important subjects were taught by substitutes.

Another undesirable development of this era was that the University in Pest came under the influence of the Vienna University to a great extent. The practice of modernising the educational system of the Hungarian University based on the Vienna model started during the era of enlightened absolutism, leading to a number of positive changes at the time. During the absolutist rule of Francis I, however, this practice effectively entailed a mindless imitation of all changes introduced in Vienna. The theses submitted for the competitions invited to fill vacant positions in the faculties were sent from Vienna and the final decisions were also taken there. This practice offended growing Hungarian national sentiments, and the Hungarian estates addressed the monarch in connection with the independence of the Hungarian University right at the beginning of the Age of Reform, as early as the Diet of 1825–1827. The parliamentary debates already included several proposals about allowing the University to decide on how it would spend the income from its fund, and about allocating more money to improving the pay of professors and to establishing new departments. However, the court considered education to be its royal prerogative and thus did not give substantial thought to these proposals and continued to disregard them later as well.

Despite these unfavourable circumstances many professors of remarkable talent managed to achieve impressive results during the Age of Reform, and several of their students later became famous members of the Hungarian scientific community. These professors include the linguist Lajos Schedius from the Faculty of Humanities, the pre-Siemens inventor of the dynamo Ányos Jedlik, the optics expert of European fame, József Petzval, who later became a professor of the Vienna University, the mathematician Ottó Petzval, and the teacher of the engineer training institute, József Petzel. In the Faculty of Medicine, Mihály Lenhossék, Ignác Stáhly and János Balassa were successful

at teaching, despite the poorly equipped clinic, and we must not forget to mention the botanist Pál Kitaibel, who made scientific advances of lasting value. Famous lawyers of the age included Ignác Frank and Antal Virozsil.

In the 1840s, at the end of the Age of Reform, there was increasing demand for modernising the University. Several articles appeared in the press at the time and at the Diet of 1843–1844 severe criticisms were voiced in the upper chamber with regard to the standard of university education. Lajos Batthyány, who later became the first prime minister of Hungary, stated that all parts of the University were in dire need of reforms, as the scientific community considered it to be a seat of obsolete ideas. Others referred to the introduction of the freedom of teaching, as a possible solution.

In this period university students were required to adhere to strict disciplinary regulations, to little avail. The students of several faculties petitioned for the introduction of Hungarian-language instruction and students set up numerous literary societies and political student associations – mostly without official approval (Hungarian University Society, Literary Circle etc.). Before 1848 several of these youth associations were banned in the University. Despite the difficult circumstances of the Age of Reform, however, a generation grew up – partly thanks to Pest University – that was able to lead the 1848–1849 Revolution and War of Independence.

téren maradandót alkotó Kitaibel Pálról, a kitűnő botanikusról ne is beszéljünk. A korszak neves jogászaik közül Frank Ignácot és Virozsil Antalt említhetjük meg.

A reformkor végén, az 1840-es években egyre erőteljesebben jelentkezett az egyetem modernizálásának igénye. A korabeli sajtóban több ilyen tárgyú cikk jelent meg, és az 1843–1844-es országgyűlés főrendi házában igen szigorú bírálatok hangzottak el az egyetemi oktatás színvonaláról. Batthyány Lajos, az ország későbbi első miniszterelnöke úgy nyilatkozott, hogy az egyetem minden részében reformokra szorul, mert a tudományos közvélemény most az elavultság fészekének tekinti. Mások már utaltak a lehetséges megoldások közül a tanítási szabadság bevezetésére is.

Az egyetemi hallgatóság ebben az időben szigorú fegyelmi szabályzatok betartására volt kötelezve, csekély eredménnyel. Több kar hallgatói is kérvényezték a nemzeti nyelvű oktatás bevezetését, és sorra alakultak – legtöbbször hivatalos jóváhagyás nélkül – az egyetemi önképző irodalmi vagy éppen politikai jellegű diákegyesületek (Egyetemi Magyar Társulat, Irodalmi Kör stb.). A hatóságok több ilyen ifjúsági egyesületet tiltottak be 1848 előtt a pesti egyetemen. A reformkor nehéz körülményei közepette is – többek között a pesti univerzitáson – felnőtt egy olyan nemzedék, amely vezetni tudta az 1848–1849-es polgári forradalmat és a magyar szabadságharcot.

*A magyar egyetem 1777-es nagypecsétje
a Szent Korona országának címerével*

*The great seal of the Hungarian
university from 1777 with the coat of arms of
the countries of the holy crown of Hungary*

◀ 1 *Than Mór: Mária Terézia kora.*

A királyné legfontosabb intézkedéseivel, köztük az egyetem átszervezéséről szóló okirattal.

A kép a Magyar Nemzeti Múzeum 1875–1876-ban elkészült falképciklusának része. Fénynyomat.

19. század harmadik harmada

↻ Mór Than: Maria Theresa's age.

Listing the Queen's most important measures, including the document about the university's reorganisation. The painting is part of the Hungarian National Museum's wall painting cycle, made in 1875–1876. Heliograph. Last third of the 19th century

◀ 2 *A budai királyi palota, mint egyetem.*

1779. Johann Mansfeld rézmetszete

Ferdinand Pichler rajza után

↻ *The Royal Palace of Buda as the university.*

1779. Copper engraving by Johann Mansfeld, based on the drawing of Ferdinand Pichler

1 *Ürményi József, az egyetem elnöke (1806–1825).*

Wilhelm Egger festménye. 1825 ↻ *József Ürményi, president of the university (1806–1825). Painting by Wilhelm Egger. 1825*

2 *Az 1777-ben kiadott Ratio Educationis címlapja*

↻ *Cover of Ratio Educationis, issued in 1777*

Az 1780-ban született Diploma Inaugurale egyik példányának címlapja, Arisztotelész alakjával
 Cover of a copy of Diploma Inaugurale, issued in 1780, depicting Aristotle

A Diploma Inaugurale másik példánya, Pitagorasz ábrázolásával
 Another copy of Diploma Inaugurale, depicting Pythagoras

A Diploma Inaugurale díszes kezdőlapja Frontispiece of Diploma Inaugurale

Séllyei Nagy Ignác, Székesfehérvár első püspöke (1777–1789), a Nagyszombatról Budára helyezett egyetem első kancellárja. Ismeretlen festő műve. 18. század Ignác Séllyei Nagy, first Bishop of Székesfehérvár (1777–1789), first chancellor of the university after it was moved from Nagyszombat to Buda. Painting by unknown artist. 18th century

1 A Nagyszombatról Budára költözés alkalmából az egyetem újjáalakítási ünnepére felvonulók. 1780. június 25. Az 1935-ös jubileum alkalmából kiadott képeslapsorozat egy példánya, Schmutzer Jakab egykorú tusrajza után People participating in the reorganisation celebrations after the move from Nagyszombat to Buda. 25th June 1780. Copy of a postcard set, issued for the 1935 jubilee, based on the contemporary tint-drawing by Jakab Schmutzer

2 Az egyetem Budára költözésének ünnepe. 1780. június 25. Képeslap Schmutzer Jakab egykori tusrajza után Celebrations of the university's move to Buda. 25th June 1780. Postcard based on the contemporary tint-drawing by Jakab Schmutzer

I
II. József (1780–1790) császár.
Gerard van der Puy festménye.
1784 Emperor Joseph II
(1780–1790). Painting by
Gerard van der Puy. 1784

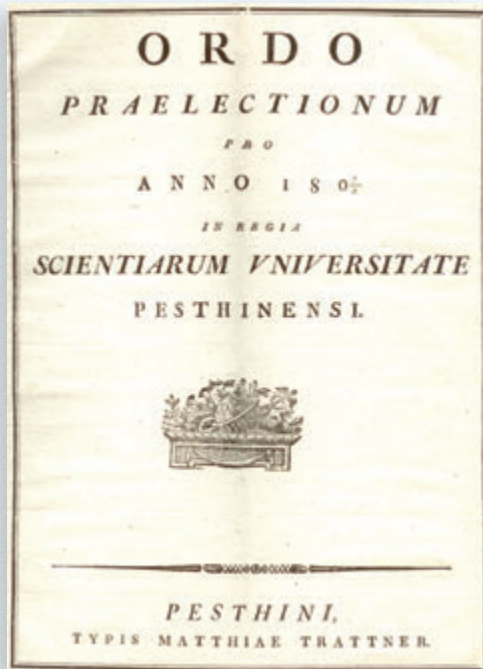

2 Az egyetem újjáalapítása alkalmából kiadott emlékérem két oldala; Mária Terézia és II. József portréjával, valamint a budai királyi palota nyugati homlokzatának ábrázolásával. Johann Nepomuk Wirt műve, 1780
 Medallion, issued for the re-establishment of the university, with the portraits of Maria Theresa and Joseph II. on the front, depicting the Western façade of the Royal Palace of Buda on the back. By Johann Nepomuk Wirt, 1780

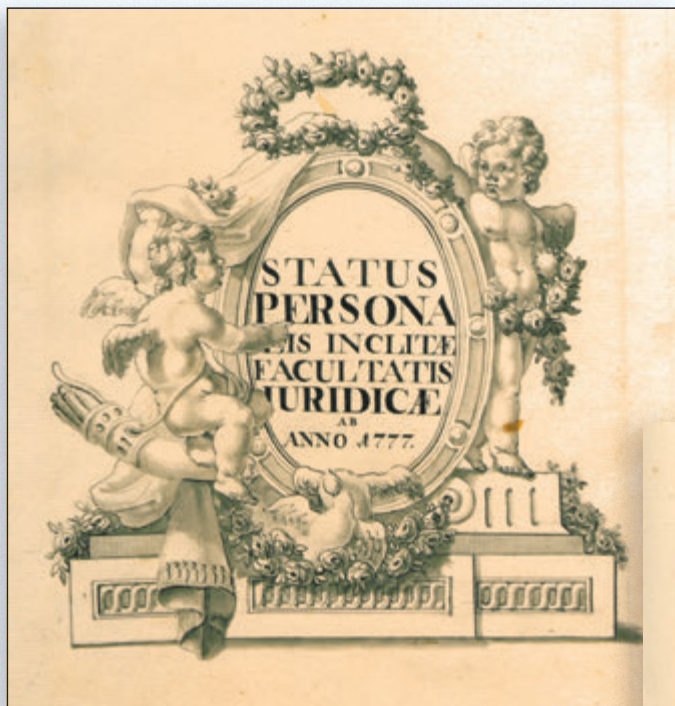

1 A budai egyetem által kiadott oklevél, Czuppen György szombathelyi teológus részére. 1782 Diploma issued by the University of Buda for theologist György Czuppen. 1782

2 A pesti egyetem 1807/1808. évi tanrendje The university's 1807/1808 curriculum

1 A jogi kar 1777-től vezetett aranykönyvének fedlapja
Cover of the golden book of the Faculty of Law, kept from 1777

Classe des Personnes Juristes
Dominus Gabriel Nemesy, Bolognensis ac Sorbonensis Doctor, in d.
his Universitatibus hucusque P. R. Professor, electus

Classe des Doctores
Dominus Procopius, Regiomontanus, Silesiensis, et P. R. in
Regia huius Universitate hucusque Professor, electus

Classe des Doctores
Dominus Josephus, P. R. in Regia huius Universitate
hucusque Professor, electus

Classe des Doctores
Idem Dominus, P. R.

2 A jogi kar aranykönyvének dékáni lapja. 18. század
Dean's page from the Faculty of Law's golden book. 18th century

3 A jogi kar aranykönyvének igazgatói lapja.
Principal's page from the Faculty of Law's golden book. 18th century

ORDOPRÆELECTIONUMPRO ANNO 17to IN REG. UNIVERS. HUNG. PESTIENSIS.

IN FACULTATE JURIDICA.

DOCTRINAE.	Horae Practiciorum		PROFESSOR.	LIBRI SCHOLASTICI.	DOCTRINAE.	Horae Practiciorum		PROFESSOR.	LIBRI SCHOLASTICI.
	MANE	A MERIDIE				MANE	A MERIDIE		
ANNO I. SEMESTRI IMO.					ANNO III.				
Jus Naturae	ab 8 ad 9	a 1 ad 3	D. Domini	Martini	Unusquisque Scholarum aquatilis Jus Ecclesiasticum	ab 8 ad 9	a 1 ad 3	D. Mehusius	Peterson
SEMESTRI IIMO.					Encyclopedia Juris, vel Juris Encyclopaedia	a 9 ad 10	a 3 ad 4	D. Fitting	MESS.
Jus publicum universale	eodem	eodem	idem	Martini	ANNO IV.				
Jus publicum Ecclesiasticum					SEMESTRI IMO.				
Jus Gentium					Publica & Communi Scientia Scientia	ab 8 ad 9	a 1 ad 3	D. Grynkeus	Somerville
ANNO II.					SEMESTRI IIMO.				
SEMESTRI IMO.					Res agraria, & Fylos Civilis Scientia antiquior	ab 8 ad 9	a 1 ad 3	D. Grynkeus	Somerville
Historia & Institutiones Juris Civilis et Romani	a 9 ad 10	a 3 ad 4	D. Schae	Historia		a 9 ad 10	a 3 ad 4	D. Heits	et supra
SEMESTRI IIMO.									
Jus Criminale	eodem	eodem	idem	Peterson Criminale					

IN FACULTATE MEDICA.

MEDICINA.			
ANNO I.			
<i>História Naturalis continuata.</i>	ab 11 ad 15	— —	D. Schellhammer
<i>Anatomia elementaris</i>	— —	a 1 ad 3	D. Serranus (<i>Adjunctus</i>) D. Walther
<i>Chemia</i>	— —	a 3 ad 4	Tronstedt
SEMESTER II.			
<i>História naturalis continuata.</i>			
<i>Pharmacologia 16 Martii usque ad 30 April.</i>		<i>idem</i>	<i>idem</i>
<i>Botanica 1. & 2. May</i>	a 7 ad 8	— —	<i>idem</i>
<i>Pathologia Chirurgica</i>	a 10 ad 11	— —	D. Stahly
<i>Anatomia associata.</i>	— —	a 2 ad 3	D. Serranus (<i>Adjunctus</i>)
ANNO II.			
SEMESTER I.			
<i>Physiologia</i>	a 9 ad 10	— —	D. Riese
<i>Operationes Chirurgicae</i>	a 10 ad 11	— —	D. Stahly
SEMESTER II.			
<i>Physiologia Continuata</i>	a 2 ad 3	a 2 ad 3	D. Riese
<i>Operationes de Mart. & Jovis</i>	a 11 ad 11	— —	D. Stahly
<i>Essentiales Operationum Chirurgicarum</i>	— —	a 2 ad 3	D. Serranus (<i>Adjunctus</i>)
ANNO III.			
Unusque Semestris aequaliter			
<i>Medicina naturalis, quo continetur.</i>			
<i>Species Frenologiae medicorum cum cunctis Methodis</i>	ab 1 ad 3	— —	D. Scipio
<i>Pathologia Medica</i>	— —	a 3 ad 4	<i>idem</i>
ANNO IV.			
SEMESTER I.			
<i>Praxis Medica</i>	a 9 ad 10	— —	D. Prusch
— <i>Chirurgica de Lun. & Ven.</i>	a 11 ad 11	— —	D. Stahly
SEMESTER II.			
<i>Praxis chirurgica</i>			
<i>Art. Venenotomia deinde de Mox.</i>	— —	a 3 ad 4	D. Tulpus
CHIRURGIA.			
ANNO I.			
SEMESTER I.			
<i>Anatomia Elementaris</i>	— —	ut supra	ut supra
<i>Indicationes Medicae</i>	— —	a 3 ad 4	D. Schindl
SEMESTER II.			
<i>Pathologia Chirurgica</i>	ut supra	— —	ut supra
— <i>Speciales Medicae</i>	— —	a 3 ad 4	D. Schindl
ANNO II.			
SEMESTER I.			
<i>Praxis Chirurgica</i>	ut supra	— —	ut supra
— <i>Medica</i>	a 9 ad 10	— —	D. Prusch
<i>Operationes Chirurgicae</i>	ut supra	— —	ut supra
SEMESTER II.			
<i>Praxis Medica 1. & 2. Chirurgica continuata</i>	ut supra	— —	ut supra
<i>Art. Ophthalmica</i>	ut supra	— —	ut supra
— <i>Venerica</i>	— —	ut supra	ut supra
<i>Essentiales Operationum Chirurgicarum</i>	— —	ut supra	ut supra
<i>Indicationes Libres, Haemorrhagicae</i>	a 10 ad 11	— —	D. Valtus
— <i>Libres, Haemorrhagicae</i>	ab 11 ad 11	a 4 ad 5	D. Hiltzky
— <i>Lib. & Lib. Gen.</i>			

IN FACULTATE PHILOSOPHICA.

ANNO I.			
Unique Semel.			
Logica cum Psychologia empirica, Ontologia, cum Pneumatologia & Metaphysica	ab 3 ad 9	—	D. Krell. MSS.
Mathesis pura	a 9 ad 12	—	D. Dagosin. Mathesis pura cu MSS.
Introductio in Bibliothecam universalem de Linceo & Veneria	—	a 4 ad 5	D. Kappi. MSS.
Historia naturalis & Geographia phisica, de Linceo, Mercuro, & Robb.	—	a 3 ad 4	D. Minopacher. MSS. & Opus ej.
Astronom. Civilis Vet. de Mercuro & Robb.	—	a 4 ad 5	D. Schuch. Horreii Epp. & Cass.
Diplomatica praecipua de Voegli.	—	a 3 ad 4	D. Schwarzen. Opus ejusd.
ANNO II.			
Unique Semel.			
Physica experim. de Linceo, Mercuro, Veneria & Subtilis	a 9 ad 12	a 3 ad 4	D. Dams. Op. Cl. Horreii. Korbene.
Mathesis applicata	ab 8 ad 9	—	D. Dagosin. MSS.
Historia univers. de Mercuro & Subtilis	—	a 4 ad 5	D. Kappi.
Astronom. Civil. de Linceo & Veneria	—	a 4 ad 5	qui supra. Voegli Georg.
Antiquaria, & Numismatica de Matt.	a 9 ad 12	—	D. Schuchwetter. Eckhel.
ANNO III.			
Unique Semel.			
Grammatica, a Thero, veter. cum Phil. graec.	—	a 3 ad 4	D. Krell. MSS.
Historia veter. de Linceo, Mercuro, Veneria & Subtilis continuata	ab 8 ad 9	—	D. Kappi. MSS.
Aethetica, & amatoria de Thero	a 9 ad 12	—	qui sup. Aest. Claff.
Technologia de Veneria	ab 8 ad 9	—	D. Minopacher. Beckmann.
Geometria prius. de Trigonometria de Linceo, Merc. & Robb.	—	a 4 ad 5	—
Yeneria brevis	—	—	—
Poetica abula	—	a 4 ad 5	D. Rastich. MSS.
Mathesis practica Hydrostaticae & aëris mappae delineandae benevola Corfus de Linceo Martini Mercuro Veneria & Subtilis.	—	—	—
Yeneria brevis, Poetica abula	a 9 ad 12.	—	D. Rastich. MSS.
Mathesis schol. benevola per abulistica Philosophia de Linceo, Mercuro, Veneria & Robb.	a 9 ad 12.	—	D. Pasquich. Math. pract. per Minopacher (Math. adq.) & Opus proprii. MSS.
Grammatica sch. benevola de Mercuro	ab 11 ad 12.	—	D. Minopacher. Opus proprii.
Mechanica Grammatica de Mercuro & Felici ejusd.	a 10 ad 11.	—	—
Astronomia in Regis Specula.	a 11 ad 12.	—	D. Dams. Opus Cl. Horreii
Theoretica	Horreii diuersi.	—	J. J. Tauscher cum J. J. Bona Adj.
Practica	—	Horreii diuersi.	—

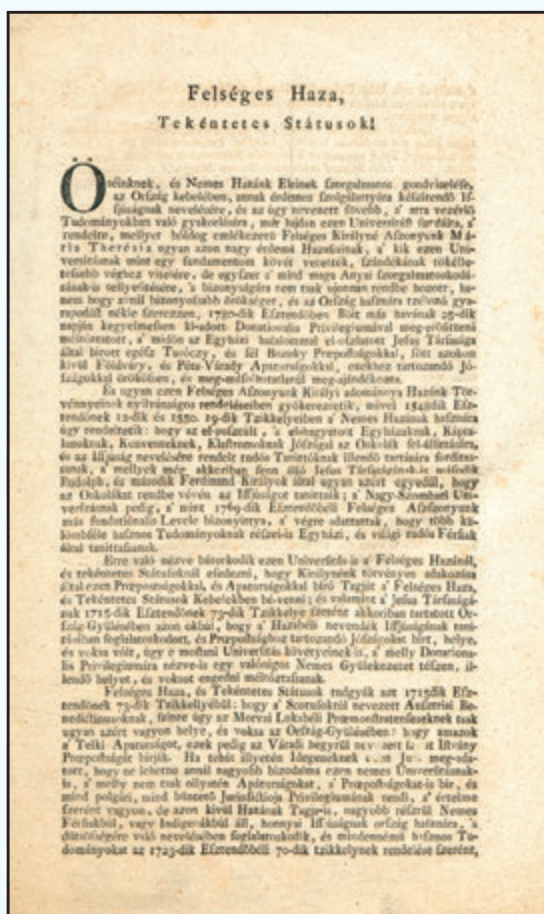
NB. In Facultate Juridica & Philosophica vacant die Jovis tota, & die Marti a meridie omnes Praelectiones, in Medica vero Facultate unica die Sabbathi tota.

Tanrend az 1792/1793-as tanévből *Curriculum from the academic year of 1792/1793*

1 Az Egyetemi Könyvtár ex librise 1781-ből.

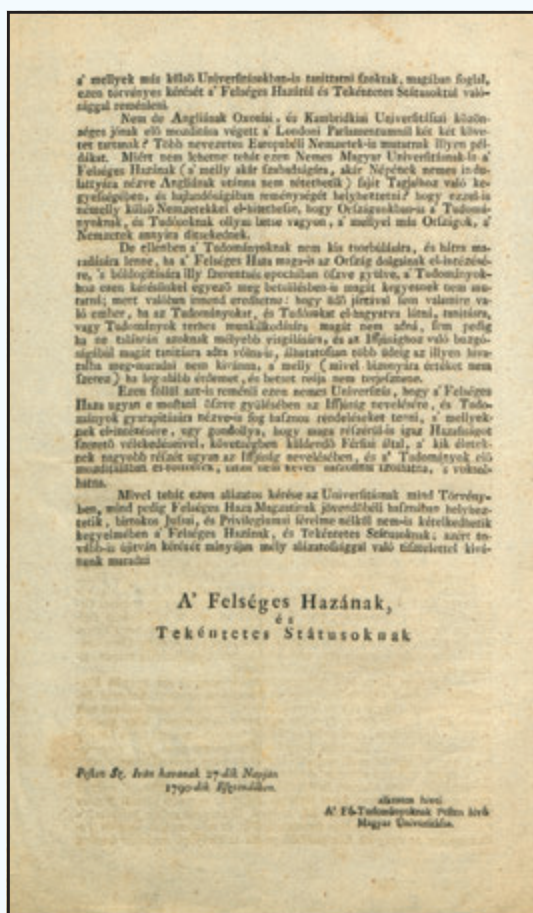
Binder János Fülöp metszete

The University Library's ex libris
from 1781. Engraving by János Fülöp Binder

2 Az egyetem felirata az országgyűlésnek, azzal a kéréssel, hogy az univerzitás képviselői is helyet kaphassanak az alsó táblán. 1790. június 27.

The university's address to Parliament, requesting the representatives of the university to be given seats in the Lower House. 27th June 1790

1
A magyar nyelv- és irodalomtudomány
művelésének és fejlesztésének érdekében
felállított Pesti Magyar Társaság alapító-
levele. 1791 Deed of foundation for
the Hungarian Society of Pest, established
for the education and development of
Hungarian linguistics and literature. 1791

2 Herbáriumos könyv részlete.
18. század Extract from
a book of herbs. 18th century

1 A II. Ratio Educationis egyetemre vonatkozó fejezete. 1806

Chapter from the 2nd Ratio Educationes, concerning the university. 1806

2 A II. Ratio Educationis címlapjának ábrázolása. Czetter Sámuel metszete. 1806

Illustration of the title page of the 2nd Ratio Educationes. Engraving by Sámuel Czetter. 1806

1 A Ferenciek tere az 1840-es években. Frédéric Martens és Josef Kuwasegg műve, színezett akvatinta 🌀 Ferenciek square in the 1840s. Coloured aquatint by Frédéric Martens and Josef Kuwasegg

2 Petrovich József egyetemi tanárnak, az egyetem alelnökének (1811–1818) halotti címere, 1818 🌀 Funeral coat of arms for the vice president of the university (1811–1818), professor József Petrovich, 1818

1 A bölcsészkar dékáni lánc, amelyet I. Ferenc 1819-ben adományozott az egyetemnek
Chain of office for the Dean of the Faculty of Humanities, awarded to the university by Francis I of Austria in 1819

2 A dékáni jelvény előlapja I. Ferenc portréjával. 1819
Front of the dean's emblem with the portrait of Francis I. 1819

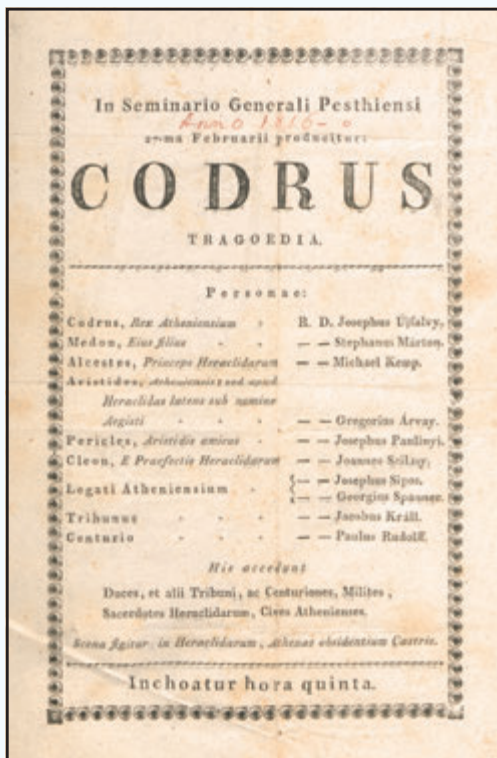
1 Egyetemi zászló 1817-ből. A lobogót egy járvány elmúltja után készítették, ezért hálaadó zászlónak is tekinthetjük University flag from 1817.
The flag was made after the pass of an epidemic, so it can be regarded as a thanksgiving flag

2 Az állami egyetem ötvenéves fennállása alkalmából kiadott emlékérem két oldala. Előlapján I. Ferenc portréja. 1830. Böhm József Dániel alkotása Two sides of the medallion, issued for the 50th anniversary of the state university's foundation. The front shows the portrait of Francis I. 1830. By József Dániel Böhm

1 Böhme Karolina bábanövendék részére kiadott oklevél. 1831 Diploma issued for student midwife Karolina Böhm. 1831

2 A pesti teológushallgatók által előadott színdarab színlapja. 1816 Programme for the stage play, performed by theology students from Pest. 1816

Az Olvasóknak udvozlat.

Ezennel bizonyítjuk: hogy *Idő István* a
nemzetiségére nézve *magyar, Protest.*
szekrasszati *Iskola* vallási *sz. testendősé, 1846*
okolai testendőségben *melék* a *sz. test.* tanulmá-
nyokra mint *sz. test.* hallgatás a Pesti
királyi tudományegyetemen *jár,*
és a nyilvános vizsgálat alkalmával következő érdem-
jegyet nyert:

*és test. a sz. test. testendősé, a sz. test. testendősé
jár, sz. test. testendősé*

Idő István *sz. test. testendősé*

A mi erkölcsöt illeti, az okolai törvényekkel *sz. test.*
volt. Mellyeknek hitelességére kiadtuk néki, ezen saját
kezünkkel aláírtott, és az Orvosi kar pecsétével meg-
erősített bizonyítványunkat. Postán *1846* évi *Idő István*
hava *21* a napján.

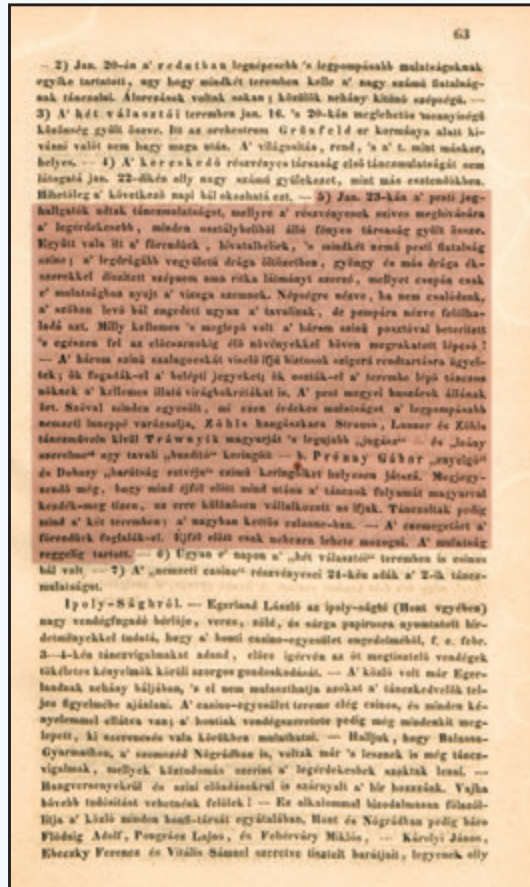
Idő István
sz. test. testendősé
sz. test. testendősé
sz. test. testendősé

Idő István
sz. test. testendősé
sz. test. testendősé
sz. test. testendősé

62

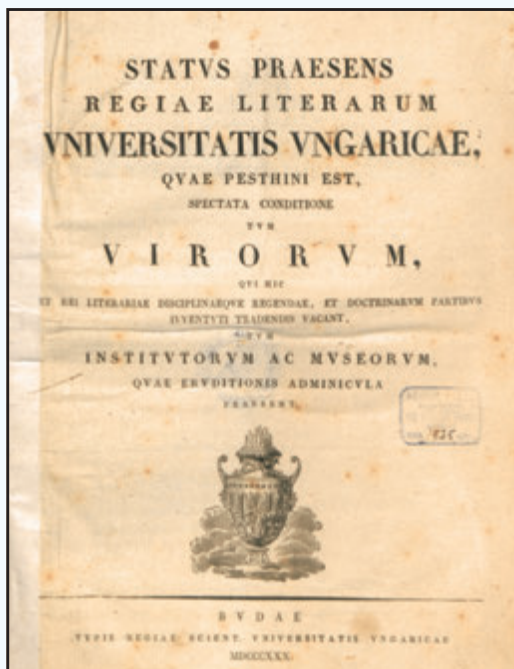
1 A joghallgatók báljáról szóló tudósítás a Honművész című lapból. 1839 Report from the periodical Honművész (Hungarian Artist) about the ball of law students. 1839

2 A joghallgatók jelvénye 1845-ből Emblem of law students from 1845

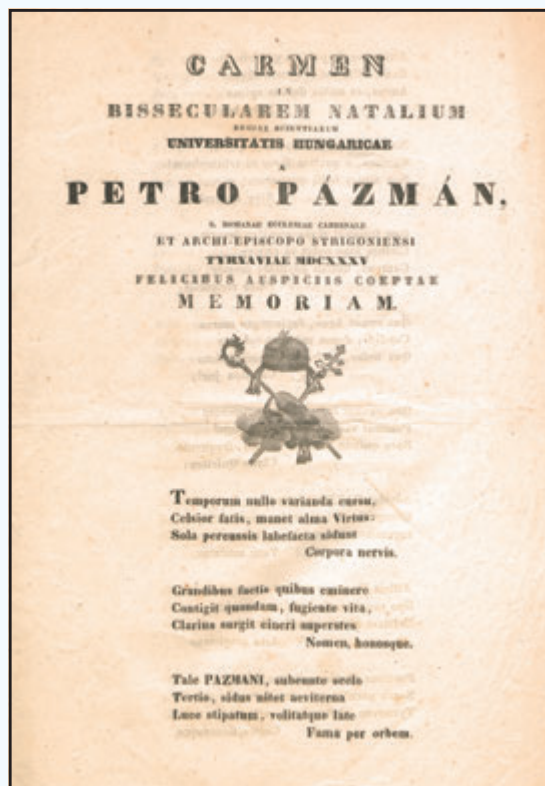
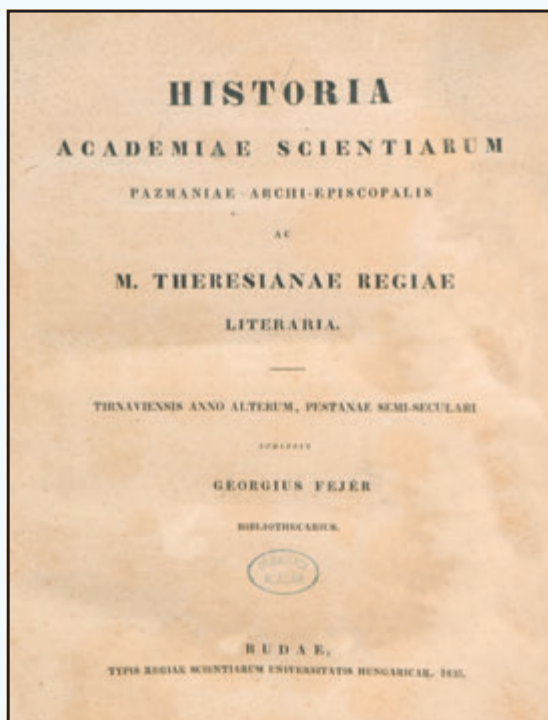
2 Egyetemi névtár 1830-ból University register from 1830

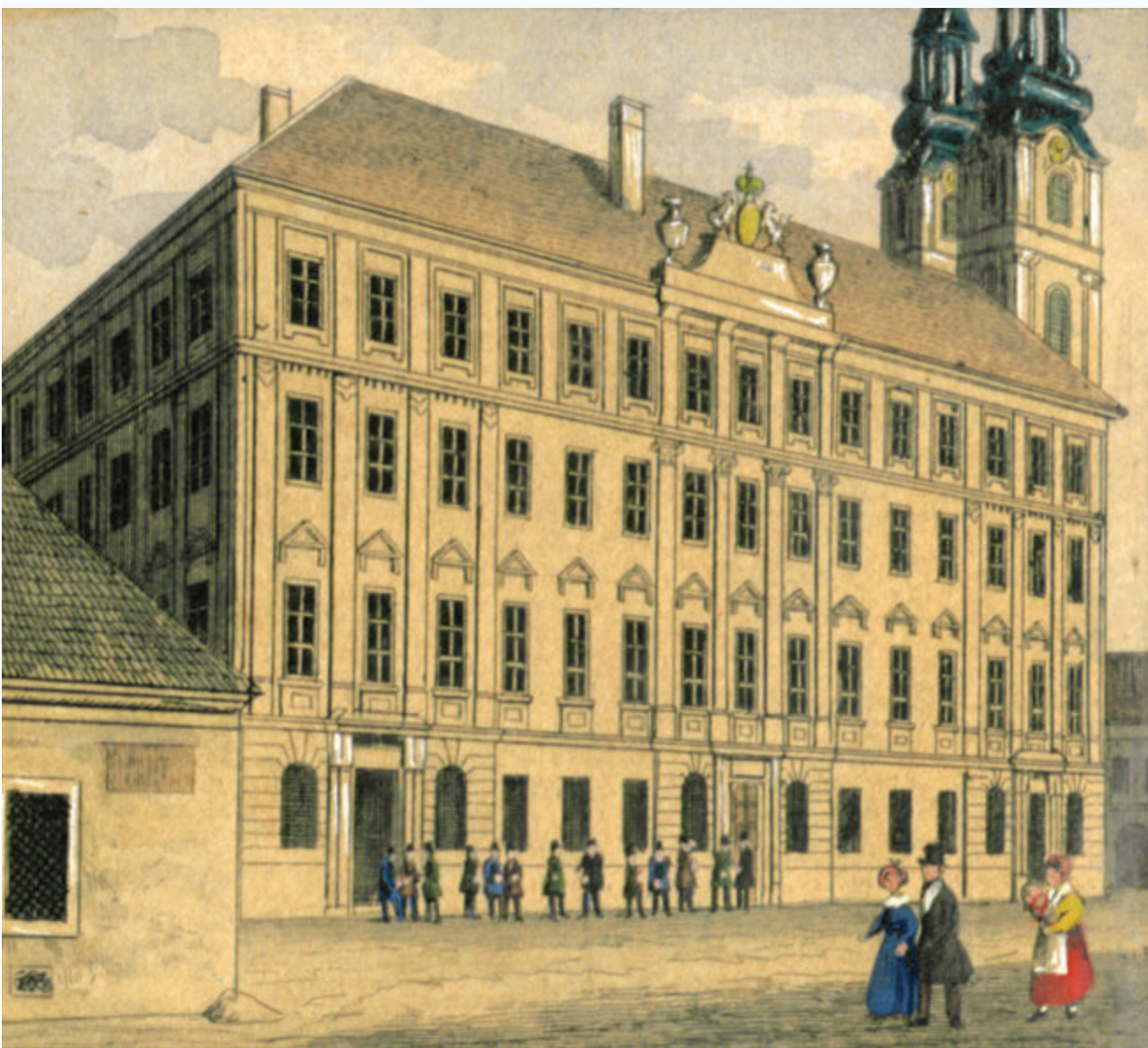

1 Fekete László mérnöki oklevele az Institutum Geometricumból. 1843
 Engineer's diploma of László Fekete from Institutum Geometricum. 1843

2 A kétszáz éves évfordulóra, Pázmány Péter emlékére írt vers. 1835
 Poem, written for the 200th anniversary, commemorating Péter Pázmány. 1835

3 Az egyetem fennállásának kétszázadik évfordulójára Fejér György által írt latin nyelvű egyetemtörténet. 1835
 History of the university, written in Latin by György Fejér for the 200th anniversary of the university's foundation. 1835

Az egyetem központi épületének képe, reformkori rajzon. Veduta egy 19. század eleji térképről

↻ The university's main building, pictured on a drawing from the reform era.

Veduta from a map from the early 19th century

1 Az Egyetemi Könyvtár épülete 1876 előtt. Cserna Károly vízfestménye, 1896
 The University Library's building before 1876. Water-colour by Károly Cserna, 1896

2 Az Egyetemi Könyvtár szabályzata 1774-ből
 The statutes of the University Library in 1774

1848–1880

*Eötvös József az első felelős magyar kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere (1848. április 7. – 1848. szeptember 11.).
Stetka Gyula festménye, 1884* *József Eötvös, minister of public instruction and religious affairs
in the first responsible government of Hungary (7th April 1848 – 11th September 1848). Painting by Gyula Stetka, 1884*

The spring of 1848 is one of the most illustrious periods in the history of the University. University students played a key role in the revolutionary events in Pest on 15 March 1848. Sándor Petőfi and the revolutionary democrats were first joined by medical, engineer, law and philosophy students from the University, and their enthusiasm spurred the burghers of Pest into action. The next day students carried the University flag on the streets with the approval of the University Council. Naturally, the problems of university education immediately surfaced, and on 17 March the students already published their nine demands for educational reform, which were also supported by progressive members of the University staff. A delegation took the demands to the Diet in session in Pozsony, thus several of these demands were incorporated into the 1848 act on the University. The triumph of the revolution completed the shift to Hungarian-language instruction, which started in 1844. The authorities were forced to order the retirement or relocation of teachers who did not speak Hungarian. But during these days of spring hardly any classes were held in the University. Students took part in heated debates about the future of the country and the University, weighed the talent of their teachers and waited for the appointment of the new independent government, including the minister of religion and public education. It is worth noting that at the end of March the University Council agreed to the participation of the students' representative at its sessions. Lectures resumed, but few students attended as many of them joined the newly formed national guard, which at first even had a separate university squadron. A great number of law and engineer students joined the Hungarian Army that started enlisting recruits in Pest in May 1848, and many of them sacrificed their lives in the War of Independence. Some medical students became army surgeons.

Act XIX of 1848 on the Hungarian University was one of the achievements of the Revolution. This legal regulation provided a brief description of the fundamentals of university education in future, declaring the oft-quoted liberal principle

*E*gyetemünk történetének legszebb korszakai közé tartozik 1848 tavasza. A pesti, március 15-i forradalom megívásában döntő szerepe volt az egyetemi ifúságnak. Petőfi Sándorhoz és a forradalmi demokratákhoz elsőként az orvos-, mérnök-, jogász- és bölcsészhallgatók csatlakoztak nagy számban, és a diákság lelkesedése a pesti polgárokat is cselekvésre bírta. Másnap a hallgatók már az egyetemi zászlóval vonultak az utcára, az egyetemi tanács jóváhagyásával. Természetesen azonnal szóba kerültek az egyetemi oktatás gondjai is, és a diákok már március 17-én nyilvánosságra hozták kilenc pontból álló reformkövetelésüket, amivel a haladó gondolkodású tanárok is egyetértettek. A követeléseket küldöttség vitte Pozsonyba, az ülésező országgyűlésre, így számos részletük belekerült az egyetemről szóló 1848-as törvénycikkbe. A forradalom győzelme teljessé tette az 1844-től részben megkezdődő nemzeti nyelvű oktatást. A hatóságok kénytelenek voltak elrendelni a magyarul nem tudó tanárok nyugdíjazását vagy áthelyezését. E tavaszi napokban azonban alig folyt oktatás az egyetemen. A diákok lázas vitákon tárgyalták az ország és az egyetem jövőjét, mérlegre tették tanáraik tehetségét, és várták az új polgári kormányzat, benne a vallás- és közoktatásügyi miniszter kinevezését. Érdemes megjegyezni: március végén az Egyetemi Tanács beleegyezett abba,

hogy további ülésein a hallgatóság képviselője is részt vehessen. Az újrakezdett előadásokat már csak azért sem látogatták, mert a hallgatók jelentős számban léptek be az újonnan alakított nemzetőrségbe, amelynek kezdetben önálló egyetemi százada is volt. Hasonlóan nagyszámú jogász- és mérnökhallgató lépett be 1848 májusában a Pesten szerveződő honvédszázaljakba, s közülük többen életüket is áldozták a magyar szabadságharcban. Az orvostanhallgatók egy része katoniorvosi szolgálatot vállalt a honvédseregben.

A márciusi forradalom egyik vívmánya volt az 1848. évi XIX. törvénycikk a magyar egyetemről. E rendelkezés csupán röviden foglalta össze az új korszaknak az egyetemi képzésre vonatkozó alapelveit, kimondva az intézmény függetlenségét és a később annyit emlegetett liberális alapeszmét: a tanítás és a tanulás szabadságát. Az egyetemi reform részleteit a következő országgyűlésen kívánták kidolgozni. Eötvös József, a közoktatási tárca első vezetője 1848 tavaszán a tanév korábbi befejezését rendelte el, az egyetem különböző fakultásait pedig felszólította, hogy nyújtsák be részletes reformjavaslataikat. A tervezetek kidolgozásában már az Eötvös József által kinevezett új profeszorok is részt vettek. Olyan személyek kaptak katedrát a különböző karokon, akik már a reformkorban elkötelezték magukat a nemzeti szellemű, korszerű tudományos képzés mellett. Közülük most a Bölcsészeti Karról csak Válass Antal, a szabadságharc után az Egyesült Államokba emigrált matematikust és a költő Garay Jánost, a Jogi Karról Kornis Károlyt, a radikális gondolkodású, s később az USA-ba és Brazíliába menekült büntetőjogászt, a későbbi kultuszminisztert, Pauler Tivadart, az Orvosi Karról a kémikus Nendtvich Károlyt említjük meg.

Az orvosi fakultás már a felszólítás előtt elkészítette korszerűsítésének tervét, s ebben a modern orvusképzés alapelveit fektette le. A Jogi Kar tervezete részletesen értelmezte a tanszabadság elvét, határozottan pártolta a magántanári intézményt és javasolta a jogbölcselet, sőt az összehasonlító jogtan oktatásának bevezetését is. A Bölcsészeti Kar véleményéből a szervezeti átalakításra tett javaslatokat érdemes kiemelni. A kar egyenjogúsítása

of the freedom of teaching and learning. The parliament intended to elaborate the details of university reform at its next session. József Eötvös, the first Public Education Minister ordered that the semester be closed earlier in the spring of 1848, and called upon the various faculties to submit their detailed recommendations for reform. The drafts were elaborated with the participation of the newly appointed professors selected by József Eötvös. Several scholars who have already committed themselves to national ideals and modern scientific education during the Age of Reform were given teaching positions, including, among others, the mathematician Antal Válass who taught in the Faculty of Humanities and later emigrated to the United States of America, the poet János Garay, the prosecutor Mihály Kornis from the Faculty of Law, a radical thinker who first fled to the USA then to Brazil, the future Minister of Culture, Tivadar Pauler, and chemist Károly Nendtvich from the Faculty of Medicine.

The Faculty of Medicine already had a modernisation plan, which laid down the principles of modern medical training. The draft prepared by the Faculty of Law gave a detailed interpretation of the freedom of learning, firmly supported the use of 'private docents' (lecturers who were not university staff) and proposed the introduction of the philosophy of law and comparative law in the syllabus. From the opinion submitted by the Faculty of Humanities, the proposals concerning organisational changes deserve to be mentioned here. Besides the issue of giving equal rights to the Faculty, the document also included a proposal to divide the Faculty into two parts: a Faculty of Mathematics (Science) and a Faculty of Philosophy (Humanities). They also favoured the separation of engineering sciences. The Faculty of Theology was the last to submit a proposal. The most critical issue here was whether non-Catholic denominations established within Hungary should get an independent faculty in the only university of the country.

After assessing the reform suggestions submitted by all parties József Eötvös prepared his own final plan, which, however, was not presented to

the parliament. Hungary was forced to fight for its independence and university instruction was suspended for a year. Despite these circumstances, the premises of the University were not completely vacated in the autumn of 1848. In order to treat and assist the Army several courses for medical surgeons and military engineers etc. were started by the teachers of the University, thereby helping the cause of the War of Independence. At the beginning of 1849 the counter-revolution started to check up on teachers, but the glorious spring campaign of the Hungarian forces delayed retaliation for a while. In the first days of June 1849 the academic staff of the University ceremoniously declared its commitment to the independent Hungarian government. Later several university teachers had to pay a heavy price for signing the declaration and for standing by the Revolution.

As the modernisation of the University could not be carried out by the Hungarian Revolution, the essential changes were left to the victorious absolutist power. After the defeat of the War of Independence many professors of the University were dismissed, a few were even jailed, and most appointments approved by Eötvös were invalidated. In 1850 the educational issues of the Pest University were placed under the direct jurisdiction of the minister of religion and public education of the Vienna government. Minister Leopold Thun introduced the Austrian university reforms in Hungary as well. This led to a contradictory situation where the freedom of teaching – which is a liberal ideal – was actually implemented by a fundamentally conservative and absolutist government. All this naturally meant that the implementation of Thun's reforms, which included several progressive and modern elements, was wrought with contradictions and half-solutions in respect of the University. The Vienna government suspended the autonomy of the University, although it did tolerate the corporate rights of the faculties with some restrictions. Most subjects were again taught in Latin and later in German. They started to develop a uniform curriculum for the entire empire, without regard to national characteristics, even in the case of the only Hungarian University.

mellett itt már felmerült a fakultás kettéosztásának javaslata Matematikai (Természettudományi) és Philosophiai (Bölcsészettudományi) szakra. A mérnöki tudományok önállósítását is jónak látták. Utolsóként a Teológiai Kar dolgozta ki a fakultás új tanulmányi rendszerét. Ezzel kapcsolatban az volt a legdöntőbb kérdés, hogy az országban honos, nem katolikus felekezetek juthatnak-e önálló hittudományi fakultáshoz Magyarország egyetlen egyetemén.

Eötvös József a legkülönbözőbb reformjavaslatokat összegezve elkészítette a maga végső tervét, amely azonban nem kerülhetett az országgyűlés elé. A honvédő háborúba kényszerített Magyarországon egy évig nem folyt egyetemi oktatás, ennek ellenére 1848 őszén nem ürről ki teljesen az egyetem épülete. A honvédség ellátása és segítése érdekében katonaoorvosi, hadmérnöki stb. tanfolyamok nyíltak, melyeken az egyetem tanárai oktattak, így szolgálva a szabadságharc ügyét. Az 1849 elején még csak ideiglenesen győztes ellenforradalom már megkezdte a tanárok felülvizsgálatát, de a honvédsereg dicsőséges tavaszi hadjárata egy időre elhalasztotta a megtorlásokat. Az egyetem tanári kara 1849. június első napjaiban ünnepélyes nyilatkozattal kötelezte el magát a független magyar kormány mellett. E nyilatkozat aláírásáért, a magyar forradalom melletti kiállásáért később több egyetemi tanárnak súlyos árat kellett fizetnie.

Mivel a magyar forradalomnak nem adott meg a lehetőség az egyetem korszerűsítésére, a nélkülözhetetlen változtatásokat a győztes bécsi abszolutizmusnak kellett elvégeznie. A szabadságharc leverése után alapos tisztogatást végeztek a tanári karban, és több professzort elbocsátottak, néhányat börtönbüntetésre ítélték, és az Eötvös által tett kinevezések legtöbbjét hatálytalanították. 1850-ben a pesti egyetemet tanulmányi ügyekben közvetlenül a bécsi vallás- és közoktatásügyi miniszter alá rendelték. Leopold Thun bécsi kultuszminiszter Magyarországon is bevezette az osztrák egyetemeknél elfogadott reformokat. Ezzel olyan ellentmondásos helyzet állt elő, hogy az eredetileg liberális tanszabadság eszméjét egy alapjaiban konzervatív és abszolutisztikus kormányzat valósította meg. Mindebből nyilvánvalóan

következik, hogy a számos haladó és korszerű elemet tartalmazó Thun-féle reform az egyetem szempontjából ellentmondásoktól, félmegoldásoktól volt terhes. A bécsi kormány felfüggesztette az egyetem önkormányzatát, bár a karok testületi jogait – igaz, szűkebb területre szorítva – megtúrta. A tárgyak többségénél visszatértek a latin, majd a német nyelvű oktatáshoz. Megkezdték az egész birodalomban egységes tanterv kialakítását, amely az egyetlen magyar egyetemnél is mellőzött minden nemzeti szempontot. A tanárok kinevezésébe az egyetem nem szólhatott bele, a tanári kar pedig számos új, a dinasztia iránti hűségéről ismert, esetenként nem magyar professzorral egészült ki.

A Thun-féle reform ugyanakkor megvalósította az 1848-ban tervezett reformok egy részét. A mérnöki intézet és az állatorvosképzés önállósult, elvált az egyetemtől. Megszűnt a Bölcsészeti Kar előkészítő jellege, és felemelt tanulmányi idejével már a többi fakultással egyenjogúvá vált. Az egyetemi felvételt ettől kezdve gimnáziumi érettségéhez kötötték, kötelező és meglehetősen szigorú vizsgaszabályzatot léptettek életbe, lehetőség volt magántanárok kinevezésére, vagyis kialakultak a modern egyetemi képzés szervezeti keretei. Az Orvosi Karról a Bölcsészeti Karra kerültek át a nem orvosi jellegű természettudományi tanszékek, s megreformálták a gyógyszerészképzést is. A pozitív szervezeti változások mellett az oktatás tartalmi része azonban – főleg a társadalomtudományok területén – nem korszerűsödött, a tanítás konzervatív szellemben, összbiradalmi jelleggel folyt. Egyes területeken azonban így is komoly eredmények születtek. Elég ha csak Semmelweis Ignácra, az Orvosi Kar 1855-ben kinevezett tanárára, a világhírű szülész-nőgyógyász professzorra és Czermák Jánosra, a gégetükör feltalálójára utalunk.

Az egyetem hallgatóságának többségét változatlanul a jogászok tették ki. Ennek oka nemcsak a jogi pálya hagyományos népszerűségében rejlett, hanem abban is, hogy az új, centralizált közigazgatás nagyszámú jogi végzettségű hivatalnokot igényelt. Ezzel szemben a hazai tanárképzést visszavetette, hogy az abszolutizmus korában több mint egy évtizedig középiskolai tanári oklevelet csak az örökös tartományok egyetemén letett vizsga

The University had no say in the appointment of professors and the academic staff was supplemented by many new members known for their loyalty to the Habsburg dynasty, and several non-Hungarians.

Thun's reforms, however, did implement a number of reforms planned in 1848. The engineer training institute and veterinarian courses became independent from the University. The Faculty of Humanities ceased to be considered as a place for preliminary studies, it obtained equal rights with the other faculties, and the period of study was also extended. From this period admission to university was subject to a baccalaureate, rather strict, compulsory examination rules were entered into force, and the appointment of private docents became possible – all in all the organisational framework for modern university education was created. Natural science departments not related to medical training were transferred from the Faculty of Medicine to the Faculty of Humanities, and the training of pharmacists was also reformed. The positive organisational changes were, however, not complemented by the modernisation of teaching content – especially in the field of social sciences – and instruction was carried out in a conservative spirit within the whole Empire, with no possibility of digression. Despite these circumstances, there were considerable achievements in some scientific fields. Let us just refer to the world-famous obstetrician-gynaecologist professor Ignác Semmelweis, who started teaching in the Faculty of Medicine in 1855, and János Czermák, the inventor of the laryngoscope.

The Faculty of Law continued to attract the largest number of students. This was partly due to the traditional popularity of the legal profession, and partly due to the fact that the new, centralised public administration system needed many legally trained officials. Teacher training in Hungary, however, suffered a setback in the era of absolutism, as for more than a decade secondary school teacher diplomas could only be obtained based on an examination taken at universities located in the hereditary provinces. The Teacher Assessment Committee was only set up in 1862 at the Pest University, which thereafter became entitled to issue teaching certificates.

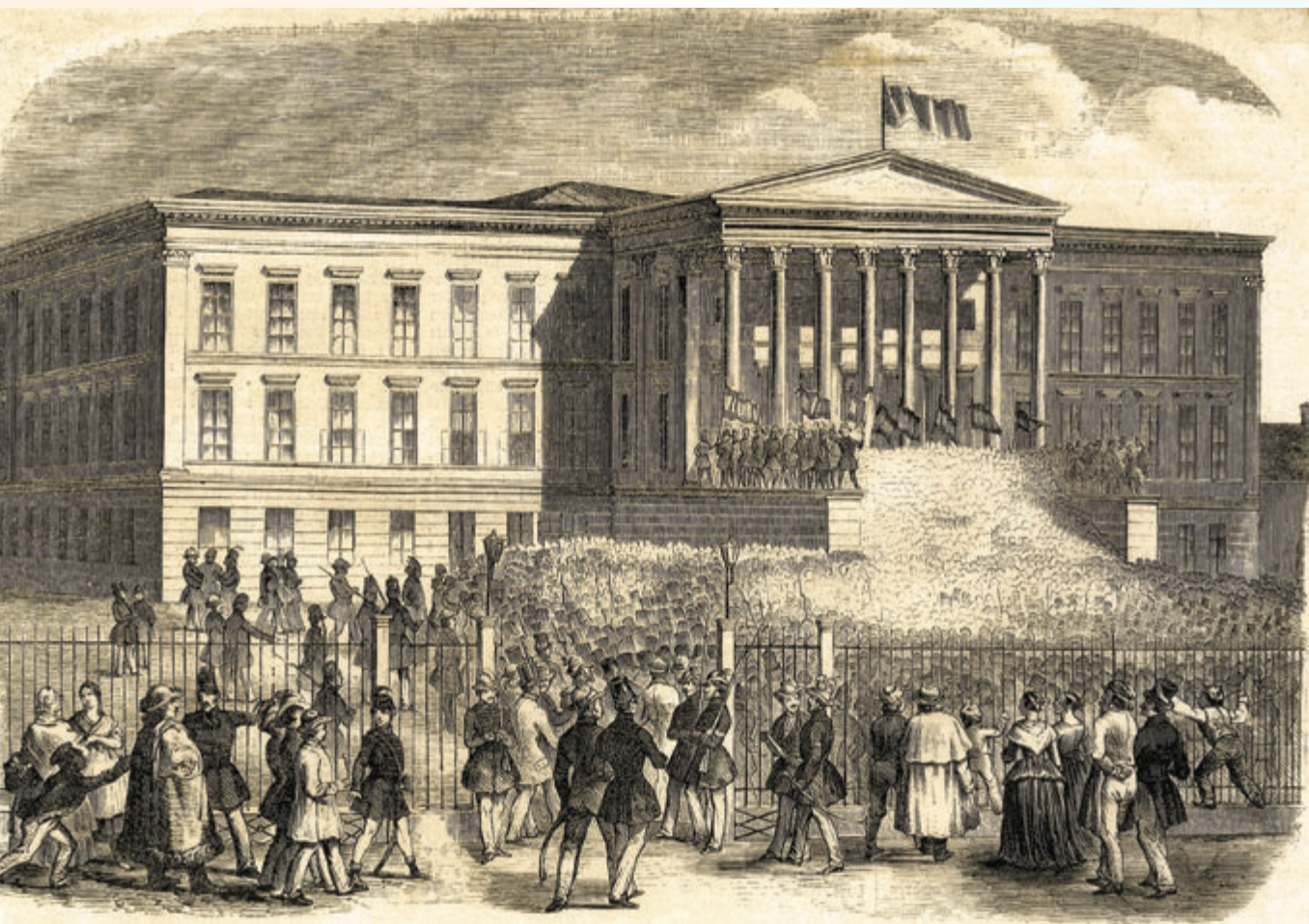
Pursuant to the political changes starting at the end of the 1860s, Hungarian-language instruction was gradually re-introduced, and after the Austro-Hungarian Compromise of 1867 the University began to develop dynamically. József Eötvös was again included in the government and started to work toward implementing his original ideas conceived in 1848, in order to achieve true freedom of teaching. He settled the salaries of university teachers, set up a multitude of grants to support foreign studies of young teachers and talented students, and established several new university departments too. He prepared a draft legislation on the reorganisation of the University, the most interesting feature of which was that it envisaged the establishment of three faculties of theology (Catholic, Protestant, Greek Orthodox), in line with his 1848 concept. The whole country became involved in the political debate linked to this issue, but finally, due to the death of the Minister, the proposal was not presented before the parliament. During the long period of incumbency of his successor, Ágoston Trefort, the Budapest University became a true intellectual centre of the country. Trefort focused on developing medical and natural sciences within the University, which continued to operate with the same organisational structure. Several independent departments and even laboratories were set up to support the instruction of new independent fields of science within Faculty of Humanities, which still incorporated the natural science departments too. The same process occurred in the classical fields of humanities too (linguistics, history etc.), which also became more and more differentiated in this era. The Faculty of Medicine experienced especially spectacular and dynamic development, as besides various new university departments, the new university clinics, which still serve Hungarian public health care today, were also built and opened during the 1870s and 1880s. The natural science departments moved to new premises and the beautiful neo-renaissance building of the University Library was completed during these years. The most significant professors of the era included – among others – the present-day eponym of our University,

alapján lehetett szerezni. A pesti egyetemen csak 1862-ben állították fel a Tanárvizsgáló Bizottságot, amely ettől kezdve jogosult lett tanári oklevél kiadására.

A politikai változások következtében 1860 végétől fokozatosan visszatértek a magyar nyelvű oktatásra, az 1867-ben létrejött osztrák–magyar kiegyezés után pedig az egyetem dinamikus fejlődésnek indult. Az újból miniszteri tárcához jutott Eötvös József az igazi tanszabadság megvalósítását, egykori 1848-as elképzeléseinek valóra váltását tűzte ki céljául. Rendezte az egyetemi tanárok fizetését, ösztöndíjak sokaságával támogatta a fiatal tanárok és a tehetséges diákok külföldi továbbképzését, s megkezdte újabb tanszékek létrehozását. Törvényjavaslatot dolgozott ki a pesti tudományegyetem átszervezéséről, melynek érdekessége volt, hogy egykori 1848-as elképzeléseinek megfelelően három hittudományi kart (katolikus, protestáns és görögkeleti) kívánt szervezni. E kérdés körül országos politikai vita bontakozott ki, de végül a javaslat a miniszter halála miatt nem került a parlament elé. Utódja, Trefort Ágoston hosszú minisztersége idején a budapesti tudományegyetem az ország igazi szellemi központjává vált. A végül is változatlan szervezetben továbbműködő egyetemen Trefort elsősorban az orvos- és természettudományok fejlesztésére helyezte a fő hangsúlyt. A Bölcsészeti Karon, amelytől szervezeten belül még nem különült el a természettudományok oktatása, egymás után kaptak önálló katedrát, sőt laboratóriumokat az önálló tudományszakok. E megállapítás érvényes a szintén gyorsan differenciálódó humán tudományokra (nyelvészet, történelem stb.) is. Különösen látványos és dinamikus volt a fejlődés az Orvosi Karon, ahol nemcsak az új tanszékek sokasága alakult, hanem az 1870-es és 1880-as években felépültek az új egyetemi klinikák, amelyek nagyrészt még ma is szolgálják a magyar közegészségügyet. Ugyancsak ezekben az években kaptak új otthont a különböző természettudományi tanszékek, és felépült az Egyetemi Könyvtár gyönyörű neoreneszánsz épülete. A korszak legjelentősebb professzorai közül a teljesség igénye nélkül említhetjük a Bölcsészeti Karról egyetemünk mai névadóját, a világhírű fizikus Eötvös Lorándot,

az irodalmár Gyulai Pált, az ugyancsak világhírű orientalistát, Vámbéry Ármint és Than Károlyt, a neves kémikust. A Jogi Karról Hajnik Imrét, Wenzel Gusztávot és Kautz Gyulát, az Orvosi Karról Fodor Józsefet, Högyes Endrét, Korányi Frigyes és Lumniczer Sándort.

the world-famous physicist, Loránd Eötvös, who taught at the Faculty of Humanities, the professor of literature, Pál Gyulai, and the orientalist Ármin Vámbéry, who also acquired international fame, as well as the chemist, Károly Than. The Faculty of Law employed a number of prominent experts too, such as Imre Hajnik, Gusztáv Wenzel and Gyula Kautz, just like the Faculty of Medicine, which included József Fodor, Endre Högyes, Frigyes Korányi and Sándor Lumniczer among its staff.

Tüntetés a Nemzeti Múzeum előtt. 1848. március 15. Korabeli fametszet *Demonstration in front of the National Museum. 15th March 1848. Wood engraving from the period*

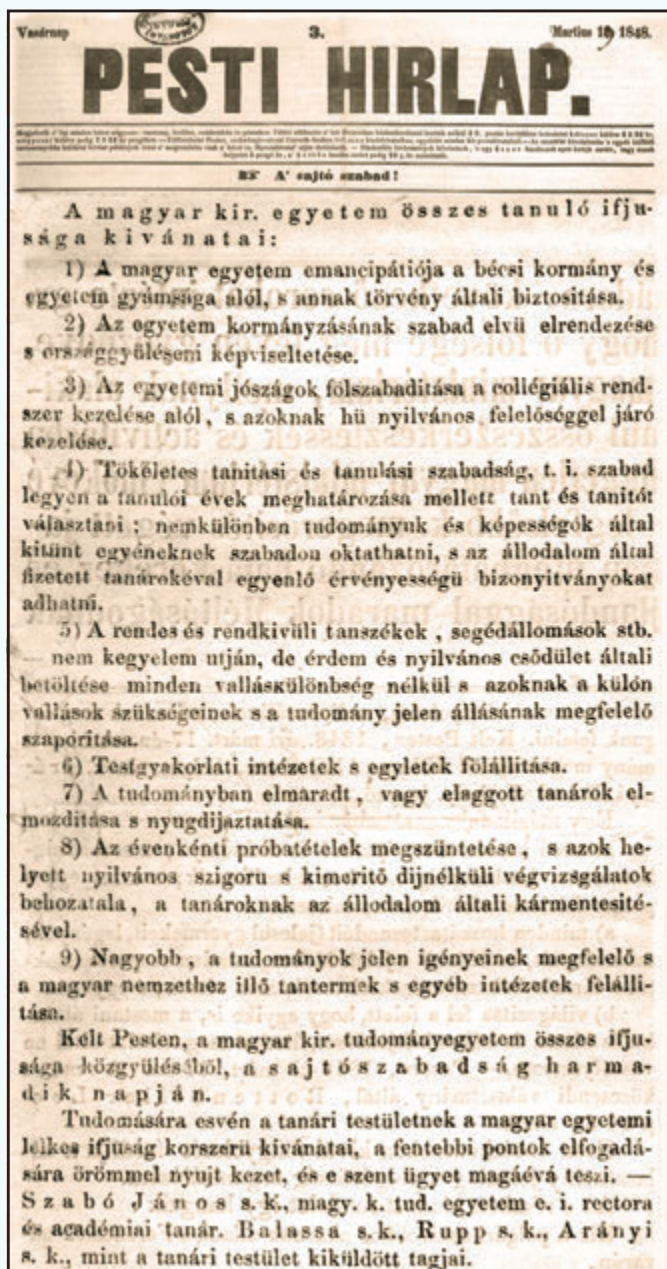
1 Az egyetem első magyar nyelvű pecsétje. 1848 The first seal of the university in Hungarian language. 1848

2 A bölcsészeti kar magyar nyelvű tipáriuma. 1848 The Hungarian language typarium of the Faculty of Humanities. 1848

3 A jogi kar magyar nyelvű pecsétnyomója. 1848 The Hungarian language signet of the Faculty of Law. 1848

4 Az egyetemi ifjúság kilencpontos követelése a Pesti Hírlapban jelent meg 1848. március 19-én The Nine Point programme with university students' demands, published on 19th March 1848 in Pesti Hírlap

A magyar egyetem alapszabályai.

I. Fejezet.

Az egyetemről általában.

1. §.

Az egyetem olyan állodalmi intézet, melyben a tanuló ifjúság, a köznevelésnek nyert ismereteinek alapján, a tudományok melyébe avatják.

2. §.

Az egyetem körében semminemű vallási- vagy hitfelekezeti előnyöknek helye nincs.

3. §.

Az egyetem egyenesen a közoktatási miniszter hatósága alatt áll.

4. §.

Azon viszonyt, melyben az egyetem a miniszteri felügyeleti tanácsos vagy ennek egyes tagjaival állandó, miniszteri rendelet fogja elhatározni.

5. §.

Az egyetem tagjai:

1) a rektor, rendkívüli és tiszteletbeli tanácsok, az új nyelvek előadói és a magántanácsok;

2) az egyetem tisztviselői;

3) a helyszíni rendes tanulók, kik egyetemi polgároknak nevezettek.

Ez utóbbiakon kívül mindenki szabadon hallgathatja ugyan a nyilvános előadásokat, de fenyíték tekintetében nem az egyetem alatt állandó, s a tőle származó első csendzavarás alkalmával bejáratási jogától megfosztatik.

6. §.

Az egyetemi tanácsok valóságukhoz nélkül alkalmazhatók, következő kivételekkel:

1) A' azonosabb értelemben hittudományokat csak illető vallási tanácsok adhatják elő.

2) A' protestáns hitet karban az ágostai és helvétiai vallástól követők dogmaticai külön tanácsok által fogják tanítani.

3) A' jogtani karban az egyházjogot, illető hitfelekezeti tanácsok adhatják elő.

4) A' bölcsészkarban a bölcsészettan minden hitfelekezettől leendő tanács.

7. §.

A tanácsoknak költsége, minden vallásbeli hevesebb vita vagy sürgetés kérdésével, a testvéri szeretetet egymás és a tanuló ifjúság között állandóan fentartani.

1 Az 1848 nyarán kidolgozott egyetemi törvénytervezet a hadi események miatt nem került tárgyalásra. The bill about universities, drafted during the summer of 1848, was never debated due to military events

1848: XIX. törvénycikk.

A MAGYAR EGYETEMRŐL.

Szentelést nyert az 1847—48. magyar törvényhozási év más 30 törvény-cikkével együtt V. Ferdinánd királynak „gróf Batthyány Lajos magyarországi miniszterelnökünk kezéből szabad királyi Pozson városunkban *szent györgy hó tizenegyedik napján* az Úr *ezernyolczszáznegyvennyolczadik esztendejében*, magyar, cseh stb. országai uralkodásunk tizenegyedik évében” kelt legfelsőbb elhatározásával.

A magyar egyetemre nézve rendeltetik:

1. §.

Az egyetem egyenesen a közoktatási miniszter hatósága alá rendeltetik.

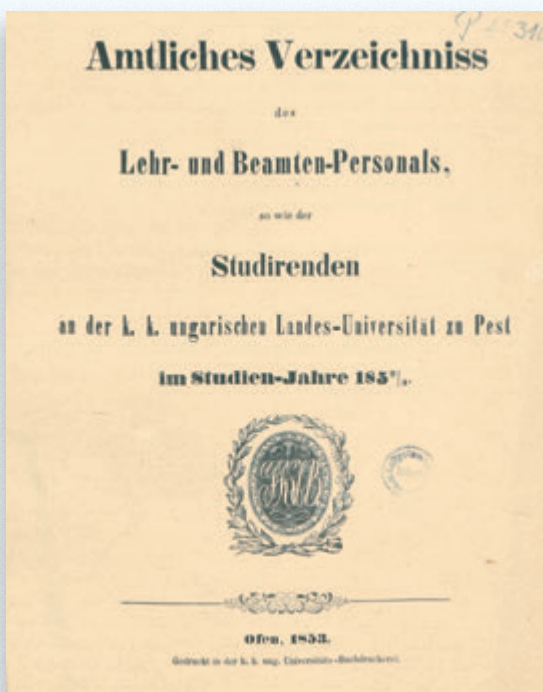
2. §.

Az oktatás és tanulás szabadságának azon elve, hogy egyrészt a tanuló arra nézve: mely tant, és melyik tanártól kívánja hallgatni, szabad választást tehessen;

2 A pesti egyetemről szóló 1848. évi XIX. törvénycikk
Act XIX of 1848
on the University of Pest

1 Jedlik Anyos fizikus, bölcsészkar dékán, az egyetem rektora (1863/1864), a dinamó feltalálójának portréja
 Portrait of physicist Anyos Jedlik, dean of the Faculty of Humanities, rector of the university (1863/1864) and inventor of the dynamo

2 Az abszolutizmus idején német nyelven jelent meg az egyetem névtára. 1852/1853

The university's register was issued in German language during the absolutism. 1852/1853

3 1860 után már magyarul jelent meg az egyetem névtára
 The university's register was issued in Hungarian after 1860

1 A Ferenciek tere az 1870-es évek elején ☞ Ferenciek square in the early 1870s

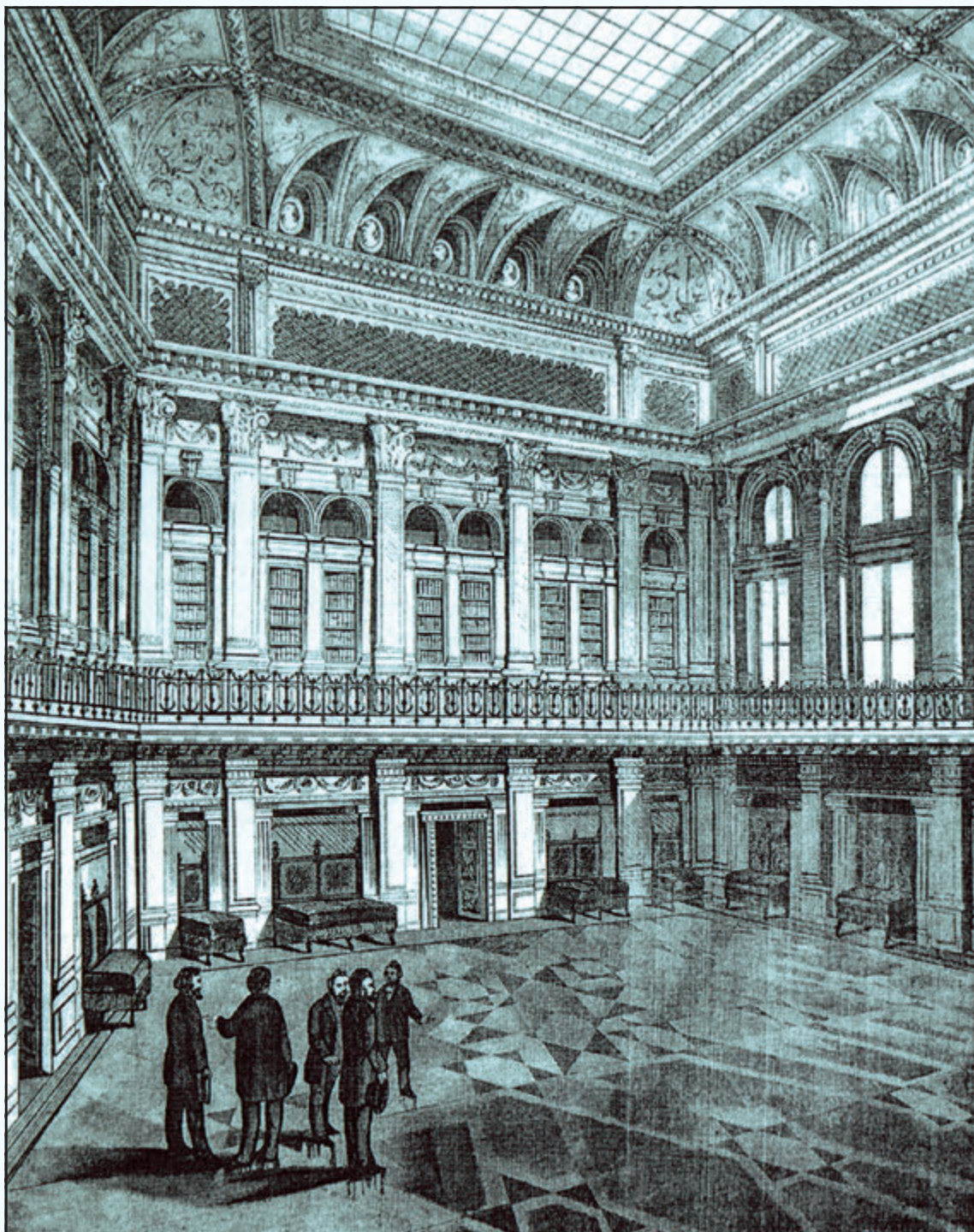

2 A Budapesti Hírlap tudósítása az egyetemi ifjúság által szervezett 1860. március 15-i tüntetésről ☞ Report by the Budapesti Hírlap about the university students' demonstration on 15th March 1860

1 Az Egyetemi Könyvtárpalota helyén állt egykori ferences kolostor épülete az 1870-es években. Klösz György felvétele The building of a former Franciscan monastery in the 1870s, later turned into the University Library. Picture by György Klösz

2 Az egyetemi díszdoktorok albuma a 19. század második feléből Album of the university's honorary doctors from the second half of the 19th century

A könyvtár olvasóterme. Az épületet Szkalnitzky Antal tervezte *The library's reading room.
The building was designed by Antal Szkalnitzky*

Az Egyetemi Könyvtár új palotáját 1876-ban avatták fel *The new palace building of the University Library was opened in 1876*

1 Toldy Ferenc, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója (1843–1873). 1870-es évek eleje. Klösz György felvétele
 Ferenc Toldy, director-general of the University Library (1843–1873). Early 1870s. Photograph by György Klösz

2 A könyvtár műemlék raktárának részlete
 Section of the library's collection of rarities

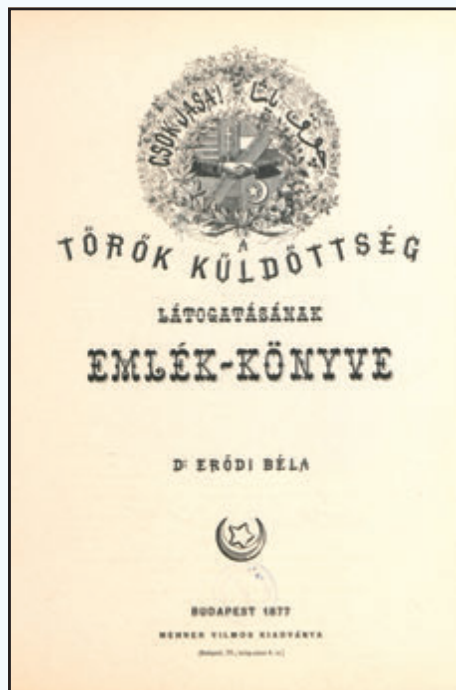

1 A könyvtár dísztermét Lotz Károly freskói díszítik. Ferenc József portréját Than Mór festette 🌐 The library's ceremonial room is decorated by murals by Károly Lotz. The portrait of Franz Joseph was painted by Mór Than

2 Az Egyetemi Könyvtár neoreneszánsz előcsarnoka 🌐 The University Library's neo-Renaissance lobby

1 Az egyik visszakérült Corvina első lapja az ajándékozás bejegyzésével First page from one of the returned Corvina codices with the note about the return

2 A török delegáció látogatásáról emlékkönyvet adtak ki An album was published about the visit of the Turkish delegation

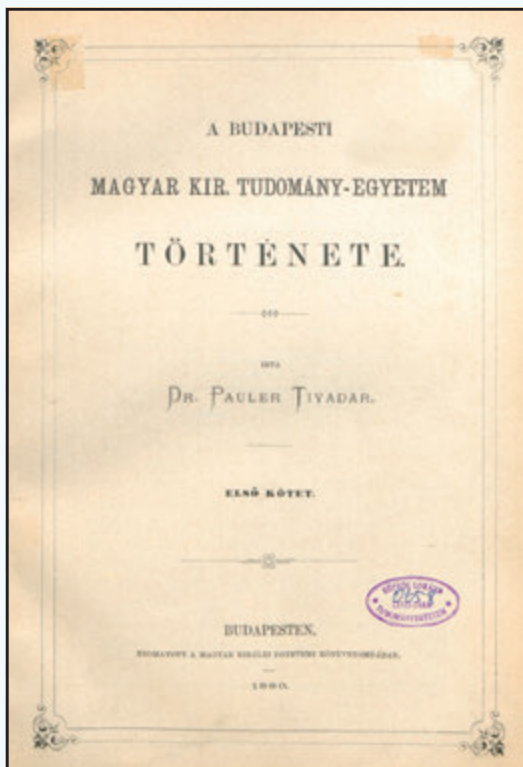
1 Az egyetem vegytani épülete. 1868 és 1872 között épült, a berlini Friedrich Zastrau tervei alapján, a mai Trefort kertben. Divald Károly fotója, 1900 The chemistry building of the university. Built between 1868 and 1872 in today's Trefort Garden, based on the designs of Friedrich Zastrau from Berlin. Photograph by Károly Divald, 1900

3

1877-ben az egyetemi ifjúság törökbarát tüntetésének hatására a szultán harminchat középkori kódexet adott vissza Magyarországnak. A kódexet átadó török küldöttség fényképe. 1877. április 30. In 1877, persuaded by the university students' demonstration for Turkey, the sultan returned thirty six medieval codices to Hungary. Photograph of the Turkish delegation, returning the codices. 30th April 1877

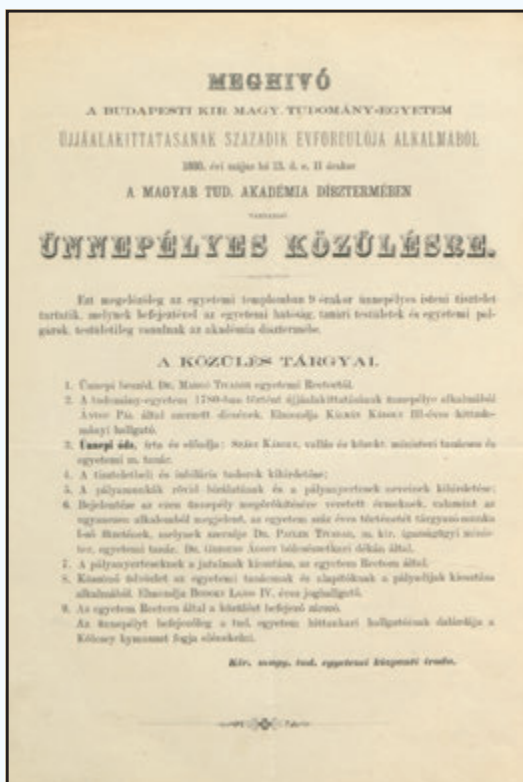
2 Lengyel Béla kémikus professzor, egyetemünk Kémiai Intézetének vezetője. Mellszobor a TTK aulájában. D. Törley Mária alkotása. 1999 Béla Lengyel, professor of chemistry and director of our university's Institute of Chemistry. Bust in the assembly hall of the Faculty of Science. By Mária D. Törley. 1999

1 Az egyetem történetéről az első magyar nyelvű munkát a Diploma Inaugurale kiadásának századik évfordulójára Pauler Tivadar írta. The first work in Hungarian about the university's history was written by Tivadar Pauler for the 100th anniversary of the publication of Diploma Inaugurale

2 Az évfordulóra megjelent emlékérem elő- és hátlapja. Front and back of the medallion, issued for the anniversary

2 Az 1880-as évforduló ünnepi meghívója. Invitation for the 1880 anniversary celebrations

Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter (1872–1888) szobra a Bölcsészettudományi Kar kertjében. A Stróbl Alajos-tanítvány, Kiss József alkotása. 1904 🌀 *Statue of Ágoston Trefort, minister of public instruction and religious affairs (1872–1888), erected in the gardens of the Faculty of Humanities. By József Kiss, former student of Alajos Stróbl. 1904*

- 1 A Kunewalder-féle házat 1858-ban vásárolta meg az egyetem; itt működött a sebészet, az állattan, az élettan és az ekkor Semmelweis Ignác vezette szülészeti In the Kunewalder-house functioned the surgery, zoology, biology and the maternity ward directed by Ignác Semmelweis at this time

- 2 A pesti tudományegyetem orvoskarának tanárai 1863-ban, köztük Semmelweis Ignác és Balassa János The professors of the Medical Faculty in 1863

1881–1919

Eötvös Loránd portréja az 1870-es évekből
Portrait of Loránd Eötvös from the 1870s

By the second half of the Dualist Era (1867–1918) the Budapest University made up for most of its earlier lag compared to universities in more developed European countries.

The successors of Trefort as Ministers of Religion and Public Education, Albin Csáky (1888–1894) and Gyula Wlassics (1895–1903) both favoured liberal education policy. Albin Csáky continued to develop the organisational structure of the University and the content of university education. The University's new educational, disciplinary and tuition fee payment regulations were elaborated, the system of private docents was renewed, the examinations for doctorates were given a unified framework, and the doctorate conferment ceremonies were introduced. In order to be able to verify student status, lecture books featuring the photograph of the given student were made compulsory, and the lesson fee was superseded by a general system of tuition fees.

Gyula Wlassics founded the Eötvös József College, which opened its doors in 1895. The establishment of this residential institution was initiated by Loránd Eötvös. It served those who were preparing to become teachers at the Faculty of Humanities and aimed to decrease the shortage of secondary school teachers and to improve the standard of teacher training – based on the model of École Normale Supérieure in Paris. For more than half a century the College was a dominant influence in Hungarian intellectual society. Wlassics extended the seminar system in the university, introduced a new examination system in medical training in 1902, and made the one-year hospital apprenticeship compulsory. He initiated the reforming of legal education and the introduction of a uniform state examination. The sports association of the University called Budapest University Athletics Club, which still operates today, was set up in 1898.

After 1910 the institution took over more buildings from the University of Technology along Múzeum Boulevard. The construction of the new central building of the University was completed at the turn of the century.

The size and the scientific achievements of the academic staff developed far beyond the level before the Austro-Hungarian Compromise of 1867.

A budapesti tudományegyetem a dualizmus második felére sokat behozott a fejlettebb európai országok univerzitásaihoz képest korábban mutatkozó lemaradásából.

Trefort utódai, Csáky Albin (1888–1894) és Wlassics Gyula (1895–1903) vallás- és közoktatásiügyi miniszterek mindketten a liberális oktatáspolitikát követői voltak. A budapesti egyetemen Csáky Albin folytatta a képzés szervezeti és tartalmi korszerűsítését. Elkészült az egyetem új tanulmányi, fegyelmi és tandíjszabályzata, megújult a magántanári intézmény, szabályozták a doktori szigorlatok rendjét, meghonosították az ünnepélyes doktorrá avatást. A hallgatói jogviszony ellenőrzése érdekében bevezették a fényképpel ellátott indexet, az addigi leckeprém helyett az általános tandíjat.

Wlassics Gyula megalapította az Eötvös József Collegiumot, amely 1895-ben kezdte meg működését. A bentlakásos intézmény létesítését a bölcsészkar tanárjelöltek részére Eötvös Loránd kezdeményezte a középiskolai tanárhiány enyhítése és a tanárképzés színvonalának emelése érdekében – a párizsi École Normale Supérieure mintájára. A kollégium több mint fél évszázadon át a magyar szellemi élet egyik meghatározó műhelye volt. Wlassics az egyetemen kiterjesztette a szemináriumi rendszert, 1902-ben új szigorlati rendszert vezetett be az orvostudományban, és kötelezővé tette

az egyéves kórházi gyakorlatot. Kezdeményezte a jogi oktatás reformját, az egységes államvizsga bevezetését. 1898-ban alakult meg az egyetem máig is működő sportegyesülete, a Budapesti Egyetemi Atlétikai Club.

Az intézmény a Múzeum körúton, újabb – a műegyetemtől átvett – épületekkel bővült az 1910-es években. A századfordulóra készült el az egyetem új központi épülete.

Az egyetem tanári testülete számban is, tudományos teljesítményben is messze túlhaladta a kiegyezés előtti időszakot. A tanári hierarchia élén a nyilvános rendes tanárok álltak, utánuk következtek a nyilvános rendkívüli tanárok, akik csak címben és fizetésben különböztek a rendes tanároktól, kinevezésük pályázat vagy meghívás útján történt. Nagy szerepük volt az oktatásban az ún. magántanároknak, akiket állásuk és megélhetésük máshová kötött, de tudományos munkásságuk révén szerzett magántanári címük az egyetemen előadások tartására jogosította őket.

A tagadhatatlanul hatalmas fejlődés mellett meg kell említenünk olyan kérdéseket, amelyek a dualizmus második felében egyre nagyobb problémát okoztak. Jóllehet az országban 1872-ben Kolozsvárról létrehozták a második egyetemet, de ennek ellenére a meglévő felsőoktatási intézmények képtelenek voltak kielégíteni a gyorsan fejlődő ország szakemberszükségletét. Az egyetem hallgatóinak létszáma 1890-re a kiegyezés idejéhez képest 70%-kal nőtt, és ez az említett fejlesztések ellenére is sok gondot okozott. Ráadásul nem változott a hallgatóság összetétele, a diákok felét változatlanul a jogászok tették ki, ami ezen a téren egészségtelen túlképzettséghez vezetett. Gondot okozott az oly sokszor emlegetett tanszabadság abszolút liberális értelmezése, amely különösen a jogi és bölcsészeti karokon rendszertelenséget, tervszerűtlenséget, csaknem anarchiát eredményezett. A tudomány és a technika fejlődése nyomán viszont a különböző szakterületek igényei és elvárásai a képzés területén megnöttek, szigorodtak a követelmények. Ez pedig szükségképpen megkövetelte a tanulmányok és vizsgák szabályozottabb, kötöttebb rendjét, a tanszabadság bizonyos „korlátozását”, főleg a szakemberképzés területein, az orvosi és a jogi karokon.

Public regular teachers were at the top of the hierarchy of academic staff, followed by public extraordinary teachers, appointed by competition or invitation, the only difference between the two being their title and salary. The so-called private docents also played an important role. They were scholars who worked in other institutions, but earned the right, through their scientific achievements, to hold lectures at the University.

We must mention, however, that despite these undeniably significant advances, there were some issues, which caused growing problems in the second half of the Dualist Era. Although another university also was set up in Kolozsvár (Cluj) in 1872, the existing higher education institutions were unable to satisfy the country's fast growing need for educated workers. Between 1867 and 1890 the number of students increased by 70%, and this rapid growth was very difficult to handle despite the mentioned developments. The problem was compounded by the fact that the composition of students remained the same, which meant that law students still made up half of the student base, leading to an unhealthy overrepresentation of this profession. The excessively liberal interpretation of the oft-mentioned freedom of teaching also posed some problems, causing a lack of systems and planned activities, and sometimes almost anarchy, especially in the Faculties of Law and Humanities. The development of science and technology, however, raised the bar as demands and expectations increased in the various fields of study. It became necessary to introduce a more regulated system of study and examinations, and to apply certain 'restrictions' in the freedom of teaching in some fields, especially in the Faculties of Medicine and Law.

The principles of liberalism were not fully observed either in university education. The proportion of non-Hungarian students was small compared to the size of the various nationalities, and women were also unable to study in the University before 1895, and had only limited access after this date. From 1895 they were allowed to enrol in the Faculties of Medicine and Humanities, but they were barred from other professions. Between the turn of the century and World War I the number

of university students doubled again. In terms of size the Budapest University was one of the largest in the world. In the academic year of 1900/01, for example, it had 5661 students. The number and proportion of theology students decreased steadily, while the number of medical students and trainee teachers increased sharply. The basic issues linked to the education system came to the forefront again, dilemmas surfaced about whether the university should provide theoretical or vocational education and whether the German or the French education model should be followed. The leaders of the University voted for a combination of the two functions and the German education system. After the turn of the century, due to the failure of reformist endeavours and the protracted problems of the education system, demands to implement comprehensive university reform intensified. The dominance of the liberal approach that characterised previous decades was superseded by a period of growing conservative influence. The transformation of the image of the University was partly induced by the ministry after the political turning point of 1905/06, especially through the appointment of more conservative university teachers.

The political and interparty struggles of the country influenced university life to an increasing extent, political and ideological conflicts divided university students who gravitated towards diverse political schools of thought and ideologies. Most students came from the middle strata of society, but students from the peasantry and the working class were very few in numbers. The financial situation of students deteriorated and many students lived in great poverty during their studies. Official youth associations, which were never too influential, became completely insignificant. After the turn of the century university students close to bourgeois radicalism set up a society of socialist students, which was the forerunner of the Galilei Circle established in 1908. Simultaneously various conservative and Christian youth organisations, such as the Catholic Szent Imre (Saint Emory) Circle and the Protestant Bethlen Gábor Circle, also mushroomed and had a significant influence on other groups of students.

A liberalizmus elvei sem érvényesültek maradéktalanul az egyetemi oktatásban. Számarányukhoz képest csekély volt a nemzetiségi hallgatók aránya, és a nők előtt is csak 1895-ben nyíltak meg – korlátozott mértékben – az egyetem kapui. Ettől kezdve már beiratkozhattak az Orvosi és Bölcsészeti Karra, más pályák azonban zárva maradtak előttük. A századfordulótól az első világháborúig ismét megduplázódott az egyetemi hallgatók létszáma. A diákok számát tekintve a budapesti egyetem a világ legnagyobb egyetemei közé tartozott, például az 1900/1901-es tanévben 5661 hallgatója volt. A teológiát hallgatók száma és aránya folyamatosan csökkent, ugrásszerűen nőtt az orvostanhallgatók és a tanárjelöltek száma. Ismételten előtérbe kerültek a tanulmányi rendszer alapkérdései, a tudósképzés vagy szakképzés, a német típusú egyetemi vagy a francia szakiskolai modell dilemmái. Az egyetem vezetői a kettős funkció egysége, valamint a német egyetemi rendszer mellett foglaltak állást. A századforduló után a sikertelen reformtörekvések és a tanulmányi rendszer megoldatlan problémái nyomán felerősödtek az egyetemi oktatás átfogó reformját sürgető követelések. Az előző évtizedek liberális túlsúlyával szemben megnövekedett a konzervatív befolyás. Az egyetem arculatának átformálását az 1905/1906-os politikai fordulópontot követően a minisztériumi irányítás is erősítette, különösen a konzervatívabb szellemű egyetemi tanárok kinevezése által.

Az országos politikai küzdelmek és pártharcok egyre jobban érintették az egyetemet is, a politikai, világnézeti küzdelmek megosztották a hallgatókat, akik a legkülönbözőbb eszmei, politikai irányzatok felé orientálódtak. A diákok többsége a középrétegekből került ki, ugyanakkor nagyon kevés volt a paraszti vagy munkás rétegekből származó hallgató. A diákok szociális helyzete egyre romlott, nagyon sokan nyomorogtak tanulmányaik alatt. A régi, hivatalos egyetemi ifjúsági egyesületek elvesztették amúgy sem nagy befolyásukat. A polgári radikalizmushoz közel álló egyetemi hallgatók a századforduló után megalakították a szocialista diákok csoportját, amelyből 1908 őszén megalakult a Galilei Kör. Ezzel egy időben alakultak a különböző felekezetű konzervatív és keresztény ifjúsági szervezetek,

amelyek szintén erős befolyással voltak a hallgató-ság más rétegeire, például a katolikus Szent Imre Kör és a protestáns Bethlen Gábor Kör.

A világháború sok áldozatot szedett a hallgatók és az oktatók közül is. Az 1918. október végén kitört polgári demokratikus forradalomhoz sok egyetemista csatlakozott lelkesen, követelték az univerzitás korszerűsítését, a diákság szociális problémáinak megoldását. 1919. február elején felfüggesztették az egyetem autonómiáját, és élére kormánybiztost neveztek ki Jászi Oszkár személyében, s egyúttal jogi és bölcsészeti reformbizottságot hoztak létre. A nők előtt már 1918 végén megnyitották az egyetem valamennyi fakultását.

A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása után a Köznevelésiügyi Népbiztosság a felsőoktatás radikális átalakítását kezdeményezte, alaposan megváltoztatva az egyetem szervezetét, az oktatás formáit és a felvételi rendszert. Az irányítást – az egyetemi tanácsot felszámolva – egy, a karok képviselőiből álló bizottságra bízta, élén az egyetemügyi politikai megbízottal. A konzervatív nézetűkről ismert professzorokat rendeleti úton eltávolították az egyetemről, s helyükre új tudósokat hívtak meg, mint például Babits Mihályt, Benedek Marcellt, Vadász Elemért, Hevesy Györgyöt. Az egyetemi oktatás reformja keretében elsősorban a Bölcsészeti Karon megpróbálkoztak a tudós- és szakképzés szétválasztásával, egy – a Kar mellett működő – középiskolai tanítóképző főiskola létrehozásával. Az Orvosi Kar reformtervét csak általánosságban tudták kidolgozni, de rendelet született önálló gyógyszerész főiskola felállításáról. Az oktatást segítő intézkedések mellett durva, diktatórikus változtatásokat is alkalmaztak, megszüntették a Hittudományi Kart, sőt miután a polgári jogtudományt is feleslegesnek tartották, elhatározták a Jogi Kar felszámolását is, s e fakultások helyett hittudományi és jogtudományi kutatóintézetek szervezését tervezték, amelyek célja az új rend elméleti megalapozása lett volna.

There were many victims of the World War among students and teachers. Many university students enthusiastically joined the bourgeois democratic revolution in 1918, demanding the modernisation of the University and the resolution of the social problems of students. At the beginning of February 1919 the autonomy of the university was suspended and Oszkár Jászi was appointed as Government Commissioner of the University, and a Reform Commission was set up to deal with the Faculties of Law and Humanities. Even before this date, in 1918, all faculties of the University were made accessible to women.

After the proclamation of the Hungarian Soviet Republic the People's Commissariat for Public Education initiated a radical transformation of higher education, and fundamentally changed the structure of the University, the forms of instruction and the admission system. After the abolition of the University Council, a committee made up of the representatives of the faculties, and headed by a political commissary, was charged with the management of the University. Professors known for their conservative views were removed from the University by decree, and new scholars, such as Mihály Babits, Marcell Benedek, Elemér Vadász, György Hevesy, were invited to replace them. In the framework of university reform, a separation of scientific and vocational education was attempted – with a focus on the Faculty of Humanities – by establishing a secondary school teacher training college operating beside the Faculty. The reform plans concerning the Faculty of Medicine were only partially elaborated, but a decree was issued on the establishment of an independent pharmaceutical college. Besides measures to help education, harsh, dictatorial changes were also applied: the Faculty of Theology was abolished, and a decision was taken to wind up the Faculty of Law as well, as bourgeois legal knowledge was considered to be superfluous, and the establishment of research institutes in the field of theology and law was planned in order to lay the ideological foundations of the new regime.

1 A Múzeum körüti épületeket eredetileg a műegyetemnek készítették, 1910–1911 folyamán alakították át a bölcsészettudományi kar számára The buildings on Múzeum boulevard were originally designed for the University of Technology and adapted for the Faculty of Humanities in 1910–1911

2 A Múzeum körút 6–8. főépületének felirata Signs on the main building at no. 6–8. Múzeum boulevard

3 Részlet a Múzeum körüti épületről Section of the Múzeum boulevard building

Az egyetem híres előadóterme, a Gólyavár. Épült Pecz Samu tervei alapján (1897)
 The university's famous lecture hall, called Gólyavár. Designed by Samu Pecz (1897)

Az egyetemi ásványtár a Múzeum körúti épületben. 1900. Divald Károly felvétele *The university's collection of minerals in the Múzeum boulevard building. 1900. Photo by Károly Divald*

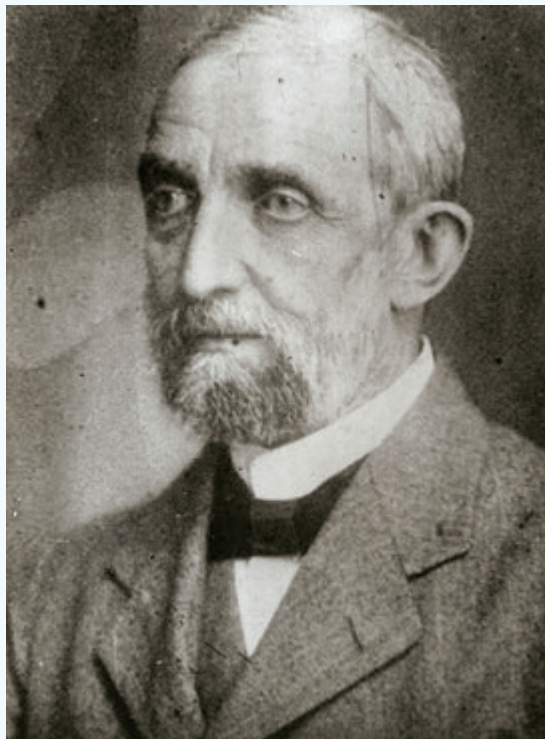
1 A budapesti tudományegyetem fizikai intézetének szertára
 The Collection of the Physical Institute of the University of Budapest

1 ➤
 Eötvös Loránd mellszobra
 a Trefort kertben.
 Csejdy László alkotása, 1990
 Bust of Loránd Eötvös
 in Trefort garden.
 By László Csejdy. 1990

2
 Tangl Károly fizikaprofesszor
 egyetemi diplomája 1895-ből
 University diploma of
 physics professor
 Károly Tangl from 1895

- 2 Lénárd Fülöp Nobel-díjas (1905) fizikus, az egyetem hallgatója, majd 1886-ban rövid ideig oktatója
 3 Nobel laureate (1905) physicist, Fülöp Lénárd, student of the university and university lecturer for a brief period in 1886

- 3 Kövesligethy Radó geofizikus professzor mellszobra a TTK aulájában. E. Lakatos Aranka alkotása. 1999
 3 Bust of geophysics professor Radó Kövesligethy in the assembly hall of the Faculty of Science. By Aranka E. Lakatos. 1999

A bölcsészkar Történelmi Szemináriumának tanárai és hallgatói. 1898 Teachers and students of the History Seminar at the Faculty of Humanities. 1898

 Az egyetemi gyakorlógimnázium tanári kara. 1902 Teaching staff of the university's teacher training secondary school. 1902

1 *A jogi kar aranykönyve a századforduló idejéből*
 The Faculty of Law's golden book
 from the turn of the century

2 *Hajnik Imre jogászprofesszor, az egyetem rektora*
 (1889–1890) Portrait of professor of law
 Imre Hajnik, rector of the university (1889–1890)

1 Az Egyetem tér a régi központi épület lebontása után
 University square after the demolition of the old main building

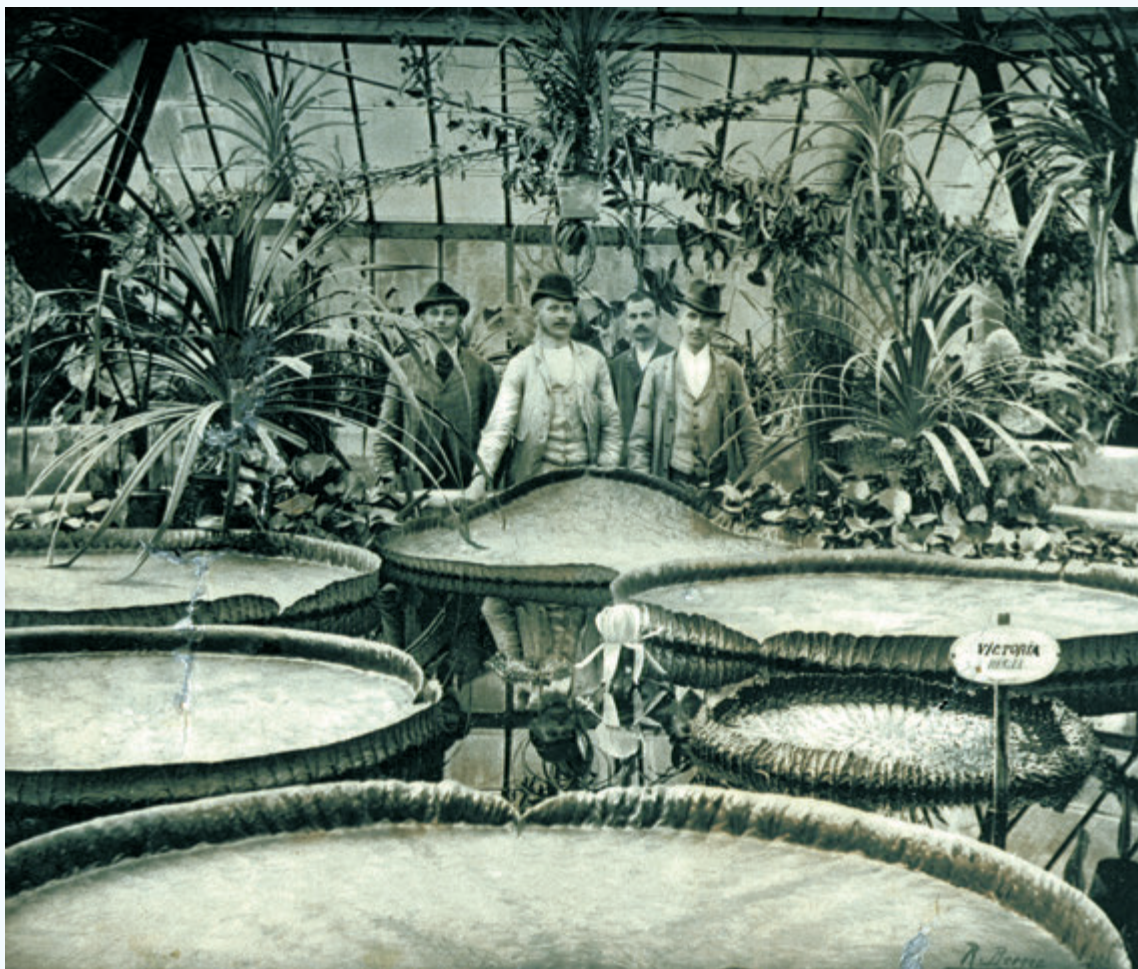
1 A központi épület új aulája a századfordulón
 The new assembly hall of
 the main building at the turn of the century

◀ 2

2 ▶

Az egyetem új központi épületét 1900-ban avatták fel. Tervezte: Szkalnitzky Antal, Wéber Antal, Baumgarten Sándor és Herczegh Zsigmond
 The university's new main building was opened in 1900. Designed by: Antal Szkalnitzky, Antal Wéber, Sándor Baumgarten and Zsigmond Herczegh

◀ 1

A Botanikus kert 1893-ban emelt üvegháza, az ún. Viktória ház a századforduló körül
 ↻ Turn of the century picture of the Botanic Garden's greenhouse, called Viktória House, erected in 1893

A budapesti tudományegyetem első szülészeti és nőgyógyászati klinikája ↻ *The first Maternity and Gynaecological Clinic of the University of Budapest*

◀ 2

A budai és pesti Szent Imre Kollégium épülete a századfordulón
 ↻ *The Saint Emeric College of Buda and Pest at the turn of the century*

1 A báró Eötvös József Collegium 1911-ben felavatott új épülete a Ménési úton. Tervezője Alpár Ignác Building of the Baron József Eötvös College, opened in Ménési street in 1911. Designed by Ignác Alpár

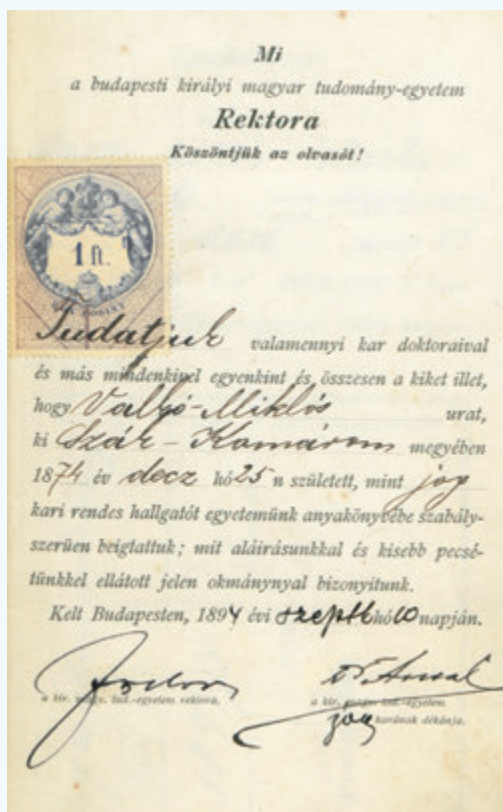
1 Az egyetemi ifjúság által Deák Ferenc tiszteletére 1904-ben készített serleg ☞ Cup, made by university students in 1904 in the honour of Ferenc Deák

2 Az 1901-es jogászbál alkalmából kiadott táncrend, a jogászkerिंगővel ☞ Dance card with the lawyer waltz, issued for the 1901 lawyers' ball

3 Egyetemi vonatkozású karikatúra a Borsszem Jankóból. 1888 ☞ University-related cartoon in Borsszem Jankó. 1888

4 Tudományegyetemi index első oldala. 1894 ☞ First page of the university's lecture book. 1894

1 Az egyetemi „kereszt-mozgalom” kapcsán készített röpirat. 1901 Pamphlet issued for the university's “cross-movement”. 1901

3 A századvég jelentős ifjúsági egyesületének, az Egyetemi Körnek plakettje. 1908 Plaque of the University Union, an important student organisation at the end of the century. 1908

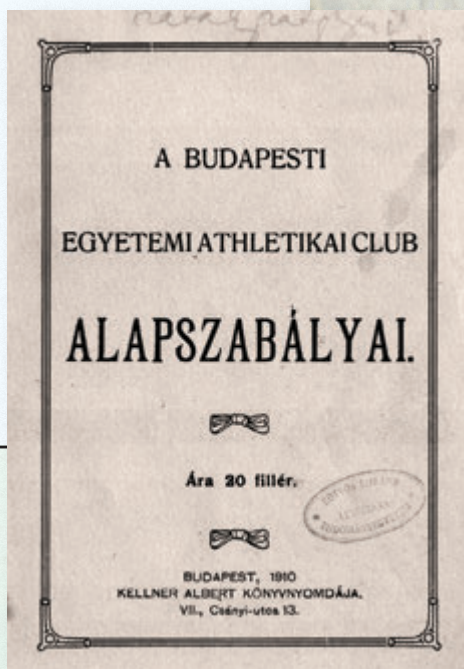

2
1908-ban a rektori tanácsszal számára készített ezüstfeszület The silver crucifix, which was prepared for the council of the university in 1908

4 Részlet az Egyetemi Lapok első évfolyamából. 1904 From the first issue of Egyetemi Lapok (University Papers). 1904

1 Az egyetemi sportegyesület, a Budapesti Egyetemi Atlétikai Club első zászlaja. 1898 First flag of the university's sports club, the Athletic Club of the University of Budapest (BEAC). 1898

2 A BEAC alapszabálya 1910-ből Rules of association of Budapest University's Athletic Club from 1910

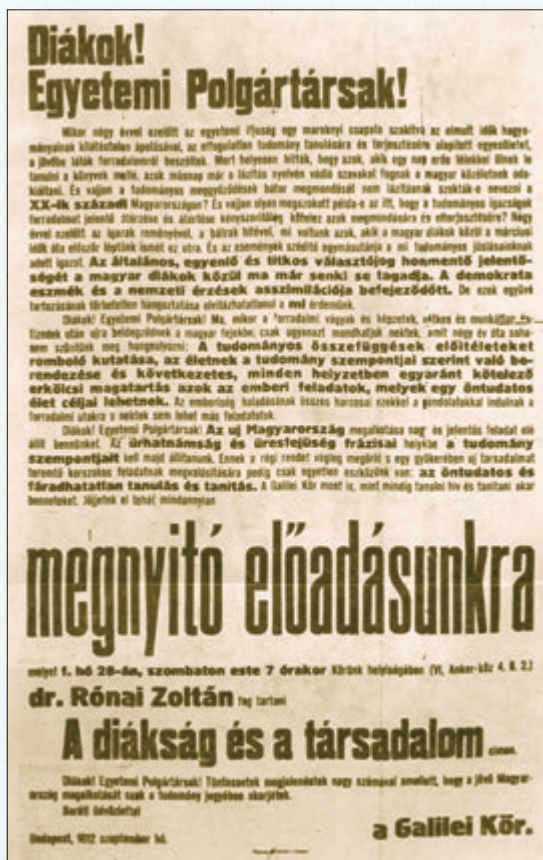

3 Futóverseny a BEAC pályán 1913-ban Race at the BEAC track in 1913

¹ A baloldali egyetemi ifjúság szervezete, a Galilei Kör plakátja. 1912 Poster of the Galileo Circle, the university's left-wing student organisation. 1912

² A Galilei Kör tagsági igazolványa. 1912 Membership card of the Galileo Circle. 1912

³ A különféle egyetemi ifjúsági egyesületek kiadványai Publications by various student associations of the university

1 Az első világháborúban hősi halált halt hallgatók emlékműve az egyetem központi épületén. Zala György és Lechner Jenő műve. 1930

Monument in the university's main building, commemorating students who died in action during World War I. By György Zala and Jenő Lechner. 1930

2 Az első világháborúban elesett tanárok hősi emléke.

Horváth Béla alkotása, 1936
Monuments, commemorating the university's lecturers who died in action during World War I.
By Béla Horváth, 1936

1920–1950

Domanovszky Sándor történész professzor, az egyetem rektora (1939–1940)
Sándor Domanovszky, professor of history and rector of the university (1939–1940)

Following the fall of the communist dictatorship, Hungary and the University were both facing a period of tough challenges. The Treaty of Trianon caused Hungary to lose two-thirds of its territory and many officials and members of the Hungarian intelligentsia had to flee from the detached territories. The majority of these families desired to find a home in and around Budapest and planned to send their children to study at the largest university of Hungary. This put an immense and mostly intolerable pressure on the University. Students who were former soldiers or witnesses of the war and revolution were invited to attend military courses and shorter semesters. Many students were successfully recruited by armed forces supporting right-wing politics and by newly formed youth associations and fraternal societies. In the autumn of 1919, a number of violent clashes and atrocities occurred at the University prompting the government to close the institution for a short time in order to prevent further such events. As a reaction to political cleanup actions carried out during the existence of the Hungarian Soviet Republic, a political disciplinary committee was set up in the University between 1919 and 1921 for a similar reason, and many students and teachers were expelled from the university. For a while after 1919, professors known to support conservative ideas came to take a dominant position in the University in Pest leading partly to the enforcement of the infamous *numerus clausus* law that defined the number of students to be admitted to the university and the division of new students to be in line with the percentage of ‘races and nationalities’ living in Hungary. This law was specifically designed to restrict the number of Israelite students. The application of the very low rate of 6% was justified by saying that this measure could restrain assaults on Israelite students. This restriction in admittance was revoked in 1928. The Medical Faculty went beyond legal measures by deciding to exclude female students between 1919 and 1926, and a specific ministerial decree had to be issued to reverse this practice.

In 1920, an independent Faculty of Economics was established, which at first was considered to be integrated into the University of Sciences

A kommunista diktatúra leverése után a magyar történelemnek és az egyetem történetének is nehéz időszaka következett. A trianoni béke következtében egyharmadára csökkent az ország területe, és az elcsatolt országrészekből elsősorban a tisztviselőknek és a magyar értelmiségnek menekülnie kellett. E menekült családok jó része Budapesten és környékén próbált letelepedni, és gyermekeik az ország legnagyobb egyetemére kívántak beiratkozni. Az egyetemre így óriási nyomás nehezedett, amit az intézmény nem tudott kielégíteni. A diákság egy része katonaviselt, a háború és a forradalmak eseményeit megélt személyekből állt, részükre haditanfolyamokat, rövidebb ideig tartó szemesztereket indítottak. A hallgatóság körében jelentős sikerrel toboroztak a jobboldali politikával rokonszenvező karhatalmi zászlóaljak és az új ifjúsági és bajtársi egyesületek. 1919 őszén az egyetemen összecsapások, atrocitások történtek, ezt megelőzendő a kormány rövid időre bezáratta az egyetemet. A Tanácsköztársaság alatti tisztogatás reakciójaként 1919–1921 között hasonló, politikai jellegű fegyelmi bizottság működött az intézményben, sok tanárt és hallgatót távolítottak el az egyetemről. 1919 után a pesti egyetemen átmenetileg a konzervatív nézeteikről ismert professzorok kerültek meghatározó pozícióba. Ennek megfelelően az egyetemen következetesen alkalmazták a hírhedt *numerus clausus* törvényt, amely szerint a felvétel meghatározott keretszámon belül történt,

és a felvett hallgatók arányának az országban élő „népfajok, nemzetiségek” arányát kell követnie. A jogszabály alapvetően az izraelita felekezetű hallgatók arányának korlátozását célozta. Ennek egyik indokaként azt hozták fel, hogy a törvényben előírt 6%-os, igen alacsony arányszám révén fékezni lehet az ellenük irányuló zaklatást is. 1928-ban feloldották a felvételi korlátozást. Az Orvosi Kar még a törvényeken is túltett, amikor 1919 és 1926 között bezárta a nők előtt a fakultás kapuit, és csak miniszteri rendelettel lehetett a gyakorlat megváltoztatására bírni.

1920-ban önálló szervezettel rendelkező Közgazdaságtudományi Kart állítottak fel. Ekkoriban felmerült, hogy ezt a kart a budapesti tudományegyetemhez csatolják, de ez végül nem történt meg. Az egyetem 1921-ben hivatalosan is felvette alapítója nevét, s ettől kezdve a *királyi magyar Pázmány Péter Tudományegyetem* nevet használta. 1922-től az egyetemen a doktorrá avatások már nem a „Promotio sub auspiciis Regis” alapján, hanem a megváltozott közjogi helyzet miatt Magyarország kormányzójának pártfogása alatt, azaz „Sub auspiciis Gubernatoris” mentek végbe.

Az 1920-as években, Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi minisztersége (1922–1931) idején a kormányzat viszonylag nagy összegeket költött a felsőoktatásra. Elsősorban azonban az új vidéki egyetemeket (Debrecen, Szeged, Pécs) fejlesztették, így a budapesti univerzitás elvesztette korábbi vezető szerepét, s mint azt az egyetemi tanács 1931-ben megfogalmazta: „gyűjteményeink elszegényedtek, épületeink leromlottak, könyvtáraink antiquálódtak”. A kedvezőtlen összképen az sem változtatott, hogy az Orvosi Kar új klinikával és tanszékekkel bővült, mivel ezzel egyidejűleg csökkentették a segédtanerők számát, ami a klinikai oktatás rovására ment. A Bölcsészeti és a Jogi Karon számos átszervezés történt, összességében azonban itt is a tanszékek és a tanerők számának apasztására törekedtek. A Bölcsészkaron az ókori kelet története, valamint az indoeurópai nyelvészeti tanszék szűnt meg. Újra és újra felmerült a Bölcsészkar kettéválasztásának ügye: Klebelsberg azt tervezte, hogy Lágymányoson építteti fel az egyetem új természettudományi telepét, ami német mintára

in Budapest, but this proposition was eventually dropped. In 1921, the University officially adopted the name of its founder and was called thereon *Royal Hungarian Pázmány Péter University of Sciences*. From 1922, due to the change in public law, the procedure ‘Promotio sub auspiciis Regis’ used for the award of doctorate degrees was replaced by ‘Sub auspiciis Gubernatoris’ – under the auspices of the Governor of Hungary.

In the 1920s, while Kuno Klebelsberg held the office of Minister of Religion and Public Education (from 1922 to 1931), relatively large amounts of funds were invested in higher education. However, most of these funds were used to finance the development of new universities established in the countryside (in Debrecen, Szeged and Pécs) causing the University of Budapest to lose its previous dominance, which process was described by the University Board in 1931 as ‘our collections have declined in value, our buildings have deteriorated and our libraries have become outdated’. Even the addition of a new clinic and department to the Medical Faculty failed to positively influence the unfavourable global situation as it was accompanied by a measure to reduce the number of assistant teaching staff that had an adverse effect on the quality of clinical training. A number of restructuring measures were implemented in the Faculties of Humanities and Law, too, however, the comprehensive goal was to decrease the number of departments and teachers here, too. The Department of Ancient Oriental History and the Department of Indo-European Languages were closed down at the Faculty of Humanities. The idea to split the Faculty of Humanities into two was reconsidered from time to time: Klebelsberg proposed to build a new facility for a faculty of natural sciences in Lágymányos to create a national centre for research in natural sciences and engineering based on the German example. However, both the Faculty of Humanities and the University Council protested against the idea that was eventually taken off the agenda. In 1924, the training of secondary school teachers was laid down in law: until this date, teachers who did not attend the teacher training institute of the University were allowed to teach in secondary

schools. As of 1924, only graduates of a four-year teacher training programme at the University were entitled to teach in secondary schools. The great depression in the early 1930s led to another round of austerity measures including the plan to reduce the number of departments offering theoretical studies at the Medical Faculty. The 300th anniversary of the university's foundation was celebrated under such distressing circumstances. The pompous ceremony disguised the serious problems of this long-standing University. This prominent event of Hungary's higher education attracted delegations from 81 European and American universities resulting in such international interest in the University in Budapest, which no other Hungarian university had enjoyed before. The National Assembly adopted a specific legislation in praise of the University, medallions were issued and monographs describing the histories of the four faculties were published.

Between the two World Wars, the quality of university training varied from faculty to faculty and from major to major. Despite troubled times, medical and natural science courses continued to be of high standard, delivered by prominent professors such as the remarkable ophthalmologist, Emil Grósz, the geographer, Jenő Cholnoky, the biophysicist, György Békésy who later received a Nobel prize and the excellent mathematician, Lipót Fejér. Teachers at the Faculties of Humanities and Law included professors dedicated to extremely varied schools of thought; some representing conservative ideas, others supporting modern scientific efforts. Such significant teachers were, for example, Gyula Szekfű, Sándor Domanovszky, István Hajnal, Imre Szentpétery, Sándor Eckhardt, János Horváth, Dezső Pais, Zoltán Gömböcz and Ferenc Eckhart.

In the 1930s, the number of students decreased compared to previous times but, nevertheless, remained very high. Differences between the various faculties seemed to diminish to some extent but the social circumstances of students hardly improved. To address the severe financial problems of some university students, different political groups developed different solutions. Emericana included

a hazai természettudományi és műszaki kutatások központja lehetett volna. A Bölcsészkar és az Egyetemi Tanács azonban tiltakozott e terv ellen, amely azután lekerült a napirendről. 1924-ben törvény született a középiskolai tanárok képzéséről: eddig azok is tanárok lehettek, akik nem jártak az egyetem tanárképző intézetébe, mostantól azonban tanári képesítést csak az kapott, aki négy évig a középiskolai tanárképző intézetnek tagja volt. A harmincas évek elején a gazdasági válság következményeként újabb takarékosági intézkedéseket vezettek be, ekkor már az Orvosi Karon is tervbe vették az elméleti tanszékek számának újabb redukálását. Ilyen aggasztó körülmények között érkezett el az egyetem fennállásának 300. évfordulójához. A barokkos pompával megrendezett ünnepség külsőségei a felszínen eltakarták a nagy múltú univerzitás komoly gondjait. A magyar felsőoktatás e nevezetes ünnepére 81 európai és amerikai egyetem küldte el delegációját, olyan nemzetközi figyelmet fordítva ezzel a budapesti társintézményre, amely a magyar egyetem életében addig példa nélküli volt. Az országgyűlés külön törvénycikkben emlékezett meg az egyetemről, emlékérmet bocsátottak ki, és elkészültek a négy kar történetét bemutató monográfiák.

Az egyetemi képzés nívojá a két világháború között, karonként és szakonként meglehetősen változó volt. A nehézségek ellenére az orvosi és természettudományi képzés színvonalasnak volt mondható, olyan professzorok nevével fémjelezve, mint a kitűnő szemész, Grósz Emil, a földrajztudós, Cholnoky Jenő, a későbbi Nobel-díjas biofizikus, Békésy György, s a kiváló matematikus, Fejér Lipót. A Jogi és Bölcsészeti Karon a legkülönbözőbb irányzatokhoz tartozó professzorok oktattak. Képviselve voltak a konzervatív tudósok, de a modern tudományos törekvésekhez közel álló kitűnő szakemberek is. E nagyhatású tanáregyenységek közül szintén említhetjük Szekfű Gyulát, Domanovszky Sándort, Hajnal Istvánt, Szentpétery Imrét, Eckhardt Sándort, Horváth Jánost, Pais Dezsőt, Gömböcz Zoltánt és Eckhart Ferencet.

A hallgatói létszám a harmincas években csökkent a korábbiakhoz képest, de még mindig igen magas volt. Valamennyire kiegyenlített a karok közötti különbség, de a hallgatók szociális

körülményei alig változtak. A nehéz anyagi helyzetben levő egyetemi ifjúság problémáira többféle politikai irányzat más-más megoldást javasolt. Az Emericana a keresztény egyetemi ifjúságot tömörítette, de kisebb baloldali szervezetek – mint például az 1930-as évek közepén működő Tandíjreform Bizottság – is működtek a pesti egyetemen. Említést érdemel az 1939-ben létrehozott Bolyai, később Györfly Kollégium, amely egyik összefogója volt a változásokat sürgető, nagyobbbrészt paraszti származású fiatal értelmiségnek.

A második világháború kitörése tovább nehezítette az egyetem működését. A tanárok többségének az intézmény háború utánra való átmentése volt a célja. A nyilas kormányzat 1944 őszén az egyetem Németországba való kitelepítésére adott parancsot, de ennek végrehajtását a tanárok megtagadták, és döntő többségük Budapesten maradt. A diákok közül csak az orvostanhallgatók egy részét tudták nyugatra kényszeríteni. Budapest ostroma során az egyetemet is súlyos károk érték. A központi épület kupolája elpusztult. Az orvostudományi épületek, műszerek, könyvek, felszerelések szenvedtek el a legnagyobb pusztítást. Az egyetem újjáépítése még 1945-ben megkezdődött, de elég lassan haladt.

A romeltakarítás, az oktatás feltételeinek megteremtése után napirendre került az egyetemi képzés tartalmi reformja. A háború utáni koalíciós időkben, a rövid, polgárinak mondható demokrácia szakaszában (1945–1948), a folyamatos politikai harcok közepette az egyetem megpróbált az egyetemi autonómia védőszárnyai alatt távol maradni a nagypolitikától, de ez nem volt lehetséges. A nagy társadalmi változások nem tükröződtek azonnal az oktatói kar és a hallgatóság társadalmi összetételében. Az egyetem tanári testülete 1945–1946-ban olyan friss szellemet hozó tudósokkal egészült ki, mint például Kardos Tibor, Bárczi Géza a bölcsész-karról, vagy Buzágh Aladár a kolloidkémia, Erdey-Grúz Tibor a fizikai kémia és Riesz Frigyes a matematika kiváló tudósai. A kinevezéseknél azonban már politikai szempontokat is érvényesítettek. Mivel a munkás-paraszt származású hallgatók aránya lassan nőtt az egyetemen, ezért 1945-ben a Jogi és a Bölcsészeti Karon esti munkástanfolyamokat indítottak, ahol a tehetséges munkások

and supported Christian students and other minor left-wing organizations – such as the Tuition Fee Reform Commission in the mid-1930s – were also active at the University. An important organization was Bolyai College founded in 1939 and later re-named Györfly College, which comprised white collar members mostly with peasant parents and demanded quick changes.

The outbreak of World War II created further challenges for the University. Most teachers were working to secure the post-war operation of the University. In the autumn of 1944, the administration set up by the Arrow Cross Party ordered the University to be moved to Germany but teachers refused to do so and the majority of them remained in Budapest. As for students, only some medical undergraduates left Hungary to go to study in western Europe. The siege of Budapest caused severe damage in the facilities of the University too. The dome of the central building was completely destroyed. However, the most damage was suffered by the buildings, instruments, books and supplies of the Faculty of Medicine. Reconstruction works started immediately in 1945 but progressed rather slowly.

The clean-up of ruins and the provision of adequate training conditions were followed by a project to reform the content of university training. In the years of coalition, during the period of a short-lived democracy (from 1945 to 1948) when the different political forces were constantly fighting for power, the University – relying on university autonomy – struggled to avoid the impact of high politics but it was simply not possible. The major social changes that took place came to be reflected in the social make-up of teachers and students only with some delay. New teachers joining the university in 1945–1946 who introduced fresh and modern ideas included Tibor Kardos and Géza Bárczi teaching at the Faculty of Humanities, Aladár Buzágh, an expert in the field of colloidal chemistry, the physicist and chemist Tibor Erdey-Grúz, and the mathematician Frigyes Riesz. However, appointments were no longer free of political considerations. As the percentage of students with blue collar or farmer parents started to grow slowly, evening ‘workers courses’ were introduced in 1945 at the Faculties

of Humanities and Law where talented workers could receive training in crash courses to be able to work in public administration. In 1947, the workers' courses were cancelled and replaced by part-time evening courses as a new form of university training completely equal with full-time training. The evening course was specifically designed to train the highest possible number of blue collar workers supporting modern ideas, committed and loyal to the prevailing system in the shortest possible time. In order to support the education of the children of the working class, the Movement For Building People's Colleges was launched that contributed to the establishment of 160 such colleges until 1948. These colleges were co-ordinated by NEKOSZ (National Association of People's Colleges). Students of the Budapest University were members of people's colleges founded based on special fields of activity. In 1946, all restrictions regarding university studies for women were lifted.

The Hungarian Communist Party that gained absolute power by 1948 planned radical reforms in higher education. These reforms were implemented by Gyula Ortutay, member of the Smallholders' Party who was appointed Minister of Religious Affairs and Public Education in March 1947 and was committed to serving the Communist Party. University reform was developed by the Hungarian Communist Party and the Hungarian Working People's Party in June 1948 based on the following principles: 1) university training must be available to children of blue collar workers and farmers, to which end the prevailing admission system based on the results of the secondary school leaving exams must be replaced by specific admission tests; 2) discipline within universities must be solidified, attendance of university classes must be made compulsory and special attention must be paid to the teaching of Russian; 3) compulsory social studies (economics, politics, philosophy) must be introduced and the relevant departments must be set up; 4) personal changes must be made in teaching staffs in order to insure the fulfilment of requirements regarding academic excellence and democratic education.

The implementation of the above general objectives resulted in something very different in reality:

gyorsítottan közigazgatási állásokra képesítő oklevelet szerezhettek. 1947-ben megszüntették a munkástanfolyamot, és helyette megszervezték az esti tagozatot, mint az egyetemi képzésnek a nappali tagozattal egyenértékű új formáját. A cél az volt, hogy minél rövidebb idő alatt, minél több új szellemű, rendszerhű értelmiségit bocsásson ki az egyetem. A dolgozók gyermekeinek tanulását elősegítendő megindult a Népi Kollégiumokat Építő Mozgalom, amelynek tevékenysége nyomán 1948-ban már 160 népi kollégium működött. Ezeket a NÉKOSZ, a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége fogta össze. A budapesti egyetemen a hallgatók szakmai alapon szerveződött népi kollégiumokban tevékenykedtek. 1946-ban korlátozás nélkül lehetővé tették a nők számára az egyetemi tanulást.

Az 1948-ra a hatalmat már teljesen megszerző Magyar Kommunista Párt a felsőoktatás radikális átalakítását tervezte. Az átalakítás végrehajtója az 1947 márciusában kinevezett kisgazdapárti Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter volt, aki a Kommunista Pártot mindenben kiszolgálta. Az MKP, illetve az MDP 1948 júniusában dolgozta ki az egyetemi reformot a következő alapelvekkel: 1. Az egyetem megnyitása a munkások és a parasztok gyermekei előtt, e célból a fennálló érettségien alapuló felvételi rendszer megváltoztatandó és felvételi vizsgával helyettesítendő. 2. Az egyetemi fegyelem megszilárdítása, az előadások hallgatásának kötelezővé tétele, az orosz nyelv tanítására különös figyelem fordítása. 3. Kötelező társadalomtudományi (gazdasági, politikai, filozófiai) oktatás és tanszékek felállítása. 4. Személyi változtatások a tanári karok összetételében, ami egyaránt biztosítja a tudományos színvonal és a demokratikus nevelés követelményeinek megvalósítását.

Az általánosan megfogalmazott célok a valóságban mást jelentettek: az addigi tanszabadság megszűnt, és kötött tanrend került bevezetésre; a bölcsészkar legfőbb feladatává a tanárképzést tették, a polgári tudósokat lecserélték. Kötelezően bevették a dogmatikus marxizmust és az orosz nyelv tanulását. A hallgatóság társadalmi összetételének radikális átalakítását célozták a felvételi vizsgákon a munkás- és parasztszármazású hallgatók pozitív diszkriminációja és 1948 őszétől a szakérettségis

tanfolyamok elindítása, amely a négyéves középiskolai tananyagot vonta össze egyéves képzésben, és végzettjeik azonnal az egyetemre kerültek. Az elkövetkező több mint fél évtized az egyetemi élet oly mértékű átpolitizálódását és központi irányítását hozta, amire addig és azután sem volt példa. Leépítették a tudományos kutatást az egyetemen, elvették a tudományos fokozatok adásának jogát. A túlterhelést erős óraszámcsökkentéssel, erőszakolt tananyag-szelekcióval és középiskolás módszerek alkalmazásával akarták enyhíteni. 1951-ben megindult a levelező tagozat is, és a következő évben a hallgatók egyharmada esti vagy levelező tagozatos volt.

Az egyetem szerkezetét illetően megbontották az univerzitás hagyományos struktúráját, de a változások részben indokoltak és régóta tervezettek voltak. 1948-ban a közigazgatási képzés a jogi karra került át, így két évig a fakultás hivatalos neve Jog- és Közigazgatás-tudományi Kar lett. 1949-ben megtörtént a Bölcsészeti Kar többször javasolt kettéválasztása és magalakult a Természettudományi Kar. Egy tanéven át az egyetemnek így öt fakultása volt. 1950-ben azután az egyházellenes intézkedések részeként, szinte egyik napról a másikra, elválasztották az egyetemről a Hittudományi Kart, az intézmény alapító fakultását, amely önálló Hittudományi Akadémiaként folytatta működését. 1951-ben az Orvostudományi Kar is önállósult, és Budapesti Orvostudományi Egyetemenként működött tovább.

freedom of teaching was cancelled, fixed schedules were introduced; the main role of the Faculty of Humanities became to train teachers, academics with bourgeois backgrounds were dismissed. Dogmatic Marxism and Russian language were made compulsory. In order to achieve radical changes in the social make-up of students, the children of blue collar workers and farmers were granted positive discrimination at admission tests and a special course was introduced in the autumn of 1948 that compressed the four-year teaching material of secondary schools in only one year and those who completed this course were admitted directly to the university. In the following period lasting over five years, the role of politics at universities and the central control of universities grew to such extent that was completely unprecedented before and after that time. Scientific research at universities was suspended and the right to grant scientific degrees was taken away. To set off the immense load on the University, the number of lessons was greatly reduced, teaching material was aggressively curtailed and secondary school methods were applied. In 1951, correspondence courses were introduced and in the following year, already 30% of the students participated in part-time or correspondence programmes.

The traditional structure of the University was also altered but these changes were partly reasonable and have been on the agenda for a long time. In 1948, public administration training was attached to the Faculty of Law changing the official name to Faculty of Law and Public Administration for two years. In 1949, the Faculty of Humanities – as proposed many times before – was split into two and the natural science departments were transferred to the newly established Faculty of Science. As a result, the University had five different faculties for a period of one year. In 1950, as part of the anti-church measures, the Faculty of Theology – the founder faculty of the university – was detached from the University practically from one day to the next and went on to operate as an independent Theological Academy. In 1951, the Faculty of Medicine was also made independent and continued to work as the Medical University of Budapest.

1 Az egyetemi aula az 1920-as években
 The university's assembly hall in the 1920s

2 A Múzeum körút 4. szám alatti épület a két világháború között
 The no. 4 Múzeum boulevard building between the two world wars

1 Az Eötvös Collegium főlépcsőháza a kollégium tanáraival.

1920-as évek The main staircase of Eötvös College with the College's lecturers. 1920s

2 Rektori csengő a 18. századból

Rector's bell from the 18th century

3

Egyetemi heroldruha az 1930-as évekből.
A heroldok a rektor és a dékánok előtt vitték ünnepi
alkalmakkor az egyetem és a karok díszbotját
University herald's uniform from the 1930s.
Heralds were carrying the sceptres of the university
and the faculties in front of the rector
and the deans during celebratory processions

1
A Tudományegyetemi Zászlóalj
emlékalbuma. 1920

☞ Commemorative album of
the University's Battalion. 1920

2 Az egyetemi zászlóalj emlékérmé
az 1920-as évekből. Bory Jenő alkotása

☞ Medallion of university battalions
from the 1920s. By Jenő Bory

3
Díszmenet a tanévnyitón
az egyetemi templomból
a központi épületbe. 1927

☞ Procession from
the university church to
the main building
at the opening ceremony of
the academic year. 1927

1 Női hallgató bölcsész-doktori oklevele 1918-ból. A háború alatt megkétszereződött a nők aránya bölcsészkaron
 During the World War II the proportion of women redoubled at the Faculty of Arts

2 Békésy György Nobel-díjas biofizikus bölcsész-doktorrá avatását igazoló okirat 1923-ból
 Doctoral inauguration document of György Békésy, the Nobel laureate biophysicist. 1923

3 Jogtudományi doktori szigorlati jegyzőkönyvek a 20-as, 30-as évekből
 Doctor of law exam protocols between the two world wars

Felir- szám	Név, kor, születés	Belsővizsga	Magas tantervi vizsga	A vizsga eredménye	A vizsga leírása	A vizsga eredménye	A vizsga leírása	A vizsga eredménye	A vizsga leírása
25	Juhász János 1903. márc. 15. református	Győr, Zemplén	A 2. vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 február 25	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 február 25	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 február 25	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.
26	Neumann János 1903. január 28. református	Győr	A 2. vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 10	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 10	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 10	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.
27	Seller Áronka 1902. április 30. református	Győr	A 2. vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 11	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 11	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 11	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.
28	Székely Gyula 1904. márc. 13. református	Győr	A 2. vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 23	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 23	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 március 23	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.
29	Bay Zoltán 1900. június 27. református	Győr, Zala	A 2. vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 április 16	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 április 16	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 április 16	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.
30	Kolombán Miklós 1901. február 11. református	Győr, Zala	A 2. vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 április 23	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 április 23	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.	1926 április 23	A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból. A vizsga a fizika és a matematika tárgyakból.

1 Az egyetem később világhírűvé vált két fizikus hallgatója, Neumann János és Bay Zoltán doktori szigorlati bejegyzése 1926-ból

Notes from 1926 on the exams for doctoral decrees by the university's two physics students, János Neumann and Zoltán Bay, who were later to become world-renowned scientists

2 Neumann János (1903–1957) a számítógép feltalálója, az egyetem egykori hallgatója
János Neumann (1903–1957), inventor of the computer and former student of the university

1 A Pázmány Péter Tudományegyetem diákigazolványa az 1930-as évekből
 Student card of the Pázmány Péter University from the 1930s

2 Pais Dezső (1886–1973) későbbi nyelvészprofesszor egyetemi indexe
 Lecture book of Dezső Pais (1886–1973) who later became a professor of linguistics

1 Tangl Károly fizikus professzor, 1921-től a kísérleti fizika tanszék vezetője. Janzer Frigyes mellszobra a TTK aulájában. 1999 Kárlly Tangl, physics professor and head of the Department of Experimental Physics from 1921. Bust of Frigyes Janzer in the assembly hall of the Faculty of Science. 1999

2 Hevesy György Nobel-díjas kémikus (1943) mellszobra a TTK aulájában. Tóth Béla alkotása. 1999 Bust of György Hevesy, Nobel laureate in chemistry (1943), displayed in the assembly hall of the Faculty of Science. By Béla Tóth. 1999

3 Ortway Rudolf fizikus professzor, 1928-tól az elméleti fizika tanszék tanárának mellszobra a TTK aulájában. Szilágyi Bernadett műve. 1999 Bust of Rudolf Ortway, physics professor and head of the Department of Theoretical Physics from 1928, displayed in the assembly hall of the Faculty of Science. By Bernadett Szilágyi. 1999

- [illegible]

- 130

1
Nékám Lajos rektor által készített dísz tárgyak a rektori irodából. 1930/1931
Ornaments from the rector's office, made for rector Lajos Nékám. 1930/1931

Az egyetem 1933-ban pert nyert a csehszlovák állammal szemben a hágai nemzetközi bíróságon
The university won a lawsuit against the Czechoslovakian state in 1933 at the International Court of Justice at The Hague

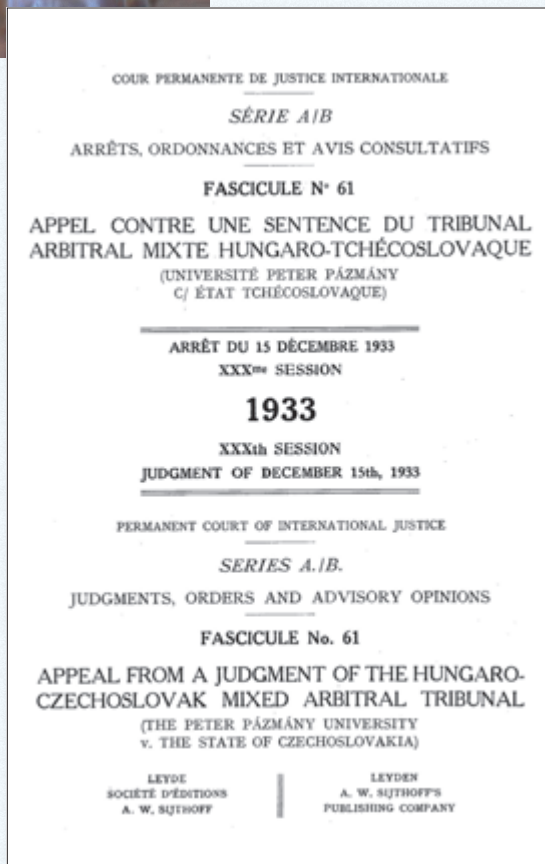
2

3
Egyetemi lapok fejlécei az 1930-as évekből
Headers from university papers from the 1930s

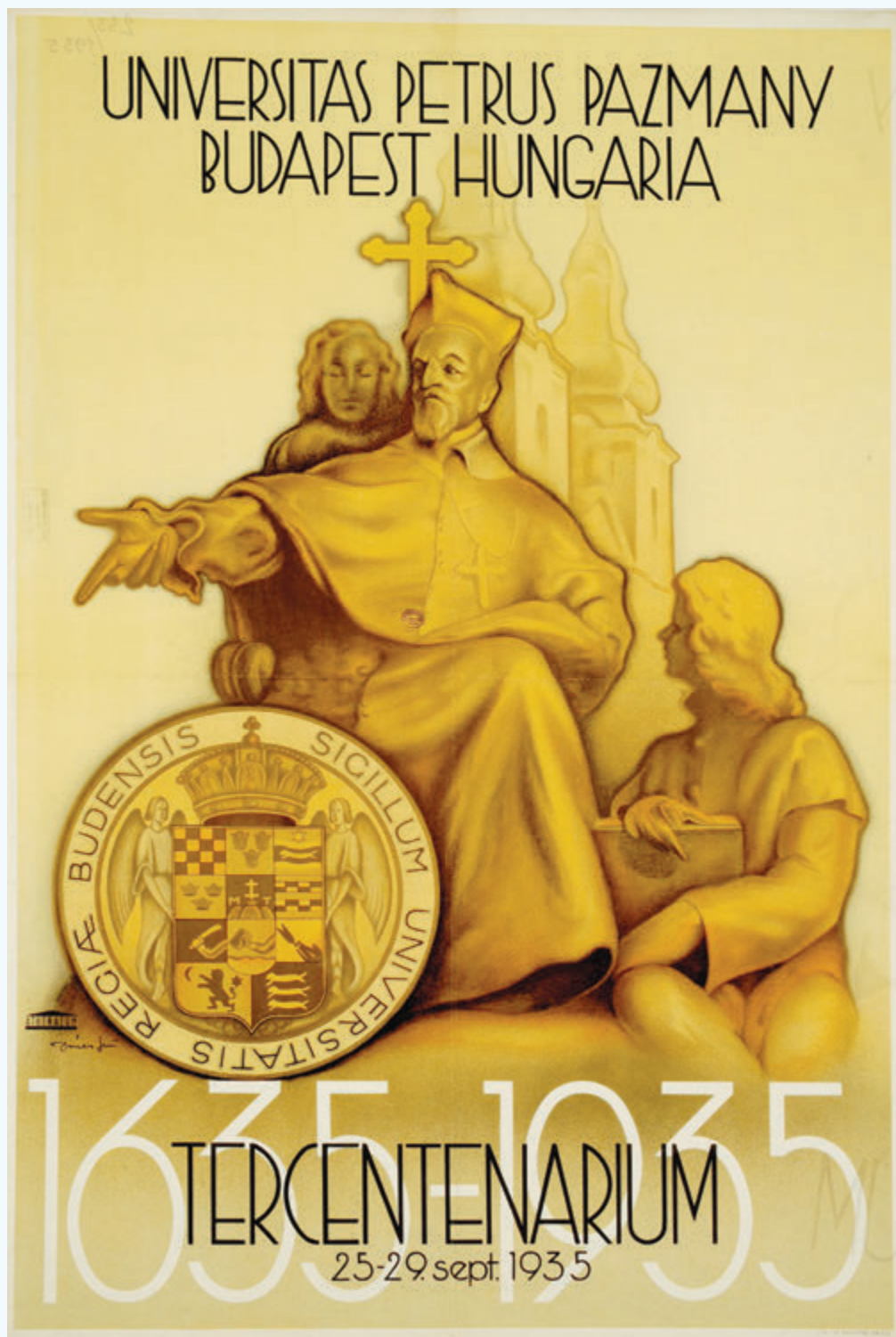
4

A csehszlovák kárpótlás egy részéből készítettett egyetemi címeres ezüst étkezés darabjai. 1935
Pieces of the silver dinner-set with the university's coat of arms, commissioned from part of the compensation from the Czechoslovakian state. 1935

Zászló a 300. jubileum alkalmából
Commemorative flag for the 300th anniversary

Az egyetem fennállásának 300. évfordulójára készült plakát. 1935
 🔄 Poster for the 300th anniversary of the university's foundation. 1935

1 A jubileumi országgyűlési ünnepségre érkező vendégek. Jobbról Horthy Miklós kormányzó. 1935 Guests arriving at the Parliament for the jubilee celebrations. Regent Miklós Horthy on the right. 1935

2 A háromszáz éves jubileumra kiadott emlékérem. Tervezte Berán Lajos. 1935 Medallion issued for the 300th anniversary. Designed by Lajos Berán. 1935

A magyar parlament által a trecentenárium alkalmából elfogadott ünnepi törvénycikk első oldala. 1935

First page of the special Parliamentary Act, adopted by Hungarian Parliament for the 300th anniversary. 1935

1 *A jubileumi díszünnepség az egyetem aulájában. 1935* 🌐 *Jubilee celebrations at the university's assembly hall. 1935*

2 *A 300. évfordulóra kiadott kétpengős. Tervezője Berán Lajos. 1935*
🌐 *Two pengő coin issued for the 300th anniversary. Designed by Lajos Berán. 1935*

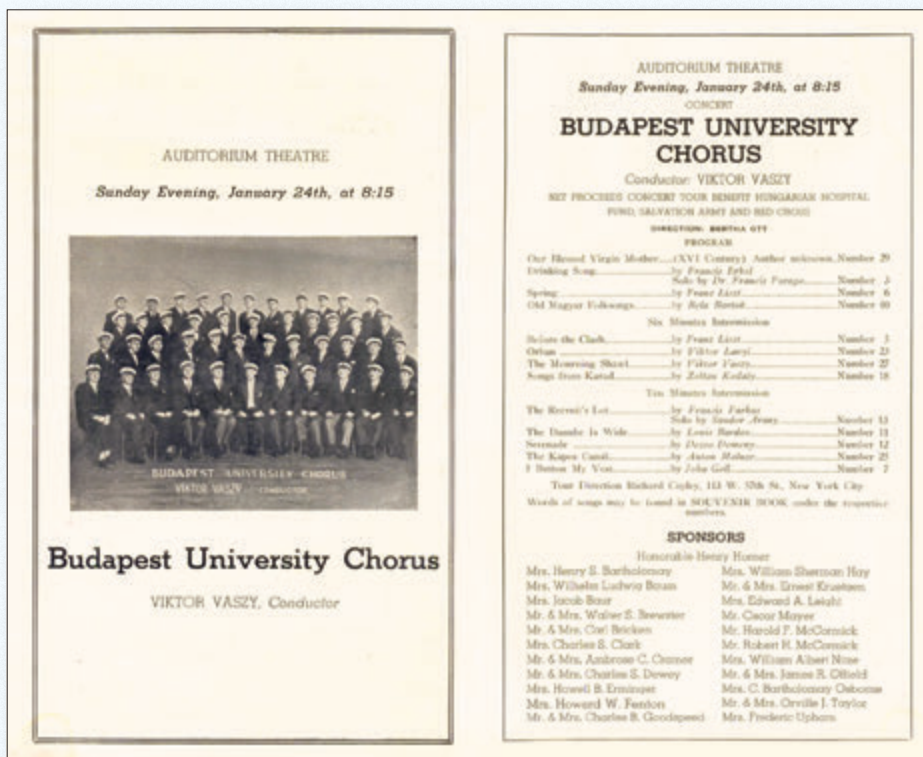

1 Egyetemtörténeti kiállítás az Egyetemi Könyvtár dísztermében. 1935. A bejárat mellett balról: Szentpétery Imre történetész-professzor és Pasteiner Iván, az Egyetemi Könyvtár igazgatója
 Exhibition on the history of the university in the ceremonial hall of the University Library. 1935. By the entrance from the left: Imre Szentpétery, professor of history and Iván Pasteiner, director of the University Library

2 Az 1936-ban készített Pázmány emléksérleg. 1947-ig minden évben más-más kar tanára tartotta az ún. serlegbeszédet, melyben az egyetemhez kötődő, szabadon választott témáról szólt

Pázmány commemorative cup made in 1936. Each year until 1947, a lecturer from a different faculty gave an official speech (called “serlegbeszéd”) about an optional topic, related to the university

1 Programfüzet az egyetem énekkarának amerikai turnéjáról. 1937 Programme for the US tour of the university's choir. 1937

2 A pesti tudományegyetemen sportrepülő egyesület is működött. Plakát 1940-ből The Pest University also had its sport aviation association. Poster from 1940

1
Rajczy (Rasztovich) Imre, a BEAC kardvívója, a berlini olimpiai bajnokság tagja. 1936
Imre Rajczy (Rasztovich), fencer for BEAC and member of the Olympic champion sabre fencing team in Berlin. 1936

2
Speidl Zoltán, a BEAC futóversenyzője és főtájkára emlékére alapított vándordíj. 1921
Challenge cup for the memory of Zoltán Speidl, runner and executive secretary of BEAC. 1921

Az egyetem rektori tanácsának tagjai. Balról jobbra:
 Marczell Mihály a hittudományi kar dékánja,
 Orsós Ferenc orvoskari dékán, Domanovszky Sándor
 rektor, Szentpétery Imre a bölcsészettudományi kar
 dékánja és Navratil Ákos jogi kari dékán. 1939–1940
 Members of the university's Rector's Council.
 From left to right: Mihály Marczell, dean of the Fac-
 ulty of Theology, Ferenc Orsós, dean of the Faculty of
 Medicine, rector Sándor Domanovszky, Imre Szent-
 pétery, dean of the Faculty of Humanities and Ákos
 Navratil, dean of the Faculty of Law. 1939–1940

Fináczy Ernő neveléstörténész, az egyetem rektora
 (1927–1928) Ernő Fináczy, expert in the history
 of education and rector of the university (1927–1928)

Kornis Gyula filozófus, az egyetem rektora
 (1935–1936) Gyula Kornis, philosopher
 and rector of the university (1935–1936)

2
Egyetemi címeres díszserleg és
gyertyatartók a rektori irodából
Cup with the university's
coat of arms and candlesticks
from the rector's office

1 Szekfű Gyula történészprofesszor, az egyetem újkori magyar történeti tanszékének tanára

Gyula Szekfű, professor of history member of the university's Department of Modern Hungarian History

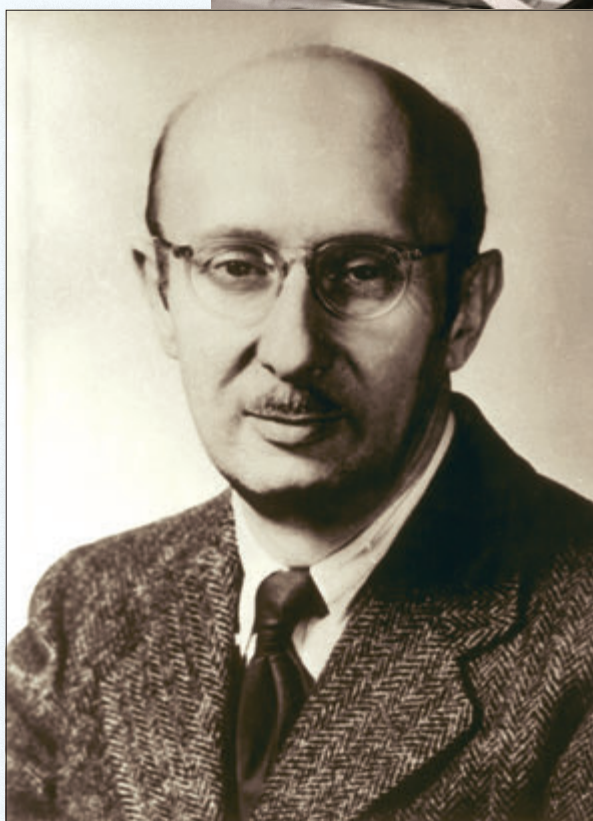
2 Kosáry Domokos történészprofesszor, Szekfű Gyula tanítványa. 1945 és 1949 között az általa létrehozott Teleki Pál Intézet igazgatója, az újkori magyar tanszék tanára Domokos Kosáry, professor of history and former student of Gyula Szekfű. Between 1945 and 1949 he was the director of the Pál Teleki Institute, established by him, and worked as a professor at the department of modern Hungarian studies

I Második világháborús hirdetés az egyetemi hallgatók honvédelmi munkára való igénybevételéről. 1944 Announcement from World War II about university students participating in home defence activities. 1944

2 Az egyetem központi épülete Budapest ostroma után. 1945 The university's main building after the siege of Budapest. 1945

1 Szentgyörgyi Albert már Nobel-díjas (1937) tudósként volt a budapesti tudományegyetem orvostudományának biokémia-professzora (1945–1947) Albert Szentgyörgyi was already a Nobel laureate (1937) scientist when he became the biochemistry professor of the university's Faculty of Medicine (1945–1947)

2 Békésy György Nobel-díjas fizikus (1961), az egyetem professzora (1933–1946) György Békésy, Nobel laureate physicist (1961), professor of the university between 1933 and 1946

1 Révai József előadása az egyetem aulájában. 1947 Lecture by József Révai at the university's assembly hall. 1947

2 Továbbképzés tanítók részére az egyetemen. 1947 Advanced training for primary school teachers at the university. 1947

1 Rajk László és Lukács György előadást tartanak az egyetemen. 1947 Lecture by László Rajk and György Lukács at the university. 1947

2 A második világháború után külföldi szervezetek segítették az Egyetemi Menza működését. 1948 The University Canteen was sponsored by international organisations after World War II. 1948

1950–1989

*A Bölcsészettudományi Kar épülete a Pesti Barnabás utcában. 1953-tól 2000-ig
folyt itt az egyetemi oktatás 🌀 The Faculty of Humanities in Pesti Barnabás street.
University education was carried out here between 1953 and 2000*

In the summer of 1950 the Budapest University of Science adopted the name of its former teacher, the world-famous physicist Loránd Eötvös and assumed its current name of Eötvös Loránd University, usually referred to by its acronym ELTE. The Russian Department, which was set up in 1946, was first transformed into an institute, then renamed Lenin Institute in 1952, after having been raised to the level of faculty 1951, and finally separated from the University entirely in 1954. Besides providing Russian studies, it trained cadres for the communist party. The autonomy of the University received a great blow in 1949 when so-called education divisions were set up within the institution. The heads of these divisions were delegated by the Ministry, and were authorised to appeal to the supervisory authority to invalidate the decisions of the deans. In 1950 the principle of sole responsibility of the rector was introduced, therefore the University Council became an advisory body with very limited scope of authority. Between 1953 and 1956 the Faculties of Humanities and Science were further subdivided, thus four faculties were created: a Faculty of Linguistics and Literary Studies and a Faculty of Histiography on one hand, and a Faculty of Life and Geological Sciences and a Faculty of Mathematics, Physics and Chemistry on the other.

The oppressive measures, the injustices of the admission system and the ideological dictatorship of the fifties caused great dissatisfaction among university students. After the death of Stalin some improvement was noticeable, but major changes only started in the spring and summer of 1956. Teachers and students felt that there was an opportunity to restore real university life, and were debating necessary reforms at evening debate sessions. Most events of the Petöfi Circle were held in the University, therefore it is understandable that the students of Eötvös Loránd University marched in the front rows during the demonstration of 23 October that marked the beginning of the 1956 revolution. The students of the University played an active part in the revolution all along. They started to edit *Egyetemi Ifjúság* (University Youth), the famous newspaper of the revolution, written

A budapesti tudományegyetem 1950 nyarán felvette Eötvös Lorándnak, egykori tanárának, a világhírű fizikusnak a nevét. Az egyetemen 1946 óta létező orosz tanszéket előbb intézetté szervezték, majd 1951-ben kari hatáskört kapott az Orosz Intézet, amely 1952-től Lenin Intézet néven működött tovább, és 1954-ben ki is vált az egyetem keretéből. Az intézet az orosz szakos képzés mellett a kommunista párt kádereképzője lett. Az egyetemi autonómia megszüntetésének fontos tényezője volt 1949-ben a tanulmányi osztályok létesítése az egyetemen. A tanulmányi osztályok vezetői a minisztérium delegált emberei voltak, akik a főhatósághoz fordulhattak, felülbírálván a dékáni döntéseket. 1950-ben bevezették a rektor egyszemélyes felelős vezetésének elvét, az Egyetemi Tanács így csekély jogkörű tanácsadó testületté vált. 1953 és 1956 között a bölcsészeti és a természettudományi fakultásokat is két részre szabdalták, létrehozva a Nyelv- és Irodalomtudományi és a Történettudományi Kart, valamint az Élet- és Földtudományi és a Matematikai, Fizikai és Kémiai Kart.

Az ötvenes évek elnyomó intézkedései, a felvételi rendszer igazságtalanságai, az ideológiai diktatúra az egyetemi ifjúságban hatalmas elégedetlenséget váltottak ki. Sztálin halála után már mutatkozott némi enyhülés, de az igazi változások 1956 tavaszán,

nyarán kezdődtek. Az oktatók és a hallgatók úgy gondolták, lehetőség teremthetik az egyetemi élet helyreállítására, az egyetemi vitaesteken a szükséges reformokról tárgyaltak. A Petőfi Kör rendezvényeinek jó része az egyetemen zajlott, így érthető, hogy 1956. október 23-án a forradalmat elindító felvonuláson az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatói haladtak az első sorokban. A forradalomban az egyetem hallgatói aktívan részt vettek. Megkezdtek a forradalom híres újságjának, az *Egyetemi Ifjúságnak* a szerkesztését, amelyet a megalakult Egyetemi Forradalmi Diákbizottság jegyzett. Az egyetemi oktatók nyilatkozatát delegáció vitte a pártközpontba, az épület előtt I. Tóth Zoltánt, a Történettudományi Kar dékánját halálos lövés érte. Az események sodrában komolyabb reformtervek kidolgozására nem maradt idő. A részekre szabdalt karok egyesültek, és ezt a forradalom leverése után is érvényben hagyták. Az Egyetemi Könyvtárban dolgozó Bibó István az utolsó Nagy Imre-kormányban államminiszter lett, és híres nyilatkozata miatt, amelyben elítélte a szovjet agressziót, később súlyos börtönbüntetést szenvedett. Az egyetemen forradalmi bizottság alakult, amely többek között a régi egyetemi autonómia visszaállítását javasolta. E terveket a rektor, Világhy Miklós is pártolta, ezért őt 1957-ben leváltották.

Az 1956-os forradalom elfojtása után megkezdődött a szocialista rendszer konszolidálása. Az egyetemen az utolsó eljárások 1958-ra lezárultak. Néhány tanárt és több diákot elbocsátottak, de később nem került sor újabb retorziókra. Az új helyzetben meg kellett találni azt az utat, amelyen egy jobb egyetemi struktúra és magasabb szintű képzés jöhetett létre. A felsőoktatás-politika alapvető változáson ment keresztül. A politika bevezetése az egyetem belső életébe sokkal kifinomultabb lett, így az előzőnél szabadabb és tudományosabb egyetemi élet kialakítására volt lehetőség. Ez természetesen elmaradt egy klasszikus európai egyetem autonómiájától és lehetőségeitől, de mindenképpen jobb volt a korábbi gyakorlathoz képest.

1957-ben létrejöttek az egyetemen az MSZMP szervezetei, de térnyerésük a korábbi évtized rossz tapasztalatai miatt nehezen ment. Megalakult az új ifjúsági szervezet, a KISZ egyetemi szervezete,

by the Revolutionary Student Committee of the University. The declaration of the university teachers was taken to the party headquarters by a delegation. Zoltán I. Tóth, the Dean of the Faculty of Histiography was shot dead in front of the building. The course of events, however, did not leave time to develop more serious reform plans. The subdivided faculties reunited, and this action was not invalidated after the defeat of the revolution either. István Bibó, who worked in the University Library, became Minister of State in the last government of Imre Nagy, and later received a serious prison sentence for his famous declaration, which condemned Soviet aggression. A Revolutionary Committee was set up within the University, which proposed – among other measures – restoration of the former system of autonomy of the University. As these plans were supported by Rector Miklós Világhy, he was dismissed in 1957.

After the suppression of the 1956 revolution the consolidation of the communist regime began. By 1958 the last court cases related to the University were closed. A few teachers and students were dismissed, but no further retorsion measures were imposed. In this new situation, it was necessary to find a way to create a better university structure and to achieve higher standards in education. Higher education policy underwent a fundamental change. The exercise of political influence over university life became much more subtle, thus it was possible to introduce more freedom and to give more weight to academic considerations. Naturally, the level of autonomy and the scope of possibilities did not reach those in classical European universities, but the situation was definitely better than in previous years.

In 1957 the campus chapters of the Hungarian Socialist Workers Party (MSZMP) were established, but it was difficult for them to gain a foothold because of the bad experiences of the past. The university chapter of KISZ, the new communist youth organisation, was established, and by the beginning of the 1960s 75–80% of students became members. Besides ideological trustworthiness, professional competence and scientific achievements again became important selection criteria for teachers.

The party declared that it was willing to cooperate with all professionals who are honest and loyal workers. The first change was that the secretary of the Party Committee was elected from among those university teachers who were members of the communist party, instead of the earlier practice of the party delegating someone from outside the University. The party exercised the so-called ideological direction and with respect to certain issues – mostly cadre policy issues – it retained its right of veto. Ideological subjects were of course kept, but the weight of these subjects decreased vis-à-vis technical subjects. Centralised ideological departments were integrated into the University faculties: the Dialectical Materialism, Logic, Historical Materialism, Scientific Socialism and Aesthetics Departments were assigned to the Faculty of Arts and the Political Economics Department was given to the Faculty of Law. In 1957 the government wound up the Lenin Institute. It became compulsory again to teach Russian. To help teacher training, in 1958 Apáczai Csere János and Ságvári Endre (Trefort Ágoston) Secondary Schools and in 1961 Radnóti Miklós Secondary School were attached to ELTE as practice schools. From 1958 Eötvös College opened again and was able to organise its first special tutorials. In 1957 the government increased the length of university studies to five years, which made it necessary to renew course content and to develop new curricula as well.

The University celebrated its 325th anniversary in 1960. For the first time since 1945 the ceremony was attended by representatives of western European universities as well. Reforms carried out during the 1960s concerned the internal structure of education, new syllabi were developed, the curricula were modernised and new forms of instruction were implemented. Gradually students were given freedom to choose their teachers. This meant that the strict secondary school-type education system of previous years was eased up and brought more in line with university standards. In 1963 the categorising of students based on family background was abolished, and after a suspension of doctoral programmes between 1951–1957, it became possible again to earn doctorate degrees. By the mid-1960s

amelynek az 1960-as évek elejére a hallgatók 75–80%-a tagja lett. Az oktatók kiválasztásában az ideológiai megbízhatóság mellett fontos lett a szakmai rátermettség, a tudományos teljesítmény. A párt leszögezte, hogy minden becsületesen dolgozó, lojális szakemberrel kész együttműködni. Az első változás az volt, hogy a korábbi gyakorlattal szemben a pártbizottság titkára nem a párt által delegált egyetemen kívüli ember lett, hanem az egyetem párttag oktatói közül választották. A párt ún. elvi irányítást gyakorolt, de voltak olyan – főleg káderpolitikai – kérdések, amelyekben a vétójoga megmaradt. Természetesen megmaradtak az ideológiai tárgyak, de arányuk csökkent a szakmai tárgyakhoz képest. A központi ideológiai tanszégeket a karokhoz csatolták: a bölcsészkarra került a dialektikus materializmus, a logika, a történelmi materializmus, a tudományos szocializmus és az esztétika tanszék, a politikai gazdaságtan tanszékét a jogi kar kapta meg. 1957-ben a kormány megszüntette a Lenin Intézetet. Visszaállt az orosz nyelv kötelező oktatása. A tanárképzést segítő, 1958-ban az ELTE-hez csatolták gyakorlóiskolaként az Apáczai Csere János és a Ságvári Endre (Trefort Ágoston), valamint 1961-ben a Radnóti Miklós Gimnáziumokat. 1958-tól visszaállt az Eötvös Kollégium, és megszervezhette első szakkollégiumát. 1957-ben a kormányzat öt évre emelte az egyetemi képzés idejét, ez szükségessé tette a képzés tartalmi megújítását és új tantervek kidolgozását is.

1960-ban ünnepelte az egyetem fennállásának 325. évfordulóját, amelyen 1945 óta először vettek részt nyugat-európai egyetemek képviselői. A hatvanas évek elején lefolyt reformmunkálatok az oktatás belső szerkezetét érintették, új tantervek készültek, korszerűsítették a tananyagot, új oktatási formákat valósítottak meg. Fokozatosan bevezetésre került a tanárválasztás lehetősége. Ezzel lazították a korábbi merev középiskolás oktatási rendszert, és jobban megfeleltették az egyetemi normáknak. 1963-ban a felvételik során megszüntették a származás szerinti kategorizálást, valamint újra visszaállították az egyetemi doktori cím megszerzésének lehetőségét, ami 1951–1957 között szünetelt. A hatvanas évek közepére a hallgatói létszám növekedése problémákat okozott. Egyrészt, mert

nem járt együtt az oktatói létszám arányos növekedésével, aminek gazdasági fedezetét a kormányzat nem tudta biztosítani – és ez gondot okozott a reformok által bevezetett kiscsoportos oktatási formában. Másrészt, mert a hallgatói létszámon belül igen magas volt az esti és a levelező tagozatosok aránya – a jogi karon 1964/1965-ben 72% –, noha ennek a képzési formának a fenntartását már nem indokolta semmi.

A hatvanas évek közepétől az egyetem működésében két fontos probléma jelentkezett, amelynek megoldása előfeltétele volt a korszerűsítésnek: az elhelyezési (épület-) gondok és a kollégiumi férőhelyek hiánya. Mivel a hallgatóknak csak 29%-a lakott kollégiumban, növelni kellett a kollégiumi férőhelyeket: 1969 végére készült el az egyetem új, 900 férőhelyes Budaörsi úti kollégiuma. Ez az első épület volt évtizedek óta, amelyik új beruházásként valósult meg. A másik megoldandó probléma az oktatási épületek kérdése volt: legégetőbb volt a Természettudományi Kar megfelelő elhelyezése, amely ideiglenes megoldásként 1965-ben megkapta a volt Ludovika Akadémia épületét is. Itt került elhelyezésre az 1958-ban létrehozott Egyetemi Levéltár is. A Művelődésügyi Minisztérium és az egyetem vezetése terveiben egy új Természettudományi Kar építése szerepelt. Két évtizeden keresztül több távlati fejlesztési terv született meg, de a megvalósítás mindig elmaradt. Több lehetséges helyszín is felmerült, többek között a dél-budai Duna-part Lágymányoson. Emellett született döntés a minisztériumban, de az építkezésre először az 1973 után bekövetkezett kedvezőtlen gazdasági helyzet miatt, majd az 1980-as évek eleji nagy gazdasági válság miatt nem került sor. 1985-ben az ELTE alapításának 350. évfordulója hozott fordulatot a lágymányosi beruházás ügyében, ekkor került sor a kivitelezési szerződés aláírására és az építkezés megindulására.

Az 1968/1969-es tanévben az egyetem életét jelentősen befolyásolták a nyugat-európai kommunista mozgalomban megjelent reformnézetek, mint a pluralizmus, az eurokommunizmus, amelyek ellentmondtak a létező szocializmus bizonyos dogmáinak. Emellett jelentkezett a maoizmus eszmerendszere is. Ezek hatására a hallgatók reform-

the increase in the number of students started to cause some problems. The reason was partly that the state was unable to finance a proportionate expansion of academic staff; therefore the number of teachers did not increase at the same rate as the number of students, which caused problems in respect of small group teaching introduced by the reforms. The other part of the problem was that a large proportion of students attended evening or correspondence courses – in the academic year of 1964/65 for example this was true of 72% of law students – even though nothing justified the existence of these forms of instruction anymore.

From the mid-1960s two significant problems arose with respect to the operation of the University: problems of teaching space (buildings) and dormitory capacity. The solution of these problems was a precondition to any further modernisation. As 29% of students needed dormitory accommodation, the capacity had to be expanded. At the end of 1969 the new dormitory of the University on Budaörsi Road was completed with a capacity of 900 residents. This was the first building in many decades that was built in the framework of an investment project. The other problem awaiting resolution was that of teaching space: the Faculty of Science experienced the most urgent need, and as a temporary solution, in 1965 it moved some of its courses in the building of the former Ludovika Military Academy. The University Archives established in 1958 were also moved to this building. The Ministry of Culture and the management of the University planned to build a new Faculty of Science. Several long-term plans were developed during the following two decades, but were never implemented. Several possible locations emerged; the bank of the Danube at Lágymányos in south Buda was one of the options considered. The ministry took a decision in favour of this option, but the construction works were first delayed because of the unfavourable economic situation of the period after 1973 and then the big economic crisis of the early 1980s. The 350th anniversary of ELTE in 1985 brought a turning point and finally the building contract of the Lágymányos project was signed and construction works began.

In 1968/69 reformist views emerging within the western European communist movement, such as pluralism or Eurocommunism, which clashed with some dogmas of communist practice, exerted great influence on university life. In addition, Maoist ideas were also present. These induced students to initiate reforms to fill the KISZ movement with useful content and to institutionalise direct democracy, but these initiatives failed, e.g. the KISZ leaders of the Faculty of Humanities were removed. In 1972 and 1973 many ELTE students took part in the demonstrations banned by the authorities on the Hungarian national holiday of 15 March. The cultural life of the University was very active. Its internationally acclaimed choir and orchestra, lead by conductor Gábor Baross, gave successful concerts in many parts of the world. The University Stage set up in 1958 developed into a particular kind of outlet for opposition views.

In the beginning of the seventies new organisational rules were developed in the university: professional considerations were given more weight in faculty and university councils. New teaching and examination rules were also issued: thereafter the Ministry of Education only issued guiding principles, based on which the University determined the syllabus of the various departments independently. New majors were introduced, such as programming mathematician (1974), engineer-biologist (1974), psychologist (1973). The need to establish a teacher training faculty also arose to resolve the shortage of elementary school teachers, but at first the Ministry decided not to establish it within ELTE, but as a Budapest-based affiliated department of Ho Si Minh Teacher Training College in Eger (1975). Finally in 1983 the affiliated department operating in Csepel (south Budapest) was integrated into the University, and thus a fourth faculty, the Elementary School Teacher Training Faculty came into existence. The second half of the seventies and the eighties brought a great deal of change to the University and the structure of education. The faculties elaborated new syllabi, further training courses for teachers started, the Institute of Post-graduate Legal Studies was established, the Institute of Sociology became independent, and

kezdeményezéseket indítottak a KISZ mozgalom hasznos tartalommal való megtöltésére, a közvetlen demokrácia intézményesítésére, ezek azonban elbuktak, például a bölcsészkar KISZ vezetését leváltották. Az ELTE hallgatói nagy számban vettek részt 1972. és 1973. március 15-én a magyar nemzeti ünnepen, a hatóság által betiltott tüntetéseken. Rendkívül aktív volt az egyetem kulturális élete. Világhírű ének- és zenekara, Baross Gábor karnagy vezetésével a világ számos pontján tartott nagysikerű koncerteket. Egyfajta sajátos ellenzéki szintérré alakult az 1958-ban létrejött Egyetemi Színpad.

A hetvenes évek elején új szervezeti szabályzatokat dolgoztak ki az egyetemen: a kari és egyetemi tanácsokban nagyobb szerepet kaptak a szakmai szempontok. Emellett sor került új tanulmányi és vizsgaszabályzat kiadására is: az Oktatási Minisztérium már csak tantervi irányelveket adott ki, amelyek alapján az egyetem határozhatta meg az egyes szakok tanterveit. Új képzések indultak meg, mint programozó matematikus (1972), mérnök-biológus (1974), pszichológus (1973). Az általános iskolai tanárhiány megoldására felmerült egy tanárképző főiskolai kar létesítésének szükségessége, de a minisztérium kezdetben nem az ELTE keretében valósította meg, hanem a Ho Si Minh egri Tanárképző Főiskola budapesti kihelyezett tagozataként (1975). A Csepelen működő kihelyezett tagozatot végül 1983-ban csatolták az egyetemhez, ezzel létrejött a negyedik kar, az Általános Iskolai Tanárképző Főiskolai Kar. A hetvenes évek második fele és a nyolcvanas évek rendkívül sok változást hoztak az egyetem és az oktatás szerkezetében. A karok új tanterveket dolgoztak ki, megkezdődött a tanártovábbképzés, létrejött a Jogi Továbbképző Intézet, önállósodott a Szociológiai Intézet, az azonos profilú tanszékek intézetekbe, tanszékcsoportokba tömörültek. Létrejött az egyetemi adminisztrációt irányító főtitkári funkció.

A nyolcvanas évek második felében egyre több jelenség mutatott abba az irányba, hogy a fennálló szocialista rendszer megreformálhatatlan. Az ELTE, amelynek tanári kara az ország értelmiségének legjobban képzett csoportját alkotta, szerepet vállalt a rendszerváltoztatás folyamatában. Az egyetem

vonatkozásában ez a teljes önállóság követelését jelentette, valamint az oktatásnak a politikától történő függetlenedését és szabadságának megerősítését. Az ELTE rektorának, Fülöp Józsefnek a kezdeményezésére alakult meg 1988 májusában az egyetemek érdekvédelmét ellátó Magyar Rektori Konferencia, amely az egyetemeken bekövetkező rendszerváltás egyik meghatározó testületévé vált.

Az 1988-as év a változást követelő egyetemi ifjúság életében is fordulópont lett. Az országos tiltakozások egyik központja az ELTE Bölcsészettudományi Kara volt. Az ELTE diákvezetői alapítói voltak az OFÉSZ-nak, a hallgatók érdekvédelmét ellátó szervezetnek. Az ELTE Bibó István Szakkollégiuma, amely megalakulásától kezdve az intenzív politizálás színhelye is volt, egyik elindítója lett a pluralizmus magyarországi kialakulásának. A kollégiumban alakult meg a Fiatal Demokraták Szövetsége (FIDESZ), ami a KISZ monopóliumának megtörését jelentette. A Tanárképző Karon működött az Erdei Ferenc Kör, amely rendezvényeivel szintén felkeltette a felsőbb szervek érdeklődését. A rendszerváltás folyamatában az MSZMP fokozatos hatalomvesztésével együtt egyre gyengült az egyetemi pártszervezet és a KISZ befolyása is, majd 1989-ben e szervezetek megszűntek. Az egyetem adott otthont az Ellenzéki Kerekasztal tanácskozásainak: az oktatók jelentős szerepet vállaltak az új, plurális demokrácia megerősítésében, az egykori állampárt átalakításában és az új államszervezet kialakításában.

departments with similar profiles teamed up to create institutes or department groups. The position of secretary general was set up to help university administration.

In the second half of the eighties a growing number of phenomena indicated that the socialist system was unreformable. ELTE, whose academic staff comprised the most educated group of Hungarian intellectuals, played a part in the process of political change. In connection with the University this meant that they demanded complete autonomy and independence and freedom of education from politics. In May 1988 József Fülöp, the Rector of ELTE initiated the establishment of the Hungarian Rector's Conference to act as an advocacy organisation. This body became one of the dominant forces of change within universities.

The year of 1988 was also a turning point for university students demanding change. One of the centres of national protests was the Faculty of Humanities of ELTE. The student leaders of ELTE were among the founders of OFÉSZ (National Higher Education Advocacy Association), which protects the interests of students. The Bibó István College of ELTE, which was always a scene of intensive political debates, became one of the initiators of pluralism in Hungary. The Alliance of Young Democrats (FIDESZ, one of the two biggest political parties today) was founded in the College, putting an end to the monopoly of KISZ. The Erdei Ferenc Circle, which also attracted the attention of central authorities with its activities, operated at the Teacher Training Faculty. During the process of political change, as MSZMP gradually lost its power, the influence of the university chapters of the party and KISZ also weakened, and finally both were abolished in 1989. The University hosted the meetings of the Opposition Round Table: its teachers undertook an important role in creating a new, plural democracy, in transforming the state party and in developing a new government organisation.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa hozzájárult a Budapesti Tudományegyetemnek Eötvös Lorándról való elnevezéséhez

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a minisztertanács előterjesztésére elfogadta a Budapesti Tudományegyetem Tanácsának javaslatát, hogy az egyetem az 1950—51. tanév kezdetétől „Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem” elnevezéssel folytassa működését.

A Budapesti Tudományegyetem tanévnyitó ünnepségén — amelyet a Zeneakadémia dísztermében tartottak meg — olyan tömegben jelentek meg a tanárok és diákok, mint tanévnyitón még soha. A diákok tapsviharral fogadták kedves tanáraikat és a demokratikus tömegszervezetek képviselőit. Miután az egyetemi tanács *Trencsényi Waldapfel Imre* rektorral az élen elfoglalta helyét, *Tolnai Gábor*, a kultuszminisztérium egyetemi főosztályának vezetője ismertette az új tanév jelentőségét. Megvilágította, hogy milyen különbözik ez a tanév az előzőktől. Az idén — az első szocialista tanévben — több mint 30.000 az egyetemi és főiskolai hallgatók száma, háromszorosa az 1938. évinek. A 30.000-nél több hallgató 40 százaléka munkás és szegényparaszti szülők gyermeke, az elsőéveseknél azonban már 60 százalékban vettek fel munkás és dolgozó paraszti származású hallgatókat.

Hosszú Jenő, a DISZ-központ küldötte az ifjúság felelősségéről beszélt. *Trencsényi Waldapfel Imre* rektor, az egyetem új névadójáról, *Eötvös Lorándról* emlékezett meg. *Eötvös Loránd* már 1870-ben apja egyetemi reformjával szembefordulva követelte, hogy a teológiát válasszák külön az egyetemtől és az egyetemi oktatás hangsúlyát helyezték a természettudományos oktatásra, az egyetemi tanszabadság felszínre és szabados értelmezése helyett pedig vezessék be a kötelező előadásokat,ollokviumokat és vizsgákat.

Az egyetem évnyitó ünnepségéről hívozók közül a *Körs Újság* munkatársa beszélt több egyetemi hallgatóval és intézeti beosztottal.

Wiesinger Márton, az Állattani Intézet tanársegéde, dolgozó kisembernek fia, így nyilatkozott:

— Az Állattani Intézetben tanuló hallgatók körében igen sokat jelent, hogy ezután mindenki az előadások előtt kapja meg a jegyzetét. Így folyamatosan készülhet a vizsgákra, illetőleg a váiasztott pályára. Eddig vizsga előtt kapták meg a hallgatók a jegyzeteiket s nem kismértékben ez volt az oka a lehorgoló vizsgaeredményeknek és a lemorzsolódásnak. Az új rendszer ez utóbbiakat kiküszöböli.

Egy „öregebb” hallgató: *Hajdu Pál*, a Gyógyszertani Intézet gyakornoka, így vélekedik:

— A Gyógyszertani Intézetben már a múlt tanévben bevezették a gyakorlati jellegű oktatást a régi elvont elméleti módszer helyett. A régi rossz egyetemi oktatás kísértesként a Gyógyszertani Intézetben két szűk szobát kapott csupán kísérleti célokra a tanuló ifjúság. Most egy egész emeleti részt kapunk.

Hallgassunk meg két elsőéves hallgatót is. Mindkettő orvostanhallgató.

— A mi vidékünkön sok tödöbajost hagyott a múlt rendszer — mondja *Molnár Tivadar* hevesmegyei kisparaszti szülők elsőéves medikus fia. — S hogy ezt felszámoljuk minél hamarább, ez indított engem az orvosi pályára.

— Három napja annak — vallja *Pintér József* vasszilvágyi bányászapa elsőéves orvostanhallgató fia —, hogy Molnár Tivaddal együtt a Horánszky-utca 20. szám alatt lévő Pirogov-dákotthon lakója vagyok. De már az első percben mindketten megszerettük az otthont, amely az össztöndíj összegén felül teljes ellátást, kényelmes tanulást biztosít. Az edesapám és a nagyapám a legnehezebb bányász munkát végezték. En arra törekszem, hogy az ő életük szomorú emlékeit fiatal pályatársaimmal elfeledtessem.

1950 szeptemberében a budapesti egyetemet Eötvös Loránd Tudományegyetemnek nevezték el
 ☞ In September 1950 the University of Budapest was renamed Eötvös Loránd University

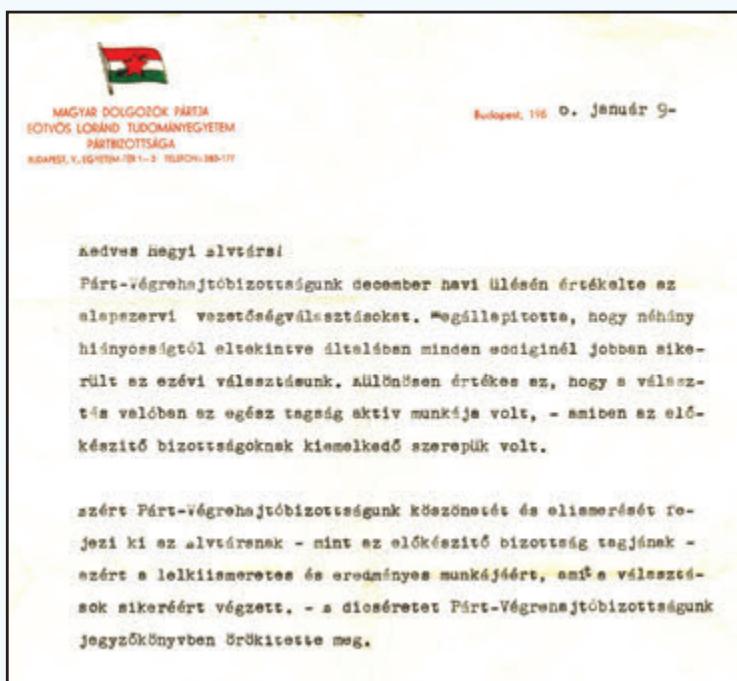

Propagandaplakátok az 1950-es évek elejéről
Propaganda posters from the early 1950s

1 Andics Erzsébet előadást tart a Lenin Intézetben Lecture by Erzsébet Andics at the Lenin Institute

2 Az egyetemi pártbizottságok vezető szerepet kaptak az intézmény irányításában. 1950

Party committees of the university gained an influential role in the management of the institution. 1950

1 A Lenin Intézet ünnepsége az 1950-es években. Középen balról jobbra: Hegedűs András, Rákosi Mátyás, Farkas Mihály és Gerő Ernő
 Celebration at the Lenin Institute in the 1950s.
 From centre left to right: András Hegedűs, Mátyás Rákosi, Mihály Farkas and Ernő Gerő

2 1953-ban jelent meg az új egyetemi újság első száma. Címét 1955-ben Egyetemi Ifjúságra változtatták
 The first issue of the new university paper was published in 1953. Its title was changed to Egyetemi Ifjúság (University Youth) in 1955

VILÁG PROLETÁRIJAI EGYESÜLJENEK!

SZABAD NÉP

A MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJÁNAK KÖZPONTI LAPJA

XIV. ÉVFOLYAM, III. SZÁM

ÁRA 66 FILLÉR

Kiadó: ÚJRA, OKTÓBER 23.

Új, tavaszi seregszemle

Győrű gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

Megalakult a Március 15 Kör
a budapesti egyetem bölcsészeti karán

Hétő délután mintegy 400 hallgató részvételével az Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészeti karán megalakult a Március 15 Kör. A gróbtól kért egyetemre. Itt a Szabad Nép, a Magyar Dologozók Pártjának Központi Lapja.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A vita során az esztendő, hogy az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok. Az egyetemista ifjúság felépítésének márta vannak bizonyos konkrét, közéleti feladatok.

A Szabad Nép 1956. október 23-i száma írt az egyetemi ifjúság mozgalmairól. The 23rd October 1956 issue of Szabad Nép (Free People) wrote about the movements of university students

Az egyetem hallgatóinak felvonulása
a Margit hídon 1956. október 23. délutánján
Procession of university students
on Margaret Bridge
on the afternoon of 23rd October 1956

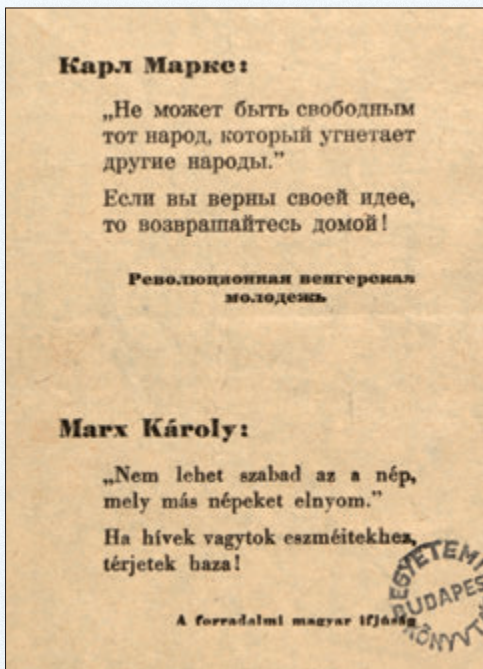

I Rajk László újratemetésére induló egyetemi hallgatók 1956. október 6-án
 University students attending the reburial of László Rajk on 6th October 1956

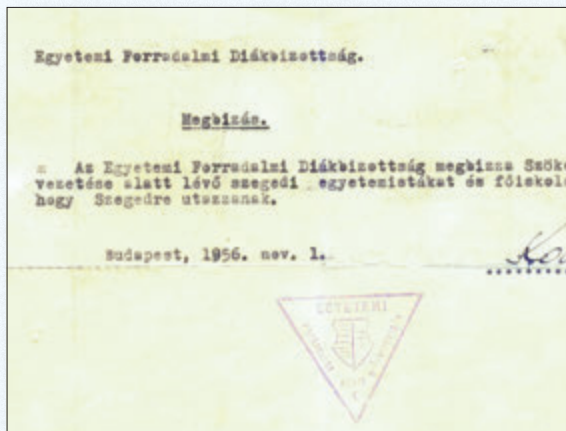

Az 1956-os forradalom idején készült plakát. Pleidell János alkotása. 1956. október 26.
 🌀 Poster printed during the 1956 revolution. By János Pleidell. 26th October 1956

1 1956-os magyar és orosz nyelvű röplap
1956 leaflet in Hungarian and Russian

2 A Pesti Egyetemi Forradalmi Diákbizottság megbízólevele. 1956
Letter of appointment for the Revolutionary Student Committee of the University of Pest. 1956

3 Az egyetem vezetőinek és tanári karának nyilatkozata a forradalom idején. 1956. október 30.
Declaration by university leaders and teaching staff during the revolution. 30th October 1956

1

Az 1950-es években az Egyetemi Könyvtárban dolgozott Bibó István, a Nagy Imre-kormány államminisztere

István Bibó, minister of state in Imre Nagy's government, used to work in the University Library in the 1950s

2
I. Tóth Zoltán, a Történettudományi Kar dékánja, az 1956-os forradalom mártírjának emléktáblája a Bölcsészettudományi Karon

Plaque at the Faculty of Humanities, commemorating Zoltán I. Tóth, dean of the Faculty of Historiography and martyr of the 1956 revolution

1 Kodály Zoltán díszdoktori oklevelének átadása. Balról Ortutay Gyula rektor és Turóczi-Trostler József bölcsészkarai dékán. 1957. december 6.
 Award ceremony of Zoltán Kodály's honorary doctor's title. From the left: rector Gyula Ortutay and dean of the Faculty of Humanities, József Turóczi-Trostler. 6th December 1957

2 Kodály Zoltán díszdoktori oklevele. 1957
 Diploma of honorary doctor, awarded to Zoltán Kodály. 1957

1 1959. május 12-én újraindult az Egyetemi Lapok kiadása
 The publication of Egyetemi Lapok (University Papers) resumed on 12th May 1959

2 Az egyetemi újság egyik példánya a Kádár-korszak elejéről
 A copy of the university newspaper from the beginning of the Kádár era

Az Egyetemi Könyvtár olvasóterme az 1960-as években Reading room of the University Library in the 1960s

1 A 325. éves jubileumi kiállítás plakátja
 2 Poster of the 325th anniversary exhibition

2 A 325. évforduló emblémája
 3 Emblem of the 325th anniversary

1 A bolognai egyetem üdvözlő oklevele az évforduló alkalmából ☞ Congratulatory diploma for the anniversary from the University of Bologna

2 Az egyetem 1960-ban ünnepelte alapításának 325. évfordulóját ☞ In 1960 the university celebrated the 325th anniversary of its foundation

3
Az Állam- és Jogtudományi Kar 1967-ben ünnepelte alapításának 300. évfordulóját ☞ The Faculty of Law and Political Sciences celebrated the 300th anniversary of its foundation in 1967

Zongorahangverseny az Egyetemi Színpadon, az egykori piarista kápolnában
↻ *Piano recital at Egyetemi Színpad (University Theatre), in the former Piarist chapel*

1 *Baross Gábor az Egyetemi Énekkar megalapítója*
Gábor Baross, founder of the University Choir

2 *Baross Gábor az Egyetemi Koncertzenekarral*
Gábor Baross with the University Concert Orchestra

Az Omega együttes az Eötvös Klub „hordójában”
az 1960-as évek közepén The Omega band
in the “Hordó” (“Barrel” room) of Eötvös Club
in the mid-1960s

 Az Illés együttes gyakran lépett fel
az Egyetemi Színpadon az 1970-es években
 The Illés band had regular concerts
in Egyetemi Színpad (University Theatre)
during the 1970s

EGYETEMI SZINPAD

Budapest V., Pesti Barnabás u. 1. Telefon: 188-032, 189-372

1972. március 11-én és 23-án, szombaton este 7 órakor
 „...nincs még fecske e tájon” Irodalmi est

Janus Pannonius

halálának

500 éves évfordulójára

Az EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM Szavalóköreinek

Műsorán: Epigrammák, elégiák (rég a Tankönyvkiadó gondozásában megjelent kötetből, Levelek, d

A műsört összeállította és a szavalók

Korabeli magyar lant f

énekek

A szavalókör tagjai:

Barnás István, Czapp Zsuzsanna, Fazekas Katalin, Fürst Csilla, Kovács Olga, Kó Nimilla László, Páldy Zsuzsanna, Simon Edit, Szabó And

Valachi Mária, Valló László

Közreműködők: Vítai Ildi (lantai), Gryllus Dániel (b

Rendezte: SÁNDOR JÁNOS

Jegyek válthatók az Egyetemi Színpad Jegyirodájában naponta 11–18 óra, szombaton 11–14 óra között, valamint a Pénztárnál. Kiadó: Dr. Baross György

Az Egyetemi Színpad plakátjai az 1970-es évekből Posters of Egyetemi Színpad from the 1970s

◀
 Az Eötvös Klub plakátja 1976-ból
 Poster of Eötvös Club from 1976

EGYETEMI SZINPAD

Budapest V., Pesti Barnabás u. 1. Telefon: 188-032, 189-372

UNIVERSITAS EGYÜTTES ELŐADÁSA

JOSÉ TRIANA:

GYILKOSOK ÉJSZAKÁJA

dráma két részben

Fordította: **Horvát János**

Díszlet és jelmeztervező:
Gyarmathy Ágnes

A rendező munkatársai:
Nánay István, Hont Iván

Szereplők:

Lolo..... **Jordán Tamás**

Fela..... **Cserhalmi Anna**

Bebe..... **Szilágyi Maya**

Történik Latin-Amerikában, az ötvenes években

Rendezte: **RUSZT JÓZSEF**

Jegyek válthatók az Egyetemi Színpad jegyirodájában (V., Váci utca 33. Tel.: 188-032) és a Színházak Központi Jegyirodájában (VI., Népköztársaság útja 18. Tel.: 120-000) naponta 11–14 óra között és előadás előtt egy órával a pénztárnál.

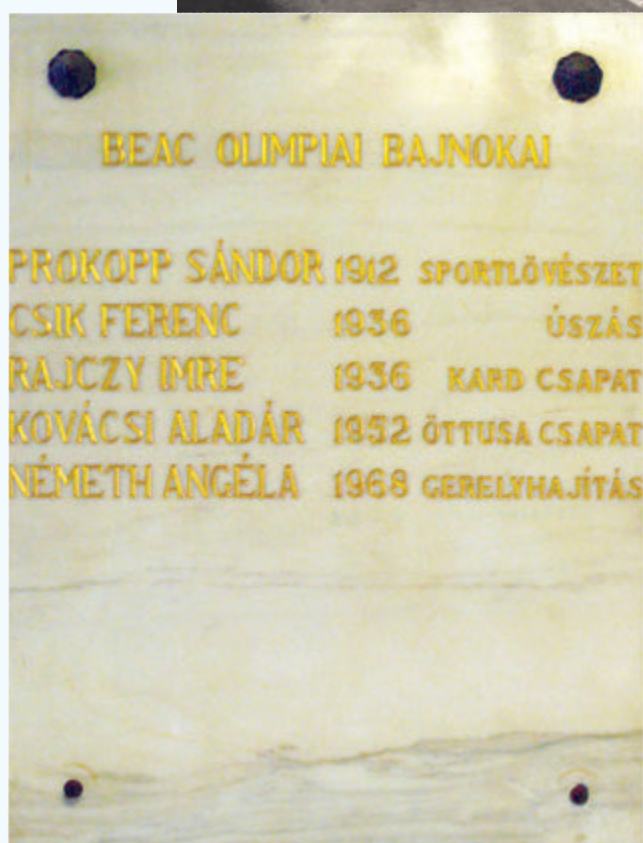
Pénztár kiadó: Baross György 2000 Ft. Nyomtatás: T. 18. — Magyar Könyvkiadó

*Németh Angéla, a BEAC olimpiai bajnoka
a mexikói olimpián. 1968* Angéla Németh BEAC's Olympic champion
at the Mexico City Olympic Games. 1968

1 Sportverseny a BEAC pályán
1962-ben 2 Sports competition
at the BEAC track in 1962

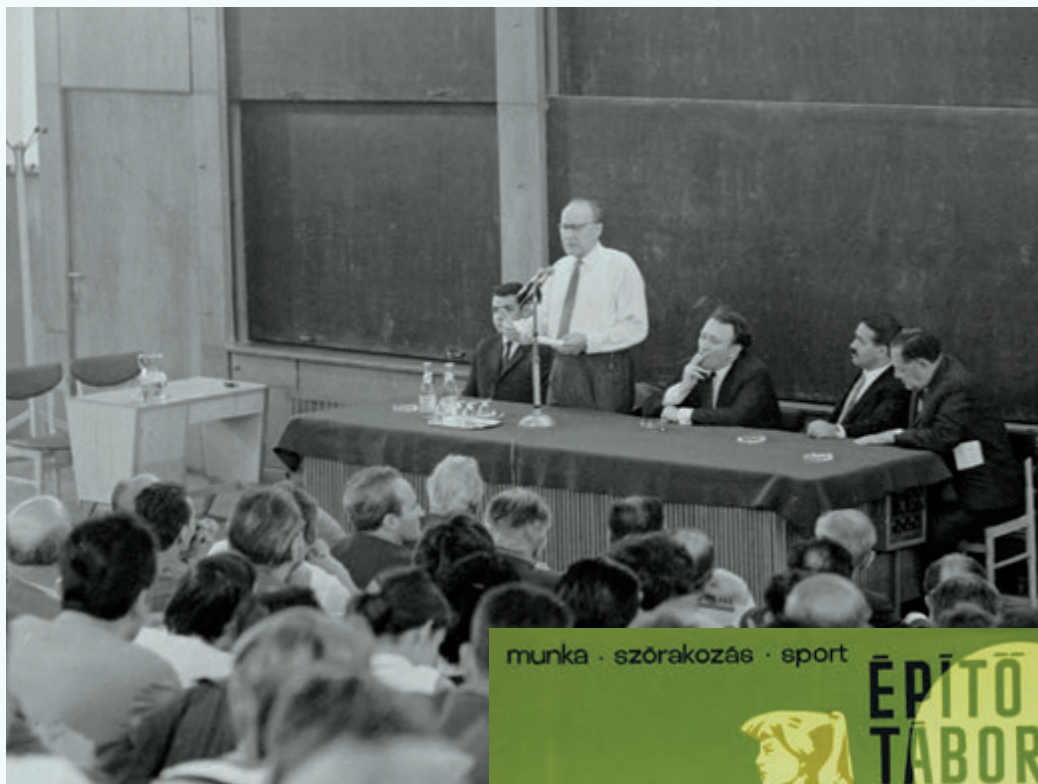

2 A BEAC olimpiai bajnokainak
márványtáblája 2 Marble tablet of BEAC's
Olympic champions

1 Kádár János látogatása az Eötvös Kollégiumban. A kép jobb szélén Tóth Gábor kollégiumi igazgató. 1969. május 28.
 János Kádár's visit to Eötvös College. On the left: Gábor Tóth, director of the College. 28th May 1969

1 Kádár János előadást tart a Gólyavárban.
1969. május 29. János Kádár's lecture in
Gólyavár. 29th May 1969

2
Jellegzetes építőtábori plakát. 1966
 Typical poster of
a summer work camp. 1966

2
Az ELTE hallgatói több alkalommal vettek
részét almaszedésen Szabolcs-Szatmár
megyében. 1980 ELTE students
went to Szabolcs-Szatmár County several
times to help picking apples. 1980

1
Doktori eskü letétele
az egyetem aulájában.
1979 Taking
the doctoral oath in
the university's
assembly hall. 1979

2 Kitiüntetéses doktoravatás. Szakály Ferenc avatott esküszik, a pédumot Nagy Károly rektor tartja. 1972. március 17.
 Award ceremony for doctoral decrees with excellence. Ferenc Szakály is taking the oath,
rector Károly Nagy is holding the sceptre. 17th March 1972

1 Ünnepi megemlékezés az egyetem Budára költözésének 200. évfordulóján. Sinkovics István egyetemi tanár beszédet tart. Jobbján Ádám György az ELTE rektora. 1977. november 25. Celebrations on the 200th anniversary of the university's move to Buda. Lecture by university professor István Sinkovics. On his right is György Ádám, rector of ELTE. 25th November 1977

2 Egyetemi emlékérem 1977-ből Medallion of the university from 1977

1 A Budaörsi Kollégium épülete. Az egyetem 1970-ben vette birtokába
 Budaörs hall of residence for students. Owned by the university since 1970

2 Az egri főiskola csepeli kihelyezett tagozatának, az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar elődjének diákjai. 1975
 Students of the affiliated Csepel department of Eger College, predecessor of ELTE's Teacher Training College, 1975

1 Rátkay Endre festőművész Annales I–III. című művének középső pannója, Pázmány Péter, Eötvös Loránd és Jedlik Ányos alakjával a TTK épületében. 1984 Central piece of Endre Rátkay's fresco, entitled Annales I–III, depicting the figures of Péter Pázmány, Loránd Eötvös and Ányos Jedlik, displayed in the building of the Faculty of Science. 1984

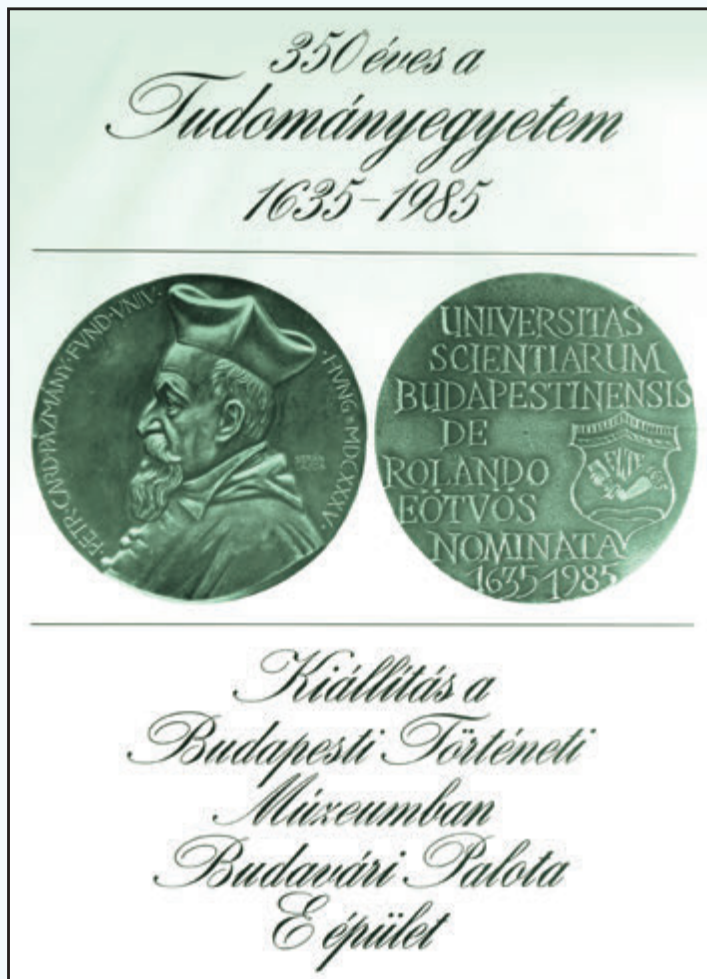

2 Emlékérem az Eötvös Collegium fennállásának 85. évfordulójára. Borsos Miklós alkotása. 1980 Medallion for the 85th anniversary of Eötvös College. By Miklós Borsos. 1980

Aczél György látogatása az egyetemen. Jobbról a második Eörsi Gyula rektor, mellette Aczél György, az asztal túloldalán az egyetem KISZ-vezetői. 1983. június 1. György Aczél's visit to the university. Second from the right is rector Gyula Eörsi, next to him is György Aczél and opposite the table are the KISZ (Hungarian Young Communist League) leaders of the university. 1st June 1983

¹ 1985-ben nagyszabású jubileumi kiállítás nyílt a Budapesti Történeti Múzeumban
 A large jubilee exhibition opened in 1985 in the Budapest History Museum

² Az 1985-ben kiadott jubileumi emlékérem
 Jubilee medallion, issued in 1985

³ A 350. éves évforduló alkalmából megjelent szelvényes bélyeg
 Stamps and coupons, issued for the 350th anniversary

1 Köpeczi Béla művelődési miniszter ajándékot ad át Fülöp József rektornak a Vigadóban tartott jubileumi ünnepségen. 1985. szeptember 27.

Minister of culture, Béla Köpeczi presenting a gift to rector József Fülöp at the jubilee celebration, held in Vigadó. 27th September 1985

2
A minisztérium ajándéka,
Medgyessy Ferenc Álló nő
című szobra

Gift from the ministry:
statue by Ferenc Medgyessy,
called 'Álló nő'
(Standing woman)

A lágymányosi északi épület alapköletétele. Balról Földesi Tamás jogi kari dékán, mellette Pölöskei Ferenc a Bölcsészkar dékánja, az előtérben Faluvégi Lajos miniszterelnök-helyettes. 1986. május 12.
 ☞ *Laying the foundation stone of the North Building of the Lágymányos Campus. From the left: Tamás Földesi, dean of the Faculty of Law and Ferenc Pölöskei, dean of the Faculty of Humanities. At the front: Lajos Faluvégi, deputy prime minister. 12th May 1986*

A politikai változások az egyetemen is éreztették hatásukat. Az Egyetemi Lapok egyik 1988. év végi száma *Political changes were also felt at the university. Issue of Egyetemi Lapok (University Papers) from the end of 1988*

1990–2015

A lágymányosi Duna-parton felépült déli egyetemi tömb légifelvétele 🌐 *Aerial photograph of the university's South Building at the Lágymányos Campus by the Danube bank*

The year 1989 and the years that came after it brought radical change in Hungarian higher education. As of 1989 the teaching of Russian and ideological subjects was no longer compulsory, and the independence of universities increased significantly in all respects.

In 1989 important steps were taken to take care of the age-old problem of insufficient space. The University received the building of the closing Political College in Ajtósi Dürer Row and its library building too: the Department of English, the departments connected to Germanic studies and the Department of Education, which later became an institute, were moved to these buildings. The problems of dormitory space were also eased by giving the 250-space residential hall on Ajtósi Dürer Row to the University. The University also received the former state party's building on Amerikai Street, and moved the French Department, the Translator and Interpreter Training Centre of the Faculty of Humanities and the Bolyai College of the Faculty of Science to these facilities. The most important development, however, was that in the summer of 1989 the Chemistry Unit, the first completed building of the Lágymányos project was handed over. This made it possible to start reconstruction works in the Trefort Garden. According to the Compensation Act the Piarist Order repossessed the building on Pesti Barnabás Street, the Faculty of Humanities moved back into its original premises, the Trefort Garden, where a gradual renovation process began. At first it was hoped that the change of regime would accelerate the construction project in Lágymányos, but this did not happen. After Hungary cancelled the organisation of the 1996 World Exposition, the construction works in Lágymányos were rescheduled and deadlines were postponed by several years. The new buildings of the Faculty of Science were handed over at the turn of the millennium; the deadline for finishing the renovation of Trefort Garden was shifted to after the turn of the millennium. However, by this time the reconstruction of the University Library, which took more than two decades, was completed.

Modernisation and transformation of education was carried out almost continuously from 1990 until

A magyar felsőoktatás életében az 1989-es év és az azt követő esztendőök gyökeres változást hoztak. 1989-ben megszűnt az orosz nyelv és az ideológiai tárgyak kötelező tanítása, jelentős mértékben megnőtt az egyetemek önállósága, függetlensége minden területen.

Az 1989-es évben fontos lépések történtek az ELTE évtizedes épületgondjainak a megoldásában. Az egyetem megkapta a megszűnő Politikai Főiskola Ajtósi Dürer sori épületét és könyvtárát: itt került elhelyezésre a BTK Angol tanszéke és Germanisztikai tanszékcsoportja, valamint a Neveléstudományi tanszék, majd intézet. Az egyetem kollégiumi helyzetét könnyítette, hogy az Ajtósi Dürer sori 250 fős kollégium is a tulajdonába került. Az egyetem megkapta a volt állampárt Amerikai úti épületét is, ahol egyrészt a Francia tanszék és a Fordító- és Tolmácsképző Központ került elhelyezésre, másrészt a TTK Bolyai Kollégiuma. A legfontosabb előrelépést azonban az jelentette, hogy 1989 nyarán átadásra került az első Lágymányoson elkészült épület, a vegyésztömb. Ez lehetővé tette, hogy a Trefort kertben megkezdődhessen a rekonstrukció. Mivel a kárpótlási törvény értelmében a bölcsészkar Pesti Barnabás utcai épületét a piarista rend visszaigényelte, a BTK a kar eredeti, a Trefort kertben fokozatosan felújításra kerülő épületeibe költözött vissza. Kezdetben azt remélték, hogy a rendszerváltás a további lágymányosi épületek felépítését meggyorsítja, ez azonban nem következett be. Az 1996-os világtalálkozás megrendezésének lemondása miatt a lágymányosi építkezéseket átütemezték, a határidők több évvel eltolódtak. Az új természettudományi kari

épületek teljes átadására az ezredfordulón került sor, a Trefort kerti felújítás befejezése már az ezredfordulón túlra csúszott át. Az ezredfordulóra befejeződött az Egyetemi Könyvtár több mint két évtizedig tartó rekonstrukciója.

Az oktatás korszerűsítése, átalakítása szinte folyamatosan zajlott 1990-től az ezredfordulóig. A reformok élén a Bölcsészettudományi Kar járt, ahol 1990-től egyszakos képzés valósult meg, amit azután a Természettudományi Kar és részben a Tanárképző Főiskolai Kar is követett. A bölcsészkaron bevezették a tanegységrendszert, ami feloldotta a képzés kötöttségét, lehetővé tette a hallgatók számára, hogy maguk ütemezzék tanulmányaikat. A rendszer létrehozása együtt járt a tantervek, oktatási programok teljes átalakításával. A rendszerváltás után a hallgatók létszáma ugrásszerűen megnőtt, az évtized végére elérte a húszezret.

A magyar felsőoktatás helyzetét az 1993-ban elfogadott első felsőoktatási törvény szabályozta: rögzítette a felsőoktatással kapcsolatos állami hatásköröket, megszüntette az egyetemek széttagolt irányítását és valamennyi állami intézményt az oktatási miniszter felügyelete alá rendelte. A miniszter munkáját a Felsőoktatási Tanács és a Magyar Akkreditációs Bizottság segíti. A törvény változást hozott a tudományos minősítés rendszerében is: visszaadta az egyetemnek a régi tudományos fokozat (PhD) adásának jogát. Az ELTE az elsők között hozta létre doktori iskoláit, amelyek az ország legnagyobb és legszínvonalasabb műhelyei lettek. A törvény az egyetemi professzori cím megszerzésének feltételévé tette a habilitációt.

Az ELTE nemzetközi kapcsolatai a rendszerváltás következtében gyökeresen átalakultak, sok új lehetőség nyílt meg. Az intézmény számos külföldi egyetemmel kötött tudományos együttműködési megállapodást, tagja az európai egyetemeket összefogó Bolognai Chartának, az Európai Egyetemek Szövetségének, a Coimbra Csoportnak és a Dunai Rektori Konferenciának. Az egyetem hallgatói számára is megnyíltak a külföldi részképzési lehetőségek a Tempus, az Erasmus és a Socrates pályázati programok keretében.

A rendszerváltozás után egy évtizeddel a felsőoktatás további fejlesztése igényelte a felsőoktatási

the turn of the millennium. The Faculty of Humanities was a pioneer of reforms, and was the first to introduce the single major system, which was followed by the Faculty of Science and partly by the Faculty of Teacher Training. The Faculty of Humanities introduced the credit system, which ended restrictions, and made it possible for students to schedule their studies themselves. The introduction of this new system led to a complete transformation of syllabi and teaching programmes. After the change of regime the number of students soared, and reached twenty thousand by the end of the decade.

Higher education was regulated by the Higher Education Act of 1993, which set forth the scope of authority of the government with regard to higher education, abolished fragmented management of universities and placed all state-owned institutions under the supervision of the Minister of Education. The work of the Minister is assisted by the Higher Education Council and the Hungarian Accreditation Committee. The act also brought changes in scientific qualifications: it re-introduced the formerly used scientific qualification (PhD). ELTE was among the first to establish doctorate schools, which rank among the biggest and the best in the country. The act also made habilitation compulsory for obtaining the title of university professor.

The international relations of ELTE also underwent radical changes after the change of regime, and many new opportunities opened up. The institution signed scientific cooperation agreements with numerous foreign universities, it participates in the Bologna Process that incorporates all European universities, as well as in the European University Association, the Coimbra Group and the Danube Rectors' Conference. It has become possible for the students of the university to do a part of their training abroad in the framework of the Tempus, Erasmus and Socrates programmes.

One decade after the change of regime, a comprehensive structural transformation of the institutional network has become necessary in higher education to allow further development and more room for renewing content. The government submitted its draft proposal on the integration of higher education institutions, with the aim of promoting

a more rational allocation of funds spent on higher education and an elimination of parallel courses, dwarf colleges, and creating an integrated network instead of the fragmented institutional system, and educational-research centres with divergent profiles instead of specialised universities. ELTE was among the few higher education institutions that fulfilled the criteria of an integrated university as it was. Some possible mergers were nevertheless discussed at meetings with other institutions. After several variations and negotiations, on 1 January 2000 the university integrated two more faculties: the Faculty of Elementary and Nursery School Teachers' Training and the Bárczi Gusztáv Faculty of Special Education. Simultaneously, the Institute of Sociology was temporarily reintegrated into the Faculty of Humanities. The Faculty of Teacher Training for secondary school teachers was superseded by the Faculty of Education and Psychology in September 2003. The wave of structural changes ended with the establishment of two other faculties in September 2003 again: the Faculty of Informatics and the Faculty of Social Sciences. These changes have created the current university structure of eight faculties: Law and Political Sciences, Humanities, Special Education, Informatics, Education and Psychology, Social Sciences, Elementary and Nursery School Teacher Training, Science.

After the new Higher Education Act of 2005 entered into force the University Council became a Senate and a Financial Management Council was set up. In 2009 the faculties that previously only awarded bachelor degrees have been given the right to offer masters courses too. With its eight faculties, Eötvös Loránd University currently offers one of the widest range of courses among Hungarian higher education institutions. The University has almost 30 thousand students and 1250 members in its academic staff now, which means that it has the largest number of qualified teachers in Hungary. Students can obtain scientific qualifications in 16 doctorate schools offering numerous programmes.

For the past 380 years, ever since its foundation in 1635, Hungary's oldest continuously operating university has been serving the scientific and cultural development of Hungary.

intézményhálózat átfogó szerkezeti átalakítását, ami tágabb teret nyit a tartalmi fejlesztéseknek. A kormány betérjesztette a felsőoktatási intézmények integrációjára vonatkozó törvényjavaslatát, olyan észszerűsítést célozva, amely egyrészt a felsőoktatásra fordított anyagi erők racionálisabb elosztását teszi lehetővé, másrészt amelynek során megszűnnek a párhuzamos képzések, a törpefőiskolák és a szét-darabolt intézményrendszerből egy integrált hálózat, a szakegyetemi struktúrából széles profilú oktató-kutató szellemi központok jönnek létre. Az ELTE azon kevés felsőoktatási intézmény egyike volt, amely önmagában is megfelelt az integrált egyetem kritériumainak. Egy esetleges integrációról mégis tárgyalások kezdődtek más intézményekkel. Többszöri variációk és tárgyalások után 2000. január 1-jétől az eddig négy karral rendelkező egyetem két új karral bővült: a Tanító- és Óvóképző Főiskolai Karral és a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karral. Ezzel a folyamattal párhuzamosan a Szociológiai Intézet visszakerült a Bölcsészettudományi Karra. A Tanárképző Főiskolai Kar helyébe 2003 szeptemberétől létrejött a Pedagógiai és Pszichológiai Kar. A strukturális átalakulásokat, ugyancsak 2003 szeptemberében, további két új kar létrehozása zárta: ekkor alakult az Informatikai Kar és a Társadalomtudományi Kar. Ezzel alakult ki a jelenlegi egyetemi struktúra, mely nyolc kart fog át: az Állam- és Jogtudományi, Bölcsészettudományi, a Gyógypedagógiai, az Informatikai, a Pedagógiai és Pszichológiai, a Társadalomtudományi, a Tanító- és Óvóképző, valamint a Természettudományi Kart.

A 2005-ös új felsőoktatási törvény hatálybalépése után az Egyetemi Tanács Szenátussá alakult, és létrejött az intézmény Gazdasági Tanácsa. 2009-ben a főiskolai karok egyetemi jelleget kaptak. Jelenleg tehát az Eötvös Loránd Tudományegyetem nyolc karával a magyar felsőoktatás egyik legnagyobb képzési kínálatát nyújtó intézménye, ahol nagyjából 30 ezer hallgató tanul, és a minősített oktatók száma az országban a legmagasabb, megközelíti az 1250 főt. 16 doktori iskolájában számos program keretében szerezhetnek a hallgatók tudományos fokozatot.

Magyarország legrégebbi, folyamatosan működő egyeteme immár 380 éve szolgálja hazánk tudományos és kulturális fejlődését.

Az egyetem régi-új címerével díszített zászló 🔄 Flag with the university's old and new coats of arms

Antall József Vékás Lajos rektor kíséretében megérkezik az egyetem központi épületébe. 1990. szeptember 10.
 ☞ *József Antall arrives at the university's main building with rector Lajos Vékás. 10th September 1990*

Az egyetem 1992-ben emléktáblát helyezett el Heidelbergben, annak a háznak a falán, ahol Eötvös Loránd a tanulmányait végezte. Kiss Sándor szobrászművész alkotása In 1992 the university placed a commemorative plaque in Heidelberg on the building of Loránd Eötvös' former studies. By sculptor Sándor Kiss

1 Az 1985-ben alakult Coimbra csoport rektorai az ELTE-n.
1993. május. 7. Rectors of the Coimbra Group,
established in 1985, at ELTE. 7th May 1993

2
A Coimbra csoport plakettje a tag-
egyetemek felsorolásával Plaque
of the Coimbra Group
with the list of participating universities

1 Az egyetem vezetősége Habsburg Ottó díszdoktoravatásán. Balról: Manherz Károly bölcsészkar dékán, Harmathy Attila, a jogi kar dékánja, Habsburg Ottó, Vékás Lajos rektor és Kiss Ádám, a természettudományi kar dékánja. 1993. július 3.
 University leaders at the award ceremony of Ottó Habsburg's honorary doctorate. From the left: Károly Manherz, dean of the Faculty of Humanities, Attila Harmathy, dean of the Faculty of Law, Ottó Habsburg, rector Lajos Vékás and Ádám Kiss, dean of the Faculty of Science. 3rd June 1993

2 Az Egyetemi Tanács ülésén beszédet tart Szabó Miklós rektor. Jobb oldalán Ficzere Lajos jogi kari dékán, az asztal túlsó végén Kiss Ádám, a természettudományi kar dékánja. 1995. május 12.
 Rector Miklós Szabó's speech at the meeting of the University Senate. On his right: Lajos Ficzere, dean of the Faculty of Law and at the far end of the table: Ádám Kiss, dean of the Faculty of Science. 12th May 1995

1 Harsányi János közgazdasági Nobel-díjas (1994) tudós, a budapesti tudományegyetem hallgatója, majd a szociológiai intézet tanársegége (1947–1948) 🌐 János Harsányi, Nobel laureate in economics (1994), former student of the university, then assistant lecturer of the Sociology Institute (1947–1948)

2 Teller Ede világhírű fizikus, a Budapesti Magyar Királyi Középiskolai Tanárképző egykori diákja, előadást tart az egyetemen. 1996. október 24. 🌐 Lecture at the university by Edward (Ede) Teller, world renowned physicist and former student of the Hungarian Royal Training Institution for Secondary School Teachers. 24th October 1996

1 1995-ben nemzetközi konferenciát tartottak a középkori Óbudai Egyetem alapításának 600. évfordulója alkalmából
 An international conference was held in 1995, commemorating the 600th anniversary of the foundation of Óbuda University

2 Az egykori karok és az egyetem címere a rektor dolgozószobájában
 Former faculty and university coats of arms in the rector's study

Az egyetem 1960-ban, illetve 2003-ban készített új rektori és dékáni pédumai
Rector's and dean's sceptres of the university, made in 1960 and 2003

A piaristák épületét 2000-ben az egyetemnek vissza kellett adnia a rendnek. A bölcsészkar épületei ekkor a Múzeum körútra költöztek ↔ *The ownership of the Piarist building had to be returned to the order in 2000. Faculty of Humanities facilities were then moved to Múzeum boulevard*

A felújított Múzeum körúti épület homlokzata
Façade of the renovated building on Múzeum boulevard

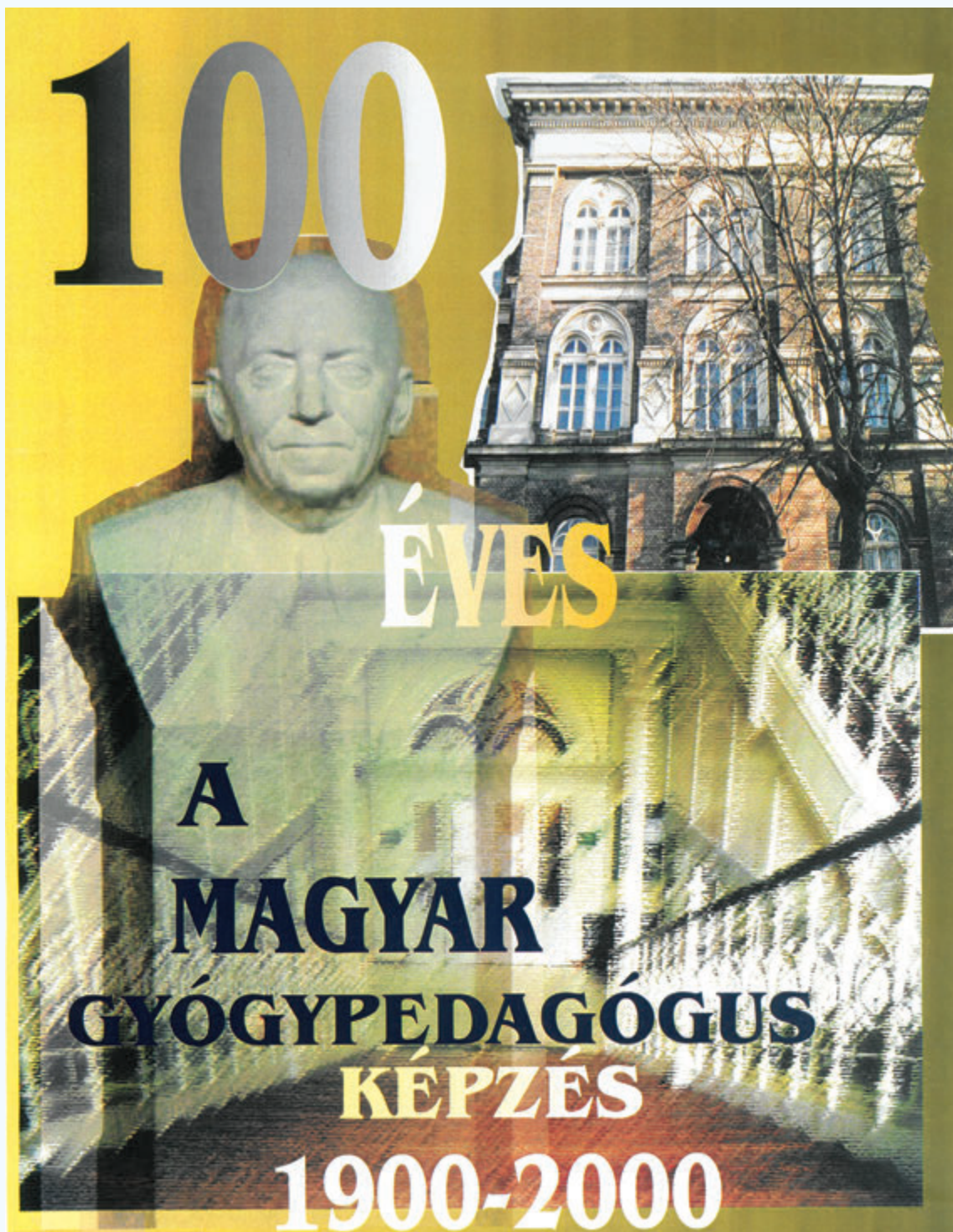

Az egyetem központi épülete díszkivilágításban The university's illuminated main building

A Bölcsészettudományi Kar Angol–Amerikai és Germanisztikai Intézetének új könyvtára a Múzeum körúti főépületben

 The new library of the School of English and American Studies and Institute of German Studies at the Faculty of Humanities at the main building in Múzeum boulevard

A Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar 2000-ben, fennállásának századik évfordulóján csatlakozott az egyetemhez
🔗 *The Bárczi Gusztáv Faculty of Special Education joined the university in 2000,
at the 100th anniversary of its foundation*

1 A mai Tanító- és Óvóképző Kar ugyancsak 2000-ben lett az egyetem része The present-day Faculty of Nursery and Primary School Teacher Training also became part of the university in 2000

2 A 2003-ban létesült Pedagógiai és Pszichológiai Kar épülete a Kazinczy utcában The Faculty of Education and Psychology was established in 2003. Its facilities are situated in Kazinczy street

1 Az egyetem lágymányosi campusa a Duna-parton
 The university's Lágymányos Campus by the Danube bank

2 Az egyetem Gothard Asztrofizikai Obszervatóriuma Szombathelyen
 The university's Gothard Astrophysics Observatory in Szombathely

1 Az egyetem Ásványtani Múzeuma régi elrendezését követi az új lágymányosi épületben is
 The old layout of the university's Museum of Mineralogy was kept after moving to the new Lágymányos Campus

2 A TTK Biológiai Gyűjteménye a lágymányosi épület déli tömbjében
 The Biology Collection of the Faculty of Science in the South Building of the Lágymányos Campus

1 Épületrész a lágymányosi tömbből ↻ Section of the Lágymányos Campus

2 A Magyar Tudósok Pantheonjának avatása a TTK aulájában. Balról Klinghammer István, az ELTE rektora, Szögi László, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója, Monok István, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója, Hámori József, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke és Halász Béla, a Bolyai János Alapítvány kuratóriumának elnöke. 2005. december 15.

↻ Opening ceremony of the Pantheon of Hungarian Scientists in the assembly hall of the Faculty of Science. From the left: ELTE rector István Klinghammer, László Szögi, director-general of the University Library, István Monok, director-general of the National Széchényi Library, József Hámori, vice-president of the Hungarian Academy of Sciences and Béla Halász, chairman of the Board of Trustees of János Bolyai Foundation. 15th December 2005

Az egyetem lágymányosi, déli tömbjének átadása. Balról: Pálinkás József oktatási miniszter, Klinghammer István rektor és Orbán Viktor miniszterelnök. 2001. augusztus 28. 🌀 Opening ceremony of the South Building at the university's Lágymányos Campus. From the left: minister of education József Pálinkás, rector István Klinghammer and prime minister Viktor Orbán. 28th August 2001

1

Mádl Ferenc köztársasági
elnök könyvet fogad örökbe
az Egyetemi Könyvtárban.

2005. április 14.

President of Hungary,
Ferenc Mádl adopts a book
in the University Library.

14th April 2005

2 Hiller István oktatási és kulturális miniszter felavatja az egyetemen létesített Konfuciusz Intézetet. A képen balról jobbra: Zhu Zushou, a Kínai Népköztársaság magyarországi nagykövete, Hiller István, Hao Ping, a Pekingi Idegen Nyelvi Egyetem rektora, Guo Xiaojing, az ELTE Konfuciusz Intézet igazgatóhelyettese, Hamar Imre, az ELTE Konfuciusz Intézet és az ELTE Távol-Keleti Intézet igazgatója. 2006. december 7. Minister for education and culture, István Hiller opens the university's Confucius Institute. From left to right: Zhu Zushou, ambassador of the People's Republic of China to Hungary, István Hiller, Hao Ping, president of Beijing University of Foreign Studies, Guo Xiaojing, assistant director of ELTE's Confucius Institute, Imre Hamar, general director of ELTE's Confucius Institute and head of the East Asia Institute. 7th December 2006

1 2008-ban fennállásának 50. évfordulóját nemzetközi konferenciával ünnepelte az Egyetemi Levéltár
 The University Archive celebrated its 50th anniversary in 2008 by organising an international conference

2 Dante és Vergilius szobrát, Buda István alkotását 2006. május 12-én avatták fel a Szerb utcai egyetemi épület kertjében
 The statue of Dante and Vergilius by István Buda was unveiled on 12th May 2006 at the garden of the Szerb street campus

1 Az ELTE Tavaszi Ifjúsági Kultúrhétének plakátja
Poster for ELTE's Spring Culture Week for Young People

2 Az egyetem különböző karain megjelenő folyóiratok és kiadványok
Periodicals and publications issued at the university's faculties

José Manuel Barroso, az Európai Unió elnökének előadása az egyetemen. 2008. szeptember 15.
 President of the European Commission, José Manuel Barroso gives a lecture at the university. 15th September 2008

1
*Hudecz Ferenc rektor megkoszorúzza
 Fülöp József egykori rektor, a geológiai
 park alapítója emléktábláját Tatán.
 2009. május 9. 🌿 Rector Ferenc
 Hudecz, laying a wreath at the memo-
 rial plaque of former rector and
 founder of the geological park, József
 Fülöp. 9th May 2009*

2 *Az ELTE Tatai Természetvédelmi Terület és Szabadtéri Geológiai Múzeum madártávlatból*
 🌿 *Aerial view of ELTE's Nature Preserve and Open-Air Geology Museum in Tata*

1 Az Informatikai Kar tanévnyitó ünnepsége 2009-ben. Középen Kozma László dékán
 ☞ Opening ceremony of the academic year in 2009, at the Faculty of Informatics. In the centre: dean László Kozma

2 Bernard Wegener professzor, a Társadalomtudományi Kar első díszdoktora fogadja Tausz Katalin dékán gratulációját.
 2009. november 13. ☞ Professor Bernard Wegener, first honorary doctor of the Faculty of Social Sciences,
 receives congratulations from dean Katalin Tausz. 13th November 2009

Sólyom László köztársasági elnök Hudecz Ferenc rektor kíséretében érkezik az ünnepi szenátusi ülésre.
2009. november 13.   President of Hungary, László Sólyom,
accompanied by rector Ferenc Hudecz to the special session of the Senate. 13th November 2009

SÜLE ÁGNES KATALIN

Az ELTE legfontosabb épületeinek
rövid bemutatása

ÁGNES KATALIN SÜLE

Brief description of Eötvös Loránd
University's main buildings

Az ELTE Egyetemi Könyvtár homlokzata, timpanonjában címert tartó angyalokkal
❧ Façade of ELTE's University Library. Its pediment shows angels, holding a coat of arms

Faculty of Law and Political Sciences

(V, Egyetem tér 1–3.)

The Neo-Baroque palace of the Faculty of Law and Political Sciences serves as the centre of Eötvös University. It is a characteristic feature of Egyetem square.

The previous building here was a former Pauline monastery, which housed the university after its move to Pest in 1805. It was demolished in 1890, when a new university building was planned in its place.

The idea for a new university building was already mentioned prior to this date: the Szerb street wing was completed between 1873–1875, based on the designs of Antal Szkalnitzky. The neo-Renaissance, 14-axis structure has semicircular windows and circular spaces between the windows on its second floor. Another section was then added to the wing by using the main walls of the old building, designed by Antal Wéber.

The construction was completed by adding a final section from the direction of the square, designed by Sándor Baumgarten and Zsigmond Heczegh. The opening ceremony of the domed and arcaded palace was held in 1900. The building was joined together with the University Church, therefore its architects decided to employ Baroque elements from Maria Theresa's age when creating the building's architectural style. This is manifested in the façade's monumental projecting central risalit and the extensively sculptured, gallery-style architecture of the first floor's assembly hall. Unfortunately the pronounced dome that completed the main front was damaged during World War II and a temporary roof was built in 1946. Eventually, during the building's renovation in 1961–1963, the mansard roof was removed, so the former scale of the building cannot be felt today.

Rector's Cabinet, Chancellor's Office

(V, Szerb utca 21–23.)

The Baroque-style building complex with three courtyards and simple façades is situated on the corner of Szerb and Királyi streets in an unbroken row. The 11-axis streetfront of the two-storey main building on Szerb street is joined to a 4-axis single-storey house via an entrance gate that was built

ELTE Állam- és Jogtudományi Kar

(V, Egyetem tér 1–3.)

Az Egyetem tér képének meghatározó színtöltője az Állam- és Jogtudományi Kar neobarokk palotája, egyben az ELTE központja is.

Helyén az egykori pálos kolostor állt, melyben Pestre való átköltöztetése után, 1805-től működött az egyetem. Az épület egészen 1890-ig létezett, ekkor lebontották, és a telken új egyetem építését tűzték ki célul.

Az új egyetemi épület gondolata már ezt megelőzően felmerült: 1873–1875 között készült el – Szkalnitzky Antal tervei alapján – félköríves ablakaival, a második emeleten az ablakok között kör alakú mezőivel a neoreneszánsz, 14 tengelyes Szerb utcai szárnyrész. Ezt követte a szárny folytatásaként a régi épület főfalainak felhasználásával készült Wéber Antal-féle épület.

Utolsónak a tér felől a főépület csatlakozott az együtteshez Baumgarten Sándor és Heczegh Zsigmond tervei szerint. A kupolás, árkádos palota ünnepélyes felavatására 1900-ban került sor. Az egyetemi templommal való egybeépítés miatt a tervezők az épület stílusának formálásakor a Mária Terézia korabeli barokk jegyekhez nyúltak vissza. Ezt mutatja a homlokzat jelentősen előreugró középízalíjának monumentális megfogalmazása és az első emeleti díszterem gazdag plasztikájú, erkélyes

kialakítása is. Sajnos a második világháborúban a főhomlokzatot lezáró, hangsúlyos kupola megsérült, majd 1946-ban ideiglenes tetőszerkezetet készítettek, végül 1961–1963-ban, az épület felújításakor a manzárdtetőt eltávolították, így ma már nem érzékelhetjük az épület egykori arányait.

*ELTE Rectori Kabinet, ELTE Kancellária
(V, Szerb utca 21–23.)*

A több periódusban készült háromudvaros, egyszerű homlokzatképzésű barokk épületegyüttes zárt sorú beépítésben áll a Szerb utca és a Királyi Pál utcák sarkán. A kétszintes főépület 11 tengelyes Szerb utcai homlokzatához 4 tengelyes, földszintes épület csatlakozik, közöttük az 1920-as évek felújítása során kialakított kapu biztosítja az udvarba való bejutást. A Királyi Pál utcai 23 tengelyes homlokzat a klarisszák templomtornyának maradványait tartalmazza.

Az épület egykor a pesti klarisszák kolostora volt, akik fokozatosan megvásárolták és egyesítették a három telket, melyen zárdájukat felépítették és folyamatosan bővítették. Az építkezések 1723-tól egészen II. József rendeletéig folytak. Miután II. József feloszlatta a szerzetesrendeket, a pesti klarisszák templomát is lebontatta. Az egyszerű barokk homlokzatarchitektúra az egykori kolostor kórházzá alakításakor jött létre. Később, 1802–1918-ig itt működött a pesti főzálógház. Az 1920-as években főkereskedelmi iskola volt, majd 1943-tól a Műegyetem Közgazdasági Kara kapta meg. A pesti nagy árvíz emlékére őrző táblát 1938-ban helyezték az épület sarkára. Az 1990-es évektől az ELTE kezelésében van, az épületet felújították és tetőterét is beépítették. Ma az intézmény tanácsstermeivel egyetemi, emellett kulturális célokat is szolgál: itt tartja nyaranta a „Klarissza udvarban” koncertjeit az ELTE Bartók Béla Énekkara és Egyetemi Koncertzenekara.

ELTE Peregrinus Hotel (V, Szerb utca 3.)

A Rectori Kabinettől nem messze, ugyancsak a Szerb utcában található az ELTE vendégháza, a Peregrinus Hotel. A zárt sorú beépítésű, kétemeletes, belső udvaros, historizáló bérház a telken álló korábbi ház lebontása után, 1888-ban épült. A megbízó dr. Miskolczy Imre császári és királyi kamarás volt,

during the 1920s' renovation and leads into the inner courtyard. The 23-axis façade in Királyi Pál street contains the remains of the Poor Clares' Church.

It used to be the convent of the Poor Clares of Pest, who gradually bought up and joined the three plots, where their convent was built and continuously expanded. Construction works were carried out from 1723 until the Joseph II's royal decree. After the orders were dissolved by Joseph II, the church of the Poor Clares of Pest was also demolished. The simple architecture of the Baroque façade was created when the former convent was converted into a hospital. The building housed the main pawnshop of Pest later, between 1802 and 1918. It was a commercial school in the 1920s, then the building was transferred to the Faculty of Economics of the University of Technology in 1943. The plaque, commemorating the great flood of Pest, was placed on the corner of the building in 1938. The building has been taken over by ELTE in the 1990s. Since then it has been renovated and its loft space has also been built in. Today the institution and its conference rooms are also used for cultural events: in the summer concerts by ELTE's Béla Bartók Choir and the University Orchestra are held here in "Klarissza udvar" (Courtyard of the Poor Clares).

Hotel Peregrinus (V, Szerb utca 3.)

ELTE's guest-house, Hotel Peregrinus is located close to the Rector's Cabinet, also in Szerb street. The unbroken row of the three-storey, Historicist-style apartment block with an inner courtyard was built in 1888, after the previous building of the same plot was demolished. It was commissioned by chamberlain to the emperor and the king, dr. Imre Miskolczy and the architectural plans were signed by master builder János Wagner Jr. The current streetfront of the seven-axis, U-shaped building conveys the true image of the original building. The entrance gate is situated in the central axis of the symmetrical façade and the double windows on the first and second floors of the two outside axes are emphasised by risalits. We see squared-stone masonry on the ground-floor and brick masonry on the floors above. The building was renovated in 2001 by Hotel Peregrinus, based on the designs of Gábor Michaletzky.

University Library (V. Ferenciek tere 6.)

The University Library has been located on the corner of Ferenciek square and Reáltanoda street in a three-storey, monumental neo-Renaissance palace with inner courtyard since its opening in 1876.

In accordance with Joseph II's 1784 royal decree, the university and its library were moved from Buda to Pest; the new location of the library was the Franciscan monastery of Pest. The two-storey building was not particularly suitable for a library and became too small by the middle of the 19th century. That is when the concept for the construction of a modern library building was created.

After settling all legal disputes, the university received the corner plot of Reáltanoda street and construction could commence under the directorship of Árpád Horvát. The designs were approved in 1873. They were made by Antal Szkalnitzky, a favourite architect of the Ministry of Education at the time (see sections on the Faculty of Law and the Trefort garden campus). After he became ill, the work was commissioned to Henrik Koch Jr. The new building was specifically built as a library. Its modern lifts, lighting, central heating and aesthetic design met all the requirements.

The main entrance to the 5-axis main front of the building is through a 3-axis central risalit with three semicircular gates. There are semicircular windows above the entrance between the three-quarter columns and pilasters that run up two floors. The risalit ends in a tympanum on top, with two reclining figures holding the university's old coat of arms. The architect designed a three-axis risalit to make the 11-axis lateral wing more animated. The most pronounced element of the building is the lanterned, surmounted dome of the rounded corner section, decorated with red, blue, terracotta and yellow slates. The top of the dome was originally gold and silver plated.

Coming through the main entrance, we arrive at the three-bayed lobby, from which a grand staircase leads upstairs to the two-level galleried main reading room. The assembly hall is currently used as an exhibition hall. The steel-structured glass

a terveket ifj. Wagner János építőmester szignálta. A héttengelyes, U alakú épület jelenlegi utcai frontja hűen tükrözi az eredeti állapotot. A bejárati kapu a szimmetrikus homlokzat középső tengelyében helyezkedik el, a két szélső tengely első és második emeleti kettős ablakait rizalit hangsúlyozza, a földszinten kváderköves, az emeleteken téglaborítást látunk. A felújítást 2001-től a Peregrinus Hotel végeztette el, Michaletzky Gábor tervei szerint.

ELTE Egyetemi Könyvtár (V. Ferenciek tere 6.)

A Ferenciek tere és a Reáltanoda utca sarkán két-emeeletes, belsőudvaros, monumentális neoreneszánsz palota ad otthont 1876. évi megnyitása óta az ELTE Egyetemi Könyvtárának.

II. József 1784-ben rendelte el az egyetem és vele együtt a könyvtár Budáról Pestre költöztetését; ez utóbbi a pesti ferences kolostorban nyert elhelyezést. Az egyemeletes, könyvtárnak nem a legalkalmasabb épületet a 19. század közepére kinőtte az intézmény, így megfogalmazódott a kívánság a kor követelményeinek megfelelő könyvtárárpület emelésére.

A jogi viták rendezése után végül az egyetem megkapta a Reáltanoda utcai saroktelket, és Horvát Árpád könyvtárigazgató alatt megkezdődhettek a munkálatok. Az 1873-ban jóváhagyott terveket Szkalnitzky Antal, a kultuszminisztérium akkori-ban sokat foglalkoztatott építésze (lásd a jogi egyetemről és a Trefort kerti ELTE-épületekről szóló részek) készítette, majd az ő betegsége után ifj. Koch Henrik vette át a munkát. A könyvtár céljára épült palota korszerű liftjeivel, világításával, központi fűtésével és esztétikus kialakításával mindenben megfelelt az igényeknek.

Az épület 5 tengelyes főhomlokzatán a 3 tengelyes középrizalitban három félköríves kapu alkotja a főbejáratot, fölöttük a két emeletszintet átfogó háromnegyedoszlopok és pilaszterek közeiben félköríves ablakok kaptak helyet. A rizalitet felül timpanon zárja, melyben két fekvő szoboralak tartja a régi egyetemi címet. A 11 tengelyes oldalszárnnyat szintén háromtengelyes rizalittal mozgatta meg az építés. Az épület leghangsúlyosabb eleme a lekerekített sarokrészre helyezett, vörös, kék, terrakotta és sárga színű palatáblákkal borított, legfelül eredetileg aranyozott és ezüstözött, lanternás, emelt ívű kupola.

Belépve, a főbejáraton keresztül háromhajós előcsarnokba érkezünk, melyből díszlépcső visz fel az emeleti kétszintes, galériás nagyolvasóhoz. A jelenleg díszteremként kiállításoknak otthont adó reprezentatív helyiség a vasszerkezetű üvegtetőn és a három nagy ablakon keresztül kapja megvilágítását. Falait és mennyezetét Lotz Károly tudományokat és művészeteket szimbolizáló festett nőalakjai díszítik. A ház funkciójára más – ma már nem látható – allegorikus ábrázolások is utaltak: szintén Lotz kartonjai nyomán kiviteleztek a kupola körül elhelyezett, a négy egyetemi fakultást szimbolizáló szobrokat is. Az épület homlokzati sgraffittodíszait Than Mór tervezte.

ELTE Trefort kerti Campus

A Múzeum körút–Puskin utca–Rákóczi út által határolt területen található ma a Trefort kert, az ELTE Bölcsészettudományi Karának Campusa. A területen 1809-től az ELTE fűvészkertje rendezkedett be, míg 1847-ben mai helyére, az Illés utcába költöztették. A jelenleg itt látható épületek a 19. század végén fokozatosan készültek. Elsőként a Magyar Királyi Tudományegyetem Orvosi Karának épületei nyertek itt elhelyezést, majd a Magyar Királyi József Műegyetem intézményei. A Műegyetem egészen a Hauszmann Alajos és Petz Samu által tervezett lágymányosi épületegyüttes megépüléséig itt működött.

Tekintsük át a Campus épületeit létesítésük sorrendjében!

B–C épület

1872-ben avatták fel a berlini Friedrich Zastrau irányításával tervezett (1868) egyemeletes Vegytani Intézetet. A szimmetrikus főhomlokzatú, közép- és sarokrizalitokkal, bejárati portikusszal kialakított épületben 300 fős nagyelőadó, bal szárnyában kísérleti termek, jobb szárnyában raktárak, szertárak és az intézeti személyzet kapott helyet. Funkciójára a hátul magasodó főkémény és a tető sok kicsi kéménye utalt.

E épület (ma: VIII., Puskin utca 9.)

A mai Trefort kert második épületeként, 1873–1875 között, Szkalnitzky Antal tervei szerint készült el a jelenleg felújításra váró, egykori Élettani Intézet.

roof and the three large windows let in plenty of light. The ceiling and the walls are decorated Károly Lotz' fresco, depicting painted female figures that symbolise sciences and arts. There were references to the original function of the building, which are not visible today: statues, placed around the dome, which had been based on drawings by Lotz and symbolised the four faculties of the university. The sgraffito decorations of the streetfront were designed by Mór Than.

Trefort Garden Campus

Trefort Garden is located in the area between Múzeum boulevard, Puskin street and Rákóczi street. This is the campus of the university's Faculty of Humanities. It used to have the university's botanical garden from 1809, until it was moved in 1847 to its current location in Illés street. The current buildings have been built gradually from the late 19th century. First the Faculty of Medicine of the Royal Hungarian University of Science was housed here, followed by the facilities of the Royal Hungarian University of Technology. The University of Technology stayed here until the completion of the old Lágymányos Campus, designed by Alajos Hauszmann and Samu Petz.

Let us have a chronological look at these buildings.

Buildings B–C

The two-storey building of the Chemistry Institute was designed (1868) by Berlin architect Friedrich Zastrau and opened in 1872. The building has a symmetrical main front, central and corner risalits and a portico entrance. It contains a large lecture hall with a capacity of 300 persons. There are experimental departments in the left wing, as well as storage rooms and office rooms for institute staff in the right wing. The tall chimney at the back and the several small chimneys on the roof indicate the building's original function.

Building E (today: VIII., Puskin utca 9.)

The second building of the current Trefort garden was built between 1873–1875, based on the designs of Antal Szkalnitzky. It used to be the Institute of Physiology and is currently awaiting renovation.

Main building (VIII., Múzeum krt. 6–8.)

The neo-Renaissance main building on Múzeum boulevard was built at the end of the 19th century as part of the University of Technology, and currently houses the Faculty of Humanities. The grandeur of the building can be fully enjoyed since its renovation. It was designed by Imre Steindl, architect of the Parliament building, who was actively involved in the design of several university buildings, being the lecturer at the University of Technology. The construction of the so-called pavillion building (today: Building F) was carried out simultaneously with that of the main building, also under the guidance of Steindl. Works began in 1880 and the construction was lead by master builder János Kauser. Both buildings were completed by 1882.

The three-storey block of the main building stretches far back from Múzeum boulevard. It has a closed courtyard (currently a glass-roofed library) and an original open courtyard (with the new “youth-building”). One unit of the building is the 9-axis section of the main front – with a four-columned entrance that holds a loggia. The other unit is the slightly set-back section on the right side of the main front, with a double colonnade that holds a long loggia. The windows are arched, their size and ornamentation increase upwards. The yellow and terracotta rough brickwork is striped on the ground floor and has a grid pattern on the first floor. The windows on the second floor are framed by coloured and glazed figural Zsolnay architectural ceramics. The lobby inside the main building is decorated with grotesque wall-painting.

Building F (VIII., Puskin utca 11–13.)

The former pavillion, designed by Steindl, also has a rough brickwork, but here the striped pattern continues through all three levels. After its completion, the building housed the Chemistry and Physics Institutes of the University of Technology. It is smaller than the main building and its special feature is the multiangular, tower-like corner risalit. The tympanums above the gates by the courtyard and Puskin street feature beautiful ceramic wreaths of leaves, which probably held a coat of arms originally.

Főépület (VIII., Múzeum krt. 6–8.)

Felújítása óta teljes pompájában tárul elénk az ELTE BTK Múzeum körüti neoreneszánsz főépülete, mely a 19. század végén a Műegyetem épületeként készült. Építészé Steindl Imre, az Ország-ház tervezője, aki műegyetemi tanárként több egyetemi épület kialakításában is szerepet vállalt. A főépülettel egy időben folyt – az ugyancsak Steindl nevéhez köthető – ún. pavilonépület (ma: F épület) kivitelezése. A munkálatok 1880-ban kezdődtek, a kivitelezést Kauser János építőmester végezte. 1882-re készen állt mindkét épület.

A főépület kétemeletes tömbje a Múzeum kör-úttól hosszan hátranyúlik, egy zárt udvarral (jelenleg üvegtetővel fedett könyvtár) és egy eredetileg nyitott udvarral (benne az ún. ifjúsági épülettel) rendelkezik. Az épület egyik egysége a főhomlokzat 9 tengelyes szakasza – közepén a négyoszlopos, lodzsát tartó bejárattal. A másik egység a főhomlokzatnak az ettől jobbra eső, kissé hátrahúzott szakasza – az előtte futó páros oszlopsorral, mely hosszú emeleti lodzsát tart. Az ablakok ívesek, méretük és díszítettségük felfelé növekszik. A sárga-terrakotta nyerstégla borítás a földszinten csíkozott, az első emeleten hálós. A második emeleti ablakokat színes, mázas, figurális Zsolnay épületkerámia keretezi. Az épület belsejének előcsarnoka groteszk falfestéssel díszített.

F épület (VIII., Puskin utca 11–13.)

Hasonlóan nyerstégla borítással, azonban mindhárom szintjén csíkozott mintával készült az egykori Steindl-féle pavilonépület. A megépülése után a Műegyetem Kémiai és Fizikai Intézetének ott-hont adó, a főépületnél kisebb létesítmény sajátos-sága a sokszögű, toronyszerű sarokrízalitja. Udvari és Puskin utcai kaputimpanonjaiban ma is megcsodálhatók – az egykor valószínűleg címertartó – kerámiából készült levélkoszorúk.

Ifjúsági épület

A főépületnek a Bródy Sándor utcához közelebb eső udvarán áll az ún. Ifjúsági épület. A ház klasszicista magját Hild József építette 1840-ben a Kunewalder testvérek számára. Később, 1892-ben a földszintes épületre egy emeletet ráépítettek.

Jelenleg további két emelettel kiegészülve, a főépülettel összeköttetésben áll.

*A épület (VIII., Múzeum körút 4.)
és D épület (VIII., Puskin utca 5–7.)*

Trefort Ágoston 1882-ben két egyetemi épület megtervezésére adott megbízást Wéber Antal (1823–1889) építésznek: a Tudományegyetem Orvosi Karának Állat- és Ásványtani (Természettajzi) Intézetére (ma: A épület) és Természettani intézetére (ma: D épület).

A Múzeum körüti háromemeletes, szabadon álló, téglaborítású, historizáló épület 1885-ben készült el, a negyedik emelet későbbi ráépítés. A szimmetrikus főhomlokzat reprezentatív megjelenését a középrész ablakosorának páros oszlopokon nyugvó, íves kerevezése és a 3-3 tengelyes, timpanonos sarokrízalitja adja – a háromszögletű mezőkben szoborcsoportokkal. Az épület legfontosabb funkciója a gyűjteménytárak elhelyezése volt: a homlokzat nagyméretű ablakai mögött két szint belmagasságú, belül galériás kiállítótermek szolgáltak a tárlók elhelyezéséül.

A Puskin utcai Természettani (Fizikai) Intézet összetett tömegképzését a funkció eredményezte: a laboratóriumok biztonságos működtetése.

I épület (VIII., Puskin utca 3.)

A Műegyetem egyre magasabb hallgatólétszáma miatt létesítették a mai Puskin utcában az ún. pótépületet (Építész pavilon). A terveket Hauszmann Alajos készítette 1891-ben, Ámon József építőmester kivitelezte. A kétemeletes, vörös téglával, téglamentikával és sárga vakolatfestéssel borított, neoreneszánsz épület a Puskin utcára szimmetrikus, héttengelyes homlokzattal néz. Íves ablakai a középtengelyben szintenként sűrűsödnek. Udvari homlokzatának egyenletes ablakkiosztású, lizénákkal hálós rendszerűvé formált középrészéhez kétoldalt sarokrízalit csatlakozik.

Gólyavár

A Trefort kerti Campus egyik legérdekesebb épülete a Petz Samu műegyetemi tanár által 1897-ben tervezett neogótikus Gólyavár. Építését ugyancsak a műegyetemi hallgatólétszám emelkedése tette szükségessé: 550–600 fő befogadására képes nagytermet kívántak létrehozni. Nevét onnan kapta,

Youth Building

The so-called “Youth Building” is situated in the courtyard of the main building, close to Bródy Sándor street. The original neoclassical part of the building was built by József Hild in 1840 for the brothers Kunewalder. Later, in 1892, a second floor was built on the single-storey house. The current structure has two more floors and it is connected to the main building.

*Building A (VIII., Múzeum körút 4.)
and Building D (VIII., Puskin utca 5–7.)*

Architect Antal Wéber (1823–1889) was commissioned by Ágoston Trefort in 1882 to design two university buildings: the Zoology and Mineralogy (Natural History) Institute (today: Building A) and the Physics Institute (today: Building D) of the university's Faculty of Medicine.

The free-standing Historicist-style, brick-lined building on Múzeum boulevard was completed in 1885 and originally had three storeys. The fourth floor was added later. The symmetrical main front is decorated by arched windows with double-columned frames in the middle and tympanum corner risalits on the sides with 3 axes each, featuring groups of statues in the triangle-shaped panels. The main function of the building was to house various collections: the display cabinets were set up in the galleried exhibition rooms, the clear height of which included two levels, equalling the height of the large windows of the streetfront.

The complex structure of the Physics Institute in Puskin street was built with its function in mind: the safe operation of the laboratories.

Building I (VIII., Puskin utca 3.)

Due to the increasing number of students at the University of Technology, an extra facility (pavilion for architects) was erected in Puskin street. It was designed in 1891 by Alajos Hauszmann and built by master builder József Ámon. The three-storey neo-Renaissance building with red brick walls, brick-ornamentation and yellow plastering faces Puskin street with its symmetric 7-axis streetfront. In the central axis the number of arched windows increases by every storey upwards. The

central part of the façade towards the courtyard has an even fenestration and its gridded structure is achieved by engaged columns. It is complemented by corner risalits on both sides.

Gólyavár

One of the most interesting buildings of the Trefort garden campus is the neo-Gothic Gólyavár, designed in 1897 by Samu Petz, professor of the University of Technology. The growing number of students required a large facility with a large hall that holds up to 550–600 people. The name Gólyavár (Freshers' Castle, also meaning Stork Castle in Hungarian) derives from the tradition to hold lectures for first-year students here.

The structural elements of the building were designed around its large auditorium. The lantern light roof of the hall has a grid supporting frame, the weight of which could not have been borne by the main walls; therefore the architect added eight abutment piers for support. This pier system is reminiscent of the Gothic style and became the characteristic feature of the building.

The most striking elements of the main front are the two (stair) turrets, framing the risalit centre that has undergone considerable changes over the years. The single-storey, four-windowed risalit, designed by Petz, was not used as the original main entrance. Access to the building used to be through the turret doors and also through doors on each side face. In the second half of the 20th century, some unfortunate changes were made on the façade. Another level was added, a staircase was built inside and the lancet windows were replaced by elongated windows. This staircase was demolished during Gólyavár's complete renovation and the windows were partially bricked up. As a result, the current façade unfortunately does not show the neo-Gothic proportions of the original Petz building. During the renovation a reinforced concrete ceiling was added to the main auditorium, which was transformed into one larger and one smaller conference room, equipped with the latest technology. As a result of the renovation, Gólyavár's original ornaments and details (e.g. the owls of the main hall) have been restored.

hogy felépülése után itt tartották az előadásokat az elsőévesek számára.

Az épület szerkezeti megoldásai a benne elhelyezett egyetlen nagyteremhez igazodtak. E felülvilágító terem fölött ráccstartós szerkezetet alakítottak ki, ennek terhé a főfalak önmagukban nem bírták volna el, ezért azokat az építész nyolc pontban támasztotta meg. Ez a gótikát idéző támpilléres rendszer egyben az épület stílusának is meghatározó eleme.

A főhomlokzat lényegi motívuma a két (lépcső-) torony, melyek közül a ma már erőteljesen átalakított rizalit ugrik előre. A Petz-féle földszintes, négyablakos rizalit eredetileg nem főbejáratul szolgált, a bejutást a tornyok aljában egy-egy, illetve az oldalhomlokzatokon egy-egy bejárat tette lehetővé. A 20. század második felében a homlokzatot elrontották, egy szinttel megtoldották és lépcsőházat alakítottak ki benne, így a csúcsíves ablakok helyét hosszúkás ablakok váltották fel. A Gólyavár teljes felújításakor ezt a lépcsőházat megszüntették, az ablakokat részben felfalazták. Az így kialakult jelenlegi homlokzaton sajnos már nem érzékelhetjük Petz neogótikus épületének arányait. A felújítás során a nagyteremből vasbeton födém segítségével egy nagy és egy kisebb, korszerű technikával felszerelt előadótermet hoztak létre. A helyreállítás nyomán újra láthatóvá váltak a Gólyavár egykori díszei, részletformái (például a nagyterem baglyai).

VIII., Rákóczi út 5.

Az egykori földszintes fogadó, az 1865-ben leégett Griff csárda helyén új épület emelkedik: első tervrajzait Pán József építész készítette Westermayer József megbízására 1867-ben, ekkor még lakóház-funkcióval. Egy év telt csak el, és már a lakóház szállodává alakítására adtak be újabb terveket. Ebben a háromemeletes, romantikus stílusú épületben működött 1868-tól a híres Pannónia Szálló (nevét ma is olvashatjuk az oromzaton), vezetője Langheinrich András volt.

A szálló a fénykorát Glück Frigyes (1858–1931) irányítása alatt élte. A tevékeny, széles műveltségű, gazdag polgár a Magyar Vendéglősök Országos Szövetségének elnökeként hozzájárult a szálloda- és vendéglátóipar hazai fellendítéséhez, sőt a főváros

különböző bizottságainak tagjaként Budapest építészeti alakulásába is beleszólása volt, emellett festményekből és iparművészeti tárgyakkól jelentős műgyűjteményt hozott létre. A legendás Pannónia írók, színészek, művészek, politikusok találkozóhelye lett. Elegáns termei báloknak, társasági eseményeknek is helyet adtak. Vendégekörét központi fekvésének is köszönhetette: a régi Nemzeti Színház a szomszédos épületben, a képviselőház néhány utcányira (a mai Bródy Sándor utcában) működött.

Glück 1892-ben, majd 1927-ben kisebb átalakításokat végeztetett az épületen, melyek a vendégek kényelmét szolgálták: az üvegtetővel lefedett udvaron éttermet nyitott és télikertet alakított ki (jelenleg az ELTE BTK Aula étterme). A korszerű szállodába villanyvilágítást, liftet szereltek, a földszinten az étteremben és a kávéházban központi fűtés volt.

A házat 1962-ben egyetemi leánykollégiummá alakították át, később az ELTE Természettudományi Kara használta. Jelenleg az ELTE BTK Angol–Amerikai és Germanisztikai Intézetének ad otthont. Földszintjén a hallgatói menza (Aula étterem) és a Rákóczi útról is megközelíthető elegáns XO Bistro működik. Ez utóbbi az utcai bejáratnál jobbra, az egykori kávéház helyén létesült.

Az épület helyreállított homlokzata az eredeti kialakítást mutatja: megmaradt a szimmetrikus, 17 tengelyes kiosztás. Pán a homlokzati ablakokat a nyílások közötti távolság növelésével és csökkenésével, valamint a két szélső egységet határoló, első emeleti, illetve a második és harmadik emeletet átfogó lizénákkal harmonikus csoportokba rendezi, melyeknek ritmusát (3-5-1-5-3) az oromzat kialakítása is követi. Az első emeleti félköríves ablakokat, a második és harmadik emelet szegmensíves nyílásait szépen kiképzett szemöldök díszíti. A két felső emeleti részt horizontálisan övpárkány választja el a két alsó szint egységétől. Kiemelkedik a reprezentatív első emeleti szint: hangsúlyát architektonikus eszközök (erkélyek) és a középső tengelyben, az ablak felett elhelyezett Rákóczi-emléktábla teremti meg. A domborműves ábrázolás annak emlékét őrzi, amikor a fejedelem hamvait 1906-ban hazahozták, és azt az épület előtt elhaladó díszmenet vitte a Keleti pályaudvartól a Kiskörúton keresztül a Nyugatiba.

VIII. Rákóczi út 5.

The single-storey Griff Inn burnt down in 1865 and a new building was erected in its place: the initial plans for an apartment building were commissioned to József Pán by József Westermayer and were prepared by the architect in 1867. One year later new plans were submitted with the intention to transform the apartment building to a hotel. This four-storey, romantic style building became the famous Hotel Pannónia that was opened in 1868 (the name of the hotel is still displayed on the tympanum), run by András Langheinrich.

The hotel's heyday was under the management of Frigyes Glück (1858–1931). As the Chairman of the National Alliance of Hungarian Restaurateurs, the active, highly educated and rich magnate played an important role in the revival of the Hungarian hotel and catering industries. Furthermore, as a town councilor and member of several committees, he influenced the development of Budapest's architecture and also had a vast collection of paintings and other artworks. The legendary Hotel Pannónia became a favourite meeting place for writers, actors, artists and politicians. Its magnificent rooms were an excellent venue for balls and social gatherings. The reason for its distinguished clientele was its central location: the old building of the National Theatre was next door and the House of Representatives was only a few streets away (in today's Bródy Sándor street).

Glück had some changes made on the building in 1892 and 1927 to increase the comfort of his guests: he opened a restaurant and built a conservatory in the glass-roofed courtyard (today the Aula restaurant of ELTE's Faculty of Humanities). The modern hotel had such amenities as electric lighting and a lift. The restaurant and café on the ground floor were fitted with central heating.

In 1962 the building was turned into a hall of residence for the university's female students and later used by the Faculty of Science. Currently it houses the School of English and American Studies and Institute of German Studies of the Faculty of Humanities. The student canteen (Aula Restaurant) is located on the ground floor. The elegant XO Bistro can also be accessed from Rákóczi street.

The bistro is to the right of the streetfront entrance, in the place of the former café.

The renovated façade reveals the original structure, with the symmetrical, 17-axis layout remaining. Its architect, Pán, structured the frontal windows into harmonious groups by increasing and decreasing the distance between the windows and adding engaged columns on the first floor with the intention to frame the two outside units, as well as on the second and third floors to harmonise the appearance of these two levels. The rhythm of this structure (3-5-1-5-3) is also carried through to the tympanum at the top. The semicircular windows of the first floor and the segmental arches of the second and third floor windows are beautifully ornamented by window heads. The two upper floors are horizontally divided from the lower two levels with a belt course. The elegant first floor is emphasised by architectonic elements (balconies), as well as a Rákóczi memorial plaque, placed above the window in the central axis. The relief commemorates the time when the prince's ashes arrived home in 1906 and were carried in a procession from Keleti (Eastern) railway station to Nyugati (Western) station through Kiskörút (Small Boulevard), passing in front of the building.

ELTE Botanical Garden (VIII., Illés utca 25.)

ELTE's botanical garden (called Fűvészkert) is one of the oldest of its kind in Central Europe. These types of gardens were created next to universities for educational and research purposes: plants from faraway habitats could be collected and studied here.

It took a long time to find the current and final Illés street location for the university's botanical garden. The garden's predecessor was created under the guidance of professor Jakab Winterl in 1771, next to the University of Nagyszombat (now Trnava). It was then moved to Buda, when the university was relocated here in 1777. Later it was situated in Pest, in the small garden of the Franciscan convent, then in 1809 the Grassalkovich-plot (today the corner of Múzeum boulevard and Rákóczi street) was chosen as the next location. Finally, to the suggestion of Archduke Joseph, Palatine of Hungary, the university bought the

ELTE Botanikus kert (VIII., Illés utca 25.)

Az ELTE Fűvészkertje az egyik legrégebbi közép-európai botanikus kert. Az ilyen típusú kertek létrehozása az egyetemek mellett főként oktatási-kutatási célt szolgált: az itt összegyűjtött, a bemutatás helyszínétől egyébként távol élő növények tanulmányozását tették lehetővé.

Hosszú út vezetett az egyetemi botanikus kert mai, végső, Illés utcai helyének megtalálásához. A kert elődjét Winterl Jakab professzor vezetésével a nagyszombati egyetem mellett létesítették 1771-ben, majd ezt 1777-ben az egyetemmel együtt Budára költöztették. Később Pestre, a ferences zárda kicsi kertjébe került, majd 1809-ben az ún. Grassalkovich-telket (a mai Múzeum körút és Rákóczi út sarka) jelölték ki helyéül. Végül József nádor javaslatára 1847-ben az egyetem megvette az Üllői út mentén húzódó Festetics-telket. Ezen az eredetileg 10 hektáros területen alakították ki a mai kert rendszerét. Később, a 19–20. század fordulóján új egyetemi egységek, a klinikák építése miatt a kert helyszínét mai méretére csökkentették.

A területen több épület található. A feltehetően a Pollack Mihály által tervezett egyemeletes, kora klasszicista vadász kastély (a mai igazgatósági épület, könyvtár, irodák) már a telek megvételekor itt állt. Pollack valószínűleg báró Szeleczy 18. századi barokk udvarházát alakította át. Az ebből az időből származó sala terrenában ma is láthatók a falakon a festett növényábrázolások, melyek mintegy a külső kert folytatásaként értelmezhetők.

A romantikus stílusú, öntöttvas és üveg szerkezetű Pálmaházat Diescher József tervezte; 1865-ben épült. A ház a második világháborúban légítámadás következtében megsérült, majd 1965–1966-ban építették újjá. Tömegét a kupolával fedett középrész nyolcszögletű egysége és a két oldalszárny egyensúlyja adja. Homlokzatán a hosszan felnyúló, íves záródású, sokszemes nyílások sűrű sorban követik egymást – üvegfallá alakítva az épület külsejét.

Szintén oktagonális kialakítású az 1893-ban megnyílt Viktória-ház. Az üvegépítmény tetejét többször helyre kellett állítani, de vörös márvány alépítménye eredeti. Nevét az Amazonas tájékáról származó tündérrózsáról kapta. Itt játszódik Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* című regényének több jelenete is.

Természettudományi Kar
(XI., Pázmány Péter sétány 1/A, 1/C)

A Lágymányosi Campuson, az 1996-os nem megvalósult világkiállítás helyszínén jött létre az ELTE Természettudományi Karának épületegyüttese. Az északi tömb 1994–1998 között épült, tervezője Mányi István (KÖZTI Rt.) és Kiss Miklós (Iparterv Rt.). A természettudományos kutatásnak és tanításnak megfelelő körülményeket biztosító épület tetején csillagászati kupolát, észlelőteraszt és planetáriumot is elhelyeztek. A déli tömb 2000–2001-ben épült, tervezője dr. Gerő Balázs és Szabó Márton (Gerő–Szabó Építész Iroda Kft.). Az épület főtömege kilencszintes, 8-as alaprajzú; nyugati oldalához a nagyobb befogadóképességű előadókat, könyvtárakat tartalmazó kétszintes épület-szárny, az ún. lepény csatlakozik. Az épületek külső megjelenésének sajátosságát a hálós rendszerű, kék, illetve piros burkolattal képzett ablakkiosztás és a kubusokat körülölelő architektúrális elemek réglaburkolata adja.

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
(VII., Kazinczy utca 23–27.)

Az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kara a Kazinczy utca 23–27. alatt működik. Romantikus stílusú főépülete és a hozzá csatlakozó későbbi épület zárt-sorú beépítésben áll az Elektrotechnikai Múzeum és a Kazinczy utcai ortodox zsinagóga között.

Az 1873-ban készült tervek a maihoz hasonló, ám nem 13, hanem csak 9 tengelyes, szimmetrikus kialakítást mutatnak. A terveket Budapest székesfőváros megbízásából a Mérnöki Hivatal készítette az építendő városi elemi népiskola számára.

A jelenlegi homlokzat megőrizte a 19. századi arányos kialakítást: a kétemeletes épület félköríves ablaknyílásai szabályos sorakoznak, a vízszintes hangsúlyt a szinteket elválasztó párkányok fokozzák. A függőleges osztást a középrész ötenegyes szakaszának emeleti lizénás tagolása adja. A pártázat középső, íves mezőjében ma is látható a főváros címere a két oroszlánnal.

A házban az 1980-as évektől az ELTE Tanárképző Főiskolája működött, belsejét jelentősen átalakították.

Festetics-plot on Üllői street in 1847. The current layout of today's garden was originally set up at this 10-hectare plot. At the turn of the 19th–20th centuries the construction of new university units and teaching hospitals led to a smaller size garden.

There are several buildings in the garden. The one-storey neoclassical hunting-lodge (currently housing the director's office, library and other offices) was probably designed by Mihály Pollack and was already here when the plot was purchased. Pollack is thought to have rebuilt Baron Szelezky's 18th century Baroque mansion. The sala terrena, dating from the period, still has paintings of plants on its walls, as if the continuation of the outside garden.

The romantic-style palm house with a cast-iron and glass structure was designed by József Diescher and built in 1865. The building was damaged during an air raid during World War II, then rebuilt in 1965–1966. Its remarkable presence is created by the balance of the octagonal, dome-covered middle section and the two lateral wings. The long, arched, multi-paned windows of the façade turn the exterior of the building into a glass wall.

Viktória House was opened in 1893 and its layout is also octagonal. The top of the glass building had to be replaced several times, but the red marble substructure is original. It was named after a water-lily of the Amazon area. This is where several scenes from Ferenc Molnár's novel "A Pál utcai fiúk" (Pál street boys) take place.

ELTE Faculty of Science
(XI., Pázmány Péter sétány 1/A, 1/C)

The building complex of ELTE's Faculty of Science was erected at the Lágymányos Campus. The area was the proposed site for the 1996 World Expo, which never materialised. The North Block was built between 1994 and 1998, designed by István Mányi (KÖZTI Co.) and Miklós Kiss (Iparterv Co.). The building was designed with scientific research and education in mind. The top of the block has an astronomical dome, an observation platform and a planetarium. The South Block was built in 2000–2001, designed by Dr. Balázs Gerő and Márton Szabó (Gerő–Szabó Architect Office

Ltd.). The main structure of the building has nine floors and an 8 shaped layout; a so-called podium is attached to its western side, which is a two-storey wing that includes large capacity lecture halls and libraries. The unique feature of the exterior is provided by the gridded fenestration with blue or red face-work, as well as the brick walls of the architectural elements, surrounding the cube-shaped blocks.

*ELTE Faculty of Education and Psychology
(VII., Kazinczy utca 23–27.)*

ELTE's Faculty of Education and Psychology is located at no. 23–27. Kazinczy street. The romantic-style main building and the adjacent section that was added later, form an unbroken row with the neighbouring Electrotechnical Museum and the orthodox synagogue of Kazinczy street.

The 1873 designs show a symmetrical layout that is similar to the current one, but have 9 instead of 13 axes. The plans for a city elementary school were commissioned by the capital town of Budapest and were prepared by the Engineers' Office.

The 19th century proportional layout is preserved on the present-day streetfront: the semi-circular windows of the three-storey building are positioned evenly and the horizontal division between floors is emphasised by cornices. The vertical division is provided by the engaged columns on the upper floors of the five-axis central section. The central arched panel of the cornice features the capital's coat of arms with the two lions.

From the 1980s, ELTE's Teacher Training College operated in the building, the interior of which underwent major changes.

ELTE Eötvös József College (XI., Ménési út 11–13.)

The Historicist-style building of Eötvös József College is situated in Buda's Ménési street, on the southern slope of Gellért Hill, far from the noisy downtown areas.

The college was founded by Loránd Eötvös in 1895 to the memory of his father. The college was modelled after the École normale supérieure in Paris in order to provide halls of residence for intensive education and research for future secondary

ELTE Eötvös József Collegium (XI., Ménési út 11–13.)

Budán, a város zajától távol, a Gellért-hegy déli lejtőjén, a Ménési úton áll az Eötvös József Collegium historizáló épülete.

A kollégiumot 1895-ben Eötvös Loránd alapította édesapja emlékére. A párizsi École normale supérieure mintájára létrehozott diákkotthon középiskolai tanárjelöltek oktatására és nevelésére szolgáló bentlakásos intézmény, melyben a hallgatók kiváló szaktanárok vezetésével az egyetemi előadásokon túl további kutatásokat végeznek, nyelveket tanulnak. Első igazgatója Bartoniek Géza (1854–1930) volt. Az intézményt 1949-ben a kormány megszüntette, majd 1958-tól az ELTE egyik kollégiuma lett, végül 1991-től eredeti mintára Eötvös József Collegium néven újjászerveződött, 1995-től tartozik az ELTE gazdasági irányítása alá.

A Ménési úti háromemeletes, U alaprajzú, tekintélyt parancsoló épület Alpár Ignác alkotása. Építési munkálatai 1909-ben kezdődtek, az ünnepélyes megnyitóra végül 1911-ben került sor. A 19 tengelyes, szimmetrikus főhomlokzatot középen és kétoldalt timpanonnal lezárt rizalit tagolja, a földszint ablakai felett futó párkány vízszintes osztást ad. Bejárata béléletes neoromán kapu. Eredeti belső elrendezése szerint a földszinten kapott helyet az előcsarnok tengelyében a tornaterem/díszterem és az igazgatói lakás. Az első emelet a könyvtáraknak adott otthont. A hallgatók elhelyezése négyesével történt a második és a harmadik emeleti nappali-hálós szobákban. A tetőn obszervatóriumi tornyot is kialakítottak.

ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium és Kollégium (V., Papnövelde utca 4–6.)

Meglepő építészeti megoldásaival hívja fel magára a figyelmet a keskeny utcákkal (Papnövelde és Cukor) határolt telken emelkedő Apáczai Csere János Gimnázium épülete.

Az épület a historizmus örökségét átmentő modern stílus érdekes példája. Tervezője Reichl Kálmán (1879–1926), festő, építész és tanár, aki nek nevéhez több középület fűződik Budapesten: legfontosabb művei a Cukor utcai iskolán kívül a Kiscelli úti iskolák (1910–1912) és a kelenföldi elektromos központ (1912–1914).

Az iskola a Bárczy István polgármester által támogatott fővárosi lakás- és iskolaépítési program keretében épült fel. Az iskolák kialakításánál nagy gondot fordítottak a higiéniai szempontokra, emellett a pedagógiai és esztétikai értékeket is érvényesíteni kívánták.

A Reichl által szignált *Papnövelde utcai elemi és polgári leányiskola* terveit 1912-ben engedélyezték. Földszintjére a Papnövelde utca felől eredetileg üzletet terveztek, az udvari traktusban két kétszintes belmagasságú tornaterem kapott helyet. Az első emeleten a Papnövelde utca felől tantermet, hátul lakást jelölnek a tervek. A másodiktól a negyedik emeleten tantermetek, szertárakat (fizikai, vegytani), zenetermet, sőt még főzőtermet is kialakítottak. Az épület legfelső szintje fölött részben fedett tetőteraszt létesítettek.

A ház belsejét a későbbiekben többször átalakították: az 1920-as években a Papnövelde utcai traktusban a Merkur Nyomda gépeinek felállítását engedélyezték. 1936-ban az épület akkori tulajdonosa, a főváros kerületi Testnevelési Bizottsága gyakorló lőteret létesített. 1952-ben a földszinten nagyterem került kialakításra. 1955-től az ELTE gyakorlóiskolája. Az iskola névadójának a mai főbejárat előterében látható szobrát Mészáros Dezső 1959-ben készítette, jelenlegi helyére 1975-ben helyezték.

Az épület jelenlegi homlokzatai megfelelnek az eredeti terveken és korabeli folyóiratokban közölt rajzokon látható ábrázolásoknak. Mindkét homlokzat szimmetrikus kialakítású, monumentális, de míg a mai főbejárat a Papnövelde utcai részen a jobb szélső tengelybe kerül, addig a Cukor utcai kapu a középtengelybe. Reichl sajátosan vegyíti az antik művészetből kölcsönzött historizáló, neogörög oszlopokat és templomarchitektúrát a modern elemekkel, a szalagkeretes, többszemes ablakok hálós elhelyezésével, illetve a lábazati szintnek a szecesszió formavilágát idéző ablakkeretezésével és rusztikus terméskő burkolatával. A Papnövelde utcai, pilléreken nyugvó homlokzat öttengelyes, timpanonnal fedett középrészét a lábazati szint felett a tervező hátrahúzta, így a két oldalsó, felül oszlopos árkádokkal kiképzett szárny rizalitként előreugrik. A középső nagy – egykor a főváros címerével ékesített – timpanonra a homlokzat két szélső tengelyének görög templomot idéző lezárása rímel.

school teachers, where students are offered extra lectures, extended seminar programmes and language courses under the guidance of their excellent tutors. The college's first director was Géza Bartoniek (1854–1930). The institution was closed by the government in 1949, then reopened in 1958 as ELTE's halls of residence. Finally, in 1991 the original concept was revived with the establishment of Eötvös József Collegium (Eötvös József College), which has been managed by ELTE since 1995.

The four-storey, impressive Ménesi street building with a U-shaped layout was designed by architect Ignác Alpár. Construction started in 1909 and the opening ceremony was held in 1911. The 19-axis, symmetrical main front is structured by risalits, which have tympanums in the centre and on both sides. The horizontal division is provided by the cornice above the ground floor windows. Its neo-Romanesque gate is decorated with orders of arches. According to the original internal layout, the gymnasium/assembly hall and the director's apartment were situated on the ground floor, in the lobby's axis. The libraries were on the first floor. Students lived on the second and third floors, in units, comprising of a living room and dormitories for four. An observatory tower was built on the roof of the building.

ELTE Apáczai Csere János Secondary School and Halls of Residence (V, Papnövelde utca 4–6.)

The building of Apáczai Csere János Secondary School is located in a plot that is surrounded by narrow streets (Papnövelde and Cukor streets) and has interesting architectural surprises in store for its visitors.

It is a fascinating example of modernism, embracing the heritage of historicism. It was designed by Kálmán Reichl (1879–1926), a painter, architect and teacher, with several public buildings in Budapest to his name: his most important works apart from the Cukor street school are the Kiscelli street schools (1910–1912) and the Kelenföld power station (1912–1914).

The school was built within the capital's housing and school construction project, promoted by Mayor István Bárczy. During the school building

project, special emphasis was laid on aspects of hygiene, as well as educational and aesthetic values.

The designs of *Papnövelde utcai elemi és polgári leányiskola* (Papnövelde street elementary and higher elementary school for girls) was signed by Reichl and approved in 1912. Originally, some shops were planned for the ground floor on Papnövelde street. The courtyard section included two gymnasiums with the clear height of two floors. On the first floor, the plans showed classrooms from Papnövelde street and apartments at the back. There were classrooms, storage for physics and chemistry apparatus, music room and even a cookery room from the second to the fourth floor. On the top of the building a partially covered roof terrace was created.

The interior of the house was transformed several times over the years: in the 1920s printing machines of the Merkur Printing Company were set up in the Papnövelde street section. In 1936 the building's owner at the time, the capital's District Physical Education Committee, set up an enclosed shooting practice ground here. In 1952 a large auditorium was built on the ground floor. ELTE's teacher training secondary school has been operating here from 1955. The statue of Apáczai Csere János, after whom the school was named, is displayed in the lobby of the current main entrance. It was made by Dezső Mészáros in 1959 and has been at its current place since 1975.

The present-day façades match the drawings that were included in the original plans and published in the periodicals of the time. Both façades are large, with a symmetrical layout, but while today's main entrance in Papnövelde street is in the first axis on the right, the Cukor street gate falls in the central axis. Reichl creates a unique mixture by borrowing Historicist-style, neo-Greek columns and church architecture from ancient arts and adding to them modern elements, such as the gridded structure of framed, multi-paned windows or the Art Nouveau-like window framing and the rustic ashlar of the base course. The five-axis centre section with the tympanum, positioned on the Papnövelde street columned façade, is pulled back, so the two wings on the sides with

ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskola (VIII, Trefort utca 6–8.)

Az ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskola, az egykori „Minta” a Trefort kerti Campus szomszédságában, a Trefort és a Szentkirályi (egykor Ősz) utcák sarkán helyezkedik el. Az *Országos Közoktatási Tanács és a Budapesti Királyi Tudományegyetem Tanárképző Intézet Gyakorló Főgymnasiumának* historizáló épületét Bobula János (1844–1903), a Budapesten működő szlovák építész tervezte 1886-ban.

Az L alakú épület eredetileg a Trefort utcai nézetén 17, a Szentkirályi utcain 9 tengellyel, két emeletszinttel készült el. Az intézmény nagy gondot fordított a természettudományi felszerelésekre: az első emeleten ásványtani, növénytani és állattani szertár kapott helyet, a tanárjelölteknek külön terem biztosítottak. A Trefort utcai szárnyhoz később 6 tengelyes, az eredeti homlokzat stílusát követő toldalékot csatlakoztattak. 1962–1963-ban id. Kotsis István tervei szerint újabb emelet sor került az épületre, mely az obszervatóriumi teraszt is magában foglalja. A szűk utcából kevésbé látható a ráépítés, mivel az eredeti koronázópárkányt meghagyták, erre ültették a harmadik emeleti ablakokat. A nyílások követik az épület alsó részének tengelykiosztását. Az emeletet attikafal zárja.

Az így kialakult jelenlegi Trefort utcai homlokzat két bejáratral rendelkezik: a főkapu az eredeti épületrész 5 tengelyes középrizalitjának középső tengelyében kapott helyet, az újabb épületrészben kiképzett másik bejárat elhelyezése aszimmetrikus. Az egyes szinteket hangsúlyos, végigfutó párkányok tagolják, az ablakok a földszinten és az első emeleten félköríves záródásúak, a második emeleten szalagkeretekesek, az épület egésze téglaborítású.

ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola (XIV, Cházár András utca 10.)

A belvárostól kissé távolabb, a városligeti villák festői környezetében áll a Cházár András és Abonyi utcák sarkán az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskola. A dekoratív, modern stílusú, monumentális épület mai formáját több építési fázis nyomán, csaknem két évtized alatt nyerte el a 20. század első felében.

Az iskola létesítését a 19. század végén Freystadtler Antal kezdeményezte, aki nagyszabású izraelita fele-

kezeti középiskola céljára tett alapítványt. A tervek elkészítésére Lajta Béla kapott megbízást. A kivitelezés 1913-ban indult, elérte a falegyent és elkészültek a vasbeton födémek is, de azt az első világháború kitörése megakasztotta, majd Lajta 1920-ban meghalt. Az építkezés 1922-ben újraindult, de csak 1929-ben vett újabb lendületet, amikor a hitközség az eredetileg tervezett funkció megváltoztatását határozta el: nemcsak fiúgimnáziumot, hanem leánygimnáziumot is el kívántak itt helyezni. Az új program következtében elengedhetetlenné vált a Lajta-féle eredeti alaprajzi elrendezés és a homlokzati kiképzés áttervezése. A feladattal Hegedűs Ármin (1869–1945) építész bízta meg. Hegedűs és Böhm Henrik a meglévő épületet az új funkcióhoz igazította, Lajta eredeti szándékának figyelembevételével; mindennek hatására sajátos homlokzatképzésű épület jött létre. Az ünnepélyes megnyitóra 1931-ben került sor.

A főbejárat karcsú, magas, ívben végződő nyílásokkal képzett, háromtagú kapuzatát a monumentálisan előreugró, felül pártázattal lezárt rizalitban alakították ki. A rizalittól balra elhelyezett templomszárny szintén sűrű, hosszú nyílásokkal képzett, tömegéhez az udvarban campanile-szerű, a főbejáratához hasonló motívumokból válogatott, pártázatos kéménytorony kapcsolódik. Az udvari homlokzatok érdekes eleme az épületszárnyak sarkában önállóan képzett lépcsőház – magasba nyúló pillérein héber dekorációval. Az Abonyi utcai homlokzat széles ablakai az épület struktúráját hangsúlyozzák. Az épület lapos tetőlefedést kapott. Az egész épület megjelenésének sajátosságát a vörös, egytónusú téglaburkolat és az annak anyagából képzett art deco téglamentika (például a főbejárat nyílásai között pompázó hatalmas menórák, az udvari tornatermi bejárat fölött téglából formált oroszlán) változatos kialakítása adja. Különösen szép az egykori lányok bejáratának gazdag keleties és magyaros ornamentikával díszített, árkádszerű előcsarnoka.

Az intézmény 1961-től az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolája.

their columned archways protrude like risalits. The large centre tympanum – which originally was decorated with the capital's coat of arms – mirrors the two side axes of the façade that were built in the styles of Greek churches.

ELTE Trefort Ágoston Secondary School (VIII., Trefort utca 6–8.)

ELTE's Trefort Ágoston Secondary School was modelled after the Trefort Garden Campus and it is situated near its "big brother", on the corner of Trefort and Szentkirályi (former Ősz) streets. The Historicist-style building of the *Országos Köznevelési Tanács és a Budapesti Királyi Tudományegyetem Tanárképző Intézet Gyakorló Főgymnasiuma* (Main teacher training secondary school of the National Council of Public Education and the Budapest Royal University) was designed in 1886 by János Bobula (1844–1903), a Slovakian architect working in Budapest.

The L-shaped, three-storey building originally had 17 axes from the Trefort street view and 9 axes on the Szentkirályi street view. The institution put great emphasis on providing scientific equipment for teaching: the first floor had storage rooms for mineralogy, botany and zoology apparatus and student teachers also had their own room. Later a 6-axis annex building was added to the Trefort street wing in the style of the original streetfront. In 1962–63 a new floor was added to the top of the building, designed by István Kotsis Sr. This included the observatory terrace. The extra floor is hardly visible from the narrow street, because the original principle cornice was kept and the windows of the third floor were placed on this. The windows follow the axis layout of the building's lower section. The upper level ends in a parapet.

As a result, the current Trefort streetfront has two entrances: the main entrance is positioned in the middle axis of the original 5-axis section's central risalit and the entrance of the new section is positioned in an asymmetrical way. The different levels are divided by cornices that run along the entire length of the building. The ground and first floor windows are semicircular, while the second floor windows are framed. The entire building has brick masonry.

*ELTE Radnóti Miklós Secondary School
(XIV, Cházár András utca 10.)*

ELTE Radnóti Miklós Secondary School is situated somewhat further from the city centre, among the picturesque villas of Városliget, on the corner of Cházár András and Abonyi streets. The current form of the attractive, modern-style, monumental building was achieved by the first half of the 20th century as a result of twenty years of work and many transformations.

The establishment of the school was initiated at the end of the 19th century by Antal Freystädtler, who started a foundation for a large Israelite secondary school. The design was commissioned to Béla Lajta. Construction started in 1913. The capping was completed and the reinforced concrete ceiling was in place when the work halted after the outbreak of World War I, followed by Lajta's death in 1920. In 1922 the construction restarted, but the real progress came in 1929, when the Jewish community decided to change the original concept: apart from a secondary school for boys, a secondary school for girls would also be built. The new programme required the modification of Lajta's original layout, as well as the structure of the façade. The new project was commissioned to architect Ármin Hegedűs (1869–1945). Hegedűs and Henrik Böhm redesigned the existing building according to the

new concept, while keeping Lajta's original ideas in mind; the result was a building with a very unique façade. The opening ceremony was held in 1931.

The lean, tall and arched main entrance comprises of three segments. It is positioned in a monumental projecting risalit, which is decorated with a top cornice. The church wing on the left of the risalit also has several elongated openings. Its mass is complemented by the chimney tower of the courtyard, which resembles a campanile by repeating the decorative elements of the main entrance, including the cornice. An interesting element of the back façade is a free-standing staircase, built on the corner of the wings. Its tall pillars have decorations in Hebrew. The wide windows of the Abonyi streetfront façade emphasise the entire structure. The building has a flat roof. The unique appearance of the whole building is achieved by the variation of one-toned, red brick walls with Art Deco brick ornamentation (e.g. the large menorahs above the openings of the main entrance or the brick lion above the entrance to the gymnasium from the courtyard). An exceptionally beautiful part is the arcaded lobby of the original entrance for the girl's school, decorated with oriental and Hungarian motifs.

The institute has been ELTE's Radnóti Miklós teacher training secondary school since 1961.

Válogatott irodalom / Literature

- A Budapesti Tudományegyetem központi palotája. [The central palace of the University of Budapest.] *Építő Ipar*, 1899. július 20. 215–217.
A Kir. József Műegyetem nagyterem épülete. [The building of the Royal Joseph University of Technology.] *Építő Ipar*, 1897. október 20. 272–273.; október 27. 273–274., 277–279., 286–287.

- A pesti egyetem vegytani intézetének ünnepélyes megnyitása. [Opening ceremony of the Chemistry Institute of the University of Pest.] *Vasárnapi Újság*, 1872. március 3. 107–108.
Az egyetemi könyvtár palotája. [The palace building of the university library.] *Vasárnapi Újság*, 1875. január 24. 53–55.

- Neoreneszánsz építészet Budapesten.* [Neo-Renaissance architecture in Budapest.] Budapest Főváros Levéltára, Budapest, 2008.
- BIBÓ ISTVÁN (1978): A pesti Szerb utcai volt klarissza kolostor építéstörténete. [Story of the construction of the former convent of the Poor Clares in Pest's Szerb street.] *Különlenyomat az Építés- és Építéstudomány IX. kötet 2–3. számából.* Budapest.
- DÉRY ATTILA (2005): *Belváros–Lipótváros: V. kerület.* [Belváros–Lipótváros: District 5.] Budapest.
- DÉRY ATTILA (2007): *Józsefváros: VIII. kerület.* [Józsefváros: District 8.] Budapest.
- FARBÁKY PÉTER: A fűvészkerttől az ásványtani múzeumig. [From the botanical garden to the museum of mineralogy.] *Trefort-Kert.* II/1. 66–69.
- G. HIDVÉGI VIOLETTA (1987): Adalékok Pán József életéhez és működéséhez. [Additions to the life and works of József Pán.] *Ars Hungarica,* 1987/2. 193–228.
- GERŐ ÖDÖN (1931): A Pesti izr. hitközség fiúgimnáziuma és leánygimnáziuma. [Pest's Israelite community's secondary school for boys and girls.] *Tér és Forma.* 343–350.
- HÓGYES ENDRE (1896): *Emlékkönyv a Budapesti Királyi Magyar Tudomány Egyetem Orvosi Karának múltjáról és jelenéről.* [Album on the past and present of the Faculty of Medicine of Budapest's Royal Hungarian University.] Budapest.
- ISÉPY ISTÁN (1999): *Fűvészkert.* Tájak, Korok, Múzeumok Kiskönyvtára, 615. [Botanical garden. Collection of small booklets on regions, ages and museums, 615.] Budapest.
- KABDEBÓ GYULA (1913): *Budapest székesfőváros kislakás és iskola építkezései.* [Construction of small apartments and schools in the capital town of Budapest.] *A Magyar Építőművészet* különszáma, Budapest, 1913. december.
- KÁDÁR MÁRTA (2008): A Pannónia Szállótól az Erzsébet-kilátóig. [From Hotel Pannónia to Erzsébet look-out tower.] *Élet és Tudomány,* 2008/6. 184–185.
- KESERÜ KATALIN: Ha ezek a téglák beszélni tudnának... – az ELTE BTK épületei. [If only these bricks could speak... – buildings of ELTE's Faculty of Humanities.] *Trefort-Kert,* I/1. 46–49.
- MARÓTY KATALIN (2009): *Wéber Antal építésze a magyar historizmusban.* [Antal Wéber's architecture in Hungarian historicism.] Budapest.
- ROZSNYAI JÓZSEF (2008): Megújult neogótika a Trefort-kertben. [Neo-Gothic revival in Trefort garden.] *Régi-Új Magyar Építőművészet,* 3. 51–53.
- SISA JÓZSEF (1994): *Szkalnitzky Antal: Egy építész a kiegyezés korabeli Magyarországon.* [Antal Szkalnitzky: An architect in Hungary at the time of the Austro-Hungarian Compromise of 1867.] Budapest.
- SISA JÓZSEF (2005): *Steindl Imre.* Az építészet mesterei. [Imre Steindl. Masters of architecture.] Budapest.
- TÓTH ÁGNES (2005): Flóra temploma: a budapesti Fűvészkert. [Flora's church: the botanical garden of Budapest.] *Szalon,* IX/6. 60–65.
- Budapest Főváros Levéltára, Tervtár [Budapest City Archives, Archive of Plans]

A Múzeum körúti főépület második emeleti ablakait színes, mázas, figurális Zsolnay épületkerámiák keretezik
 🏰 The windows on the second floor of the Múzeum boulevard's main building are framed by coloured and glazed figural Zsolnay architectural ceramics

A Múzeum körúti főépület 1880 és 1882 között épült, Steindl Imre tervei alapján 🏛️ *The main building on Múzeum boulevard was built between 1880 and 1882, based on the designs of Imre Steindl*

A főépülettel egy időben kivitelezték – szintén Steindl irányításával – a Puskin utcai ún. pavilonépületet (ma F épület) 🏛️ *The pavilion building (currently Building F) in Puskin street was built together with the main building, also under the guidance of Steindl*

A Gólyavár neogótikus épületének részlete
 🏰 Section of Gólyavár's neo-Gothic building

A Pán József által tervezett Rákóczi út 5. számú épület 1868-tól hosszú évtizedeken keresztül a Pannónia Szállónak adott otthont
 🏰 The building at no. 5 Rákóczi street was designed by József Pán and housed the Hotel Pannónia from 1868 for many decades

Az egyetem 1809-től birtokolja a mai Trefort kerti telket, mely 1847-ig a Fűvészkertnek adott otthont
 ↻ *The university has been the owner of the present-day plot of Trefort Garden since 1809. The botanical garden was here until 1847*

A Peregrinus Hotel, az ELTE vendégháza. Ifj. Wágner János tervei alapján épült, 1888-ban
 ↻ *Hotel Peregrinus, ELTE's guest-house. Built in 1888 and designed by János Wágner Jr*

►
A Budapesti Tudományegyetem Tanárképző Intézetének Gyakorló Főgimnáziumát Bobula János építész tervezte 1886-ban
 ↻ *The Higher Secondary School of the University's Teacher Training Institute was designed by János Bobula in 1886*

►
Az ELTE Apáczai Csere János Gyakorlógimnázium és Kollégium épülete eredetileg is iskolának készült. Terveit 1912-ben készítette Reichl Kálmán
 ↻ *The building of ELTE's Apáczai Csere János Secondary School was originally built as a school. It was designed by Kálmán Reichl in 1912*

Az épület sajátossága a vörös, egytónusú téglaburkolat és az art deco téглаornamentika

🏡 *The special features of the building are its red, one-toned brick walls and the Art Deco brick ornamentation*

A mai Radnóti Miklós Gyakorlóiskola izraelita felekezeti középiskolának épült Lajta Béla, Hegedüs Ármin és Böhm Henrik tervei alapján 🏡 *The present-day Radnóti Miklós Secondary School was built as an Israelite school, based on the designs of Béla Lajta, Ármin Hegedüs and Henrik Böhm*

1 A lágymányosi Campus északi épülete 🏡 The northern building of Campus in Lágymányos

2 A lágymányosi Campus déli épületében modern belsőépítészeti megoldásokat alkalmaztak
🏡 Modern interior architecture solutions were applied in the southern building of Campus

Az egyetem rektorai

Rectors of the University

Időrendben / Chronologically

1635/1636 Dobronoki György • 1636–1640 Forró György • 1640–1644 Bellecius Péter • 1644/1645 Dobronoki György • 1644–1646 Lippay János • 1645–1649 Keresztes István • 1648–1652 Palkovich Márton • 1652–1654 Turkovich György • 1654–1658 Palkovich Márton • 1658–1661 Trinkellius Zakariás • 1661–1664 Juranits Márton • 1664–1669 Vid László • 1668–1672 Gribóczy Mihály • 1671–1675 Sennyey László • 1674–1678 Gribóczy Mihály • 1677–1681 Szarka Gáspár • 1681–1685 Bánki János • 1684–1687 Vid László • 1686–1690 Sennyey László • 1690/1691 Gribóczy Mihály • 1690–1694 Szentiványi Márton • 1694–1697 Despotovich János • 1697–**1700** Kecskeméty János • 1700–1702 Sennyey László • 1702–1705 Zanger János • 1704–1708 Berzeviczy Henrik • 1707–1709 Páhy János • 1709/1710 Kapy Gábor • 1710–1713 Wenner Jakab • 1713–1716 Kapy Gábor • 1715–1719 Horváth András • 1719–1722 Tapolcsányi Lőrinc • 1722–1726 Kiris Ferenc • 1725–1729 Raicsányi György • 1728–1730 Tapolcsányi Lőrinc • 1730–1733 Kecskés Ferenc • 1733–1736 Fitter Ádám • 1736–1739 Kazy Iván • 1739–1746 Graff Gábor • 1746–1749 Patay Endre • 1748–1752 Kunics Ferenc • 1752–1756 Kéri Ferenc • 1756–1760 Kunics Ferenc • 1759–1763 Kéri Ferenc • 1762–1765 Kéri Bálint • 1765–1768 Schmitt Miklós • 1768–1771 Prileszky Iván • 1771/1772 Keglevich Zsigmond • 1772/1773 Lakits György Zsigmond • 1773/1774 Prandtl Ádám Ignác • 1774/1775 Weisz Ferenc • 1775/1776 Csapody Lajos • 1776/**1777** Zelenay János • 1778/1779 Nagy István, Nitray Gábor • 1779/1780 Winterl Jakab József • 1780/1781 Mitterpacher József • 1781/1782 Hubert Ferenc • 1782/1783 Gyurkovits Ferenc • 1783/1784 Shoretich Mihály • 1784/1785 Horváth K. János • 1785/1786 Barits Béla • 1786/1787 Trnka Vencel • 1787/1788 Dugonics András • 1788/1789 Chiolich Miksa • 1789/1790 Markovics Mátyás • 1790/1791 Winterl Jakab József • 1791/1792 Rausch Ferenc • 1792/1793 Stühr József • 1793/1794 Rác Sámuel • 1794/1795 Schönwisner István • 1795/1796 Demjén Antal • 1796/1797 Stipsits Nándor Károly • 1797/1798 Domin József Ferenc • 1798/1799 Kelemen Imre • 1799/**1800** Schönbauer József • 1800/1801 Mitterpacher Lajos • 1801/1802 Markovics Mátyás • 1802/1803 Stipsits Nándor Károly • 1803/1804 Trenka Mihály • 1804/1805 Demjén Antal • 1805/1806 Stipsits Nándor Károly • 1806/1807 Szűts István • 1807/1808 Vrana István • 1808/1809 Kelemen Imre • 1809/1810 Bene Ferenc • 1810/1811 Bruna Ferenc • 1811/1812 Korbélyi Mihály • 1812/1813 Sax Nep. János • 1813/1814 Eckstein Ferenc • 1814/1815 Stipsics A. Emmánuel • 1815/1816 Láng János • 1816/1817 Brezanóczy Ádám • 1817/1818 Lenhossék Mihály • 1818/1819 Schmidt György • 1819/1820 Tumpacher József • 1820/1821 Vuchetich Mátyás • 1821/1822 Schuster János • 1822/1823 Tomcsányi Ádám • 1823/1824 Batthyány Alajos • 1824/1825 Markovics Pál • 1825/1826 Reisinger János • 1826/1827 Krobot János • 1827/1828 Vass László • 1828/1829 Róth József • 1829/1830 Stáhly Ignác • 1830/1831 Faliczky Mihály • 1831/1832 Fischer Bertalan • 1832/1833 Frank Ignác • 1833/1834 Weleczky János • 1834/1835 Schedius Lajos • 1835/1836 Dertsik János • 1836/1837 Vízkelety Ferenc • 1837/1838 Böhm Károly • 1838/1839 Wolfstein József • 1839/1840 Oswald Ferenc • 1840/1841 Virozsil Antal • 1841/1842 Birly Ede Flórián • 1842/1843 Degen János • 1843/1844 Filinger Lipót • 1844/1845 Vízkelety Ferenc • 1845/1846 Fabini János Teophil • 1846/1847 Verney József • 1847/**1848** Szabó Alajos János • 1849–1860 Virozsil Antal •

1860/1861 Márkfy Sámuel • 1861/1862 Pauler Tivadar • 1862/1863 Sauer Ignác • 1863/1864 Jedlik Ányos • 1864/1865 Schopper György • 1865/1866 Wenzel Gusztáv • 1866/1867 Rupp Nep. János • 1867/1868 Róder Alajos • 1868/1869 Pollák János • 1869/1870 Konek Sándor • 1870/1871 Stockinger Tamás • 1871/1872 Toldy Ferenc • 1872/1873 Hatala Péter • 1873/1874 Kautz Gyula • 1874/1875 Kováts József • 1875/1876 Than Károly • 1876/1877 Laubhaimer Ferenc • 1877/1878 Hoffmann Pál • 1878/1879 Lenhossék József • 1879/1880 Margó Tivadar • 1880/1881 Berger Ev. János • 1881/1882 Apáthy István • 1882/1883 Jendrassik Jenő • 1883/1884 Szabó József • 1884/1885 Bitá Dezső • 1885/1886 Lechner Ágost • 1886/1887 Korányi Frigyes • 1887/1888 Hunfalvy János • 1888/1889 Klinger István • 1889/1890 Hajnik Imre • 1890/1891 Schulek Vilmos • 1891/1892 Eötvös Loránd • 1892/1893 Breznay Béla • 1893/1894 Schnierer Aladár • 1894/1895 Fodor József • 1895/1896 Lengyel Béla • 1896/1897 Bognár István • 1897/1898 Herczegh Mihály • 1898/1899 Mihálkovics Géza • 1899/1900 Ponori Thewrewk Emil • 1900/1901 Rapaics Rajmund • 1901/1902 Kiszaludy Á. Béla • 1901/1902 Vécsey Tamás • 1902/1903 Kétly Károly • 1903/1904 Heinrich Gusztáv • 1904/1905 Demkó György • 1905/1906 Láng Lajos • 1906/1907 Ajtay Kovács Sándor • 1907/1908 Ponori Török Aurél • 1908/1909 Székely István • 1909/1910 Sággy Gyula • 1910/1911 Genersich Antal • 1911/1912 Fröhlich Izidor • 1912/1913 Kiss János • 1913/1914 K. Kováts Gyula • 1914/1915 Lenhossék Mihály • 1915/1916 Beöthy Zsolt • 1916/1917 Mihályfi Ákos • 1917/1918 Grosschmied Béni • 1918/1919 Moravcsik Ernő Emil • 1919/1920 Ballagi Aladár • 1920/1921 Hanuy Ferenc • 1921/1922 Timon Ákos • 1922/1923 Bársony János • 1923/1924 Szinnyei József • 1924/1925 Zubriczky Aladár • 1925/1926 Szentmiklósi Márton • 1926/1927 Preisz Hugó • 1927/1928 Finácsy Ernő • 1928/1929 Wolkenberg Alajos • 1929/1930 Doleschall Alfréd • 1930/1931 Nékám Lajos • 1931/1932 Petz Gedeon • 1932/1933 Trikál József • 1933/1934 Angyal Pál • 1934/1935 Kenyeres Balázs • 1935/1936 Kornis Gyula • 1936/1937 Pataky Arnold • 1937/1938 Kenéz Béla • 1938/1939 Verebély Tibor • 1939/1940 Domanovszky Sándor • 1940/1941 Schütz Antal • 1941/1942 Navratil Ákos • 1942/1943 Bakay Lajos • 1943/1944 Mauritz Béla • 1944/1945 Aistleitner József • 1945/1946 Frigyesi József • 1945/1946 Moór Gyula • 1946/1947 Ádám Lajos • 1947/1948 Frigyesi József • 1947–1949 Német Gyula • 1949–1950 Vadász Elemér • 1950–1953 Trencsényi-Waldapfel Imre • 1953–1955 Tamás Lajos • 1955–1956 Sötér István • 1956/1957 Székely György • 1956–1957 Világhy Miklós • 1957–1963 Ortutay Gyula • 1963–1966 Sötér István • 1966–1972 Nagy Károly • 1972–1978 Ádám György • 1978–1984 Eörsi Gyula • 1984–1990 Fülöp József • 1990–1993 Vékás Lajos • 1993–1999 Szabó Miklós • 2000–2006 Klinghammer István • 2006–2010 Hudecz Ferenc • 2010– Mezey Barna

Ábécérendben / In alphabetical order

Ádám György (1972–1978) 181, 272 • Ádám Lajos (1946) 269 • Aistleitner József (1944/1945) 269 • Ajtay Kovács Sándor (1906/1907) 259 • Angyal Pál (1933/1934) 266 • Apáthy István (1881/1882) 253 • Bakay Lajos (1942/1943) 268 • Ballagi Aladár (1919/1920) 262 • Bánki János (1681–1685) • Barits Béla (1785/1786) • Bársony János (1922/1923) 263 • Batthyány Alajos (1823/1824) • Bellecius Péter (1640–1644) • Bene Ferenc (1809/1810) • Beöthy Zsolt (1915/1916) 261 • Berger Ev. János (1880/1881) 252 • Berzeviczy Henrik (1704–1708) • Birly Ede Flórián (1841/1842) • Bitá Dezső (1884/1885) 253 • Bognár István (1896/1897) 256 • Böhm Károly (1837/1838) • Brezanóczy Ádám (1816/1817) • Breznay Béla (1892/1893) 255 • Bruna Ferenc (1810/1811) • Chiolich Miksa (1788/1789) • Csapody Lajos (1775/1776) • Degen János (1842/1843) • Demjén Antal (1795/1796; 1804/1805) • Demkó György (1904/1905) 259 • Dertsik János (1835/1836) • Despotovich János (1694–1697) • Dobronoki György (1635/1636; 1644/1645) • Doleschall Alfréd (1929/1930) 265 • Domanovszky Sándor (1939/1940) 116, 141, 267 • Domin József Ferenc (1797/1798) • Dugonics András (1787/1788) • Eckstein Ferenc (1813/1814) • Eörsi Gyula (1978–1984) 184, 273 • Eötvös Loránd (1891/1892) 90, 99, 106, 196, 255 • Fabini János Teophil (1845/1846) • Faliczky Mihály (1830/1831) • Filingér Lipót (1843/1844) • Finácsy Ernő (1927/1928) 264 • Fischer Bertalan (1831/1832) • Fitter Ádám (1733–1736) • Fodor József (1894/1895) 256 • Forró György (1636–1640) • Frank Ignác (1832/1833) • Frigyesi József (1945; 1947) 269, 270 • Fröhlich Izidor (1911/1912) 260 • Fülöp József (1984–1990) 186, 273 • Genersich Antal (1910/1911) 260 • Graff Gábor (1739–1746) • Gribóczy Mihály (1668–1672; 1674–1678; 1690/1691) • Grosschmied Béni (1917/1918) 262 • Gyurkovits Ferenc (1782/1783) • Hajnik Imre (1889/1890) 255 • Hanuy Ferenc (1920/1921) 263 • Hatala Péter (1872/1873) 250 • Heinrich Gusztáv (1903/1904) 258 • Herczegh Mihály (1897/1898) 257 • Hoffmann Pál (1877/1878) 252 • Horváth András (1715–1719) • Horváth K. János (1784/1785) • Hubert Ferenc (1781/1782) • Hudecz Ferenc (2006–2010) 216, 218, 274 • Hunfalvy János

(1887/1888) 254 • **J**edlik Ányos (1863/1864) 248 • Jendrassik Jenő (1882/1883) 253 • Juranits Márton (1661–1664) • **K**. Kováts Gyula (1913/1914) 261 • Kapy Gábor (1709/1710; 1713–1716) • Kautz Gyula (1873/1874) 251 • Kazy Iván (1736–1739) • Kecskeméty János (1697–1700) • Kecskés Ferenc (1730–1733) • Keglevich Zsigmond (1771/1772) • Kelemen Imre (1798/1799; 1808/1809) • Kenéz Béla (1937/1938) 267 • Kenyeres Balázs (1934/1935) 266 • Keresztes István (1645–1649) • Kéri Bálint (1762–1765) • Kéri Ferenc (1752–1756; 1759–1763) • Kétly Károly (1902/1903) 258 • Kiris Ferenc (1722–1726) • Kisfaludy Á. Béla (1901) 258 • Kiss János (1912/1913) 261 • Klinger István (1888/1889) 254 • Klinghammer István (2000–2006) 210, 211, 212, 274 • Konek Sándor (1869/1870) 250 • Korányi Frigyes (1886/1887) 254 • Korbélyi Mihály (1811/1812) • Kornis Gyula (1935/1936) 266 • Kováts József (1874/1875) 251 • Krobot János (1826/1827) • Kunics Ferenc (1748–1752; 1756–1760) • **L**akits György Zsigmond (1772/1773) • Láng János (1815/1816) • Láng Lajos (1905/1906) 259 • Laubhaimer Ferenc (1876/1877) 251 • Lechner Ágost (1885/1886) 254 • Lengyel Béla (1895/1896) 85, 256 • Lenhossék József (1878/1879) 252 • Lenhossék Mihály (1817/1818) • Lenhossék Mihály (1914/1915) 261 • Lippay János (1644–1646) • **M**argó Tivadar (1879/1880) 252 • Márkfy Sámuel (1860/1861) • Markovics Mátyás (1789/1790; 1801/1802) • Markovics Pál (1824/1825) • Mauritz Béla (1943/1944) 268 • Mezey Barna (2010–) 274 • Mihálkovics Géza (1898/1899) 257 • Mihályfi Ákos (1916/1917) 262 • Mitterpacher József (1780/1781) • Mitterpacher Lajos (1800/1801) • Moór Gyula (1945/1946) 269 • Moravcsik Ernő Emil (1918/1919) 262 • **N**agy István (1778/1779) • Nagy Károly (1966–1972) 180, 272 • Navratil Ákos (1941/1942) 268 • Nékám Lajos (1930/1931) 265 • Német Gyula (1947–1949) 270 • Nitray Gábor (1778/1779) • **O**rtutay Gyula (1957–1963) 165, 272 • Oswald Ferenc (1839/1840) • **P**áhy János (1707–1709) • Palkovich Márton (1648–1652; 1654–1658) • Pataky Arnold (1936/1937) 267 • Patay Endre (1746–1749) • Pauler Tivadar (1861/1862) 248 • Petz Gedeon (1931/1932) 265 • Pollák János (1868/1869) 249 • Ponori Thewrewk Emil (1899/1900) 257 • Ponori Török Aurél (1907/1908) 259 • Prandt Ádám Ignác (1773/1774) • Preisz Hugó (1926/1927) 264 • Prileszky Iván (1768–1771) • **R**ácz Sámuel (1793/1794) • Raicsányi György (1725–1729) • Rapaics Rajmund (1900) 257 • Rausch Ferenc (1791/1792) • Reisinger János (1825/1826) • Róder Alajos (1867/1868) 249 • Róth József (1828/1829) • Rupp Nep. János (1866/1867) 249 • **S**ághy Gyula (1909/1910) 260 • Sauer Ignác (1862/1863) 248 • Sax Nep. János (1812/1813) • Schedius Lajos (1834/1835) • Schmidt György (1818/1819) • Schmitth Miklós (1765–1768) • Schnierer Aladár (1893/1894) 256 • Schopper György (1864/1865) 248 • Schönbauer József (1799/1800) • Schönwisner István (1794/1795) • Schulek Vilmos (1890/1891) 255 • Schuster János (1821/1822) • Schütz Antal (1940/1941) 268 • Sennyey László (1671–1675; 1686–1690; 1700–1702) • Shoretich Mihály (1783/1784) • Sötér István (1955–1956; 1963–1966) 271, 272 • Stáhlly Ignác (1829/1830) • Stipsics A. Emmánuel (1814/1815) • Stipsits Nándor Károly (1796/1797; 1802/1803; 1805/1806) • Stockinger Tamás (1870/1871) 250 • Stuhr József (1792/1793) • Szabó Alajos János (1847/1848) • Szabó József (1883/1884) 253 • Szabó Miklós (1993–1999) 198, 273 • Szarka Gáspár (1677–1681) • Székely György (1956) 271 • Székely István (1908/1909) 260 • Szentiványi Márton (1690–1694) • Szentmiklósi Márton (1925/1926) 264 • Szinnyei József (1923/1924) 263 • Szűts István (1806/1807) • **T**amás Lajos (1953–1955) 271 • Tapolcsányi Lőrinc (1719–1722; 1728–1730) • Than Károly (1875/1876) 251 • Timon Ákos (1921/1922) 263 • Toldy Ferenc (1871/1872) 82, 250 • Tomcsányi Ádám (1822/1823) • Trencsényi-Waldapfel Imre (1950–1953) 270 • Trenka Mihály (1803/1804) • Trikal József (1932/1933) 266 • Trinkellius Zakariás (1658–1661) • Trnka Vencel (1786/1787) • Tumpacher József (1819/1820) • Turkovich György (1652–1654) • **V**adász Elemér (1949–1950) 270 • Vass László (1827/1828) • Vécsey Tamás (1901/1902) 258 • Vékás Lajos (1990–1993) 195, 198, 273 • Verebély Tibor (1938/1939) 267 • Verney József (1846/1847) • Vid László (1664–1669; 1684–1687) • Világhy Miklós (1956–1957) 271 • Virozsil Antal (1840/1841; 1849–1860) • Vízkelety Ferenc (1836/1837; 1844/1845) • Vrana István (1807/1808) • Vuchetich Mátyás (1820/1821) • **W**eisz Ferenc (1774/1775) • Weleczy János (1833/1834) • Wenner Jakab (1710–1713) • Wenzel Gusztáv (1865/1866) 249 • Winterl Jakab József (1779/1780; 1790/1791) • Wolfstein József (1838/1839) • Wolkenberg Alajos (1928/1929) 265 • **Z**anger János (1702–1705) • Zelenay János (1776/1777) • Zubriczky Aladár (1924/1925) 264

· DR. PAULER TIVADAR ·

1861-62

· DR. SAUER IGNÁC ·

1862-63

· DR. JEDLIK ÁNYOS ·

1863-64

· DR. SCHODPER GYÖRGY ·

1864-65

· DR. WENZEL GUSZTÁV ·

1865-66

· DR. RUPPNER JÁNOS ·

1866-67

· DR. RÓDER ALAJOS ·

1867-68

· DR. POLLÁK JÁNOS ·

1868-69

· DR. KONEK SÁNDOR ·

1869-70

· DR. STOCKINGER TAMÁS ·

1870-71

· DR. TOLDY FERENC ·

1871-72

· DR. HATALA PÉTER ·

1872-73

·DR. KAUTZ GYULA·
1873-74

·DR. KOVÁCS JÓZSEF·
1874-75

·DR. THAN KÁROLY·
1875-76

·DR. LAUBHAIMER FERENC·
1876-77

DR. HOFFMANN PÁL

1877-78

DR. LENHOSSÉK JÓZSEF

1878-79

DR. MARGÓ TIVADAR

1879-80

DR. BERGER EV. JÁNOS

1880-81

·DR. APÁTHY ISTVÁN·
1881-82

·DR. JENDRASSIK JENŐ·
1882-83

·DR. SZABÓ JÓZSEF·
1883-84

·DR. BITÁ DEZSŐ·
1884-85

·DR. LECHNER ÁGOST·

1885-86

·DR. KORÁNYI FRIGYES·

1886-87

·DR. HUNFALVY JÁNOS·

1887-88

·DR. KLINGER ISTVÁN·

1888-89

• DR. HAJNIK IMRE •

1889-90

• DR. SCHULEK VILMOS •

1890-91

• DR. EÖTVÖS LÓRÁND BÁRÁNY •

1891-92

• DR. BREZNAY BÉLA •

1892-93

·DR. SCHNIERER ALADÁR·

1893-94

·DR. FODOR JÓZSEF·

1894-95

·DR. LENGYEL BÉLA·

1895-96

·DR. BOGNÁR ISTVÁN·

1896-97

•DR. HERCZEGH MIHÁLY•

1897-98

•DR. MIHÁLKOVICS GÉZA•

1898-99

•DR. DONORÍ THEWREWK EMIL•

1899-1900

•DR. RAPAICS RAJMUND•

1900 IX.1 - XII.22.

·DR. KISFALUDY Á. BÉLA·

1901 II. 9 - VIII.

·DR. VÉCSEY TAMÁS·

1901-02

·DR. KÉTLY KÁROLY·

1902-03

·DR. HEINRICH GUSZTÁV·

1903-04

·DR. DEMKŐ GYÖRGY·

1904-05

·DR. LÁNG LAJOS·

1905-06

·DR. AJTAY KOVÁCS SÁNDOR·

1906-07

·DR. PONORI-TÖRÖK AURÉL·

1907-08

·DR. SZÉKELY ISTVÁN·

1908-09

·DR. SÁGHY GYULA·

1909-10

·DR. GENSCH ANTAL·

1910-11

·DR. FRÖHLICH IZIDOR·

1911-12

·DR. KISS JÁNOS·

1912-13

·DR. K. KOVÁTS GYULA·

1913-14

·DR. LENHOSSÉK MIHÁLY·

1914-15

·DR. BEÖTHY ZSOLT·

1915-16

·DR. MIHÁLYFI ÁKOS·

1916-17

·DR. GROSSCHMIED BÉNI·

1917-18

·DR. MORAVCSIK ERNŐ EMIL·

1918-19

·DR. BALLAGI ALADÁR·

1919-20

·DR. HANUY FERENC·

1920-21

·DR. TIMON ÁKOS·

1921-22

·DR. BÁRÁNY JÁNOS·

1922-23

·DR. SZINNYEI JÓZSEF·

1923-24

·DR. ZUBRICZKY ALADÁR·

1924-25

·DR. SZENTMIKLÓSI MÁRTON·

1925-26

·DR. PREISZ HUGÓ·

1926-27

·DR. FINÁCZY ERNŐ·

1927-28

·DR·WOLKENBERG·ALAJOS·

1928-29

·DR·DOLEŠCHALL·ALFRÉD·

1929-30

·DR·NÉKÁM·LAJOS·

1930-31

·DR·PETZ·GEDEON·

1931-32

DR. TRIKÁL JÓZSEF

1932-33

DR. ANGYAL PÁL

1933-34

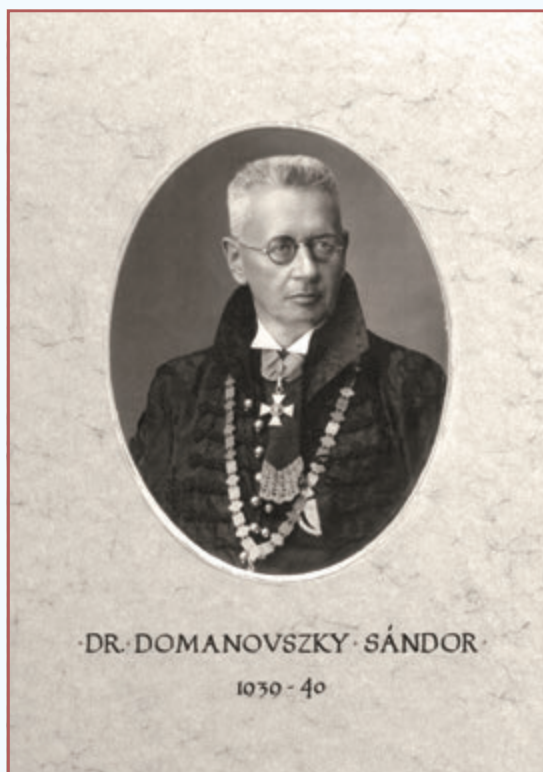
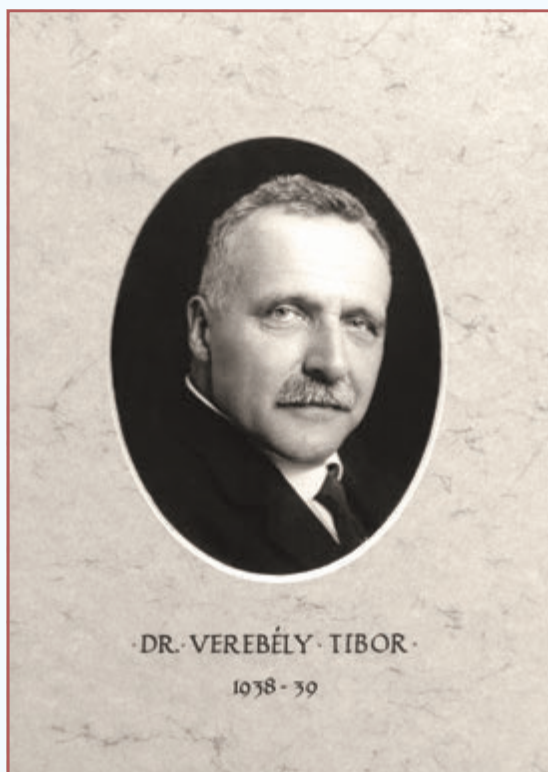
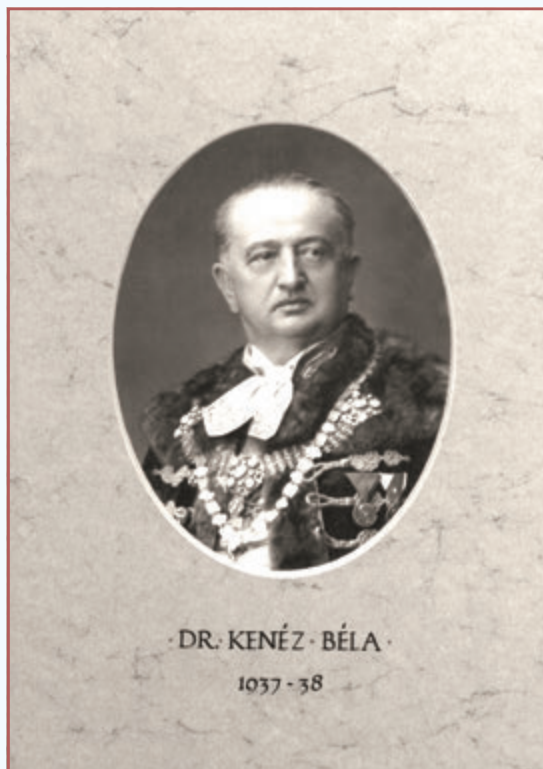
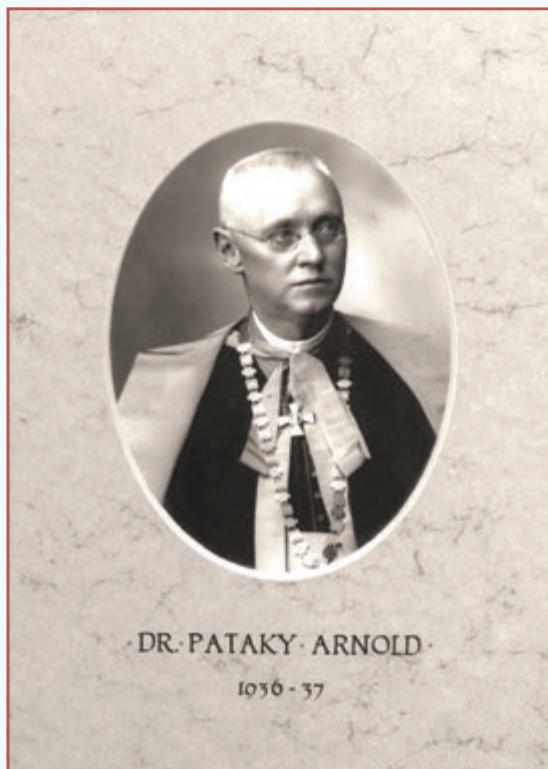
DR. KENYERES BALÁZS

1934-35

DR. KORNIS GYULA

1935-36

DR. SCHÜTZ ANTAL

1940 - 41

DR. NAVRATIL ÁKOS

1941 - 42

DR. BAKAY LAJOS

1942 - 43

DR. MAURITZ BÉLA

1943 - 44

DR. AISTLEITNER JÓZSEF

1944-45

DR. FRIGYESI JÓZSEF

1945

DR. MOÓR GYULA

1945-46

DR. ÁDÁM LAJOS

1946

DR. FRIGYESI JÓZSEF

1947

DR. NÉMETH GYULA

1947-49

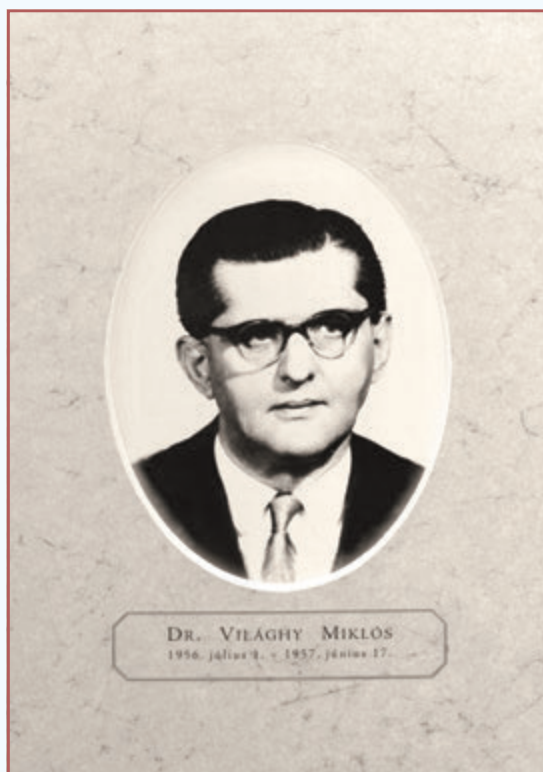
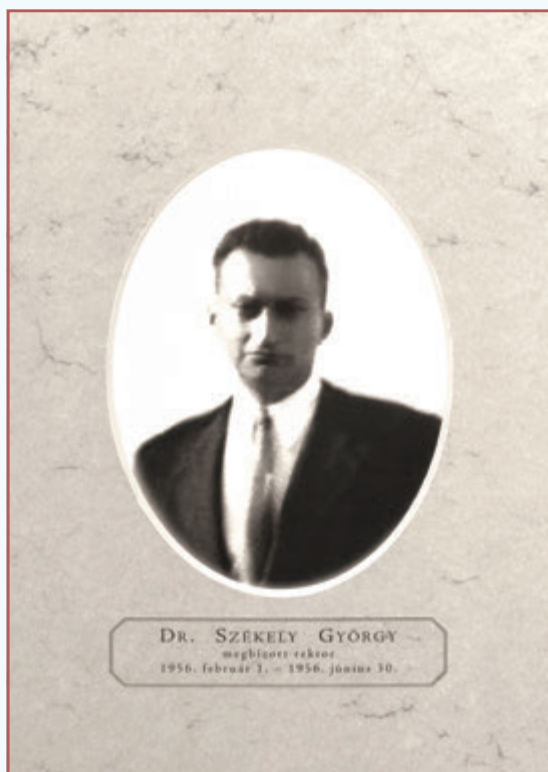
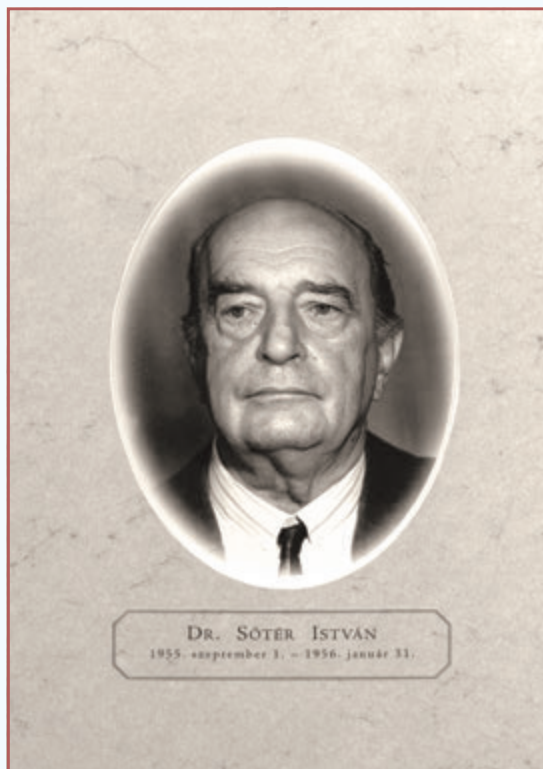
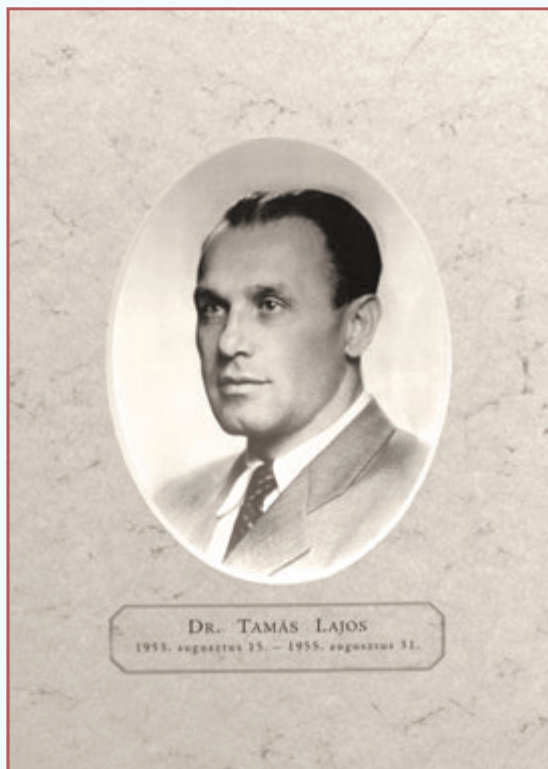
DR. VADÁSZ ELEMÉR

1949-50

DR. TRENCSENYI-WALDAPFEL IMRE

1950. augusztus 10. – 1953. augusztus 15.

DR. ORTUTAY GYULA
1957. június 17. – 1963. július 31.

DR. SÖTER ISTVÁN
1963. augusztus 1. – 1966. július 31.

DR. NAGY KÁROLY
1966. augusztus 1. – 1972. június 30.

DR. ÁDÁM GYÖRGY
1972. július 1. – 1978. június 30.

DR. EÖRSI GYULA
1978. július 1. – 1984. június 30.

DR. FÜLÖP JÓZSEF
1984. július 1. – 1990. június 30.

DR. VEKÁS LAJOS
1990. július 1. – 1993. június 30.

DR. SZABÓ MIKLÓS
1993. július 1. – 1999. december 31.

DR. KLINGHAMMER ISTVÁN
2000. január 1. – 2006. július 31.

DR. HUDECZ FERENC
2006. augusztus 1. – 2010. június 30.

DR. MEZEY BARNA
2010 -

Képek forrása

Sources of Images

6 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. T3697. 8 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. T2534.

1635–1777 10 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 27. Fotó: Kardos Judit. 15 BTM Kiscelli Múzeum Fényképtára. Ltsz. 66.229. A reprodukciót F. Szalatnyay Judit készítette. 16 MNM Éremtár. Ltsz. 133.1932.690. 2 Esztergom, Keresztény Múzeum. Ltsz. 61.578.1. Fotó: Mudrák Attila. 3 Érseki birétum: Esztergom, Főszékesegyházi Kincstár. Fotó: Mudrák Attila. Jezsuita birétum: ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Fotó: Varga Júlia. 17 Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar. Fotó: Legeza László. 2 ELTE Levéltára, 1/c-III. Rektori Hivatal iratai. Alapítólevelek. 18 MNM Történeti Tár, Ötvösgyűjtemény. Ltsz. 1949.17. Fotó: Dabasi András. 19 ELTE Aula Magna. Fotó: P. Nagy Gabriella. 2 ELTE Levéltára, 1/c-III. Rektori Hivatal iratai. Alapítólevelek. 20 Calendarium Tyrnaviense ad annum Christi MDCXCVIII. Nagyszombat, 1697. ELTE Egyetemi Könyvtár, RMK II 435. 21 MNM Történeti Tár, Ötvösgyűjtemény. Ltsz. 1949.20. Fotó: Dabasi András. 2 MNM Történeti Tár, Ötvösgyűjtemény. Ltsz. 1949.20. Fotó: Dabasi András. 22 Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar. Fotó: Legeza László. 2 Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar. 23 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 2938. 2 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1330. 3 MNM Történeti Tár, Ötvösgyűjtemény. Ltsz. 1949.19. Fotó: Dabasi András. 24 ELTE Levéltára, 1/c-III. Rektori Hivatal iratai. Alapítólevelek. 2 ELTE Levéltára, 1/c-III. Rektori Hivatal iratai. Alapítólevelek. 3 Diarium rectoratus Tyrnaviensis 1686–1702. ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya, MsAb121. 25 ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya, RMK II 301. 2 ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya, RMK II 326. 3 ELTE Egyetemi Könyvtár, RMK II 260a. 26 Acta promotiones Magisteri Philosophici 1674–1702. ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya, MsF44. 2 Acta promotiones Magisteri Philosophici 1674–1702. ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya, MsF44. 27 ELTE Egyetemi Könyvtár. 2 ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya. 28 ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya, G 678. 2 ELTE Egyetemi Könyvtár, Eb 4r 377. 3 ELTE Levéltára, Kézikönyvtár. 29 Semmelweis Egyetem, Rektori Hivatal. 2 Semmelweis Egyetem, Rektori Hivatal. 3 SE Levéltára, Muzeális Gyűjtemény. Ltsz. 94.001. 30 Archív UK v Bratislave, fotó: Ivan Karlík. 31 Archív UK v Bratislave, fotó: Ivan Karlík. 2 SE Levéltára 1/a 1. kötet, A Pesti Kir. Egyetem Orvostudományi Karára felvett hallgatók nyilvántartása 1770. nov. 6. – 1783. szept. 10. 3 ELTE Levéltára 8/m. Bölcsészettudományi Kar iratai. Vegyes iratok.

1777–1847 34 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 54.1. Fotó: Kardos Judit. 41 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/678. 42 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 21/1925. 2 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 58.1600. 43 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 2082. Fotó: Kardos Judit. 2 ELTE Egyetemi Könyvtár, Fc 323.

44 ELTE Levéltára, 1/c-III. Rektori Hivatal iratai. Alapítólevelek. 45 Magyar Országos Levéltár, N 45 Lad. H. Ser. C. No. 22. 46 ELTE Levéltára, 1/c-III. Rektori Hivatal iratai. Alapítólevelek. 47 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. 48 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1032. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1032. 49 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 514. Fotó: Kardos Judit. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/456. 50 Szombathely, Egyházmegyei Könyvtár. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár. 51 ELTE Levéltára, 7/i-1. Állam- és Jogtudományi Kar iratai. Nem iktatott vegyes iratok. ELTE Levéltára, 7/i-1. Állam- és Jogtudományi Kar iratai. Nem iktatott vegyes iratok. ELTE Levéltára, 7/i-1. Állam- és Jogtudományi Kar iratai. Nem iktatott vegyes iratok. 52 ELTE Levéltára, Kézikönyvtár. 53 ELTE Levéltára, 19/f Egyetemi Könyvtár. Vegyes iratok. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. 54 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya, M 239 3 750. 55 ELTE Egyetemi Könyvtár, Fc 374:8. ELTE Egyetemi Könyvtár, Fc 374:8. 56 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. T1360. MNM Történeti Tár, Kis- és Aprónyomtatvány Gyűjtemények. Ltsz. 94.32. 57 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1593. MNM Történeti Tár, Kis- és Aprónyomtatvány Gyűjtemények. Ltsz. 94.33. 58 MNM Történeti Tár, Ötvösgyűjtemény. Ltsz. 19.1.12/1949. Fotó: Dabasi András. MNM Történeti Tár, Ötvösgyűjtemény. Ltsz. 19.1.12/1949. Fotó: Dabasi András. 59 ELTE Aula Magna. Fotó: P. Nagy Gabriella. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/457. 60 SE Levéltára 1/h 12. doboz, M. kir. Tudományegyetem Orvostudományi Kar – Vegyes iratok. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1589. 61 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 1045. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. 62 *Honművész*, 1840. január 30. SE Levéltára 1/h 12. doboz, M. kir. Tudományegyetem Orvostudományi Kar – Vegyes iratok. 63 *Honművész*, 1839. január 27. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár 4747. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/579. 64 BME Levéltár 100/a.11. Vegyes gyűjtemények. Oklevelek. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. 65 ELTE Egyetemi Könyvtár. 66 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. ELTE Levéltára, 19/f Egyetemi Könyvtár. Vegyes iratok.

1848–1880 68 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 2090. Fotó: Kardos Judit. 74 MNM Történelmi Képcsarnok. Ltsz. 1931Gr. 75 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/675. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/699. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/698. *Pesti Hírlap*, 1848. március 18. 76 ELTE Levéltára 50/h Vegyes iratok. Szabályzatgyűjtemények. ELTE Levéltára 50/h Vegyes iratok. Szabályzatgyűjtemények. 77 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Rektori Albumok. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár, 4747. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár, 4747. 78 BTM Kiscelli Múzeum Fényképtára. Ltsz. 3282. A reprodukciót F. Szalatnyay Judit készítette. *Budapesti Hírlap*, 1860. március. 79 Magyar Építészeti Múzeum, Fotótár. Ltsz. 97.21.1. ELTE Levéltára, 1/j Rektori Hivatal. Vegyes iratok. 80 *Vasárnapi Újság*, 1875. 81 A királyi magyar egyetemek épületei. 1. kötet. Budapest, Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda és Divald Károly Műintézete, 1900. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár 0860. 82 ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1250. Fotó: ELTE Egyetemi Könyvtár. 83 Fotó: ELTE Egyetemi Könyvtár. Fotó: ELTE Egyetemi Könyvtár. 84 ELTE Egyetemi Könyvtár, Kéziratok és Régi Nyomtatványok Osztálya, Cod. Lat. 1. ELTE Egyetemi Könyvtár. MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 1799-1958. 85 A királyi magyar egyetemek épületei. 1. kötet. Budapest, Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda és Divald Károly Műintézete, 1900. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár 0860. Fotó: Kiss Beáta. 86 ELTE Levéltára, Kézikönyvtár. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/971-973. ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/458. 87 Fotó: Kiss Beáta. 88 A királyi magyar egyetemek épületei. 1. kötet. Budapest, Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda és Divald Károly Műintézete, 1900. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár 0860. ELTE Levéltára.

1881–1919 90 OSZK Kézirattár. Ltsz. Analecta 1371. 95 BTM Kiscelli Múzeum Fényképtára. Ltsz. 23.111.24. A reprodukciót F. Szalatnyay Judit készítette. Fotó: Kiss Beáta. Fotó: Kiss Beáta. 96 Fotó: Kiss Beáta. 97 A királyi magyar egyetemek épületei. 1. kötet. Budapest, Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda és Divald Károly Műintézete, 1900. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár 0860. 98 A királyi magyar egyetemek épületei. 1. kötet. Budapest, Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda és Divald Károly Műintézete, 1900. ELTE Levéltára, Kézikönyvtár 0860. ELTE

Levéltára, 50/c Vegyes iratok. Oklevélgyűjtemény. **99** Fotó: Kiss Beáta. **2** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 1010-1962. **3** Fotó: Kiss Beáta. **100** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1272. **101** ELTE Levéltára, 7/i Állam- és Jogtudományi Kar. Vegyes iratok. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Rectori Albumok. **3** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1591. **102** BTM Kiscelli Múzeum Fényképtára. Ltsz. 1006.19. A reprodukciót F. Szalatnyay Judit készítette. **2** FSZEK Budapest Gyűjtemény. **103** *Egyetemi Lapok*, 1904. I. évfolyam 8. sz. **2** FSZEK Budapest Gyűjtemény. **104** ELTE Botanikus Kert Könyvtára. **2** KÖH Fotótár. Ltsz. 015.847ND. **105** A királyi magyar egyetemek épületei. I. kötet. Budapest, Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda és Divald Károly Műintézete, 1900. ELTE Levéltára, Kézírókönyvtár 0860. **106** FSZEK Budapest Gyűjtemény. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1268. **107** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/416. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **108** ELTE Rectori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **3** *Borszem Jankó*, 1888. február 5. **4** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **109** OSZK, Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. Aprónyomtatvány 1901.I.01. **2** ELTE Rectori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **3** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1595. **4** *Egyetemi Lapok*, 1904. május 28. **110** BEAC iroda. **2** ELTE Levéltára 50/h Vegyes iratok. Szabályzatgyűjtemények. **3** FSZEK Budapest Gyűjtemény. Ltsz. 89/204. **111** Kende Zsigmond: A Galilei Kör megalakulása. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974, 181. p. **2** MNM Történeti Tár, Igazolvány- és Oklevél Gyűjtemény. Ltsz. 1961.2760. **3** ELTE Levéltára 50/h Vegyes iratok. Szabályzatgyűjtemények. **112** Fotó: Kiss Beáta. **2** Fotó: Kiss Beáta. **113** MNM Történeti Tár, Plakátgyűjtemény. Ltsz. 58.383. **2** MNM Történeti Tár, Plakátgyűjtemény. Ltsz. 62.0449. **3** ELTE Levéltára, 4. Egyetemi ügyek kormánybiztosa iratai. Iktatott iratok. **114** *Pesti Napló*, 1919. május 11. **2** *Vörös Újság*, 1919. május 6. **3** MNM Történeti Tár, Kis- és Aprónyomtatvány Gyűjtemények.

1920–1950 **116** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1272. **123** KÖH Fotótár. Ltsz. 017.875aND. **2** KÖH Fotótár. Ltsz. 020.865bND. **124** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 96.247. **2** ELTE Rectori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **3** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **125** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **2** MNM Történeti Tár, Egyedi Tárgyak Gyűjteménye. Ltsz. 2009.5.1. **3** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 4052.1958. **126** ELTE Levéltára, 50/c. Vegyes iratok. Oklevélgyűjtemény. **2** ELTE Levéltára, 1/f. Rectori Hivatal iratai. Doktori nyilvántartások. 26. kötet. 1922/23. **3** ELTE Levéltára, 7/e-II. Állam és Jogtudományi Kar. Jogtudományi szigorlatok jegyzőkönyvei. Fotó: Varga Júlia. **127** ELTE Levéltára 8/I. Bölcsészettudományi Kar iratai. Bölcsészdoktori szigorlatok jegyzőkönyvei. **2** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 1643.1960. **128** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **2** ELTE Levéltára, 404/a. Pais Dezső iratai. Személyi iratok. **129** Fotó: Kiss Beáta. **2** Fotó: Kiss Beáta. **3** Fotó: Kiss Beáta. **130** MNM Történeti Tár, Kis- és Aprónyomtatvány Gyűjtemények. Ltsz. 58.490. **2** OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. PKG 1934-0236. **3** ELTE Levéltára, 1/c Rectori Hivatal. Iktatott iratok. **4** MNM Történeti Tár, Iratgyűjtemény. Ltsz. 4531. **131** ELTE Rectori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **2** A dokumentum letölthető a hágai nemzetközi bíróság honlapjáról: <http://www.icj-cij.org/pcij/series-a-b> **3** *Egyetem*, 1932. február 1.; *Egyetemi Híradó*, 1938. szeptember; *Fiatalok*, 1940. május. **4** ELTE Rectori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **132** ELTE Rectori Titkárság. Fotó: P. Nagy Gabriella. **133** OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. PKG 1935-0233. **134** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **135** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 62.2292. **2** MNM Éremtár. Ltsz. 121.1935.1. **136** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 1747.1953. **2** MNM Éremtár. Ltsz. 163/936-1. **137** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1257. **2** ELTE Rectori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **138** MNM Történeti Tár, Kis- és Aprónyomtatvány Gyűjtemények. Ltsz. 2007.684.6. **2** OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. PKG 1940-0305. **139** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 1469.1955. **2** BEAC iroda. **140** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Rectori Albumok. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Rectori Albumok. **141** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1272. **2** ELTE Rectori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **142** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 63.1763p. **2** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 12/1947. Fk. **143** MNM Történeti Tár, Plakátgyűjtemény. Ltsz. 58.1758. **2** BTM Kiscelli Múzeum Fényképtára. Ltsz. 57.37.1. A reprodukciókat F. Szalatnyay Judit készítette. **144** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 535/1957 Fk. **2** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 75.274. **145** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. MN-780. **2** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. MN-56. **146** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. MN-538. **2** OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. PKG 1948-0144.

1950–1989 **148** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/317. **155** *Kis Újság*, 1950. szeptember 17. **156** OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. PKG-1952-0106. **157** OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. PKG-1950.0001. **158** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.195.8. **2** MNM Történeti Tár, Iratgyűjtemény. Ltsz. 77.441.1. **159** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.208.1. **2** *Tudományegyetem*, 1953. január 20; *Egyetemi Ifjúság*, 1955. december 12. **160** *Szabad Nép*, 1956. október 23. **161** **1** MTI Fotó: Munk Tamás. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.210.2. **162** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1067. **163** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1059. **2** MNM Történeti Tár, Iratgyűjtemény. Ltsz. 92.80.6. **3** *Magyar Szabadság*, 1956. október 30. **164** **1** Bibó portréja: MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 87.659. Emléktábla fotó: ELTE Egyetemi Könyvtár. **2** Fotó: Tóth Péter. **165** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.99.8. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **166** **1** *Egyetemi Lapok*, 1959. május 12. **2** *Egyetemi Lapok*, 1959. október 13. **167** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2008.249.1. **168** **1** MNM Történeti Tár, Plakátgyűjtemény. Ltsz. 60.103. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **169** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1221. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/952. **3** ELTE Levéltára, Szögi László iratai. **170** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2008.175.1. **171** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.169.1. Fotó: Gárdos Zoltán. **2** Fotó: ELTE Bartók Béla Énekkar és Egyetemi Koncertzenekar. **172** MTI Fotó: Molnár Edit. **173** ELTE Levéltára, 24/2. Egyetemi Színpad iratai. 1970–1989 közötti iratok. **174** OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. PKG 1976-1048. **175** ELTE Levéltára, 24/2. Egyetemi Színpad iratai, 1970–1989 közötti iratok. **176** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.186.4. **177** **1** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. MN-10022. **2** BEAC Sporttelep. Fotó: Tóth Péter. **178** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.256.4. **2** MTI Fotó: Paál László. **179** **1** MTI Fotó: Vigovszki Ferenc. **2** OSZK Plakát- és Kisnyomtatványtár. Ltsz. PKG 1966-0023. **180** **1** ELTE Levéltára, Szögi László iratai. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.113.2.1. Fotó: Nagy Györgyné. **181** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.126.14. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/594. **182** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2008.172.2. **2** MNM Történeti Fényképtár. Ltsz. 75.782. **183** **1** Fotó: Szabó Sóki László. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/663. **184** MTI Fotó: Manek Attila. **185** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1514. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/601. **3** ELTE Levéltára, Szögi László iratai. **186** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. Ltsz. 2009.239.3.1. **2** ELTE Rektori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **187** MTI Fotó: Kiss G. Péter. **188** *Egyetemi Lapok*, 1988. december 19.

1990–2010 **190** MTI Fotó: H. Szabó Sándor. **194** Fotó: P. Nagy Gabriella. **195** MTI Fotó: Cseke Csilla. **196** Fotó: P. Nagy Gabriella. **197** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1271. Fotó: Nagy Györgyné. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/612. **198** **1** Fotó: P. Nagy Gabriella. **2** Fotó: P. Nagy Gabriella. **199** **1** MTI Fotó: Soós Lajos. **2** MTI Fotó: Soós Lajos. **200** **1** ELTE Levéltára, Szögi László iratai. **2** ELTE Rektori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **201** ELTE Rektori Titkárság. Fotó: Tóth Péter. **202** MTI Fotó: H. Szabó Sándor. **203** Fotó: Kiss Beáta. **204** Fotó: ELTE Bölcsészettudományi Kar. **205** Fotó: ELTE Állam- és Jogtudományi Kar. **206** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **207** **1** Fotó: ELTE Tanító- és Óvóképző Kar. **2** Fotó: Kiss Beáta. **208** **1** Fotó: Kiss Beáta. **2** Fotó: ELTE Gothard Asztrofizikai Observatórium. **209** **1** Fotó: Pekker Péter. **2** Fotó: Zboray Géza. **210** **1** Fotó: ELTE Társadalomtudományi Kar. **2** MTI Fotó: Illyés Tibor. **211** MTI Fotó: Illyés Tibor. **212** **1** Fotó: P. Nagy Gabriella. **2** Fotó: ELTE Konfuciusz Intézet. **213** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **2** MTI Fotó: Soós Lajos. **214** **1** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Gyn/1496. **2** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény. **215** MTI Fotó: Koszticsák Szilárd. **216** **1** Fotó: Varga Zoltán. **2** Fotó: Varga Norbert. **217** **1** Fotó: ELTE Informatikai Kar. **2** Fotó: P. Nagy Gabriella. **218** Fotó: P. Nagy Gabriella.

Főbb épületek / Main buildings **220–242** Fotó: Süle Ágnes Katalin. **243** **1** Fotó: P. Nagy Gabriella. **2** Fotó: Kiss Beáta.

Az egyetem rektorai / Rectors of the University **248–274** ELTE Levéltára, Egyetemtörténeti Gyűjtemény, Rektori Albumok.

Tartalom ∞ Contents

Tisztelt Olvasó! ∞ *Dear Reader* 5 *Előzmények* ∞ *The beginnings* 7

1635–1777 9 1777–1847 33 1848–1880 67

1881–1919 89 1920–1950 115 1950–1989 147

1990–2015 189

SÜLE ÁGNES KATALIN: *Az ELTE legfontosabb épületeinek rövid bemutatása* ∞ ÁGNES KATALIN SÜLE: *Brief description of Eötvös Loránd University's main buildings* 219 *Az egyetem rektorai* ∞ *Rectors of the University* 245 *Képek forrása* ∞ *Sources of Images* 275

Villa, Sanctae Romane Ecclesie Tituli Sancti Hieronymi Illipicorum Presbyter Cardinalis Patrum, Metropolitane Ecclesie Strigoniensis Archiepiscopi, loci eiusdem
 Comes perpetuus, Primas Regni Hungarie, Sanctae Sedis Apostolicae Legatus Natus, Summus Secretarius et Cancellarius ac Sacre Caesaris Relegationis intimus Consiliarius, et
 Sepe nobiscum anxie expendens, qua ratione et Catholici Religionem in Hungaria propagare, et nobilissimae gentis Hungaricae dignitati consilium possumus, inter cetera adimenta, primatum illud occurbat, ut
 aliqua Nobiscum Universitas existeret, in qua et animi bellicae Plationis mansuetudo, et idonei, tam regendis Ecclesiis, quam Reipublice administrande, informarentur. Illis nobis animus ut contans ad hanc rem et
 filii, etiam et clades Parie, et alia impensis necessariae fundationis hucusq. obstitere, quominus desicere nobis satisficere possumus. Quare pro quibusdam Decretis, etiamque nostris ecclesiis fuisse prosequente,
 nobis facultates suppedit, quibus si non per rei magnitudinem, certe per officii huius Parie conditione, aliquid, cum gratia, fieri facere posse videtur. Cum igitur cum Almedum Reuerendo Patre Rudio Intellese Secretarius
 et Praepositus Generali, ut erectioni Universitatis in Collegio Gymnasiali Patris Societatis IESV Assistentibus, eiusq. cunctis omnem ac gubernationem in Societate recipiendo, sequentibus conditionibus, ac modis adimplenda vellet,
 cum igitur per zelo glorie Dei, et Ecclesiarum promotione nostram elationem, nomine Societatis Iesu, Sacris Generalibus acceptant, Nos quoque iuxta litteram tam fidam, et in omnibus punctis illarum permanentem, et
 quod Gymnasii fundacionem, et rediens alios, per incusq. habuit Colloquium Hungaricum, Reuerendo Patri Georgio Dobnodi, Rectori Collegii Societatis IESV Gymnasii, simul ac semel in Tolcaes Sexaginta millia floren-
 tum Hungaricorum, per manus tradidimus. Insuper liquidi debui singulorum Caput, quadraginta millium florenorum, per eundem Patrem Rectorum Societatis consignauimus, ut sic in totum Centum millium florenorum fun-
 dus consisterebunt. Nunc igitur Summam volumus in primis, extra Hungariam, in loco secure, vel emptiori beneuolentium, vel Consilio consensu, ut in Societas applicet, ut ex fructibus illius Summae, et Collegii cum Schola dispo-
 sitio a fundamens acceleretur, et Professores necessarij subscendantur. Finito Collegii ac Scholae edificio necessario, et toto etiam Centum millium Caputali ad Centum, vel ad Bonorum emptorem plenè elocato, ex eius postmodum Cen-
 su totali mille floren annui, per nutrimento Scholarum, in Bursa Sancti Adalberti, per Nos Gymnasii erecta, [enanti dicta Summa commutatio] totius illius in ades transferatur applicetur. [Hec tamen penitus
 promissionibus non obligat Societatem, nisi et dicta aedificia adsoluerint, et residua etiam quadraginta millia [et] quibus solis pensionis Penae S. Adalberti, prout in mille floreni] Societas et Summa Caesaris ad bonum, et
 in. Aut Censui emptorem, obmoneatur ac decedat. Quod si successu temporis, Deco Hungariam a Suro inq. in parte, opportunitate, ita erit ut fin. [et] decedat, item sit Societas hanc rem fundacionem, etiamque
 necesse, alio transire, diuisione tamen extra Decedat. Strigoniensis non exhibetur, et Collegio etiam Gymnasii, prior sua fundatio permittatur illa. Sin autem quod Clementissimus [et] Societas auctoritas, Universitas in Hungaria
 etiamque erigenda non possit, sed initia huiusmodi exteriorum, aut decedat, Censui Societatis illi exerce continetur, ut spes alius brevis reditus omnino inter se ferretur, obsequia sit in hoc casu Societas. Centum ac fructus proinde, sum-
 ma Capitalis in usum Clericorum Hungarorum, in extra Hungariam erigere, ut Sacrorum idonei Iuuenes erudiatur, ac Sacris initiati, in Hungariam redire, aut adduci. In casu absentie Patris Societatis ad Hungariam, a quo
 si non nisi breui amicum decessu obituam, sentiam volumus interea Censum omnem ad repandam post reditum Collegii damna, quae in eiusmodi rebus evenire solent, vel ad providendum praesentis illi migrationi, etiamque pro
 am applicat. Quod si vero, post praesentis amicum obituam, moram in Hungariam redire, ac Universitatem extruere Societati inquit fieri, volumus in illa stabilire, ut Clericorum educare cessante Summa a Nobis erigatur
 finibus, ad praesentem Universitatem, una, a Patris Societatis applicetur, Universitatisq. continetur. Tenetur etiam Societas Gymnasii, hoc vice praesentis cum Wilhelmo Sexcentesimo Angusto quibus unum Censum
 inebat, successus vero consequenter animi, tres Philosophiae Cursus una cum Ethica et Mathematica habeantur, cum duobus Scholasticis Theologiae Professoribus. Per prius Sacre Scripturae Interpretes, eorumque aliter, tertius Censum
 et inq. Sanctae Professor in hac Universitate sit promotione, ad huiusmodi Academicos, more alibi consuevit, pertineant. Successoribus autem nobis Archiepiscopis Strigoniensibus, ac Sede vacante, Capitula Strigoniensia, sine ulla
 in hunc, Universitatem vel Nos, etiam a eod. volumus praeter, cum quae iure communis concessa est, locorum Ordinarios, eisdem tam Successoribus, ac Sede vacante, Capitula Strigoniensia, auctoritate, etiamque in illa, etiamque hanc
 quodque et a huiusmodi Societatis acceptatas, libere adimplere, et observari facere possint et tenentur. Salva tamen in omnibus Professorum quiete, Salva ita, etiam in Censu et modo Societatis, etiamque hanc
 quodque et a huiusmodi Societatis acceptatas, libere adimplere, et observari facere possint et tenentur. Salva tamen in omnibus Professorum quiete, Salva ita, etiam in Censu et modo Societatis, etiamque hanc

